ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Manisa'da Osmanlı Dönemi Ticaret Yapıları

Yüksek Lisans Tezi

Süheyla Bilginer

Sanat Tarihi Anabilim Dalı
Ankara, 2025

Manisa’da Osmanlı Dönemi Ticaret Yapıları

Süheyla BİLGİNER

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Murat ÇERKEZ

Tez Jürisi

Prof. Dr. Murat ÇERKEZ

Prof. Dr. Abdullah Şevki DUYMAZ

Dr. Öğr. Üyesi. Muhammet GÖRÜR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

Ankara – 2025

ETİK BEYAN

Bu tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez ve Proje Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı; tezin tamamında akademik kurallara ve etik ilkelere uyduğumu ifade ederim. Yararlandığım eserlerin tamamını metin içinde referanslandırdığımı ve kaynakçada kılavuzda tanımlanan şekilde yer verdiğimi, haricindeki ifadelerin bana ait olduğunu, herhangi bir kaynaktan kopyalama yapmadığımı ya da yapay zekâ aracılığı ile üretilmiş ifadelere metinde yer vermediğimi beyan ederim. Herhangi bir zamanda bu beyanıma uygun olmayan bir durumun tespit edilmesi halinde, aleyhime doğacak bütün hak kayıpları dahil tüm hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Süheyla BİLGİNER

11.07.2025

ONAY

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Sanat Tarihi Programı Yüksek Lisans Öğrencisi Süheyla BİLGİNER tarafından hazırlanan Manisa'da Osmanlı Dönemi Ticaret Yapıları Başlıklı tez çalışması 11/07/2025 tarih ve 14:00 saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak KABUL edilmiştir.

	Kabul	**Ret**
Başkan (Unvan/Ad-Soyad/Kurum):		
Prof. Dr. Abdullah Şevki DUYMAZ	☒	☐
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi		
Üye (Unvan/Ad-Soyad/Kurum):		
Dr. Öğr. Üyesi. Muhammet GÖRÜR	☒	☐
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi		
Üye (Unvan/Ad-Soyad/Kurum):		
Prof. Dr. Murat ÇERKEZ	☒	☐
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi		

Manisa'da Osmanlı Dönemi Ticaret Yapıları

Süheyla BİLGİNER

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Murat ÇERKEZ
T.C. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sanat Tarihi Anabilim Dalı
2025, Ankara

ÖZET

Bu tez, Osmanlı Devleti'nin Anadolu'daki önemli idarî ve ticarî merkezlerinden biri olarak öne çıkan Manisa'da inşa edilmiş han ve bedesten yapılarını, sanat tarihi disiplini doğrultusunda kapsamlı biçimde ele almayı hedeflemektedir. Bu kapsamda ele alınan yapılar; Manisa Merkez Kurşunlu Han, Manisa Yeni Han, Manisa Rum Mehmet Paşa Bedesteni, Alaşehir Kurşunlu Han, Akhisar Paşa Han, Akhisar Dombaycıoğlu Han, Gölmarmara Halime Hatun Hanı, Soma Çarşı Han, Soma Balcı Han, Soma Cengiz Lefter Hanı ve son olarak Gördes Eski Pazaryeri Camii incelenmiştir. Çalışmamızda tespit edilen dokuz han, bir bedesten ve bir pazar yerinden oluşan ticaret yapıları plan, mimari, malzeme ve süsleme özellikleri bakımından kapsamlı bir şekilde incelenip değerlendirilmiştir. Manisa'nın ticari dokusu içinde vücut bulan bu han ve bedestenler, sadece zanaat ve ticaretin icra edildiği mekânlar olmalarının yanı sıra bir dönemin ruhunu, zevkini ve şehircilik anlayışını taşıyan belge niteliğindedir. İktisadi hayatın sürdüğü bu yapılar Osmanlı şehir modelinin taşrada vücut bulmuş önemli örneklerini günümüze taşımaktadır. Bu bağlamda 14. yüzyıl sonlarında başlayan taş, tuğla ve ahşap gibi malzemelerle inşa edilmiş olan söz konusu yapılar, el emeğiyle işlenmiş, vakıf sistemiyle yaşatılmış ve şehrin hafızasına yerleşmiş köklü kurumlar olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu tez, Osmanlı taşra mimarisine dair literatürde genellikle sınırlı ve dağınık biçimde yer alan bu yapıların ilk kez sistematik ve karşılaştırmalı bir yaklaşımla değerlendirilmesi bakımından önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Manisa, Han, Bedesten, Pazar yeri, Çarşı, Ticaret.

Ottoman Trade Buildings in Manisa

Suheyla BILGINER

Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Murat CERKEZ
Ankara Haci Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs
Department of Art History
2025, Ankara

ABSTRACT

This thesis aims to comprehensively examine the han and bedesten structures built in Manisa—one of the most significant administrative and commercial centers of the Ottoman Empire in Anatolia—through the lens of art history. The study focuses on the following buildings: Kurşunlu Han Yeni Han, Rum Mehmet Pasha Bedesten, Alaşehir Kurşunlu Han, Paşa Han in Akhisar, Dombaycıoğlu Han in Akhisar, Halime Hatun Han in Gölmarmara, Çarşı Han in Soma, Balcı Han in Soma, Cengiz Lefter Han in Soma, and the Old Market Mosque (Eski Pazaryeri Camii) in Gördes. The study identifies and analyzes nine hans, one bedestens, and one market square in detail, focusing on their architectural plans, construction techniques, materials, and decorative elements. These commercial structures, which were integral to Manisa's commercial fabric, were not only spaces for trade and craftsmanship but also architectural documents that embody the aesthetic preferences, urban design principles, and cultural spirit of their era. As vibrant centers of economic life, these buildings represent prominent examples of how the Ottoman urban model was articulated in the provinces. Constructed from materials such as stone, brick, and wood beginning in the late 14th century, these structures were handcrafted, sustained by the waqf (endowment) system, and embedded in the city's collective memory. By offering the first systematic and comparative analysis of these structures—previously studied only in a limited and fragmented manner—this thesis seeks to address a significant gap in the literature on Ottoman provincial architecture.

Keywords: Manisa, Han, Bedesten, Market square, Bazaar, Trade.

İTHAF

Merhum anneme, babama ve yoluma ışık tutan merhum hocam Yrd. Doç. Dr. Fatih MÜDERRİSOĞLU'na

TEŞEKKÜR

Bu zor ve bir o kadar da keyifli yolculuğa ikinci kez çıkmamda etkisini yadsıyamayacağım merhum hocam Yrd. Doç. Dr. Fatih MÜDERRİSOĞLU'na, her konuda kendisini örnek aldığım, yol gösteren, sorularımı sabırla ve sevgiyle yanıtlayan, bana olan güvenini ve inancını her zaman dile getiren değerli danışman hocam Prof. Dr. Murat ÇERKEZ'e sonsuz teşekkürler. Yol arkadaşlarım, kattıkları tüm güzellikler ve sonsuz destekleri, her zaman yanımda oluşlarıyla Meral KOÇAK ve Şafak BALCI'ya minnettarım. Tezin son halini almasında görüşlerinden her daim yararlandığım meslektaşım Pınar ZARARSIZ'a ne kadar teşekkür etsem az. Yerinde incelemem için yardımlarından ötürü Cemile YILDIRIM ALTUN'A ayrıca teşekkür ederim. Tez çalışmam süresince bilgi ve belgeleriyle destek olan, kapılarını açan tüm kurum ve kişilere teşekkürü bir borç bilirim. Bu bağlamda, değerli yardımları için İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nden Aslı KORUR'a, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden Ayşegül KÖKLÜ TÜFEKÇİ'ye, Manisa Büyükşehir Belediyesi'nden Şelale Hanım, Şehzadeler Belediyesi'nden Jale Hanım ve Alaşehir Belediyesi'ne gönülden teşekkür ederim. Ayrıca Manisa'daki ve Soma'daki en büyük şansım diyebileceğim hiç tereddütsüz ettiği yardımları için Soma Belediyesi'nde İnşaat Mühendisi Yunus Emre ÇERİBAŞI'na ne kadar teşekkür etsem az.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Özet iv
Abstract v
İthaf vi
Teşekkür vii
İçindekiler viii
Şekillerin Listesi x
Resimlerin Listesi xi
Haritaların Listesi xvii
Kısaltmalar Dizini xviii
1. GİRİŞ 1
2. MANİSA'NIN TARİHİ COĞRAFYASI 7
2.1. Manisa'nın Osmanlı Dönemi Ticari Yaşamına Bakış 9
3. MANİSA TİCARET YAPILARI 15
3.1. Hanlar 15
3.1.1. Manisa Kurşunlu Han 15
3.1.2. Manisa Yeni Han 36
3.1.3. Alaşehir Kurşunlu Han 48
3.1.4. Akhisar Paşa Han 61
3.1.5. Akhisar Dombaycıoğlu Han 68
3.1.6. Gölmarmara Halime Hatun Hanı ve Kahvehanesi 73
3.1.7. Soma Çarşı Han 82
3.1.8. Soma Balcı Han 94
3.1.8. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı 100
3.2. Bedesten 107
3.2.1. Rum Mehmet Paşa Bedesteni 107
3.3. Pazaryeri 119
3.3.1. Gördes Eski Pazar Camii 119
4. KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME 131
4.1. Plan Özellikleri 134
4.1.1. Hanlar 134
4.1.2. Bedesten 135
4.1.3. Pazaryeri 135

Sayfa

4.2. Mimari Özellikleri 136
4.2.1. Hanlar 136
4.2.2. Bedesten 137
4.2.3. Pazaryeri 138
4.3. Malzeme Özellikleri 138
4.3.1. Hanlar 138
4.3.2. Bedesten 140
4.3.3. Pazaryeri 140
4.4. Süsleme Özellikleri 140
4.4.1. Hanlar 140
4.4.2. Bedesten 141
4.4.3. Pazaryeri 141
5. SONUÇ 143
Extended Abstract 149
Kaynakça 151
Ekler 155
Özgeçmiş 217

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1. Manisa Kurşunlu Han Vaziyet Planı 19
Şekil 3.2. Manisa Kurşunlu Han Zemin Kat Planı 20
Şekil 3.3. Manisa Kurşunlu Han Birinci Kat Planı 21
Şekil 3.4. Yeni Han 1.Kat Planı 38
Şekil 3.5. Yeni Han 2. Kat Planı 38
Şekil 3.6. Alaşehir Kurşunlu Han. Zemin Kat, Rölöve ve Restitüsyon Planı 51
Şekil 3.7. Alaşehir Kurşunlu Han. 1. Kat, Rölöve ve Restitüsyon Planı 52
Şekil 3.8. Alaşehir Kurşunlu Han. 2. Kat, Rölöve ve Restitüsyon Planı 52
Şekil 3.9. Akhisar Paşa Han Vaziyet Planı 64
Şekil 3.10. Paşa Han Vaziyet Planı 64
Şekil 3.11. Dombaycıoğlu Hanı Planı 69
Şekil 3.12. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Yapının Zemin Kat Planı 79
Şekil 3.13. 1. Gölmarmara Halime Hatun Hanı 1. Kat Planı 79
Şekil 3.14. Soma Çarşı Han Vaziyet Planı 83
Şekil 3.15. Soma Çarşı Han Planı 84
Şekil 3.16. Soma Balcı Han Vaziyet Planı 95
Şekil 3.17. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Vaziyet Planı 102
Şekil 3.18. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Planı 111
Şekil 3.19. Gördes Eski Pazar Yeri Cami Alt Kat Planı 122
Şekil 3.20. Gördes Eski Pazar Yeri Cami Üst Kat Planı 122

RESİMLERİN LİSTESİ

Sayfa

Resim 3.1. Manisa Kurşunlu Han Kuzeybatıdan Görünüm 22
Resim 3.2. Manisa Kurşunlu Han Batı Cephesi 23
Resim 3.3. Manisa Kurşunlu Han Kuzeydoğu Cephesi 24
Resim 3.4. Manisa Kurşunlu Han Batı Cephedeki Yuvarlak Kemerli Dükkanlar 24
Resim 3.5. Manisa Kurşunlu Han Üstten Görünüm 25
Resim 3.6. Manisa Kurşunlu Han Doğu Cephesi 25
Resim 3.7. Manisa Kurşunlu Han Taç Kapı Girişi, İçten 26
Resim 3.8.Manisa Kurşunlu Han Avlu 26
Resim 3.9. Manisa Kurşunlu Han Ahıra Açılan Kapı 26
Resim 3.10. Manisa Kurşunlu Han Ahıra Açılan Doğudaki Kapı Ayrıntısı 27
Resim 3.11. Manisa Kurşunlu Han Ahır Olarak Kullanılan Kısım 27
Resim 3.12. Manisa Kurşunlu Han Alt Kat Birimlerin Tonozu 28
Resim 3.13. Manisa Kurşunlu Han Alt Kat Birimlerin Kapı ve Pencere Örnekleri 28
Resim 3.14. Manisa Kurşunlu Han Kuzeyden Avluya Bakış 30
Resim 3.15. Manisa Kurşunlu Han Tonozlu Birimler 30
Resim 3.16. Manisa Kurşunlu Han Sütunlardan Ayrıntı 31
Resim 3.17. Manisa Kurşunlu Han Revaklı Avlu 31
Resim 3.18. Manisa Kurşunlu Han Revaklara Açılan Birimler 31
Resim 3.19. Manisa Kurşunlu Han Üst Kata Çıkışı Sağlayan Merdivenler 32
Resim 3.20. Manisa Kurşunlu Han Üst Kat Revaklar 33
Resim 3.21. Manisa Kurşunlu Han Taç Kapı Üstüne Denk Gelen Mescit 33
Resim 3.22. Manisa Kurşunlu Han Odalarda Bulunan Dolap Nişleri 34
Resim 3.23. Manisa Kurşunlu Han Kuzeybatıdan Görünüm 34
Resim 3.24. Manisa Kurşunlu Han Batı Cephede Yer Alan Taç Kapı 35
Resim 3.25. Yeni Han, Bir Dönem Ahır Olarak Kullanılan Kuzey Cephe 36
Resim 3.26. Yeni Han Kuzey Cephe Giriş Açıklığı 37
Resim 3.27. Yeni Han Ahıra Açılan Kuzey Giriş Açıklığı 40
Resim 3.28. Yeni Han Üst Kat Revaklar 41
Resim 3.29. Yeni Han Üstten Görünüm 42
Resim 3.30. Yeni Han Revaklardan Avluya Bakı 42
Resim 3.31. Yeni Han Üst Kata Çıkışı Sağlayan Merdivenler 43
Resim 3.32. Yeni Han Atölye Olarak Kullanılan Birimler 43

Sayfa

Resim 3.33. Yeni Han Üst Kat Birimlerin Aynalı Tonoz Örtüleri 44
Resim 3.34. Yeni Han Birimlerde Yer Alan Nişler 44
Resim 3.35. Yeni Han Çatıdan Görünüm 45
Resim 3.36. Yeni Han Doğu Cepheden Görünüm 45
Resim 3.37. Yeni Han Taç Kapı 45
Resim 3.38. Yeni Han Tonoz Örtülü Eyvan 46
Resim 3.39. Yeni Han Dışta Yer Alan Dükkanlar 46
Resim 3.40. Yeni Han Dıştan Görünümü 47
Resim 3.41. Yeni Han Taç Kapı 47
Resim 3.42. Alaşehir Kurşunlu Han Batı Cephesi 53
Resim 3.43. Alaşehir Kurşunlu Han Revaklı Avlu 53
Resim 3.44. Alaşehir Kurşunlu Han Onarım Öncesi Dükkanlardan Görünüm 54
Resim 3.45. Alaşehir Kurşunlu Han Güneybatı Cephesi 54
Resim 3.46. Alaşehir Kurşunlu Han Güney Cephedeki Taç Kapı 55
Resim 3.47. Alaşehir Kurşunlu Han Tonozlu Revaklar 56
Resim 3.48. Alaşehir Kurşunlu Han Odalardan Ayrıntı 56
Resim 3.49. Alaşehir Kurşunlu Han Orijinal Taş Döşeme Camla Kaplanmış 57
Resim 3.50. Alaşehir Kurşunlu Han Ahır 58
Resim 3.51. Ahır Biriminden Ayrıntı 58
Resim 3.52. Alaşehir Kurşunlu Han Alt Kata İnişi Sağlayan Merdiven 59
Resim 3.53. Alaşehir Kurşunlu Han WC Olarak Kullanılan Alanlar 59
Resim 3.54. Alaşehir Kurşunlu Han Güney Cepheden Avluya Bakış 60
Resim 3.55. Alaşehir Kurşunlu Han Avluya Açılan Mazgal Pencereler 60
Resim 3.56. Odalardan Ayrıntı 60
Resim 3.57. Alaşehir Kurşunlu Han Niş 60
Resim 3.58. Alaşehir Kurşunlu Han Giriş Kapısı 61
Resim 3.59. Kapının İçten Görünümü 61
Resim 3.60. Akhisar Paşa Han Giriş Kapısı 65
Resim 3.61. Akhisar Paşa Han Girişi 66
Resim 3.62. Akhisar Paşa Han Avlu Dışındaki Tonoz Örtülü Dükkân 66
Resim 3.63. Akhisar Paşa Han Avlu 66
Resim 3.64. Akhisar Paşa Han Avlu 67
Resim 3.65. Akhisar Paşa Han Otopark Olan Avludan Görünüm 67
Resim 3.66. Akhisar Paşa Han Girişte Yer Alan Birimler 67

Sayfa

Resim 3.67. Akhisar Dombaycıoğlu Han Dıştan Genel Görünüm 70
Resim 3.68. Akhisar Dombaycıoğlu Han Han Girişi 70
Resim 3.69. Orijinal Yer Döşemesi 70
Resim 3.70. Akhisar Dombaycıoğlu Han Onarım Öncesi Havuzlu Avlu 71
Resim 3.71. Akhisar Dombaycıoğlu Han Girişi 71
Resim 3.72. Akhisar Dombaycıoğlu Han Avluda Yer Alan Havuz 71
Resim 3.73. Akhisar Dombaycıoğlu Han Onarım Öncesi Avlu 72
Resim 3.74. Akhisar Dombaycıoğlu Han Onarım Sonrası Avlu 72
Resim 3.75. Akhisar Dombaycıoğlu Han Onarım Öncesi 73
Resim 3.76. Akhisar Dombaycıoğlu Han Cafe Olarak Değerlendirilen Birimler 73
Resim 3.77. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Giriş Kapısındaki Kitabe 74
Resim 3.78. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Yıkılmadan Önceki Dıştan Görünümü 75
Resim 3.79. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Doğu Cephedeki Pencereler 75
Resim 3.80. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Giriş Kapısı 76
Resim 3.81. 2008 Gölmarmara Halime Hatun Hanı Onarım Projesi Öncesi Avluya Açılan Pencereler 76
Resim 3.82. Gölmarmara Halime Hatun Hanı 2008 Projesi Öncesi Görüntüsü 77
Resim 3.83. Gölmarmara Halime Hatun Hanı ve Kahvehane 77
Resim 3.84. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Giriş Kapısı 78
Resim 3.85. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Giriş Bölümü 78
Resim 3.86. Gölmarmara Halime Hatun Hanı, Kahvehane ve Kütüphane Olarak Kullanılan Birimler 80
Resim 3.87. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Avludan Girişe Bakış 80
Resim 3.88. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Günümüz Durumu 80
Resim 3.89. Gölmarmara Halime Hatun Han Duvarlarından Kalıntılar 81
Resim 3.90. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Giriş Kapısı 81
Resim 3.91. Soma Çarşı Han Genel Görünüm 83
Resim 3.92. Soma Çarşı Han Kitabenin De Yer Aldığı Batı Girişi Asıl Giriştir 85
Resim 3.93. Soma Çarşı Han Doğu Girişi 85
Resim 3.94. Soma Çarşı Han Niş 87
Resim 3.95. Soma Çarşı Han Ön Mekanda Yer Alan Nişler 87
Resim 3.96. Batı Cephesi 87
Resim 3.97. Soma Çarşı Han Tonozlu İç Mekân 88
Resim 3.98. Soma Çarşı Han Takviye Kemerlerinin Aralarındaki Kapatılmış Pencereler 88

Sayfa

Resim 3.99. Soma Çarşı Han Takviye Kemerlerin Oturduğu Devşirme Kare Ayaklar..... 89
Resim 3.100. Soma Çarşı Han Takviye Kemerlerindeki Delik İzleri..... 89
Resim 3.101. Soma Çarşı Han Kuzeydoğu Cephesi..... 90
Resim 3.102. Soma Çarşı Han Güneydoğu Cephesi..... 90
Resim 3.103. Soma Çarşı Han Ana Mekândan Görünüm..... 91
Resim 3.104. Soma Çarşı Han Ana Mekândan Görünüm..... 91
Resim 3.105. Soma Çarşı Han Kilitli Olan Batı Giriş Kapısı..... 92
Resim 3.106. Soma Çarşı Han Takviye Kemerleri..... 92
Resim 3.107. Soma Çarşı Han Doğu Cephesi..... 93
Resim 3.108. Soma Çarşı Han Batı Cephesi..... 93
Resim 3.109. Soma Balcı Han Güneybatı Kapısı..... 94
Resim 3.110. Soma Balcı Han Güney Kapısı..... 95
Resim 3.111. Soma Balcı Han Cadde Üzerinde Yer Alan Dükkanlar..... 96
Resim 3.112. Soma Balcı Han Batı ve Güneydeki Günümüze Ulaşmayan Birimler..... 96
Resim 3.113. Soma Balcı Han Dış Cephesi..... 97
Resim 3.114. Soma Balcı Han Yıkıntı Halindeki Duvarlar..... 97
Resim 3.115. Soma Balcı Han Giriş Kapısı..... 97
Resim 3.116. Soma Balcı Han Giriş Kapısı Ayrıntı..... 98
Resim 3.117. Soma Balcı Han İçten Kapı Görüntüsü..... 98
Resim 3.118. Soma Balcı Han Avlusu ve Duvar Kalıntıları..... 99
Resim 3.119. Soma Balcı Han Avludan Görünüm..... 99
Resim 3.120. Soma Balcı Han Duvar Kalıntıları..... 99
Resim 3.121. Soma Balcı Han Kapı Yanındaki Çeşme..... 100
Resim 3.122. Soma Balcı Han Ahşap Giriş Kapısı..... 100
Resim 3.123. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Girişte Yer Alan Çeşme..... 101
Resim 3.124Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Kilit Taşı..... 101
Resim 3.125. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Kuzey Giriş Kapısı..... 101
Resim 3.126. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Sağlam Durumda Kalabilmiş Tek Birim..... 101
Resim 3.127. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Doğudaki Giriş Kapısı..... 102
Resim 3.128. Ayrıntı..... 102
Resim 3.129. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Kuzey Giriş Kapısı..... 103
Resim 3.130. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Avlu..... 103
Resim 3.131. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Kapı Detayı..... 103
Resim 3.132. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Pencere Detayı..... 103

Sayfa

Resim 3.133. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Avludaki Duvar Kalıntıları 104
Resim 3.134. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Âtıl Durumdaki Avlu 104
Resim 3.135. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Cadde Üzerinde Yer Alan Dükkanlar 105
Resim 3.136. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Girişin Yan Tarafındaki Birimler 105
Resim 3.137. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Dükkanlardan Ayrıntı 105
Resim 3.138. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Dükkanlardan Ayrıntı 106
Resim 3.139. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Bir Dönem Kapı Girişlerinin Tavanında Yer Alan Süsleme 106
Resim 3.140. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Caddedeki Dükkanlarda Yer Alan Bazı Süslemeler 107
Resim 3.141. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Ayrıntı 107
Resim 3.142. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Giriş Kapısı Üstünde Yer Alan Barok Süslemeler 107
Resim 3.143. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Üstten Görünüm 111
Resim 3.144. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Kuzeydoğu Cephesi 113
Resim 3.145. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Güney Cephesi 113
Resim 3.146. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Kuzey cephesi 114
Resim 3.147. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Batı Cephedeki Çeşme 114
Resim 3.148. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Güney Cephede Yer Alan Çeşme 114
Resim 3.149. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Doğu Cephesi 115
Resim 3.150. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Kuzey Cephesi Ayrıntı 115
Resim 3.151. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Kuzeydoğu Cephesi 115
Resim 3.152. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Güneybatı Cephesinde Yer alan Birimlerden . 116
Resim 3.153. Rum Mehmet Paşa Bedesteni İç Mekân 116
Resim 3.154. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Tepe Pencere 117
Resim 3.155. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Giriş Açıklığı Üzerindeki Pencereler 117
Resim 3.156. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Ahşap Tavanlı Pencere Detayı 118
Resim 3.157. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Onarımlar 118
Resim 3.158. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Özgün Taş Döşemeler Camla Kaplanmış 119
Resim 3.159. Gördes Eski Pazar Cami Alt Kat Pazar Yeri Onarım Öncesi 121
Resim 3.160. Gördes Eski Pazar Cami Onarım Öncesi Yapının Dıştan Görünümü 123
Resim 3.161. Gördes Eski Pazar Cami Onarım Öncesi Son Cemaat Yerinden Görünümü .. 123
Resim 3.162. Gördes Eski Pazar Cami Yapının Genel Görünümü 124
Resim 3.163. Gördes Eski Pazar Cami Pazaryeri Giriş Kapısı 124
Resim 3.164. Gördes Eski Pazar Cami Son Cemaat Yeri 125

Sayfa

Resim 3.165. Gördes Eski Pazar Cami Pazaryeri Olarak Kullanılan Güney Cepheden Görünüm 125
Resim 3.166. Gördes Eski Pazar Cami İç Mekândan Görünüm 126
Resim 3.167. Gördes Eski Pazar Cami Onarım Kitabesi 126
Resim 3.168. Gördes Eski Pazar Cami Giriş Kapısı 126
Resim 3.169. Gördes Eski Pazar Cami Ahşap Taşıyıcılardan Görünüm 127
Resim 3.170. Gördes Eski Pazar Cami Taş Döşeli Orta Kısım 127
Resim 3.171. Gördes Eski Pazar Cami Mazgal Pencereler 127
Resim 3.172. Gördes Eski Pazar Cami Depo Alanı 128
Resim 3.173. Gördes Eski Pazar Cami İçte Rampanın Olduğu Kapı Girişi 128
Resim 3.174. Gördes Eski Pazar Cami Depodan Ayrıntı 129
Resim 3.175. Gördes Eski Pazar Cami Doğudaki Pencereler 129
Resim 3.176. Gördes Eski Pazar Cami Fevkani Yapının Pahlı Köşe Kısmı 130
Resim 3.177. Gördes Eski Pazar Cami Genel Görünüm 130

HARİTALARIN LİSTESİ

Sayfa

Harita 2.1. Manisa İl Haritası 7
Harita 3.1. Manisa Merkez Hanların ve Bedestenin Konumu 18
Harita 3.2. Alaşehir Kurşunlu Han Konumu 48
Harita 3.3. Akhisar Paşa Han Konumu 62
Harita 3.4. Akhisar Dombaycıoğlu Han Konumu 68
Harita 3.5. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Konumu 74
Harita 3.6. Soma'daki Hanların Konumu 82
Harita 3.7. Manisa Rum Mehmet Paşa Bedesteni Konumu 108
Harita 3.8. Gördes Eski Pazar Yeri Camii Konumu 120
Harita 3.9. Gördes Eski Pazar Yeri Camii Konumu Ayrıntı 121

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
İKVKBKM	İzmir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü

1. GİRİŞ

Konunun Adı, Amacı ve Önemi

Tez çalışmamızın konusunu "*Manisa'da Osmanlı Dönemi Ticaret Yapıları*" oluşturmaktadır. Bu bağlamda Manisa merkez ve ilçelerinde yer alan günümüzde mevcut hanlar, bedesten ve pazar yeri şeklinde beliren ticaret yapıları ana çerçevemizi teşkil etmektedir.

Bu kapsamda yürüttüğümüz araştırmalar neticesi dokuz han, bir bedesten ve bir pazar yeri tespit edilmiştir. Çalışmamızda tespit edilen eserler plan, mimari, malzeme ve süsleme özellikleri bakımından kapsamlı bir şekilde incelenip değerlendirilmiştir. Bu tez, Manisa ve çevresinde, özellikle Osmanlı dönemine tarihlenen, 14. yüzyıl sonlarından 20. yüzyıl başlarına kadar inşa edilen han, bedesten ve pazar yerinin mimari, tarihî ve sanat tarihsel yönlerini kapsamlı bir biçimde ele almayı amaçlamaktadır. Mevcut literatürde bu çalışmada incelenen yapıların ya genel başlıklar altında kısaca ele alındığı ya da münferit örnekler üzerinden değerlendirildiği ancak bütüncül ve karşılaştırmalı bir çalışmanın henüz yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle araştırmanın temel amacı, söz konusu yapıların plan, malzeme kullanımı, inşa teknikleri ve süsleme programları üzerinden analiz ederek, bölgenin mimari geleneği içerisindeki yerlerini belirlemektir. Aynı zamanda her bir eserin banileri, inşa süreci, geçirdiği onarımlar ve günümüzdeki fiziki durumu detaylı biçimde belgelenerek, Osmanlı taşra mimarisi literatürüne nitelikli bir katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Batı Anadolu'nun tarihî ve coğrafî yapısı içerisinde öne çıkan yerleşimlerinden biri olan Manisa, antik dönemlerden itibaren verimli toprakları ve stratejik konumuyla önemini daima korumuş; Osmanlı döneminde şehzade sancağı olarak üstlendiği rol ile idarî ve ekonomik açıdan daha da güçlenen kent, özellikle ticaret yapılarının inşasında yoğun bir mimari faaliyetle karşılaşmıştır. Şehir merkezi ve ilçelerde yer alan çok sayıdaki han, bedesten ve çarşının Osmanlı kültürel mirasına katkı sağlaması adına sanat tarihi disiplini bakımından incelenip dönemin mimari ve kültür tarihi açısından değerlendirilmiştir.

Konuyla İlgili Çalışmalar

Manisa Ticaret Yapılarıyla ilgili literatürdeki kaynaklar incelendiğinde bilgilerin detaydan uzak, sınırlı verilerden ibaret olduğu anlaşılmıştır. Manisa'daki ticaret yapılarının bütüncül biçimde ele alındığı kapsamlı bir yayına rastlanmamaktadır. Özellikle ilçelerde yer alan han, bedesten ve Pazar yerini sistemli biçimde inceleyen detaylı bir çalışma bulunmaması, bu alanda önemli bir boşluğa işaret etmektedir.

Literatürde kapsamlı yerel araştırmaların sayısı sınırlı olmakla birlikte, bazı temel kaynaklar çalışmamız açısından özel bir önem taşımaktadır. Araştırmamıza önemli ölçüde kaynaklık eden Hakkı Acun'un editörlüğünü üstlendiği *"Manisa" ve "Manisa ilçeleri"* [1] başlıklı envanter çalışmasına dayalı yayın son derece ayrıntılı ve sistemli bir biçimde hazırlanmıştır.

Söz konusu envanter çalışmasının yanı sıra, araştırmamızda yararlanılan diğer temel kaynaklar da incelenen yapıların mimari özelliklerinin değerlendirilmesinde önemli katkılar sağlamıştır. *Türk Kültür Varlıkları Envanteri 45 (Editör Prof. Dr. Hakkı Acun)* kapsamında, özellikle *Soma ve Gördes İlçesinde* yer alan yapılar oldukça detaylı şekilde belgelenmiştir. Murat Çerkez, bu kapsamda çizim, plan ve fotoğraflarla yapıların ana hatlarını ortaya koymuş; ayrıca detaylı yapı analizleriyle çalışmamıza değerli bir alt yapı sunmuştur. Bu çalışma, çizimler ile eski fotoğrafların karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmesine olanak sağlayarak analiz sürecimizi önemli ölçüde kolaylaştırmıştır. Öte yandan, Bozkurt Ersoy'un *Osmanlı Şehir-İçi Hanları, Plan Tasarımı ile Cephe ve Malzeme Özellikleri* adlı yayını, hanların tüm mimari niteliklerini ayrıntılı biçimde ele almakta; tablolar halinde sunulan veriler, birincil kaynak niteliği taşıması bakımından çalışmamız için başvuru niteliği arz etmektedir. Feridun Emecen'in *Tarih İçinde Manisa* başlıklı eseri ise kentin tarihsel gelişimini kapsamlı biçimde sunarak, araştırmamızın tarihsel çerçevenin oluşturulmasında temel kaynaklardan biri olmuştur. Bedestenler hakkında önemli bir çalışma, Mustafa Cezar'ın 1985 yılında yayınladığı *Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi* adlı eseri ise özellikle bedestenlerin tasnifi açısından yararlandığımız öncü çalışmalardan biri olarak öne çıkmaktadır.

Türk Dönemi Manisa Kenti ve Düşündürdükleri adlı makalede Sema Gündüz Küskü, Manisa'nın Saruhanoğlu döneminden itibaren inşa edilen yapıların, banilerin kentin dönüşümüyle ilgili bilgiler detaylandırılmıştır. *Osmanlı Kentinde Ticari Mekânlar: Bedesten-Han-Arasta-Çarşı Mekânları* Literatür Değerlendirmesinde Tuba Akar, kentin ekonomik ve sosyal yapısının şekillendiği mekanlar olan ticaret yapılarının şehircilik, mimarlık, sanat tarihi, tarih gibi çeşitli disiplinler tarafından ele almıştır. *Manisa Müzesi Yıllığı 2023 (Editörler: Ceren Ünal- Zeynep Çakmakçı -Cengiz Gürbıyık) Eski Gördes'te Terk Edilmiş Bir Kültür Mirası: Pazar Camisi*, Ramazan Uykur; Gördes'te yer alan Eski Pazar Camii eski resim ve planlarla desteklenerek tanıtımı yapılmıştır. *Çarşının Öyküsü Manisa (Editörler Prof. Dr. Nurettin Gülmez – Doç. Dr. Nejdet Bilgi) Manisa Bedesten ve Hanları* Çalışmasında Cengiz Gürbıyık, merkezde yer alan iki han ve bir bedesteni plan ve fotoğraflarla destekleyerek yapıların genel

[1] İlgili çalışmada Ahmetli, Kula, Saruhanlı, Şehzadeler, Yunus Emre ilçelerinin yer almadığı gözlenmiştir.

durumu hakkında bilgileri güncellemiştir. Aynı yayında Nurettin Gülmez, *Seyahatnamelerde Manisa Çarşısı* adlı çalışmasıyla, Evliya Çelebi, İbn-i Battuta, Kâtip Çelebi ve yabancı seyyahların gözünden Manisa ele alınmıştır. *Gölmarmara Halime Hatun Külliyesi* adlı çalışmada Nurşen Özkul, Gölmarmara ilçesinde III.Mehmed döneminde (1595-1603) inşa edilmiş olan Halime Hatun Külliyesi, vakfiye doğrultusundaki bilgiler ve fotoğraflarla desteklenerek tanıtılmaktadır. *Fatih Sultan Mehmed Dönemi Banisi: Rum Mehmed Paşa'nın Yapıları Üzerine Bir Değerlendirme* adlı makalesinde Göksu Özden Öner, Rum Mehmed Paşa'nın inşasını üstlendiği ve günümüze ulaşabilen yapıların yanısıra, söz konusu yapıların plan, malzeme-teknik ve süslemesi ele alınmıştır. Rum Mehmet Paşa'nın hayatı ve siyasi kimliği üzerinde de durulmuştur. *Müslim-Gayrimüslim İlişkilerine Ticari Bakış: 17. Yüzyıl Başlarında Manisa Örneği* adlı makalede Alpay Bizbirlik-Melis Altan, Şer'iyye sicillerinin verileri yardımıyla Manisalı müslim ve gayrimüslimlerin ticari hayattaki münasebetleri (1600-1610) üzerinde durulmaktadır. *XV. Yüzyılda Akhisar'ı İhya Eden Bir Hayırsever: Sarı Ahmed Paşa ve Vakfi* adlı çalışmada Dr. Ömer Bıyık, Sarı Ahmet Paşa'nın hayatı ve vakıf faaliyetleri hakkında bilgileri içermektedir. *Manisa Şer ' İye Sicillerine Dair bir Araştırma,* M. Çağatay Uluçay'ın makalesinde Manisa'nın sicillerin tarihi ile Saruhanoğulları ve Osmanlı dönemlerine değinmiştir. *Anadolu Bedestenlerinin Mevcut Durumları Üzerine Bir İnceleme*, Doç. Dr. Hicran Hanım Halaç makalesinde bedestenlerin işlevleri konumları kullanım alanları ve Osmanlı döneminde ticari dokudaki yeri üzerinde durulmuş ve tablolaştırılarak günümüz kullanımları belirtilmiştir. *Bizans'ın Kendine Özgü Bir Taşra Kenti Philadelphia'da Ekonomik Faaliyetler ve Ticari Mekânlar (XI- XIV. Yüzyıllar),* Nurcan Barman, Bizans şehri olan Alaşehir'in, o dönemdeki çarşı, atölye ve dükkanların işlevleri ve bunların tarihteki önemleri üzerinde durulmuştur. *Akhisar kent merkezine yönelik tarihi çevre araştırması* (2003) adlı yüksek lisans tez çalışmasında Hatice Senem Doyduk, kentin ticari dokusunu oluşturan hanlar ve çarşı içindeki dükkanların yanısıra kentteki diğer yapıların da güncel durumları ve koruma önerileri üzerinde çalışmalar sunmuştur. *Geleneksel Ticaret Alanlarının Güncel Kullanım Sorunları: Akhisar Dombaycıoğlu Hanı Örneği* adlı yüksek lisans tezinde Fatma Kocabıyıkoğlu, Akhisar merkezinde geleneksel ticaret alanlarının günümüzdeki sorunları ve Merkez Çarşı'nın durumu bunun yanısıra ağırlıklı olarak Dombaycıoğlu Hanı üzerinde koruma önerileri geliştirilmiştir. *Alaşehir'de Mimari Mirasın Durumu* adlı yüksek lisans tezinde Rana Modjtehedi, kentte yer alan yapıların katalog çalışması yapılmıştır. *XIII. Orta çağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirilerinde Alaşehir Kurşunlu Han Kazı ve Temizlik Çalışmaları* adlı çalışmada Ertan Daş, şehir merkezinde yer alan hanın kazı ve temizlik çalışmalarından sonra ortaya çıkan hanın kalan bölümleri ve küçük buluntular üzerinde

durulmuştur. *Yeniden İşlevlendirilen Tarihi Yapıların Dirençli Şehirlere Katkısı: Manisa Kurşunlu Han Örneği* adlı çalışmada Demet Gülhan, tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmek suretiyle kullanıma açılmasının dirençli şehir oluşumuna etkisi araştırılmıştır.

Manisa'da Beylikler ve Osmanlı Dönemi Yapılarında Devşirme Malzeme (Spolia) Kullanımı adlı doktora tezinde Hilal Aktur, Saruhanoğulları'nın başkenti ve şehzade kenti Manisa'nın çok katmanlı kültür ve mimari ortamını yansıtan yapılarındaki yoğun devşirme malzeme spolia kullanımının yapılar üzerinden örneklerle verilmesi sağlanmıştır. *Development Of A Database For The Restıtutıon Phases Of Kurşunlu Khan In Manisa doktora tezinde Gamze Saygı*, Manisa merkez Kurşunlu Han'ın restitüsyon dönemleri için veri tabanı geliştirmek ve yapının fiziksel özelliklerinin yanısıra mekânsal özellikleri ve aynı zamanda tamamlayıcı restitüsyon bilgileri içermektedir. *Manisa Soma'da Bulunan Türk Devri Yapıları* adlı yüksek lisans tezinde Gamze İlhan, Soma'da günümüze ulamış yapıların sanat tarihi disipliniyle mimari, plan, malzeme ve süsleme ile bölgenin tarihini, kültürel ve sosyal yapısını ortaya koyan mimari yapılar hakkında bilgiler vermiştir. *Soma'da Osmanlı Dönemi Sivil Mimarlık Örnekleri Koruma Sorunları ve Çözüm Önerileri* adlı yüksek lisans tezinde İpek Gölükcü, Soma, merkezde bulunan han, hamam, bedesten, cami gibi önemli anıtsal yapıların yanısıra konut mimarisi üzerinde koruma önerilerinde bulunmuştur.

Yöntem

Manisa ve ilçelerdeki yapılar için 26 Şubat 2023 ve 30 Eylül 2024'te olmak üzere iki kez saha araştırması için gidilmiştir. Araştırma sürecinde arşiv belgeleri, yazılı kaynaklar, çizimler ve mevcut fotoğraf gibi malzemeler taranmış ayrıca saha çalışmaları ile yerinde incelemeler gerçekleştirilmiştir. Yapıların mevcut durumları fotoğrafla belgelenmiş, tarihî kaynak ve arşiv verileriyle karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Yapıların her biri, konumu, tarihi, banisi, onarım süreçleri ve güncel durumu bağlamında ele alınmış, ardından mimari plan şeması, yapım tekniği ve süsleme özellikleri ayrıntılı biçimde değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında literatür çalışması ile Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, YÖK Ulusal Tez Merkezinde tez konusuna ilişkin yayınlar ve tezler taranmıştır. T.C. Başbakanlık Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivi'nde aynı zamanda üniversite kütüphanelerinde çalışmamız için yararlı olabilecek belgeler taranmıştır.

Restorasyon projeleri, yıkım, tescil ve yeniden inşa projelerinin takibi açısından Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivi ve İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü ve İzmir II Numaralı Kültür ve

Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivinden, bunların yanı sıra il ve ilçe belediye kültür işleri dairesinden yararlanılmıştır.

Tezimizin bölümleri elde edilen verilen sonucunda "Giriş", "Manisa'nın Tarihi Coğrafyası", "Manisa'da Ticaret Yapıları", "Karşılaştırma ve Değerlendirme", "Sonuç" beş başlık ve detaylar alt başlıklar altında toplanmıştır. Giriş bölümünde konunun adı, amacı ve önemi, konu ile ilgili çalışmalar ve yönteme yer verilmiştir. İkinci bölümde Manisa'nın adı, konumu ve tarihteki yeri ve gelişimi, bunun yanısıra Osmanlı dönemindeki ticari yaşam seyyahların gözünden özetlenmiştir. "Manisa'da Ticaret Yapıları" başlığı altında merkez ve ilçelerde yer alan han, bedesten ve pazar yeri kronolojik sıraya göre üç ana grup altında tanıtılmış; dördüncü bölümde bu eserler plan, cephe, örtü sistemleri, malzeme ve süsleme özellikleri açısından kendi içlerinde ve birbirleriyle karşılaştırılarak Osmanlı mimarlık pratiği içindeki yerleri ortaya konmuştur. "Sonuç" kısmında ise elde edilen veriler doğrultusunda yapıların genel özellikleri ve günümüzdeki durumları bağlamında değerlendirme yapılmıştır. Bu araştırmayla birlikte Manisa'daki han ve bedestenlerin ilk kez kapsamlı biçimde belgelenip sanat tarihi disipliniyle değerlendirildiği sistematik bir çalışma ortaya konmuş bulunmaktadır.

2. MANİSA'NIN TARİHİ COĞRAFYASI

Manisa, Ege Bölgesinde batısında İzmir, kuzeyde Balıkesir, kuzeydoğusunda Kütahya, doğusunda Uşak, güneydoğusunda Denizli ve güneyde Aydın illeriyle komşudur (Harita 2.1.). Güneyi yüksek Spilos (1517 m.) Dağları ile kapatılmış, kuzeyi Gediz Nehri ile kesilmiş olan Manisa, bu dağın eteğine kurularak, ilerideki ovayı tümüyle kontrolü altına almış, bu da stratejik bakımdan şehrin savunmasını kolaylaştırmıştır. Evliya Çelebi, Manisa'yı kuruluşu bakımından Bursa'ya benzetmiştir (Acun, 1999:9).

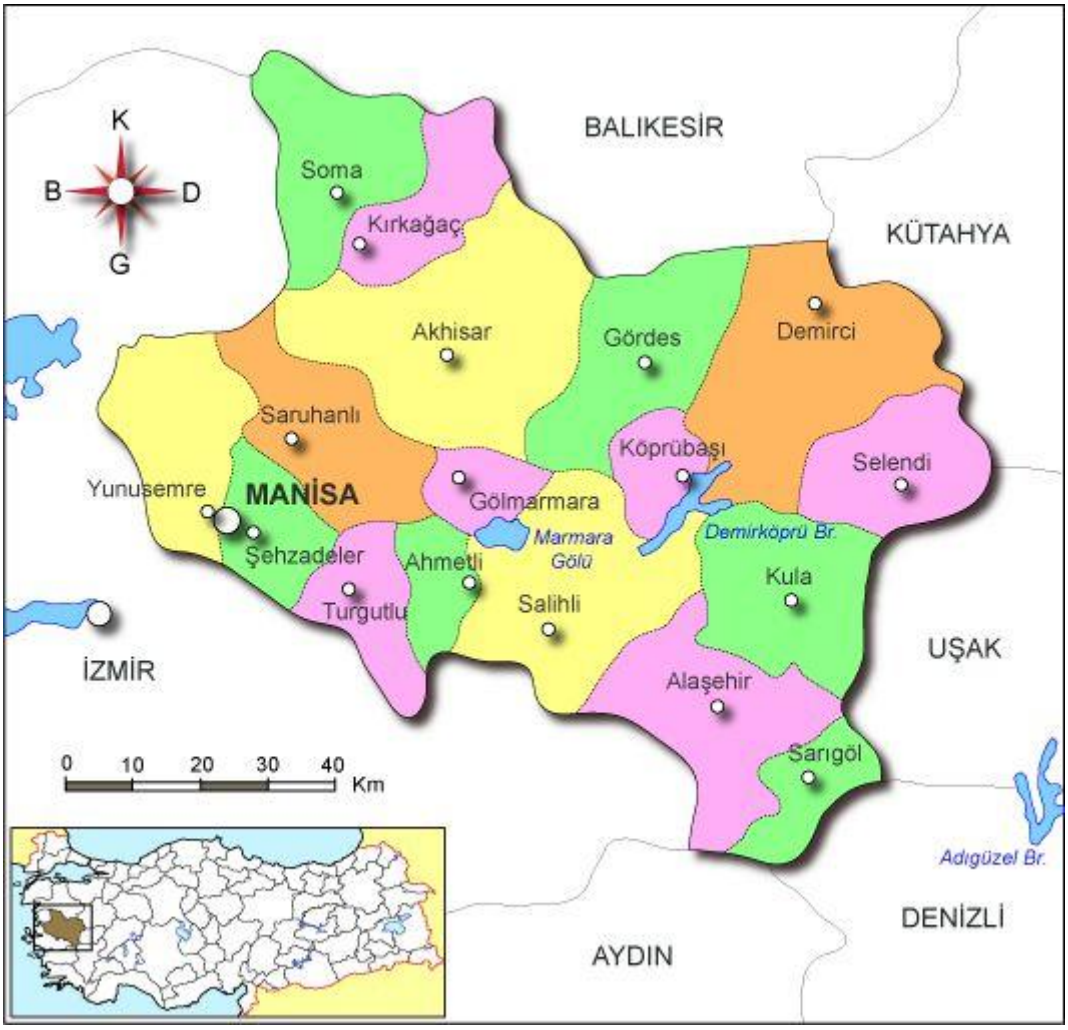

Harita 2.1. Manisa İl Haritası

Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/798544577673903780/

Manisa'nın gelişmesinde, İzmir-Bursa-İstanbul ve Batı Anadolu'nun en verimli ovalarından olan Gediz Ovasının kenarında yer almasının payı büyüktür.

Spil Dağı eteklerindeki bir tepe üzerinde kale kenti olarak kurulan Manisa, 16. yüzyılda en geniş sınırlarına ulaşmıştır. Kale ve çevresinde başlayan yerleşim, 17. yüzyılda kuzey yönünde, daha sonraları ise doğu-batı doğrultusundaki ticaret yoluna paralel bir gelişme göstermiştir (Aktüre, 1975:106).

Manisa'nın adının kaynağı hakkında farklı görüşler yer almaktadır. Yunanistan'daki Teselya Bölgesi'nden 15.yüzyılın ortalarında göç eden Magnetler tarafından mitolojik Tantalis şehriyle aynı yörede kurulduğu düşünülmektedir (Akşit, 1983:37). Dolayısıyla Manisa'nın adı kentin kurucuları olan Magnetlerden gelmektedir. İlk çağlarda Magnesia ad Spylum adıyla anılan şehir sonradan değişerek Manisa haline gelmiştir (Uluçay, Gökçen, 1939:9-10)

Manisa, Spil Dağı'nın yamacına yaslanmış konumu itibariyle güvenli, bereketli ovaları, elverişli iklimi ve ticaret yollarının üzerinde olması bakımından birçok kavim için cazip bir şehir olmuştur.

Tarihte Magnesia adıyla geçen bu bölge sırasıyla Hititler (M.Ö. 1450-1200), Frigler, Yunanlılar, Lidyalılar (M.Ö. 665-546), İranlılar (M.Ö. 546-333), Romalılar (M.Ö. 133- M.S. 395), Bizanslılar (395-1313), Saruhanoğulları (1313-1410) ve Osmanlıların (1410-1923) hakimiyetinde kalmıştır (Acun, 1999:4).

Manisa M.Ö. 1450–1200 yıllarında Hitit egemenliğine geçtiği, Kavimler Göçünü takiben Eoller tarafından iskân edildiği kabul edilir (Akşit, 1983:36). Hititlerin yerleşim yeri M.Ö. 12. yüzyılın baslarında Eolar ve Eoliyenler tarafından ele geçirilmiştir. Bu dönemde gerçeklesen kavimler göçüyle Yunanlılar Batı Anadolu'ya gelip yerleşmişlerdir (Uluçay-Gökçen, 1939:12-13). 1200-1204 tarihleri arasında IV. Haçlı seferiyle İstanbul zaptedilmiş ve Latin İmparatorluğu kurulmuştur. Dolayısıyla Bizans imparatorluğu İstanbul'dan İznik'e taşınınca Bizans imparatoru çoğu zaman Manisa'da kaldığı için burası da imparatorluğun merkezi olmuştur (Uluçay-Gökçen, 1939:18). İstanbul Latinlerden 1261 yılında geri alınınca Manisa önemini yitirmiştir (Akşit,1983:18). 1243 Kösedağ Savaşı'nda Moğollara yenilen Anadolu Selçukluları ve 1308'den sonra Anadolu Selçuklu Devleti tamamen yıkıldı. Bunun üzerine Anadolu'da bulunan Türkmenler birer birer bağımsızlıklarını ilan ederek Anadolu'da Beylikler Devri başlamış oldu. Manisa ve çevresinde de Saruhanoğulları etkili olmuştur (Acun, 1999:4).

Harezmli Saruhan Bey 1305'te Manisa'yı kuşatmış ve kıyıda yoğun faaliyetlerde bulunmuştur (Akşit,1983:20). 1345'te Saruhan Beyin vefatı üzerine beyliğin başına oğlu Fahreddin İlyas Bey geçmiştir (Uluçay-Gökçen, 1939:31-32). Daha sonra onun yerini oğlu Muzafferüttin İshak Bey almıştır (Uluçay-Gökçen, 1939:33-36). İshak Bey'in 1390' da

ölümünden kısa bir süre sonra Manisa Osmanlıların eline geçer. 1402 Ankara Savaşı'nda Timur'un savaşı kazanmasıyla Anadolu beylikleri eski topraklarını geri almıştır (Acun, 1999:6) Manisa Osmanlı egemenliğine 1412'de Çelebi Mehmet tarafından geçmiştir (Emecen, 1989:22). Manisa'nın Osmanlı şehzadelerinin yetiştirildiği siyasi bir merkez olması ile ekonomisi canlanmış, imar faaliyetleri ve kültür, sanat ortamı oluşmaya başlamıştır (Uluçay-Gökçen, 1939:44). Osmanlı tarihinin en önemli padişahlarından Fatih Sultan Mehmed, Kanuni Sultan Süleyman gibi padişahlar, yöneticilik tecrübelerini burada edinmişlerdir. Özellikle 16. yüzyılda, Yavuz Sultan Selim'in eşi ve Kanuni Sultan Süleyman'ın annesi Hafsa Sultan'ın, Manisa'ya gelmesiyle Manisa, Osmanlı tarihindeki en parlak devrini yaşamıştır (Sonyıldırım, 2007:11). III. Mehmet'in valiliği sırasında Manisa duraklama ve gerileme dönemine girer (Acun, 1999:7). Manisa, Osmanlı başkentine en yakın ve dolayısıyla en önemli şehzade kenti olma özelliğini şehzadelerin vilayetlerde valilik yapması usulünün kaldırılması ile yitirmiştir (Uluçay-Gökçen, 1939:52). Anadolu'da merkezi otoritenin zayıflamasıyla 17. yüzyılın ilk yarısında Manisa'da eşkıyalık olayları baş göstermiştir. 1754'ten sonra Karaosmanoğulları Ailesi Aydın, Manisa ve İzmir çevresinde hüküm sürmüş ve bölgeyi idareleri altında bulundurmuşlardır (Acun, 1999:7). Manisa ve çevresi Kurtuluş Savaşı sırasında 1919'dan 1922'ye kadar Yunan işgali altında kalmıştır (Acun, 1999:8).

2.1. Manisa'nın Osmanlı Dönemi Ticari Yaşamına Bakış

Şeriye Sicilleri ve vakıf kayıtlarına göre 16. yy'da kentte 20 cami, 45 mescid, 9 hamam, 23 muallimhane, 6 sıbyan mektebi, 4 türbe, 7 tekke, 4 imaret, 2 medrese, 3 han, 1 bedesten, Şehzadeler için bir de saray inşa edilmiştir (Uluçay, 1940; Gökçen, 1946).

Manisa kenti, alansal büyüklüğü açısından gelişimini büyük ölçüde 16. ve 17. yüzyıllarda tamamlamış ve bu sınırlar 1950'lere kadar neredeyse değişmeden kalmıştır (Ünlüsoy, 1995:9). Özellikle 19. yüzyılın sonlarına doğru kentin mekânsal yapısı daha sıkışık bir görünüm almıştır. Bu mekânsal sıkışmanın ve ekonomik dönüşümün en önemli unsurlarından biri, 1866 yılında Manisa'ya ulaşan demiryolu bağlantısı olmuştur. Demiryolu, kentin dış ticarete hızla adaptasyonunu sağlamış, bu süreçte pamuk önemli bir dış ticaret nesnesi haline gelmiştir. Üretilen pamuğu işlemek üzere kentin birçok yerinde çırçır fabrikaları inşa edilmiş ve özel güvenlikli depolar yapılmıştır. Bu durum, dönemin endüstriyel gelişimini ve güvenlik önlemlerine verilen önemi göstermektedir. On dokuzuncu yüzyılda yaşanan bu gelişmeler sonucu, çarşıda varlık gösteren geleneksel zanaat dükkânlarının yanı sıra, yeni işleyişe uyum sağlayan bir ticaret merkezi ortaya çıkmıştır. Yönetim merkezi de bu yeni çarşının yanında,

Kurşunlu Han'ın devamında konumlanmıştır (Çetin, 2012:97). Bu yerleşim, ticaret ve yönetimin kent dokusu içinde entegrasyonunu yansıtmaktadır.

Manisa'nın İzmir'e yakınlığı ve Gediz Irmağı'nın verimli vadisinde kurulması, Avrupalı tüccarları da kendisine çekmiştir. Zenginlik taşıyan ırmak vadisinden İzmir'e üzüm, zeytin ve pamuk gibi ürünler gönderilmiştir. Ayrıca, Osmanlı şehzadelerinin geleneksel eğitim kenti olması dolayısıyla birçok vergi muafiyetinden yararlanılmaktaydı (Goffman, 2001:63). 1838 yılında Fransız gezgin Léon de Laborde'un gözlemleri de bu ticari canlılığı desteklemektedir. Laborde, Manisa çevresinde tütün yetiştirildiğini ve şehir içinde ipek atölyelerinin bulunduğunu, bu atölyelerden İzmir'e değerli ürünler gönderildiğini belirtmektedir (Güzel, 2008:294).

Sonuç olarak, Manisa kenti, 16. ve 17. yüzyıllardaki alansal gelişimini korurken, 19. yüzyılda demiryolunun etkisiyle önemli bir ekonomik ve mekânsal dönüşüm geçirmiştir. Bu dönüşümde, pamuk üretimi ve ticareti merkezi bir rol oynamış, kentin geleneksel yapısı modern ticaretin talepleri doğrultusunda yeniden şekillenmiştir. Kentin stratejik konumu ve elde ettiği ayrıcalıklar, bu dönüşüm sürecini destekleyen önemli faktörler olmuştur.

Tarih boyunca şehri ziyaret eden seyyahların gözlemleri;

- İbni Battuta (1333): Saruhan Bey döneminde Manisa'nın zengin su kaynaklarına, nehirlere ve bahçelere sahip büyük bir şehir olduğunu belirtiyor. Ahi Tekkesinin varlığı, ticaretin geliştiğini ve esnaf teşkilatının aktif olduğunu gösteriyor. Saruhan Bey'in şehri almasından hemen sonra bir çarşının varlığına işaret ediyor (Aykut, 2010:426-27).
- Kâtip Çelebi (Cihannüma): Manisa'yı büyük bir ova ile karla kaplı dağın dibinde büyük bir şehir olarak tanımlıyor. Birçok cami, Şehzade Sarayı, Sultan Köşkü, Mevlevihane, medreseler, imaretler, Çarşı Hamamı, hanlar ve güneydeki kale gibi önemli yapıları sıralıyor. Ancak çarşı hakkında özel bir bilgi vermiyor (Köklü, 1970:9-10).
- Evliya Çelebi (1671): Manisa'yı "mamur, bakımlı, güzel, büyük, işlek ve eski bir taht merkezi" olarak nitelendiriyor. Şehirde 60 mahalle ve 6.666 hane olduğunu belirtiyor. Manisa'nın yüksek saraylar, hoş görünümlü evler, bağlar, bahçeler, güller içinde köylerle çevrili olduğunu aktarıyor. Ayrıca, camiler, mescitler, medreseler, çeşmeler, mektepler, hanlar, hamamlar, imaretler, tekkeler, mesire alanları, namazgahlar,

bedestenler gibi birçok yapıyı sayıyor ve her evde akan bir suyun bulunmasına dikkat çekiyor (Kahraman, 2011:76-85).

- Joseph Pitton de Tournefort (1700-1702): Evliya Çelebi'den sonra Manisa'ya gelen ve şehir hakkında bilgi verenlerden biri. Tornefort, Manisa'nın konumunu Bursa'ya benzetiyor. Her iki şehrin de dağ eteklerinde (Bursa için Uludağ, Manisa için Manisa Dağı) ve kuzeye bakan kısımlarda kurulduğunu belirtiyor. Manisa'nın Bursa'nın yarısı kadar büyüklükte olduğunu ve Manisa Kalesi ile Sarayı'nın harabeye döndüğünü ekliyor. Tornefort, Gediz Nehri'ni Manisa için hayati bir kaynak olarak görse de nehir ile şehir arasında bataklıkların bulunduğuna dikkat çekiyor. Bu kentte yalnızca pamuk ticareti vardır" değerlendirmesinde bulunmaktadır (Tournefort, (Çev:Teoman Tunçdoğan). 2013:245).
- Cornelis de Bruyn (17. yüzyıl): Seyahatnamesinde yer alan gravürde Manisa'yı surların içine sıkışmış bir şehir olarak gösteriyor ve şehre panoramik bir bakış sunuyor. Cornelis de Bruyn, 17. Yüzyılda Manisa'da hayvansal ürünlerin ve halıların pazarlara sunulduğundan, bu ürünlerin çeşitli pazarlarda satıldığından ve Manisa çarşısında bu ürünlerin bolca bulunduğundan söz etmektedir (Güzel, 2008: 291-292).
- Otto Friderichs von Richter (1815) ve Robert Walsh (19. yüzyıl) seyahatnamelerinde Manisa/Spil Dağı'ndan bahsetmişlerdir. Robert Walsh'a göre Manisa, bol miktarda ürüne sahiptir. Manisa, geniş asma bahçeleriyle ve yemyeşil doğasıyla öne çıkan bir şehirdir. Bölgede hayvancılık oldukça yaygındır; özellikle Anadolu'ya özgü siyah ve ipeksi kıllara sahip keçiler ile kar beyazı koyunlar yetiştirilmektedir. Manisa çarşısında hem tarımsal hem de hayvansal ürünlerin satışı yapılmaktadır. Şehirden özellikle üzüm, zeytin ve pamuk gibi ürünler ihraç edilmekteydi (Güzel, 2008: 293-294).
- Friedrich Sarre (1895), İzmir'den Manisa'ya doğru Menderes Ovası boyunca seyahat etmiştir. "Bu ovanın mısır, şaraplık üzüm ve tütün tarlalarıyla dolu olduğunu gördükten sonra, öğleye doğru, antik dönemde Magnesia olarak bilinen Manisa'ya vardık. Bursa'daki Olympos dağı (Uludağ) gibi, Manisa'da da Sipylos (Sipil) dağı var ve bu dağ, şehrin arkasında muazzam bir duvar gibi yükseliyor. Başta Sultan Selim Camisi olmak üzere şehrin çok sayıdaki camisinin kubbe ve minareleri, dağın karanlık fonunun önünde etkileyici bir şekilde yükseldiğinden söz etmektedir (Sarre, F. Çev: Dara Çolakoğlu, 1998: 3).

- Charles Texier, seyahatnamesinde Manisa'nın ovadan görünümünü "büyük bir şehir" olarak nitelendirmiş, şehirde yoğun bir kervan ve ticaret hareketliliğinden söz etmiştir. Manisa'nın genel görüntüsünü, Küçük Asya'nın en güzel şehirlerinden biri denebilecek kadar güzel bulmuştur. 19. yüzyılda Manisa'yı ziyaret eden seyyahlardan Texier, Manisa'nın Özellikle şehrin içini ve çarşısını hiç beğenmediğini, çarşıların ihmal edilmiş ve bakımsız olduğunu vurgulamıştır. Bununla birlikte Texier, yeni inşa edilmiş bir kervansaraydan bahsetmiş ve bu kervansarayın yerel ticaretin tüm ihtiyaçlarını karşılayabildiğini ifade etmiştir. Charles Texier'nin seyahatnamesinde bahsettiği "büyük bir şehir" ve "kervan ve ticaret hareketliliği", Manisa'da ciddi bir ekonomik canlılığın olduğuna işaret ediyor. Bu, şehrin hem mal akışında bir durak hem de bir dağıtım merkezi olduğunu gösterir (Güzel, 2008: 294).

Manisa ve çarşısı birçok seyyahın uğradığı ve hakkında bilgi verdiği önemli bir merkez olmuştur. Hayvansal ürünlerin yanında, üzüm, zeytin, pamuk, tütün, deri, halı ve çeşitli dokumaların da imalat merkezidir. Özetle, Manisa'nın coğrafyasını, şehir gelişimini, ekonomik faaliyetlerini ve sosyal yaşamını çeşitli tarihi seyyahların gözünden canlı bir şekilde betimliyor; şehrin güzelliğini, stratejik konumunu ve hareketli ticari ve kültürel merkezlerini vurguluyor.

Manisa, coğrafi konumu itibarıyla (İzmir'e yakınlığı ve Gediz Irmağı vadisinde kurulu olması) Avrupalı tüccarlar için bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Bu durum, şehrin sadece yerel değil, aynı zamanda uluslararası ticarette de bir rol oynadığını gösteriyor. Seyyahların "büyük bir şehir" ve "Anadolu'nun en güzel şehirlerinden biri" olarak nitelemesi, bu stratejik önemin ve ticari canlılığın dışa yansımasıdır.

- Manisa'nın çarşı yapısı, ticari yaşamın kalbi niteliğindedir. Toplam 3.360 dükkân ve iki kubbeli bedesten gibi sayılar, çarşının ne kadar büyük ve çeşitli olduğunu gözler önüne seriyor (Kahraman, 2011:85).

Bu çeşitlilik, farklı zanaat ve ticaret kollarının bir arada bulunduğunu gösterir:

- Eski Bedesten: İpek üretimi ve dokumacılığı (kazazlar) gibi özel zanaat kollarının varlığı, Manisa'nın belirli sektörlerde de uzmanlaştığını düşündürüyor.
- Yeni Bedesten: Kumaş, giyecek ve genel eşya satışı, günlük ihtiyaçların karşılandığı geniş bir yelpazeyi işaret eder.
- Sipahi Pazarı: Silah ve askeri malzeme satışı, dönemin sosyo-ekonomik yapısında ordunun ve savunma ihtiyaçlarının da ticari hayatta önemli bir yer tuttuğunu gösterir.

- Tahtakale: İlaç, macun gibi özel ürünlerin yanı sıra, sosyalleşme ve kültür merkezi işlevi görmesi, ticaretin sadece alışverişten ibaret olmadığını, aynı zamanda bir sosyal yaşam alanı yarattığını ortaya koyar (Kahraman, 2011:86).

Manisa'nın asma bahçeleri, hayvancılığın yaygınlığı (siyah keçiler, beyaz koyunlar) ve Gediz Irmağı'nın sağladığı verimlilik, tarımsal ve hayvansal ürünlerin ticari yaşamda büyük bir yer tuttuğunu gösteriyor. Özellikle üzüm, zeytin ve pamuk gibi ürünlerin Manisa'dan satılması, şehrin hem bu ürünlerin üretim merkezi hem de pazarlama noktası olduğunu kanıtlar. Bu ürünler, Avrupalı tüccarların ilgisini çekerek dış ticarete de katkı sağlamıştır.

Sonuç olarak, Osmanlı döneminde Manisa, stratejik konumu, zengin tarımsal ve hayvansal ürünleri, büyük ve çeşitli çarşıları ve kervansaraylarıyla önemli bir ticaret ve kervan merkezi olarak öne çıkmıştır. Seyyahların genel gözlemleri, şehrin ekonomik olarak oldukça hareketli ve bölge ticareti için kritik bir durak olduğunu açıkça göstermektedir.

3. MANİSA TİCARET YAPILARI

3.1. Hanlar

3.1.1. Manisa Kurşunlu Han

Yapının Yeri ve Konumu: Kurşunlu Han; Manisa İli, Merkez ilçesi, Ege Mahallesi'nde yer alır. Kuzeyinde Borsa (Dr. Sadık Ahmet) Caddesi, batısında Çayır Sokak (Kurşunlu Han sokak) doğusunda Arka Avlu Sokak (Anıt Sokak) uzanır, güneyinde ise konutlar bulunmaktadır.

Yapının Tarihi ve Banisi: Hanın inşa tarihini belirleyen bir kitabesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivindeki belgelere göre Sultan II. Bayezıd'in eşi Hüsnüşah Hatun (Hüsniyesaz Hatun) tarafından, hanın kuzeyinde inşa ettirilen Hatuniye Camii (Hicrî 894 / Miladi 1488- 1489) ile aynı caminin vakfiyesi olarak yaklaşık (Hicrî 903) 1497-1498 yıllarında inşa edilmiş olduğu ifade edilmektedir (Uluçay ve Gökçen, 1939:98-99; Ersoy, 1941:5; Gökçen, 1946:157; Oğuz, 1974:109; Yüksel, 1983:340; Emecen, 1989:94; Acun, 1999:471; Yavaş, 2002:448; Çakmak, 1999:85).

Yapının Geçirdiği Onarım ve Bugünkü Durumu: Eser çeşitli tarihlerde onarımlar geçirerek günümüze ulaşmıştır. Onarım fişine göre geçen yıllarda yapılan işler; dıştaki revak cepheleri ile işlevini kaybetmiş ve cephenin sütunları ahşap ile cepheden esaslı bir şekilde takviye edilmiş. Güney revak cephesi onarılmış, zemin kat odalarının sıvaları taklit tuğla döşemesi ile ahşap kapı ve pencereleri yapılmıştır. 1967'de yapılacak işler ise; çok tehlikeli bir durumda olan üç revak cephesi takviyelerinden istifade ederek bu cepheler sökülerek, hazırlanacak rölöveye göre mevcut izlere göre revaklar yenilenecektir. Cephe derzleri, iç sıva ve kapı-pencere doğramaları yapılacaktır[2]. Bir diğer eski eser onarım fişinde iç revakların bir cephesi onarılmış, diğer üç cephesi ise yıkılmaya maruz olduğu için onarım başlayana kadar cephelerinden ahşap ile takviye edilmiştir. Alt kat ve diğer odaların sıvaları, kapı ve pencereleri yapılmıştır. 1969'da yapılacak işler ise; alt revak sütunları ve zemin kat tonozları çatlamış ve asıl görünümünden uzaklaştığı ve revak cephesi avluya doğru kaydığı için revakların üç cephesi tamamen sökülerek aynı malzeme ve ölçülerde aslına uygun yapılması kararı alınmıştır[3]. 1966'daki yapılacak işlerle ilgili; revaktaki tuğla kemerlerin bozuk kısımları yeniden yapılacak, kırık ve çatlak sütunların değişimi yapılacak, giriş cephesinin revak kısmı iskele ile tahkim edilecek, tahsisata göre içerideki sıva işlerine geçilmesi uygun bulunmuştur[4]. Eser onarım

[2] Eski eser onarım fişi ekte.
[3] Eski eser onarım ve-15.03.1969 nolu karar ekte.
[4] 1996 yılı onarım kararı,

fişinde yapının 1967-70 yıllarında onarım geçirdiği belirtilmiş bunun yansıra o dönemde özel öğrenci yurdu olarak kullanılmakta olduğu ve hanın tahliyesi için mahkemeye verilmiş. Sonrasında hanın dışa bakan dükkanları içe çevrilerek sonraki ilaveler yıkılarak vakıf öğrenci yurdu olarak kullanılmasına karar verilmiştir[5]. Bir eski eser ve onarım fişinde ise 1967-75 yıllarında yapının tamamen onarıldığı belirtilmiştir. 1971'deki kararla; restorasyonu devam eden hanın üstünün alaturka kiremitle örtülmesi uygun görülmüştür[6]. 1982'de yapılacak işler; hanın kuzey cephesindeki dışa dönük dükkanların sıva-badana, klasik tuğla döşemesi ve elektrik işleri ile dış cephede bozuk derzlerin düzeltilmesi işleri yapılmasına karar verilmiştir[7]. 1982'deki karara göre; hanın istimlakten geri kalan ve orijinalinde içe açılan fakat kiracılar tarafından dışa açılan cephelerin orijinal haline getirilmesi istenmiştir[8]. 1983'te yerinde yapılan incele sonucunda; dükkânların ve hanın ahır kısmının istimlak edilmesi ve dışa dönük dükkânların içe dönük hale getirilmesi yani hanın orijinal haline getirilmesine karar verilmiştir[9]. Kurulun 1991'de aldığı karar ile; yerinde yapılan incelemeler doğrultusunda hanın, kiracısı olan dernek tarafından güney ve güneybatıdaki odaların ara duvarlarının yıkılarak birbiriyle bağlantılarının sağlandığı ve hanın orijinal planının değiştirilerek tahribata uğradığı tespit edilmiştir. İlgililere yasal kovuşturma açılmıştır[10]. 1991'deki bir diğer kararda, hana ait öneri restitüsyon projesinin uygun olduğuna, hanın kuzey cephesindeki orijinal duvar işine ve malzemesine uygun yapılması istenmiştir[11]. 1991'deki kararda; handa yapılan uygulamalarla ilgili olarak, kuzey cephedeki sıvalar kaldırılarak orijinal duvar ve izlerinin ortaya çıkarılmasına ve sundurmanın yıkılmasına, bu cephede restorasyon projesine göre kaldırımdaki odaların orijinalini yansıtacak şekilde inşa edilmesine ve aykırı uygulamaların kaldırılması istenmiştir[12]. Bu karar sonrasında 1992'de yerinde yapılan incelemelerde hanın iç kısmında güney ve güneybatıdaki odaların yıktırılarak bacaları ile odaların birbirine bağlanmasını sağlayan geçişler kiracı dernek tarafından eski haline getirilmiştir[13]. 1992'deki bir diğer kararla; hanın kuzey cephesindeki yol ve bu cephede yapılacak yeni uygulama kararına istinaden; kuzey cephedeki sundurmanın yıkılmasına, sıvaların kaldırılarak orijinal duvar ve kemer izlerinin ortaya çıkarılmasına, kaldırımda devam eden restitüsyon projesindeki özgün dükkanların kemer ve duvar izlerinin bitmemiş izlenimi verecek şekilde 1 metre devam ettiğini gösteren uygulama

[5] Tarihçe yazan kararı ekte,
[6] 10.10.1971 nolu karar ekte.
[7] Eski eser onarım fişi
[8] 11.06.1982 nolu karar ekte.
[9] 07.04.1983 nolu- 31.03.1983
[10] 28.08.1991 nolu karar ekte.
[11] 02.10.1991 nolu karar ekte.
[12] 25.12.1991 nolu karar ekte.
[13] 02.03-08.05.1992 nolu karar ekte.

projesinin kurula iletilmesi istenmiştir[14].1993'teki kararda, hanın kuzey cephe düzenlemesi projesinin, kuzey cephe sıva raspası yapıldıktan sonra çıkan izlere göre yeniden görüşülmesi istenmiştir[15]. 1994'te alınan kararla; hana kalorifer tesisatı yapılması istemi yapının özgün haline zarar vereceği için reddedilmiştir[16]. 1995'te alınan kararla; kuzey cephede yapılacak uygulamanın kararlaştırılması ve kurul üyelerinin incelemesine ilişkindir[17]. 1996'daki karar doğrultusunda sıvanan kuzey cephedeki dükkanların zemin kat cephelerinin beyaz renge boyanması uygun görülmüştür[18].

2009'da alınan kararla; handa sonradan kapatılan revaktaki doğramanın mevcut detaya uygun olarak ahşap malzemeyle yenilenmesi istenmiştir. Kentsel sit alanda yer alan handa özgün görünümü bozan ve tahrip eden tüm izinsiz uygulamaları gerçekleştiren ilgililer hakkında soruşturma açılmasına karar verilmiş. Ayrıca hanın içinde güney ve güneybatı tarafındaki odaların ara duvarlarının yıkılarak birbirleriyle bağlantının sağlanması ve hanın orijinal planının değiştirilerek tahribat yapılmasına ilişkin alınmış olan İzmir II Nolu Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun kararı gereği açılmış yasal soruşturmanın takibinin yapılması kararı alınmış olup, yapıdaki tüm izinsiz uygulamaların kaldırılmasına ilişkin rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin ivedilikle hazırlanmasına karar verilmiştir[19]. 2011'deki; Kurşunlu Han'ın koruma grubunun 1. Grup yapı olarak belirlenmesine, tescilli hana ilişkin hazırlanan rölöve-restitüsyon ve restorasyon projelerinin uygun olmadığına, rölöve kat planları ve üst kat revakları taşıyan beton sütunların doğru işlendiği biçimde düzenlenmesine, restitüsyon projesinin; yapının özgün taşıyıcı sistemine zaman içinde yapılmış olan müdahalelerin, yapı elemanlarının dönem örnekleri dikkate alınarak üniversitelerin ilgili bölüm uzman danışmanlar tarafından yeniden düzenlenmesi talep edilmiştir[20]. 2011' deki bir diğer karar ile karar doğrultusunda hana ilişkin hazırlanan rölöve projesinin uygun olduğuna, ilk dönem olarak öngörülen restitüsyon projesinde; güneydoğu yönündeki tuvaletler, batı girişinin avluya doğru olan kısmında sağda ve solda bulunan odaların giriş koridoruna açılan geniş muhdes açıklıklarının orijinal kabul edilmesi ve üst kattaki revaklar ile parapet duvarı ilişkisinde yapılan hatalar nedeniyle restitüsyon projesinin uygun olmadığına, restorasyon projesinin ise tamamen mevcut durumun korunmasına yönelik bir

[14] 01.07.1992 nolu karar ekte.
[15] 10.09.1993 nolu karar ekte.
[16] 16.09.1994 nolu karar ekte.
[17] 08.02.1995 nolu karar ekte.
[18] 04.12.1996 nolu karar ekte.
[19] 25.12.2009 nolu karar ekte.
[20] 26.01.2011 nolu karar ekte.

öneri getirmesi nedeniyle uygun olmadığı; tescilli hanın 1966-75'teki onarımda yapılan betonarme müdahalelerin kaldırılması konusunda üniversitelerin ilgili bölüm uzmanlarınca rapor ve detay çizimlerin alınması, restorasyon projesinin bu esas doğrultusunda hazırlanması istenmiştir[21].

Yapı, planı bakımından asıl halini büyük ölçüde korumakla birlikte, depremlerde kısmen hasar görmüş, zaman içerisinde dükkân, oda sahiplerinin çeşitli keyfi değişikliklerine maruz kalmış, bu sırada bazı bölümleri kapatılmış, bir kısım ilaveler de yapılmış, ancak gerekli ve yıllarca yazışmaların devam ettiği restorasyon çalışmaları sonucunda bugünkü halini almıştır.

Yapı günümüze kadar yıpranarak gelebilen mekânlarından dış cephedeki dükkânların çoğunluğu ahali esnafı tarafından halen kullanılırken, içerdeki odaların bazıları depo olarak kullanılmakta olup çoğunluğunda el sanatları ürünlerinin üretildiği atölyeler şeklinde hizmet vermektedir. Ahır bölümü ise günümüzde otopark olarak kullanılmaktadır.

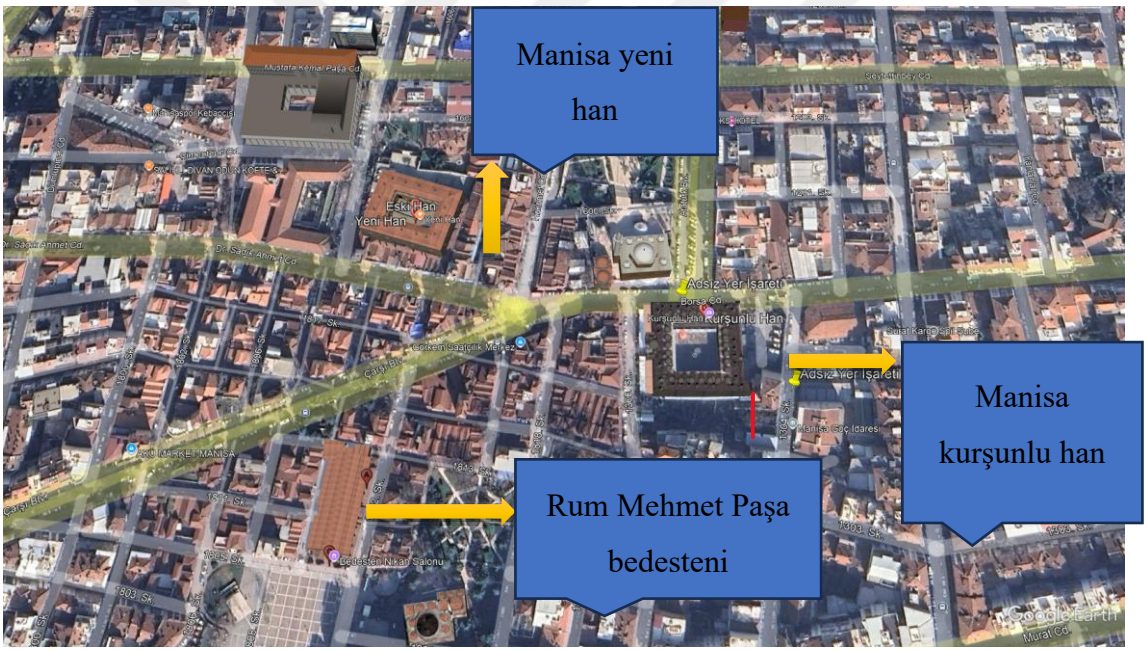

Harita 3.1. Manisa Merkez Hanların ve Bedestenin Konumu[22]

Plan ve Kütle : Eser, kareye yakın dikdörtgen planlı olup avlulu ve iki katlı her iki katı da revaklı bir şehir içi hanıdır (Şekil 3.1.).

[21] 27.05.2011 nolu karar ekte.
[22] Haritalar Google Earth Pro'dan alınmıştır.

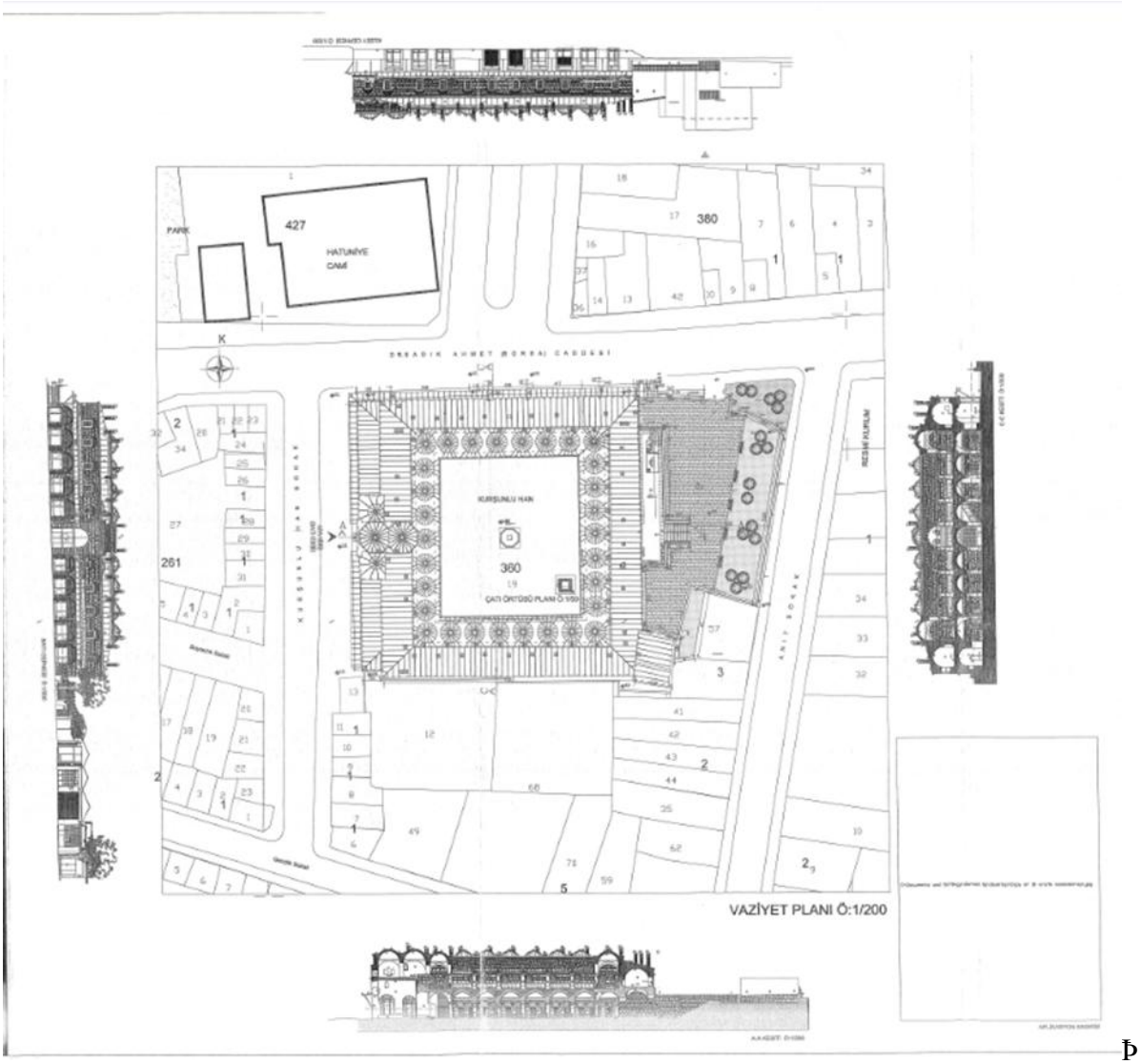

Şekil 3.1. Manisa Kurşunlu Han Vaziyet Planı

Kaynak: Şehzadeler Belediyesi

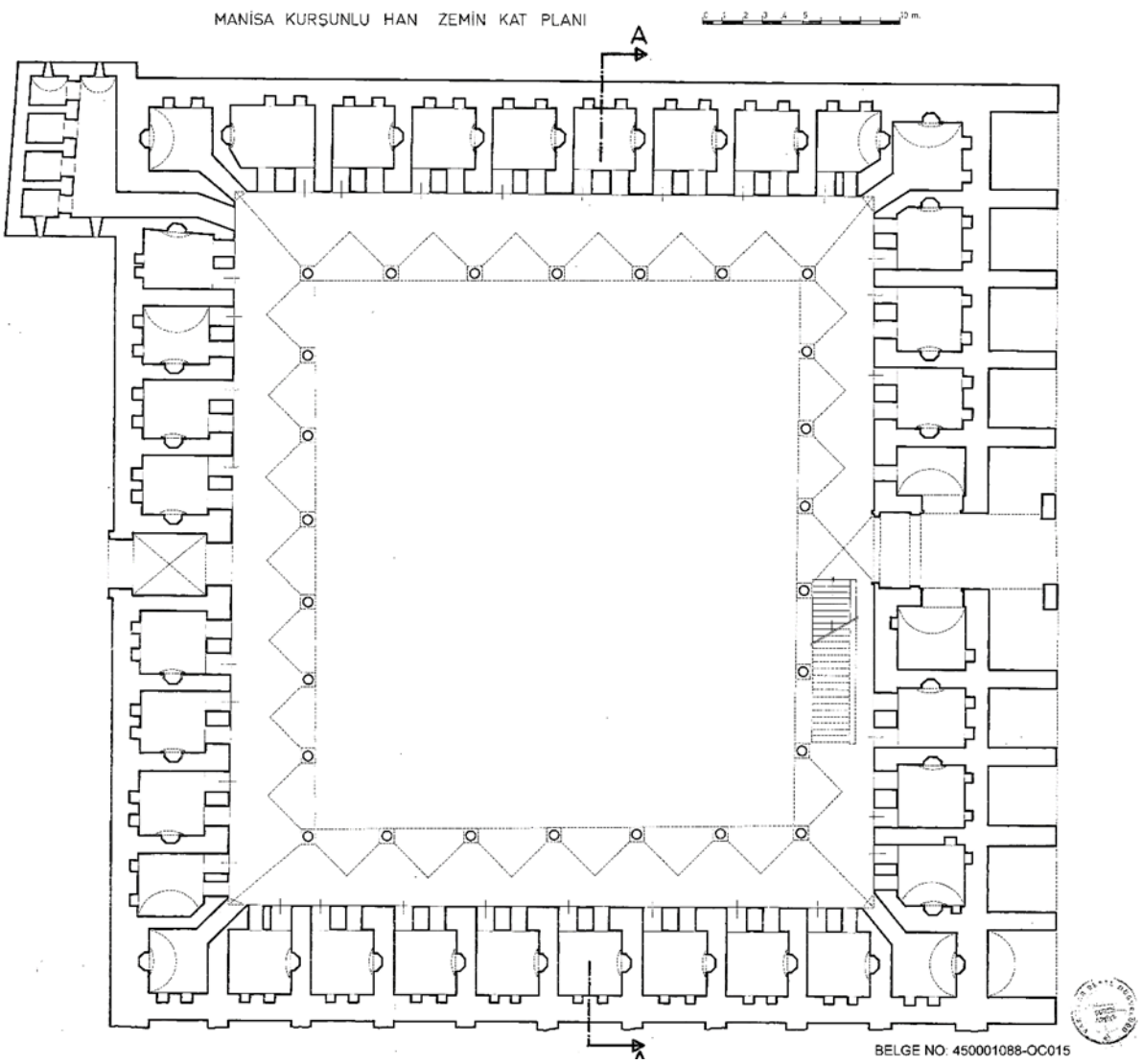

Şekil 3.2. Manisa Kurşunlu Han Zemin Kat Planı

Kaynak: Şehzadeler Belediyesi

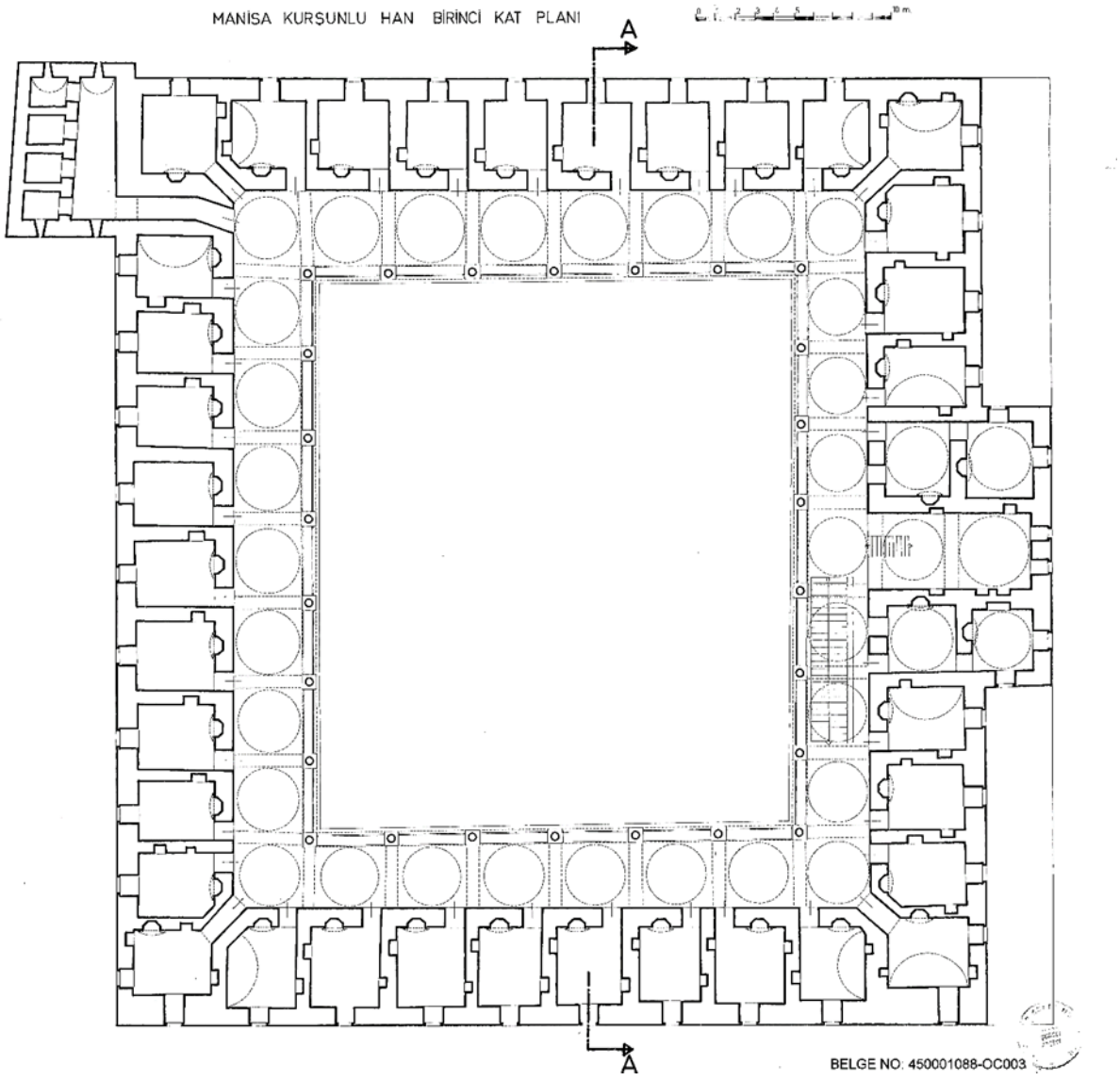

Şekil 3.3. Manisa Kurşunlu Han Birinci Kat Planı

Kaynak: Şehzadeler Belediyesi

Vakfiyesinde ise imaret karşısında yer alan hanın içinde havuzu olan büyük bir avlusu, 36 tahtani 38 fevkani odası, büyük bir ahırı ve hana bitişik 21 dükkân olduğu belirtilmiştir (Gökçen, 1946:158). Evliya Çelebi ise, tahıl pazarı hanı, 40 ocaklı 40 kubbeli diye tarif etmekte ve şehre gelen tüccarların burada konakladıklarından bahsetmektedir (Evliya Çelebi, 2011:82). Geniş bir koridor vasıtasıyla bağlantılı avlu, dış hatlarına uygun biçimde plânlanmıştır. Alt katta ve üst katta cephelerin tamamı revaklıdır (Şekil 3.2.-3.3.). Alt katta revakların gerisinde hepsi de yaklaşık aynı büyüklükte odalar sıralanmaktadır. Üst katta da aynı düzen hakimdir. Revaka açılan mekanlar kareye yakın dikdörtgen planlı olup beşik tonoz örtülüdür. Alt kat odalar geleneksel sanatların yürütüldüğü atölyeler şeklinde kullanılmaktadır. Üst kat odaların bazıları

da aynı işlevde, bir kısmı ise belediyeye ait büro ve kütüphane olarak kullanımdadır. Örtü sistemi itibariyle odalar her iki katta da beşik tonoz örtü sistemine sahiptir. Revaklar alt katta beşik tonoz örtülü iken üst katta kubbe kullanılmıştır. Ayrıca alt katta batı giriş ünitesinde beşik tonoz, bu ünitenin hemen avluya irtibatlı bölümü ile doğu giriş ünitesi çapraz tonoz örtülüdür. Yapıdaki taşıyıcı sistemin esasını kalın duvarlar ve kare ayaklara oturan sivri kemerler teşkil etmekle birlikte kapı açıklıklarında kemerler tercih edilmiştir.

İnşa malzemesi: Beden duvarlarında ve avlu cephelerinde ağırlıklı olarak bir sıra kesme taş, iki sıra tuğla almaşık tekniği hakimken, revak kemerleri-köşelikleri ile kubbe ve geçiş elemanları ile kapı kemerleri tuğladandır. Kesme taşlar arasına birer sıra tuğla dik olarak yerleştirilmiştir. Caddeye bakan batı ve kuzey cephede kesme taş, diğer cephelerde kabayonu taş ve moloz taş ağırlıklıdır. Ayrıca batı girişi renk almaşıklıdır. Ahşap, kemer gergilerinde, alçı ise ocaklarda ve bazı dolap nişlerinde görülür. Örtü sistemi dıştan kurşun levhalarla kaplıdır (Resim 3.1.).

Resim 3.1. Manisa Kurşunlu Han Kuzeybatıdan Görünüm[23]

[23] Fotoğrafların tümü arazi çalışması sırasında tarafımdan çekilmiştir.

Resim 3.2. Manisa Kurşunlu Han Batı Cephesi

Mimari Özellikleri: Eser kuzey-güney ve doğu yönlerde ikişer kademeli bir görünüm sergiler. Bu cephelerde alt kademe beden duvarları üst kademe ise örtü sistemidir. Batı cephede ise dört kademeli görünüş hakimdir. İlk kademe dükkanlardan ibarettir. İkinci kademeyi dükkân örtü sistemi oluşturur. Üçüncü kademe ise dükkanların çatılarından itibaren görünen hanın ana kütlesidir. Son kademe ise örtü sisteminden oluşur (Resim 3.1.).

Hanın cepheleri, simetrik düzenli görünüşe sahip olmakla beraber, iki kat halindedir. Cephe düzenlemesinde duvar örgüsü ve alt kat seviyesinde sıralanan dükkânlar ile bunların yukarısına yerleştirilmiş pencere açıklıkları genel olarak bir uyum içerisindedir (Resim 3.3.). Ancak kuzeydeki dükkanlar dışa dikdörtgen şeklinde açılır. Dıştan bu dükkânlar ise sundurma çatılıdır. Alt kat seviyesindeki dükkanların duvarları sıvalı ve beyaz boyalı olduğu için duvar örgüsü gözlenememiştir. Üst katta ise yapı dıştan gözlendiği gibi iki sıra tuğla, bir sıra kesme taş ve taşların arasında dikey olarak tuğlaların yerleştirilmesiyle elde edilen bir örgüye sahiptir. Ayrıca her dükkânın üzerinde sivri kemerli bir pencere açıklığı mevcuttur. Pencereler, çoğunlukla her bir dükkânın aksına yaklaşık konumla muntazam bir dizi halinde, eş boyutta sıralanmış, dikdörtgen biçimli birer açıklıktır. Hepsi de yekpare düzgün kesme bloklar halindeki söve taşlarıyla çerçevelenmiş ve demir şebekelidir. Şebekeler, eşit aralıklarda, yatay ve düşey sıralı çubuk demirlerle kare biçimi gözlerden oluşturulmuş, düğüm noktalarında yatay çubuklar, düşey çubuklardaki deliklerden geçirilmiştir. Ahır kısma bakan cephede 10, kuzeyde yer alan

dükkân üstlerinde 10 ve girişte kapının her iki yanında 4'er, kubbeli kısımda 2'şer pencere açıklığı mevcuttur.

Resim 3.3. Manisa Kurşunlu Han Kuzeydoğu Cephesi

Yapının batı cephesinde ise alt kat boyunca yükselen dükkanlar giriş açıklığının aksına paralel şekilde geniş yuvarlak kemerlerle dışa açılan eyvan izlenimi oluşturan beşik tonoz örtülü on dükkân ahşap sundurma çatılıdır (Resim 3.4.). Dükkânların çoğunda farklı konumlarda ve sayılarda birer ocak ile en az birer adet dolap nişi bulunmaktadır.

Resim 3.4. Manisa Kurşunlu Han Batı Cephedeki Yuvarlak Kemerli Dükkanlar

Hanın batı cephesi, ana hatlarıyla diğerlerinde görülen bütün özellikleri yansıtmakla beraber, duvar örgüsü ve cephe düzenlemesi bakımından birtakım farklılıkları da hemen hissettirmektedir.

Resim 3.5. Manisa Kurşunlu Han Üstten Görünüm

Resim 3.6. Manisa Kurşunlu Han Doğu Cephesi

Doğu eksene yerleştirilmiş diğer giriş açıklığı bir dönem ahır olarak kullanılan birime açılmaktadır. Pencere açıklıkları, tüm cephelerde aynı seviyededir ve söveleri de yekpare taştandır. Batıdaki kapıya göre gösterişsiz ve daha küçük boyutlarda olan açıklık, basık kemeri

ve hafifletme kemerinde tuğla, yüzeylerde ise kesme taş kullanılmış ve hafif dışa taşkındır (Resim 3.6.).

Güney cephe ise konutlara bitişiktir.

Avluya giriş çift kademeli düzenlenmiş iki eyvanla sağlanır. Giriş eyvanı beşik tonozlu, devam eden diğer eyvan ise sivri kemerli çapraz tonozla örtülü bir açıklık şeklindedir (Resim 3.7.). Güney yanda revak, kuzey yanda ise üst kata çıkışı sağlayan merdivenler yer almaktadır. Avlu zemini, tamamen düzgün kesme taşlarla döşeli olmakla beraber merkezde bir sıra taş bloklar üzerine konumlanmış mermerden sekizgen bir şadırvan ve etrafını saran oluklu giderler yer almaktadır (Resim 3.8.).

Resim 3.7. Manisa Kurşunlu Han Taç Kapı Girişi, İçten

Resim 3.8.Manisa Kurşunlu Han Avlu

Resim 3.9. Manisa Kurşunlu Han Ahıra Açılan Kapı

Resim 3.10. Manisa Kurşunlu Han Ahıra Açılan Doğudaki Kapı Ayrıntısı

Avlu, dış kütleye paralel bir görünüşle kareye yakın dikdörtgen bir plan sergilemektedir. Kare bir iç avlusu ile yüksek kotta olan ve doğu cephesi boyunca uzanan bir de dış avlu diyebileceğimiz şu an otopark olarak işletilen kısım beton kaplıdır (Resim 3.10-3.11). Doğu ve Batı girişleri ile dışa açılan iç avlu, yarım daire kemerli revaklarla çevrelenmiştir.

Avlu beden duvarları esas itibariyle düzgün kesme taş ve aralarında dikey ve yatay yerleştirilmiş 2 ya da 3 sıra tuğla örgülü iken üst katta, doğu cephede kabayonu taş ve tuğla almaşıklıdır (Resim 3.11.). Revak kemer-köşelikleri tuğladan örülmüş, ayrıca revakı teşkil eden ayaklarda düzgün mermerlerden üzengiden itibaren birer sıra daha yükseltilerek kemerlerin oturması sağlanmıştır. Avlu, cephe düzeni bakımından iki katlıdır (Resim 3.14.).

Doğudaki giriş de aynı eksende olup daha küçüktür. Çapraz tonozla örtülüdür. Kapı bir silmeyle sınırlandırılmış ve dışa taşkındır. Bu kapı orijinalinde ahıra açılan kapı olmalıdır. Şu an otopark olarak hizmet vermektedir (Resim 3.10.).

Revak ve koridorlar, genellikle ayaklar ile duvar arasına örülen yayvan sivri kemerlerle çoğunluğu eş büyüklükte kare olup her biri üst kat kubbe ile alt kat beşik tonozla örtülmüştür.

Resim 3.11. Manisa Kurşunlu Han Ahır Olarak Kullanılan Kısım

Odalar, alt katta doğu kenarda sekiz, batı kenarda sekiz ve revak gerisinde olmak üzere kuzeyde sekiz, güneyde de sekiz adettir.

Alt kat odaları, köşedekiler hariç her biri diğerine yakın ölçülerde dikdörtgen plânla yapılarak birbirine bitişik sıralanmıştır. Kareye yakın eş büyüklükteki mekânlar, plânları doğrultusunda birer beşik tonozla örtülmüştür (Resim 3.12.).

Resim 3.12. Manisa Kurşunlu Han Alt Kat Birimlerin Tonozu

Resim 3.13. Manisa Kurşunlu Han Alt Kat Birimlerin Kapı ve Pencere Örnekleri

Mekânların her biri birer kapı ve boyuna dikdörtgen biçimli birer pencere açıklığı vardır. Kapılar tek kanat halinde enli, kalın, düz yüzeyli tahtaların yan yana sıralanıp mıhlanmasıyla yapılmıştır. Pencerelerin tamamı dış cephe üst kat seviyesindeki pencere açıklıklarıyla benzer özelliklerde birer şebekeye sahip; yekpare kesme taş lento dışında diğer kenarları duvar örgüsünün devamı şeklinde kesme taş sıralarıyla örülmüştür (Resim 3.13.). Üst katta, alt kattakinden farklı olarak avluya bakan pencere yoktur, kapılar benzer özellik göstermektedir.

Revak zemin hizasında, ahıra açılan kapı merdiven aracılığıyla geçiş sağlanmaktadır. Revaka yönelen cephesinde basık kemerli tuğlalardan oluşan büyük bir kapı açıklığı ile kapıyı sınırlandıran silmenin yukarı seviyede konumla sıralanan her biri eş büyüklükte, biri kapı üstünde olmak üzere boyuna dikdörtgen biçimi birer pencere açıklığı bulunmakla beraber bunlardan dördü kapının batısına diğer beşi doğusuna eşit aralıklarda açılmıştır.

Kuzeydekiler hariç, odalarda birer ocak nişi ve ikişer dolap nişi yer alır. Araştırmamız sırasında yapıdaki birçok birimin kilitli olması nedeniyle tam tespit yapılamamıştır.

Odaların beden duvarlarına yerleştirilen ocakların bazıları çeşitli dönemlerde farklı malzemelerle kapatılmıştır. Herhangi bir özellik sergilemeyen dolap nişleri, mekân dizilerine göre yerleşim ve sayı bakımından farklılık gösterir.

Alt kata ait mekânlarda duvar, tonoz yüzeyleri sıvalıdır ve herhangi bir süsleme unsuru taşımazlar (Resim 3.15.).

Kare planlı ve beşik tonozlu 36 alt, 38 üst odalı, geniş bir avluya sahip olan hanın ortasında orijinaline uygun şekilde yeniden inşa edilen sekizgen mermer havuz yer alır. Güneydoğudaki helalar dört birimli olup yapı dışına taşarak simetriyi bozmaktadır.

Avlu her iki katta dört yönden revaklarla çevrilidir. Son onarımlarla yenilenen revaklar, sütunlara oturan yuvarlak kemerlerle dışa açılmaktadır (Resim 3.16.). Zemin katta giriş açıklığının devamı niteliğindeki çapraz tonozlu revak dışındaki tüm revaklar, beşik tonozla örtülüdür (Resim 3.18.). Alt kattan farklı olarak üst kat revakları ise kubbe ile örtülmüştür (Resim 3.20.).

Kuzey kol üzerindeki alt kat odalarının avluya bakan kısımları bir dönem kapatılmış (Acun, 1999:471) fakat şu an avluya açık konumdadır.

Resim 3.14. Manisa Kurşunlu Han Kuzeyden Avluya Bakış

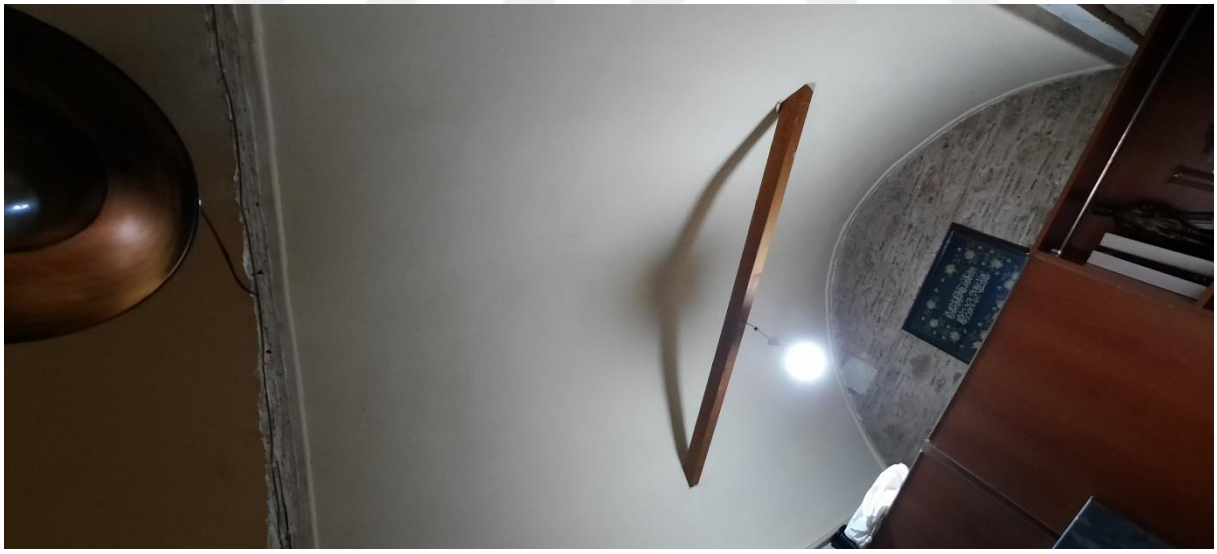

Resim 3.15. Manisa Kurşunlu Han Tonozlu Birimler

Resim 3.16. Manisa Kurşunlu Han Sütunlardan Ayrıntı

Resim 3.17. Manisa Kurşunlu Han Revaklı Avlu

Resim 3.18. Manisa Kurşunlu Han Revaklara Açılan Birimler

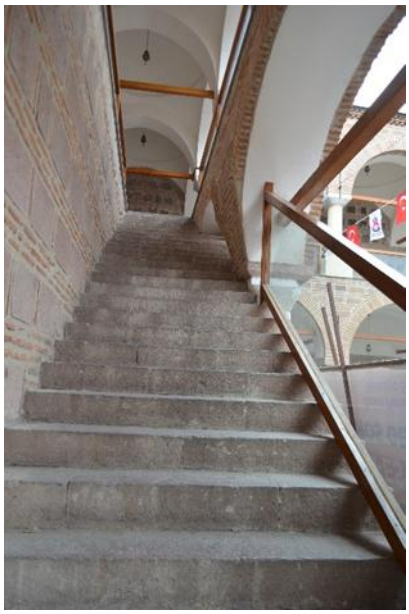

Resim 3.19. Manisa Kurşunlu Han Üst Kata Çıkışı Sağlayan Merdivenler

Üst kata çıkış, kuzey kenarda ara kat önündeki konsollarla taşınan koridorun başında yer alan içteki merdivenlerle sağlanmaktadır (Resim 3.19.). Üst katta mekânlar, revak gerisine simetrik bir düzenle sıralanmışlardır. Batı ve doğu cephede on, kuzey ve güney cephede ise sekizer ve köşelerde birer olmak üzere toplam 38 oda yer almaktadır. Üst kattaki 38 oda ile alt kattaki 36 odanın toplam sayıları, vakfiyede belirtilen "altlı-üstlü 74 oda" sayısıyla tamamen aynıdır. Üst kat odaları, plân itibariyle alt kattakilere benzer özellikler taşımasına karşılık bazı düzenlemelerde farklılıklar görülmektedir. Dükkânların üzerinde yer alan odalar, her biri diğerine yakın ölçülerde kare plânla yapılarak birbirine bitişik sıralanmıştır. Yaklaşık eş büyüklükteki mekânlar plânlarına uygun biçimde revak gerisinde birer kubbeyle örtülüdür (Resim 3.21.).

Resim 3.20. Manisa Kurşunlu Han Üst Kat Revaklar

Resim 3.21. Manisa Kurşunlu Han Taç Kapı Üstüne Denk Gelen Mescit

Giriş eyvanının üstündeki kuruluşun orta bölümü boyuna dikdörtgen planlıdır. Bir askı kemerle ortadan ikiye bölünerek üzerleri kubbeyle örtülüdür. Kubbeli mekânın yanlarında, iç içe girilen birer kubbeli mekân daha vardır. Burası muhtemelen hanın yöneticilerinin veya özel konukların kaldığı yerdir (Acun, 1999:472).

Bunun iki yanındaki odalar da birer kubbe ile örtülmüştür. Mihrap nişi, köşedeki kemer açıklığının üzengi seviyesinden bir sıra yükseltilerek, derin ve sade bir plânla yapılmıştır. Mekânlar, dış cepheye her biri odanın aksı ortalanarak yerleştirilmiş yuvarlak kemerli iki pencere ile açılır.

Hanın güneydoğusunda cepheden taşıntı yapan tuvalet birimleri dört hücreden meydana gelmektedir. Mekânların büyük bir kısmında alt kattakilerle benzer şekilde ocak ve dolap nişleri vardır (Resim 3.22.), fakat odaların tümünü görme şansımız olmadığı için bu bilgi net değildir.

Resim 3.22. Manisa Kurşunlu Han Odalarda Bulunan Dolap Nişleri

Dolap nişleri, her odada en az birer tanedir. Herhangi bir özellik sergilemeyen nişler, çoğunlukla yarım daire, Kemer alınları, ocaklardaki gibi az bir girinti halinde duvar yüzeyinden geri çekilerek vurgulanmıştır. Bazıları bilinçsiz müdahalelerle deforme edilmiştir. Revak, koridor ve mekânlarda duvar, kubbe ve tonozlar çoğunlukla herhangi bir süsleme unsuru taşımayan düz yüzeyler halinde sıvalıdır.

Odaların tabanı kare formlu kırmızı mat seramikle, revak ve koridorların tabanları düzgün kesme taşlarla kaplanmıştır.

Üst kat plan bakımından alt kat ile benzerdir. Farklı yanı revakların üzeri kubbeyle örtülü olması, odaların dışa açılan birer penceresinin bulunması ve batı girişin üzerinde bir kuruluşun olmasıdır.

Resim 3.23. Manisa Kurşunlu Han Kuzeybatıdan Görünüm

Çatıdan kare bacalar yükselir. Batı girişin üzerindeki iki kubbe sekizgen kasnaklıdır (Resim 3.23.). Kapı ve pencereler, sivri kemer alınlıklı dikdörtgen planlıdır.

Alt kat seviyesinde, ahıra ulaşabilmek için moloz taş döşemeli on beş basamaklı bir merdiven yapılmıştır. Ahıra, taç kapıya paralel yerleştirilmiş, yekpare düzgün bloklardan ibaret yan sövelere oturan tuğla kemerli geniş bir kapı açıklığından girilir. Taç kapı, yüzeyden girintili ve boyuna dikdörtgen biçiminde çerçevelenmiş segment kemerli büyük bir açıklığa sahiptir. Kapı kanatları, son onarımlarla değiştirilmiş ve demirdendir.

Hanın doğu ve batıda olmak üzere iki girişi vardır. Batı cephesindeki görkemli giriş açıklığı iki renkli taşlarla oluşturulmuş dışa taşkın taç kapı niteliğinde düzenlenmiştir. Sivri kemerli açıklığının üzerinde, bu bölümdeki odaya ait dikdörtgen formlu, yuvarlak kemerli iki pencere açıklığı yer almaktadır. Bu giriş açıklığı ise sekizgen kasnaklı kubbe ile örtülüdür. Batı girişi iki eyvan görünümündedir (Resim 3.24.).

Resim 3.24. Manisa Kurşunlu Han Batı Cephede Yer Alan Taç Kapı

Hanın kapısı, doğu-batı yönünde uzanarak avluya ulaşan, dikdörtgen plânlı, beşik tonoz örtülü geniş bir koridora açılır. Tonozlarda simetrik iki pencere açıklığı vardır. Girişteki dükkânlar, yuvarlak kemerli, kare plânlı küçük birer eyvan şeklindedir ve halen ahşap iskeletli bir camekânla genişletilerek kullanılmaktadır.

Süsleme: Yapıda herhangi bir süsleme yoktur. Sadece yapının batı girişinde kırmızı ve beyaz renk almaşığı süsleme özelliği gösterir (Resim 3.24.).

3.1.2. Manisa Yeni Han

Yapının Yeri ve Konumu: Manisa Merkez, Çarşı Mahallesi'nde güneyde Dr. Sadık Ahmet Caddesi, batıda ise Gazi Osman Paşa Caddesi ile sınırlı düz bir arazide yer almaktadır.

Yapının Tarihi ve Banisi: İnci Kuyulu-1805-62[24] (Kuyulu, 1992:61-62), Hakkı Acun ise 1752'den önce inşa edildiğini ve Karaosmanoğulları'na satış yoluyla geçtiğini belirtmiştir (Acun, 1999: 479-480).

Yapının Geçirdiği Onarım ve Bugünkü Durumu: Han, 1922'de Yunan işgali sırasında hapishane olarak kullanılmış sonrasında yakılmıştır. İşgal sonrası restore edilmiştir. Yapı bir dönem ayakkabı imalatçıları hanı olarak kullanılmıştır. 2000 yılında başlayan restorasyon çalışmaları 2005 yılında tamamlanmış, halen geleneksel el sanatları ve ürünlerinin üretilip satıldığı atölye ve kafe işletmeleri şeklinde kullanılmaktadır. Vakıf kaydına göre 63 dükkân, 3 hela ve 1 ahır vardır (Acun, 1999:480). Bugün handa 22 alt katta (kuzeybatı köşedeki 2 mekân heladır) ve 33 üst katta olmak üzere 55 dükkân bulunmaktadır. Vakfiyede adı geçen 8 dükkân ve ahır yok olmuştur.

Resim 3.25. Yeni Han, Bir Dönem Ahır Olarak Kullanılan Kuzey Cephe

[24] Hacı Polat Mehmet Ağa Tereke defterlerine göre tarihlendirme yapmıştır.

Resim 3.26. Yeni Han Kuzey Cephe Giriş Açıklığı

Plan ve Kütle: Eser, doğu-batı doğrultusunda uzanan enine dikdörtgen planlı, orta avlulu, üst katı revaklı ve iki katlıdır. (Şekil: 3.4-3.5.). Hanın güney ve batı cepheleri sonradan inşa edilen dükkanlarla çevrili iken doğu cephesi ise binalarla kapatılmış durumdadır. Bir zamanlar ahırların yer aldığı kuzey cephede herhangi bir yapı yoktur. Hana ait odalar dış kütle biçimlenmesine uygun görünüşte doğu-batı yönünde dikdörtgen planlı bir avlunun etrafına simetrik diyebileceğimiz bir düzenle sıralanmıştır. Alt kat odaları avluya, üst kat odaları ise revaklara açılmaktadır(Resim 3.30.). Hana, kuzey ve güney cephesindeki iki ayrı açıklıktan giriş sağlanmaktadır. Ana giriş açıklığı, çarşı merkezine ve önündeki yola açılan güney cephededir. Eksenden doğuya kaymış bu giriş yapıdan dışa doğru uzanan bir dikdörtgen koridor şeklindedir. Eyvan şeklindeki bu giriş bölümü, beşik tonozla örtülüdür. Buradan geçilen diğer birim ise çapraz tonoz örtülüdür. Her iki yandaki ayaklara oturan yarım daire bir kemer ile iki birime ayrılmıştır. Taş silmelerin sınırlandırdığı dikdörtgen giriş açıklığı yarım daire kemerlidir (Resim 3.27-3.37). Kemer kilit taşında ay yıldız kabartması dikkat çeker. Üstte ise boş bir kitabe yeri mevcuttur. Ana kütleden dışa doğru uzanan bu beşik tonozlu birimin, dükkânlarla birlikte sonradan yapıya eklendiği düşünülmektedir (Kuyulu,1992:68-70).

Güney kolda, çapraz tonoz örtülü mekanların dışında doğuda iki batıda dört dükkân yer alır. Doğu ve batı köşedeki dükkanlar ince uzun dikdörtgen planlı koridora açılır. Doğu kanatta üç, batı kanatta dört dükkân vardır. Kuzey kanatta ise yedi dükkân iki hela bulunur.

Avluya açılan alt kat mekânlar dikdörtgen planlı olup beşik tonoz örtülüdür. Alt kat odalar geleneksel sanatların yürütüldüğü atölyeler şeklinde kullanılmaktadır. Üst kat odalar ise revaklara açılmaktadır (Resim 3.28.). Bu mekanların bazıları da alt kattakiyle aynı işlevde olup,

büyük bir kısmı ise cafe- restoran şeklinde kullanımdadır. Dükkanlar avluya birer kapı ve pencere şeklinde açılmaktadır. Taş söveli bu açıklıklar yarım daire kemerlidir. Üst kata çıkış, güney giriş eyvanının batısındaki merdivenlerle sağlanmaktadır (Resim 3.31.). Üst kat odaları taş korkuluklu yarım daire kemerli beşik tonoz örtülü revaklara açılmaktadır. Örtü sistemi itibariyle odalar alt katta beşik tonoz, üst katta ise aynalı tonoz örtü sistemine sahiptir (Resim 3.33.). Yapıdaki taşıyıcı sistemin esasını kalın duvarlar ve taş korkuluklara oturan yarım daire kemerler teşkil etmekle birlikte kapı açıklıklarında da yarım daire kemerler tercih edilmiştir (Resim 3.30.).

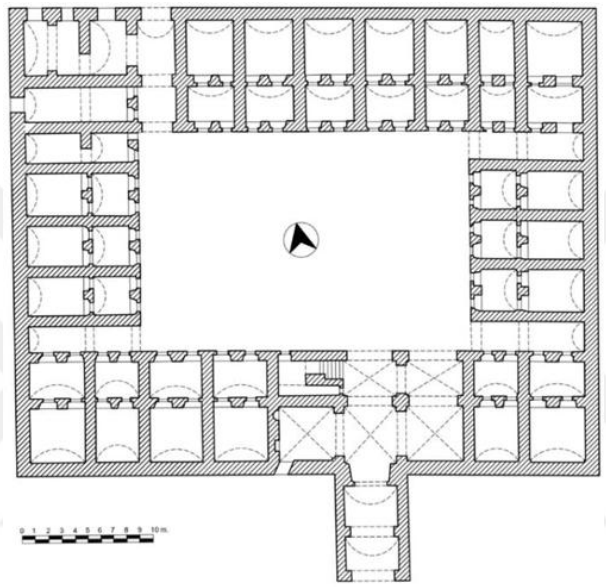

Şekil 3.4. Yeni Han 1.Kat Planı

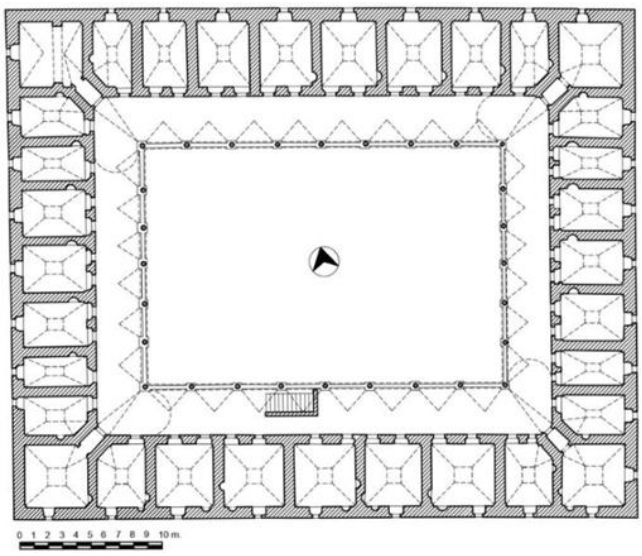

Şekil 3.5. Yeni Han 2. Kat Planı

Kaynak: (İ. Kuyulu'dan işlenerek).

İnşa Malzemesi: Yapının beden duvarlarında moloz taş, kaba yonu taş ve tuğla karışımından oluşan almaşıklık vardır, duvar köşeleri sarı kesme taştan örülmüştür. Duvarların sıvalı olması duvar örgüsü hakkında yeterli bilgiyi vermemektedir. Üst kat revakların oturduğu kısım düzgün kesme taş korkulukludur. Yarım daire açıklıklarda da taş söveler kullanılmıştır. Tuğla ise pencerelerin hafifletme kemerlerinde ve girişteki iki mekânın kemer üzengi seviyesine kadar tuğla kullanımı göze çarpmaktadır. Üzeri beşik çatı ile örtülü ve alaturka kiremit çatıyla kaplıdır. Sıva ile oluşturulmuş iç bükey silme saçak, yapının tüm cephelerini çevrelemektedir (Resim 3.29.).

Mimari Özellikleri: Eser, doğu ve kuzey cephede ikişer kademeli görünüş hakimdir. Bu cephelerde alt kademe beden duvarları üst kademe ise örtü sistemidir. Güney ve batı yönlerde ise dört kademeli bir görünüm sergiler. İlk kademe dükkanlardan ibarettir. İkinci kademeyi dükkân örtü sistemi oluşturur. Üçüncü kademe ise dükkanların çatılarından itibaren görünen hanın ana kütlesidir. Son kademe ise örtü sisteminden oluşur.

Hanın cepheleri, simetrik düzenli görünüşe sahip olmakla beraber, iki kat halindedir. Cephe düzenlemesinde duvar örgüsü ve alt kat seviyesinde sıralanan dükkânlar ile bunların yukarısına yerleştirilmiş pencere açıklıkları genel olarak bir uyum içerisindedir. Ancak güney ve batıdaki deki dükkanlar dışa dikdörtgen şeklinde açılır. Dıştan bu dükkanlar ise sundurma çatılıdır (Resim 3.39-3.40.). Alt kat seviyesindeki dükkanların duvarları sıvalı ve beyaz boyalı olduğu için duvar örgüsü gözlenememiştir. Üst katta ise yapı dıştan gözlendiği gibi tuğla ve moloz taştan oluşan gelişigüzel bir örgüye sahiptir. Yapının üst katında dışa açılan çok sayıda pencere açıklığına yer verilmiştir. Taş söveli, yarım daire kemerli ve tuğla hafifletme kemerli tümü demir parmaklıklı pencere açıklıkları güney cephede dokuz adettir. Kuzey cephede farklı olarak cephenin batı kısmında alt alta iki kademeli pencere düzeni görülür. Üst kat seviyesinde aynı düzende dokuz pencere ile batı kısımda bu düzeni bozan iki açıklık daha bulunmaktadır. Demir şebekeli pencereler tuğla hafifletme kemerleriyle cepheye hareketlilik katmıştır. Doğuya yakın kısımda alt seviyede diğerlerinden farklı kare bir pencere açıklığı yer almaktadır. Avlu bir duvarla sınırlandırılmış olup şu an kullanımda değildir (Resim 3.26.).

Bu farklı pencere düzeni yakın zamanda yapılan onarımlarla ilgili olup ahırlardan kalan ekler de bu sırada kaldırılmıştır (Acun, 1999:481). Batı cephesinde ise ikisi küçük boyutlu olmak üzere sekiz pencere açıklığına yer alır (Gürbıyık, 2023:481). Doğu cephe binalarla kapatıldığı için gözlenememiştir (Resim 3.36.).

Yapının güney cephesinde ise alt kat boyunca yükselen dükkanlar giriş açıklığına paralel yerleştirilmiş dikdörtgen şeklinde dışa açılan eyvan izlenimi oluşturan beşik tonoz örtülü dükkânlar sundurma çatılıdır.

Kuzey eksene yerleştirilmiş diğer giriş açıklığı bir dönem ahır olarak kullanılan birime açılmaktadır. Güneydeki kapıya göre gösterişsiz ve daha küçük boyutlarda olan açıklık, yarım daire kemerli, kemeri tuğla, beşik tonoz örtülü ve ahşap gergileri vardır.

Doğu cephe ise konutlara bitişiktir.

Avluya giriş çift kademeli düzenlenmiş iki eyvanla sağlanır. Giriş eyvanı beşik tonozlu, devam eden eyvan iki birimli ve çapraz tonozla örtülüdür (Resim 3.37.). Batı yanda ise üst kata çıkışı sağlayan merdivenler yer almaktadır (Resim 3.31.). Avlu zemini, tamamen parke taşlarla döşelidir. Avlu, dış kütleye paralel bir görünüşle dikdörtgen bir plan sergilemektedir. Dikdörtgen bir iç avlusu ile kuzey cephesi boyunca uzanan bir dönem ahır olarak kullanılan asimetrik dış avlu mevcuttur. Güney ve kuzey girişleri ile dışa açılan iç avlu, yarım daire kemerli kapı ve pencerelerle içe açılmaktadır. Avlu beden duvarları esas itibariyle kabayonu taş ile gelişigüzel örülüdür, üst katta da kabayonu taş ve tuğla almaşıklıdır. Revak kemer-köşelikleri tuğladan örülmüş, ayrıca revakı teşkil eden kemerleri taşıyan sütunlar iki sıra düzgün kesme taş ve bir sıra betonla yükseltilerek kemerlerin oturması sağlanmıştır. Avlu, cephe düzeni bakımından iki katlıdır (Resim 3.30.).

Kuzeydeki giriş de eksenden batıya doğru kaymış olup daha küçüktür. Beşik tonozla örtülüdür. Kapı bir silmeyle sınırlandırılmıştır. Bu kapı orijinalinde ahıra açılan kapıdır. Dış avluya açılan kapı modern temperli cam olarak tasarlanmıştır. Kapının hafifletme kemeri seviyesinde üç adet pencere yarım daire taş söveli ve tuğla hafifletme kemerlidir (Resim 3.27.).

Resim 3.27. Yeni Han Ahıra Açılan Kuzey Giriş Açıklığı

Kuzeydoğudaki iki dükkân ve kuzeybatıdaki helalar koridorlara açılır. Kuzeybatıdaki koridor ahırlarla bağlantıyı sağlayan geçiş koridorudur. Dükkanlar boyuna dikdörtgen planlı ve bir duvarla ortadan ikiye bölünmüştür. Bağlantıyı bir kapı ve bir pencere sağlar. Taş söveli açıklıklar yarım daire kemerli beşik tonoz örtülüdür (Gürbıyık, 2023:480) (Resim 3.27.).

Revak ve koridorlar, üst kat odalar dört bir taraftan revakla çevrili olup beşik tonozla örtülmüştür. Taş korkuluk üzerine oturan sütunlar yarım daire kemerlidir. Revak kemerleri 28 sütunun üzerine oturur (Resim 3.28.).

Resim 3.28. Yeni Han Üst Kat Revaklar

Sütunlar kare kaidelere oturur. Sütun kaideleri arasında uzanan, aynı yükseklikte korkuluk duvarı bulunur (Resim 3.28.). Kuzeybatıdaki koridor, hanın arka cephesindeki ahırlara geçişi sağlayan kapıya doğru uzanmaktadır (Acun, 1999:481). Üst katta, kuzey cephede sekiz, doğu, batı ve güney cephede yedi, birer de köşede olmak üzere toplam 33 dükkân yer alır. Dükkanlar boyuna dikdörtgen planlı, üzeri aynalı tonoz (Resim 3.33.), kuzeybatı köşe odasının üzeri yarı beşik, yarı çapraz tonoz ile örtülüdür.

Resim 3.29. Yeni Han Üstten Görünüm

Resim 3.30. Yeni Han Revaklardan Avluya Bakı

Resim 3.31. Yeni Han Üst Kata Çıkışı Sağlayan Merdivenler

Resim 3.32. Yeni Han Atölye Olarak Kullanılan Birimler

Merdivenin yan boşluğu ile alt kısmı "L" planlıdır. Avluya bakan cephelerin yakın zamana kadar sıvalı olduğu bilinmektedir. Bu sıvalar restorasyon sonrası tamamen kaldırılmıştır (Gürbıyık, 2023:482). Alt kat odaların dışarıya açılan pencereleri yoktur. Alt kat odalarının iki bölümlü olmasından dolayı depo olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. İkinci bölüm daha muhafazalı olduğundan daha kıymetli malların saklandığı yer olarak kullanılmış olabilir (Acun, 1999:481).

Resim 3.33. Yeni Han Üst Kat Birimlerin Aynalı Tonoz Örtüleri

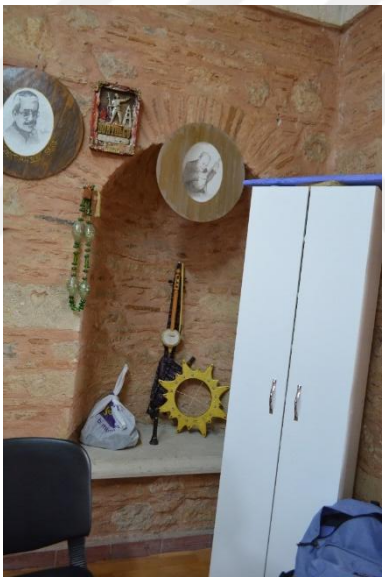

Resim 3.34. Yeni Han Birimlerde Yer Alan Nişler

Ayrıca odaların tavan ortasında ahşap bir askı kemer bulunur. Odaların birkaçı hariç, tamamında birer ocak nişi bulunur (Resim 3.34.).

Tüm odalar revaklara yarım daire kemerli bir kapı ve bir pencere ile açılır. Yalnız köşe ve yanındaki odalar ile güneybatıdaki bir odanın revaka açılan penceresi yoktur.

Dıştan dikdörtgen bir görünüşe sahip olan yapının üzeri oluklu kiremit ve kırma çatıyla örtülüdür. Üst kat odaların ise, yuvarlak kemerli taş söveli tuğla hafifletme kemerli birer penceresi vardır. Doğudaki pencereler dükkân saçaklarıyla kapatılmıştır (Resim 3.35-3.36.).

Resim 3.35. Yeni Han Çatıdan Görünüm

Resim 3.36. Yeni Han Doğu Cepheden Görünüm

Resim 3.37. Yeni Han Taç Kapı

Hanın güney ve kuzeyde olmak üzere iki girişi vardır. Güney cephesindeki giriş açıklığı taş ve tuğla almaşıklı oluşturulmuş dışa taşkın taç kapı niteliğindedir. Ana yola açılan kapı, cephenin doğusuna doğru konumlanmıştır. Giriş, iki yanda ayaklara oturan taş silmelerle sınırlandırılmış yarım daire kemerli eyvan şeklinde iki birimli düzenlenmiş ve ilk bölüm beşik tonoz (Resim 3.37.), avluya açılan diğer birim ise çapraz tonozla örtülüdür (Resim 3.38.).

Restorasyonlarda biraz değişikliğe uğradığını düşünülen giriş, orijinaldir (Acun, 1999:480). İçteki çapraz tonozlu mekânın batı tarafında bir, doğusunda ise iki mekân yer alır[25]. Çapraz tonoz örtülü ve hanın diğer odalarından daha büyük boyutlu bu birimlerin, özgünde han yöneticileri tarafından kullanılmış olabilecekleri düşünülmektedir (Kuyulu, 1992:70; Acun,

[25] Hakkı Acun, yönleri içten vermiştir.

1999:480-481). Ön ve arka kısmını üstte birer askı kemer destekler. Askı kemerler duvar payelerine oturur.

Resim 3.38. Yeni Han Tonoz Örtülü Eyvan

Girişteki dükkânlar, kare plânlı birer eyvan şeklindedir. Günümüzde kuyumcu esnafı tarafından kullanılmaktadır. Metal sundurmayla örtülüdür (Resim 3.39.).

Resim 3.39. Yeni Han Dışta Yer Alan Dükkanlar

Resim 3.40. Yeni Han Dıştan Görünümü

Resim 3.41. Yeni Han Taç Kapı

Yapının kuzey girişi ise batıya doğu konumlanmış ve daha sade düzenlenmiş olup dıştan yarım daire kemer ve hafifletme kemerlidir (Resim 3.41.). Bu cephedeki pencereler de aynı düzendedir.

Süsleme: Yapıda herhangi bir süsleme yoktur.

3.1.3. Alaşehir Kurşunlu Han

Yapının Yeri ve Konumu: Han, Manisa, Alaşehir'de, güneyde İsmet Paşa Sokağı, batıda Abdi Turan Sokağı, kuzeyde ise Mektep Sokağı ile sınırlı doğudan batıya doğru eğimli bir araziye inşa edilmiştir. Doğusunda ise bitişik yapılmış binalar bulunmaktadır. Halk arasında Yağ Pazarı Hanı olarak anılmaktadır.

Harita 3.2. Alaşehir Kurşunlu Han Konumu

Yapının İnşa Tarihi ve Banisi: 1565, Veziri Azam Gedik Ali Paşa

Yapının Geçirdiği Onarım ve Bugünkü Durumu: Vakıf eski eser fişinde kâgir bir eser olduğu ve yapılan tadilatlarla orijinal şeklinin kaybettiği belirtilmektedir. Hanın orta kısmına belediye tarafından pazaryeri yapılmıştır. Hanın doğu kısmındaki üzeri tonozlu hacimler soğuk hava deposu olarak kullanılmıştır. Deponun da üzerine düğün salonu yapılmıştır. Hanın batı cephesinde dikdörtgen planlı üzeri tonozlu ve yuvarlak kemerli girişleri olan orijinal yedi dükkân bulunmaktadır. Hanın diğer kısımları yıkılmış durumdadır. Kuzey cephesine ilave yeni dükkanlar yapılmıştır. Han çok tadilata uğradığı için plan şeması çıkarılamamıştır[26].

Eser fişinin dışında yazılan raporda; vakfiye tarihine göre H.973/M.1565 tarihinde inşa edilen ve mevcut kalıntılarından 3 katlı olduğu, hanın sonradan yapılan ilavelerin kaldırılması ve değişikliklerin düzeltilmesinden sonra orijinal görünümüne kavuşturulması ve daha fazla

[26] 1565 vakfiyeye göre yazılan eser fişi ektedir.

tahribat görmemesi, yapının tarihi değerinin yansıra sonraki nesillere aktarılmasını sağlamak zorunludur. Ayrıca kurşunlu hanın kuzey tarafında, Philadelphia caddesinin diğer yakasında ise Yonca Han'ın kalan iz ve mahalle söylentilerinden anlaşılmaktadır[27].

1974'teki kararla; hanın, Semiz Ali Paşa veya Gedik Ali Paşa Vakfı'ndan olup 1535-1548 yılları arasında inşa edildiği ve halen Alaşehir Belediyesi tarafından kiraya verildiği anlaşılmıştır[28].

Bu karara karşılık olarak; kayıtlar üzerinden yapılan incelemeler doğrultusunda Semiz Ali Paşa veya Gedik Ali Paşa adında birisinin han vakfettiğine dair bir vakıf veya vakfiye kaydına rastlanmamış olup Alaşehir'de tahta pazarında (Muhasıl Paşa'nın) inşa ettirdiği binanın tamiri için İbrahim Beşe'nin vakfettiği hana tayin ettiğine dair 1121 tarihli kaydın mevcut olduğu ve bahsedilen Kurşunlu Han'ın bu olduğu belirtilmiştir[29].

1976' da alınan kararla; Veziri Azam Cedit Ali Paşa Vakfından kayıtlarda kervansaray olarak da geçen Kurşunlu Han'ın korunması gerekli eski eser olduğu ve restitüsyon projesinin hazırlanması istenmiştir[30].

2001 tarihli raporda; tescilli Kurşunlu Han, Vakıflar Genel Müdürlüğü teknik elemanları tarafından yerinde incelenmiştir. Vakfiyeye göre; 1565'te yaptırılan han zaman içinde birçok tadilata uğramasına rağmen, özellikle doğu ve batı cephesinde orijinal mekanlar halen vardır. Han bir avlunun, üç tarafında yer alan hacimlerden oluşmaktadır. Kuzey cephede caddeden girilerek merdivenlerle ulaşılan avluda revakların orijinal ayak izleri halen mevcut olup, doğu kısımda (eskiden soğuk hava deposu olan yer) kemerli giriş olan tonozlu bir mekân ve buna dik uzanan (kuzey-güney) yine tonozla örtülü olan bölüm orijinalliğini korumuştur. Avlunun batı kısmında alt katta hana ait 7 adet orijinal dükkân yer almaktadır. Yuvarlak kemerli girişi olan bu dükkanlar tonozla örtülüdür. İlk odanın kuzeybatı köşesinde yer alan biriketten yapılmış bir duvar eski handan kalan duvar kalıntılarının üzerine oturur. Bu duvarın devamında 2 dükkân yer almaktadır. Bu dükkânların içinde de hana ait duvar kalıntıları devam etmektedir. Dükkanlar dışarıda kaldırım seviyesinde ve trafik açısında sorun teşkil etmemektedir. Dükkân girişlerinin önündeki yer döşemede de orijinal taş döşemedir. Bunların dışında belediyesince yıkımı istenen

[27] Tarihsiz rapor ekte.
[28] 12.01.1974 nolu karar ekte.
[29] 21.01.1974 nolu karar ekte.
[30] 14.05.1976 nolu karar ekte.

dükkanlar için yapının tarihi ve teknik araştırmalar sonrasında rölöve ve restorasyon projesi kapsamında yapılması önerilmiştir[31].

2006'da alınan kararla; mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan ve son şeklini kısmen İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu kararı ile alınmış, I. derece, kısmen III. derece arkeolojik sit sınırları içinde kalan tescilli Kurşunlu Han'da sağlıklı rölöve, restitüsyon ve restorasyon projesi hazırlanabilmesine yönelik kurulun, öngörülen işlemlerle ilgili uzman danışmanlar tarafından kısmen tamamlanmıştır. Yapının restorasyonu için rölöve ve restitüsyon projesi hazırlanabilmesi için; hanın 1. (zemin) kat ile 2. Kat zemininde ve avlusunda gerekli izleri bulabilmek ve mekanların tamamını ortaya çıkarabilmek için avlu üzerindeki betonun kaldırılarak, altındaki dolgunun alınması, yoldaki izlerin açığa çıkarılması ve sondaj çalışmaları yapılması gerektiğine; yapının ortaya çıkan bölümlerinin daha fazla tahribata uğramaması da göz önünde bulundurularak çalışmalara devam edilmesi istenmiştir[32].

2007 tarihli kararda; mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan han, İzmir II nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun kararıyla son şeklinin almış kısmen I. Derece, kısmen III. Derece arkeolojik sit sınırları içinde kalan, Kurşunlu Han'ın restorasyonuna yönelik hazırlanan rölöve, restitüsyon ve restorasyon projesinin değerlendirilmesine ilişkin, hanın avlu zemininin revak bölümünde, ortasında ahır mekanı zemininde, ahır mekanı tonozu üzerinde, kuzey ve güney cephelerinin önlerinde kazı ve sonuçları için önerilerde bulunulmuştur[33].

2008'deki kararla; 2007'de alınan karar gereği yapılan kazı ve temizlik çalışması sonucunun uygun olduğuna, bu çalışmalar sonucunda elde edilen veriler korunarak restitüsyon ve restorasyon projelerinin yapıda kullanılan orijinal malzemeden farklı, çelik taşıyıcı sistem ve ahşap kaplama esasına dayalı, üst örtüyü de kapsayan detayların paylaşılması talep edilmiştir[34].

2010 tarihli karar; 18.12.2008'de alınan kararda restorasyon ve restitüsyon projeleri uygun bulunan kurşunlu hanın; çelik konstrüksiyona yönelik statik projenin uygun olduğuna, uzmanların denetimi eşliğinde kurumların denetim ve gözetiminde yapılması istenmiştir[35].

Plan ve Kütle: Eser, kuzey-güney yönünde uzunlamasına dikdörtgen planlı olup avlulu zemin ve iki katlı, ikinci katı revaklı bir şehir içi hanıdır (Şekil 3.6-3.7-3.8). Taç kapı yapının

[31] 07.11.2001 tarihli rapor ekte.
[32] 04.05.2006 tarihli karar ekte.
[33] 07.12.2007 nolu karar ekte.
[34] 26.06.2008 nolu karar ekte.
[35] 19.03.2010 nolu karar ekte.

güney cephesindedir. Giriş katta revakların gerisinde (doğu cephe hariç) hepsi de yaklaşık aynı büyüklükte odalar sıralanmaktadır. Revaka açılan bu mekanlar kareye yakın dikdörtgen planlı olup beşik tonoz örtülüdür. Girişin hemen sağında basamaklarla bir dönem ahır olarak kullanılan birime geçilmektedir. Alt kat odalara merdivenle inilmekte ve yapılan son restorasyonlarda bu kısım wc vs şeklinde kullanılmaktadır. Üst kat odaların bazılarında zeminlerinde dönemin malzemesi camla kapatılıp sergilenmektedir. Yapıdaki taşıyıcı sistemin esasını kalın duvarlar ve kare ayaklara oturan yarım daire kemerler teşkil etmekle birlikte kapı açıklıklarında kemerler tercih edilmiştir.

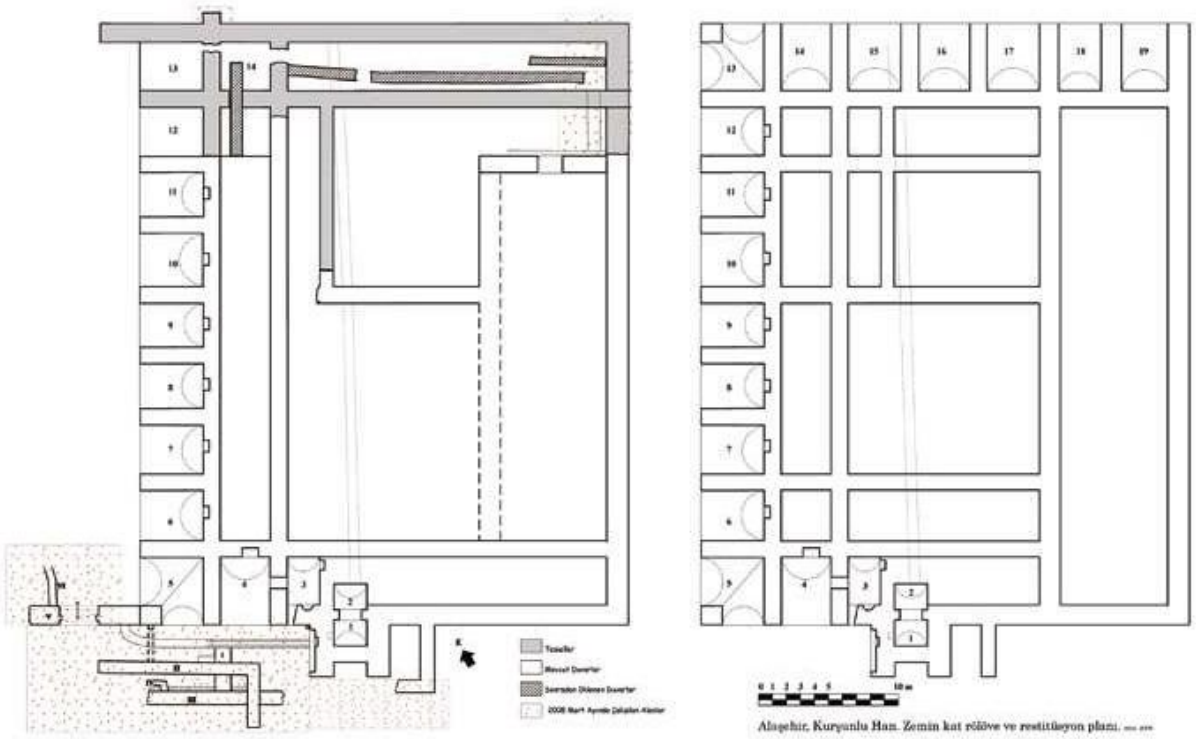

Şekil 3.6. Alaşehir Kurşunlu Han. Zemin Kat, Rölöve ve Restitüsyon Planı

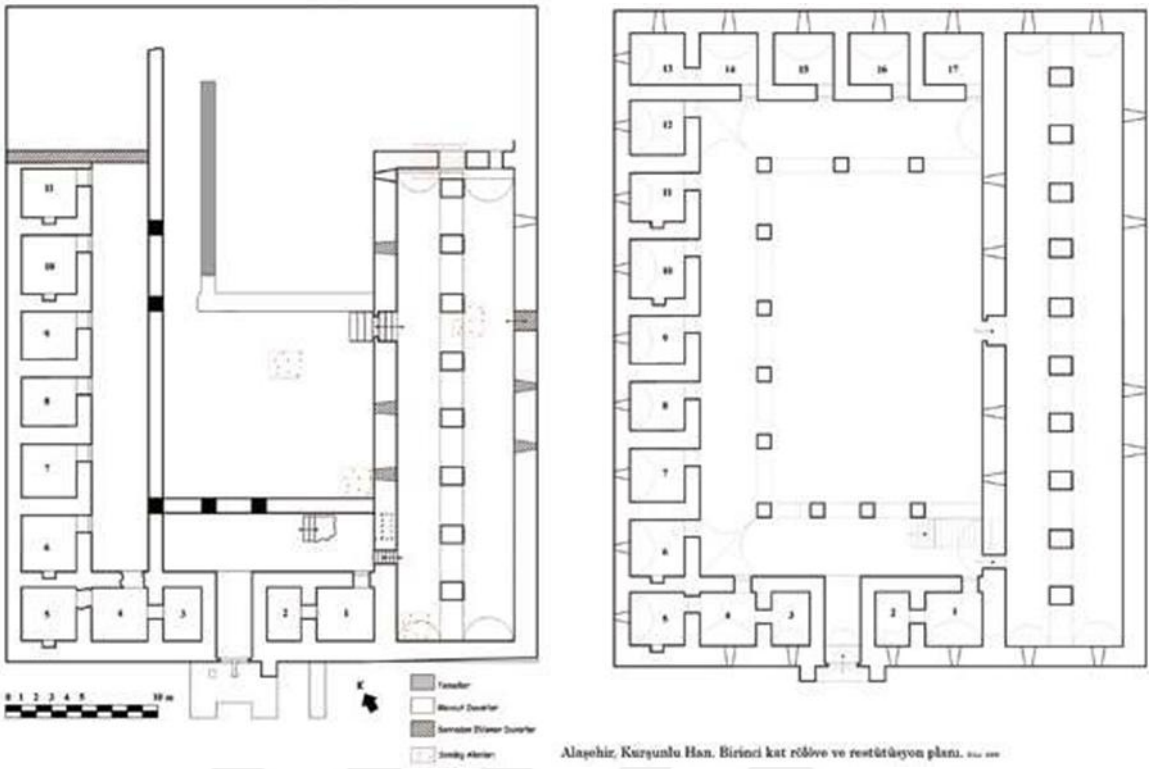

Şekil 3.7. Alaşehir Kurşunlu Han. 1. Kat, Rölöve ve Restitüsyon Planı

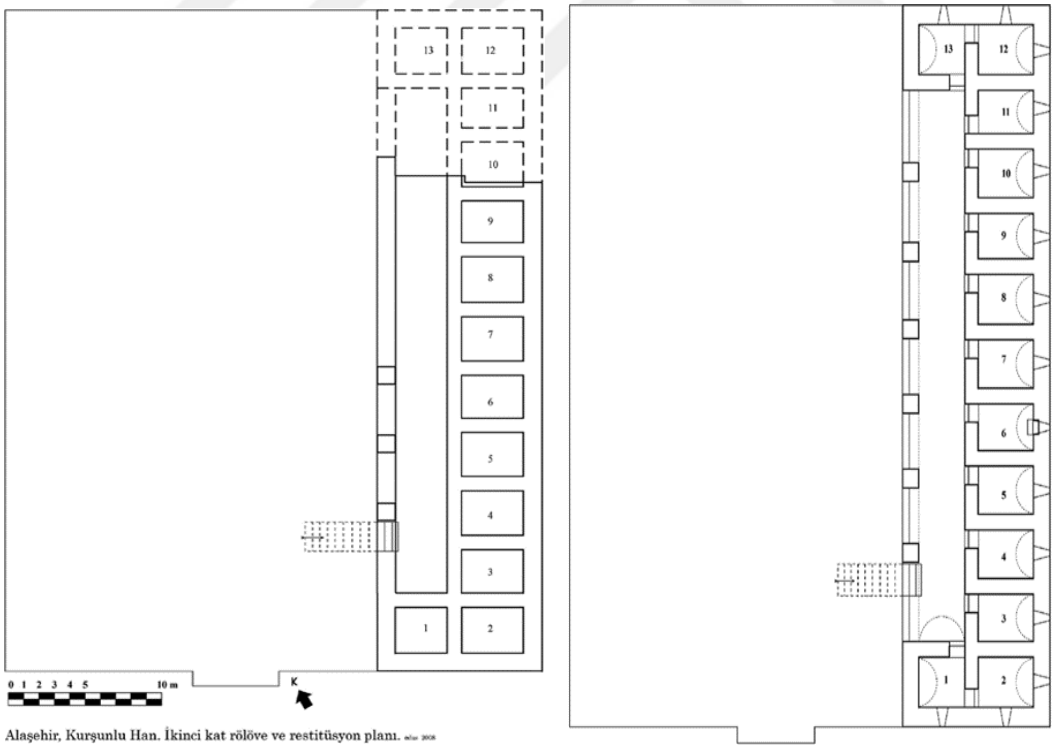

Şekil 3.8. Alaşehir Kurşunlu Han. 2. Kat, Rölöve ve Restitüsyon Planı

Kaynak: VGM Arşivi

İnşa malzemesi: Beden duvarlarında ve avlu cephelerinde ağırlıklı olarak bir sıra kesme taş, üç sıra tuğla almaşık tekniği hakimken, revak kemerleri de aynı teknikle örülüdür (Resim 3.42-3.43.). Bir dönem ahır olarak kullanılan bölümde cephelerde kabayonu taş ve moloz taş, kemerlerde, pencere alınlıklarında ve hafifletme kemerlerinde tuğla kullanımı ağırlıklıdır. Zemin katta ise fayans kullanımı tespit edilmiştir. Kemer gergilerinde ise ahşap kullanılmıştır. Örtü sistemi dıştan kurşun levhalarla kaplıdır (Resim 3.43.).

Mimari özellikler: Eser kuzey- batı cephede dört kademeli görünüş hakimdir. İlk kademe dükkanlardan ibarettir. İkinci kademeyi dükkân örtü sistemi oluşturur. Üçüncü kademe ise dükkanların çatılarından itibaren görünen hanın ana kütlesidir. Son kademe ise örtü sisteminden oluşur. Güney cephe ise ikişer kademeli bir görünüm sergiler. Bu cephede alt kademe beden duvarları üst kademe ise örtü sistemidir. Doğu cephe evlere bitişiktir.

Resim 3.42. Alaşehir Kurşunlu Han Batı Cephesi

Resim 3.43. Alaşehir Kurşunlu Han Revaklı Avlu

Hanın cepheleri, simetrik düzenli görünüşe sahip olmakla beraber, ahır kısmı zeminle üç kat halindedir. Cephe düzenlemesinde duvar örgüsü ve alt kat seviyesinde sıralanan dükkânlar ile bunların yukarısına yerleştirilmiş pencere açıklıkları genel olarak bir uyum içerisindedir. Ancak güneydeki ve batıdaki dükkanlar dışa dikdörtgen şeklinde açılır.

Resim 3.44. Alaşehir Kurşunlu Han Onarım Öncesi Dükkanlardan Görünüm

Kaynak: VGM Arşivi

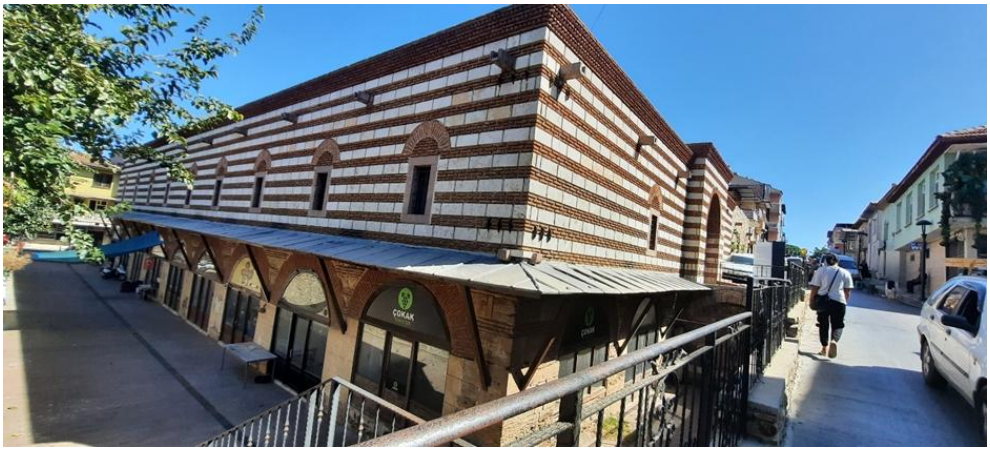

Resim 3.45. Alaşehir Kurşunlu Han Güneybatı Cephesi

Alt kat seviyesindeki dükkanların duvarları sıvalı ve beyaz boyalı olduğu için duvar örgüsü gözlenememiştir. Üst katta ise yapı dıştan gözlendiği gibi üç sıra tuğla, bir sıra kesme taş örgüye sahiptir. Ayrıca ikinci katta pencereler, çoğunlukla her bir dükkânın aksına yaklaşık konumla muntazam bir dizi halinde, eş boyutta sıralanmış, dikdörtgen biçimli birer açıklıktır. Yarım daire kemerli bu açıklıklar tuğladan hafifletme kemerlidir. Hepsi de yekpare düzgün

kesme bloklar halindeki söve taşlarıyla çerçevelenmiş ve demir şebekelidir. Şebekeler, eşit aralıklarda, yatay ve düşey sıralı çubuk demirlerle kare biçimi gözlerden oluşturulmuş, düğüm noktalarında yatay çubuklar, düşey çubuklardaki deliklerden geçirilmiştir (Resim 3.45.).

Yapının batı cephesinde ise alt kat boyunca yükselen dükkanlar giriş açıklığının aksına paralel şekilde geniş yuvarlak kemerlerle dışa açılan eyvan izlenimi oluşturan beşik tonoz örtülü dükkânlar ahşap destekli kurşun sundurma çatılıdır (Resim 3.45.).

Güney eksene yerleştirilmiş giriş açıklığı oldukça sade tutulmuştur. Pencere açıklıkları, ikinci kat seviyesinde dikdörtgen olup alt kat dükkân üstlerine gelecek şeklide tasarlanmış ve söveleri de yekpare taştandır. Güney cephede yer alan taç kapı yarım daire kemerli olup dışa taşkındır. Basık kemerli kapısı üç sıra tuğla ve bir sıra kesme taş ile cepheyle uyumludur (Resim 3.46.).

Resim 3.46. Alaşehir Kurşunlu Han Güney Cephedeki Taç Kapı

Doğu cephe ise konutlara bitişiktir. Avluya giriş çift kademeli eyvan düzenlemesiyle sağlanır. Giriş eyvanı beşik tonoz, revak kısmı ise çapraz tonozla örtülü bir açıklık şeklindedir. Avlu zemini, tamamen düzgün kesme taşlarla döşelidir. Avlu, dış kütleye paralel bir dikdörtgen bir plan sergilemektedir. Güney girişi ile dışa açılan iç avlu, yarım daire kemerli revaklarla çevrelenmiştir (Resim 3.43.). Avlu beden duvarları esas itibariyle düzgün kesme taş ve aralarında yatay yerleştirilmiş üç sıra tuğla örgülü iken doğu cephede kabayonu taş ve moloz taş kullanılmıştır (Resim 3.54.).

Revak ve koridorlar, genellikle ayaklar ile duvar arasına örülen yarım daire kemerlerle çoğunluğu eş büyüklükte dikdörtgen olup her biri beşik tonozla örtülmüştür (Resim 3.47.).

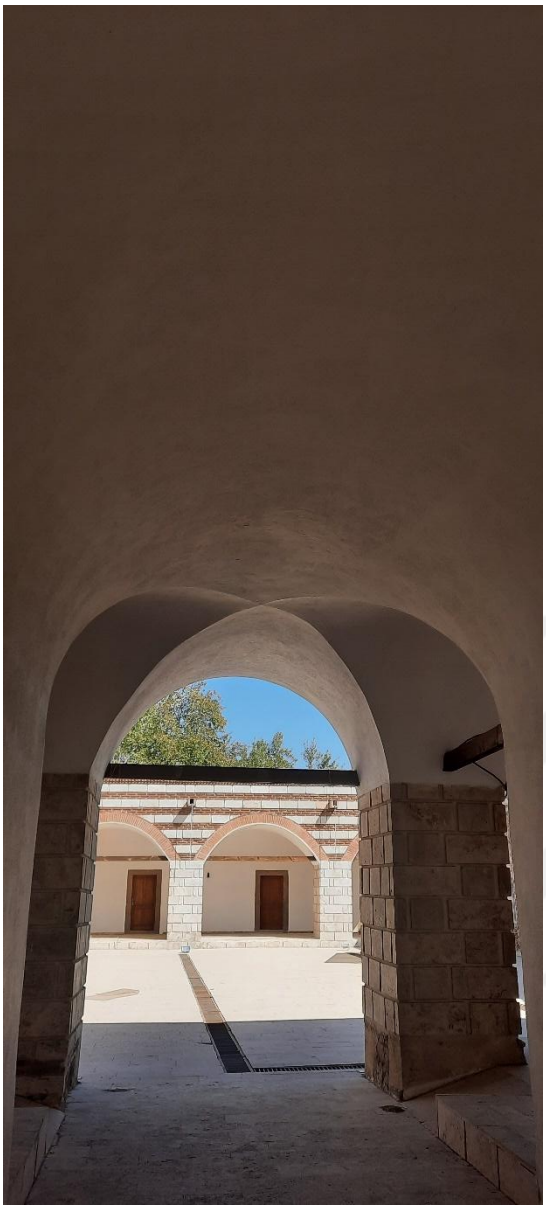

Resim 3.47. Alaşehir Kurşunlu Han Tonozlu Revaklar

Resim 3.48. Alaşehir Kurşunlu Han Odalardan Ayrıntı

Taç kapıdan girince sağda ve solda birer mekân yer almaktadır. Batı cephede yedi oda kuzeyde ise dört oda mevcuttur. Dikdörtgen eş büyüklükteki mekânlar, plânları doğrultusunda birer beşik tonozla örtülmüştür (Resim 3.48.). Mekânların her biri birer kapı ile avluya açılmaktadır. Kapılar tek kanat halinde enli, kalın, düz yüzeyli tahtaların yan yana sıralanıp mıhlanmasıyla yapılmıştır. Pencerelerin tamamı dış cephe üst kat seviyesindeki pencere açıklıklarıyla benzer özelliklerde birer şebekeye sahip; yekpare kesme taş lento dışında diğer kenarları duvar örgüsünün devamı şeklinde kesme taş sıralarıyla örülmüştür (Resim 3.45.).

Revak zemin hizasında, ahıra açılan kısma merdiven aracılığıyla geçiş sağlanmaktadır (3.51.). Alt kata ait mekânlarda duvar, tonoz yüzeyleri sıvalıdır ve herhangi bir süsleme unsuru taşımazlar (3.50.).

Avlu üç yönden revaklarla çevrilidir. Kapsamlı son onarımda tümüyle yenilenen revaklar, kare sütunlara oturan yarım daire kemerlerle dışa açılmaktadır. Alt kata iniş, avludaki merdivenlerle sağlanmaktadır (Resim 3.52.). Alt katta yer alan odalar son onarımlarla wc vs şeklinde kullanıma açılmıştır (Resim 3.53.). Dükkânların üzerinde yer alan odalar, her biri diğerine yakın ölçülerde dikdörtgen plânla yapılarak birbirine bitişik sıralanmıştır. Yaklaşık eş büyüklükteki mekânlar plânlarına uygun biçimde revak gerisinde birer beşik tonozla örtülüdür (Resim 3.48.).

Revak, koridor ve mekânlarda duvar ve tonozlar çoğunlukla herhangi bir süsleme unsuru taşımayan düz yüzeyler halinde sıvalıdır (Resim 3.54.).

Resim 3.49. Alaşehir Kurşunlu Han Orijinal Taş Döşeme Camla Kaplanmış

Odaların tabanı kare formlu kırmızı mat seramikle, revak ve koridorların tabanları düzgün kesme taşlarla kaplanmıştır (Resim 3.49.).

Kapı ve pencereler, yarım daire kemer alınlıklı dikdörtgen planlıdır.

Hanın güneyde tek girişi vardır. Bu cephedeki giriş açıklığı tuğla ve taşlarla oluşturulmuş dışa taşkın taç kapı niteliğinde düzenlenmiştir. Yarım yuvarlak kemerli açıklığının batısında bir, dikdörtgen formlu, yuvarlak kemerli pencere açıklığı yer almaktadır. Bu giriş iki eyvan görünümündedir (Resim 3.46-3.59.).

Hanın kapısı, kuzey-güney yönünde uzanarak avluya ulaşan, dikdörtgen plânlı, beşik tonoz örtülü geniş bir koridora açılır. Giriş, kuzey ve batıdaki dükkânlar, yuvarlak kemerli, dikdörtgen plânlı birer eyvan şeklinde ve ahşap iskeletli bir camekânla genişletilerek kullanılmaktadır.

Süsleme: Eserde herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Resim 3.50. Alaşehir Kurşunlu Han Ahır

Resim 3.51. Ahır Biriminden Ayrıntı

Resim 3.52. Alaşehir Kurşunlu Han Alt Kata İnişi Sağlayan Merdiven

Resim 3.53. Alaşehir Kurşunlu Han WC Olarak Kullanılan Alanlar

Resim 3.54. Alaşehir Kurşunlu Han Güney Cepheden Avluya Bakış

Resim 3.55. Alaşehir Kurşunlu Han Avluya Açılan Mazgal Pencereler

Resim 3.56. Odalardan Ayrıntı

Resim 3.57. Alaşehir Kurşunlu Han Niş

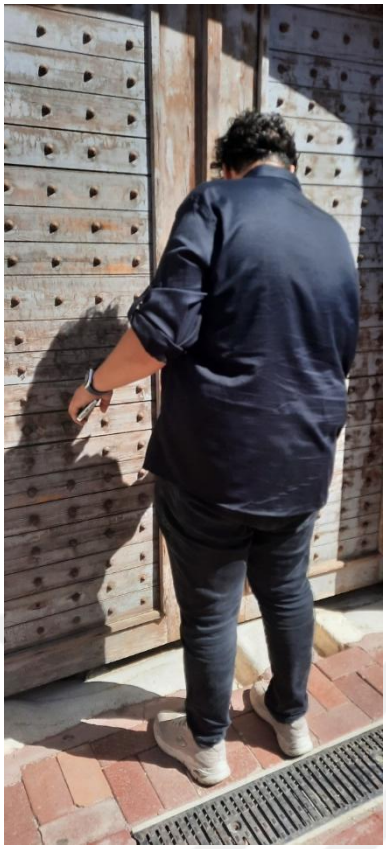

Resim 3.58. Alaşehir Kurşunlu Han Giriş Kapısı

Resim 3.59. Kapının İçten Görünümü

3.1.4. Akhisar Paşa Han

Yapının Yeri ve Konumu: Akhisar'da Paşa Hanı olarak da anılan ve külliye ile yaptırılan han[36], caminin batı yönünde inşa edilmiştir. Şeyh İsa Mahallesi, 121 ve 50 nolu sokak arasında yer almaktadır.

[36] Kervansaray olarak da bilinmektedir.

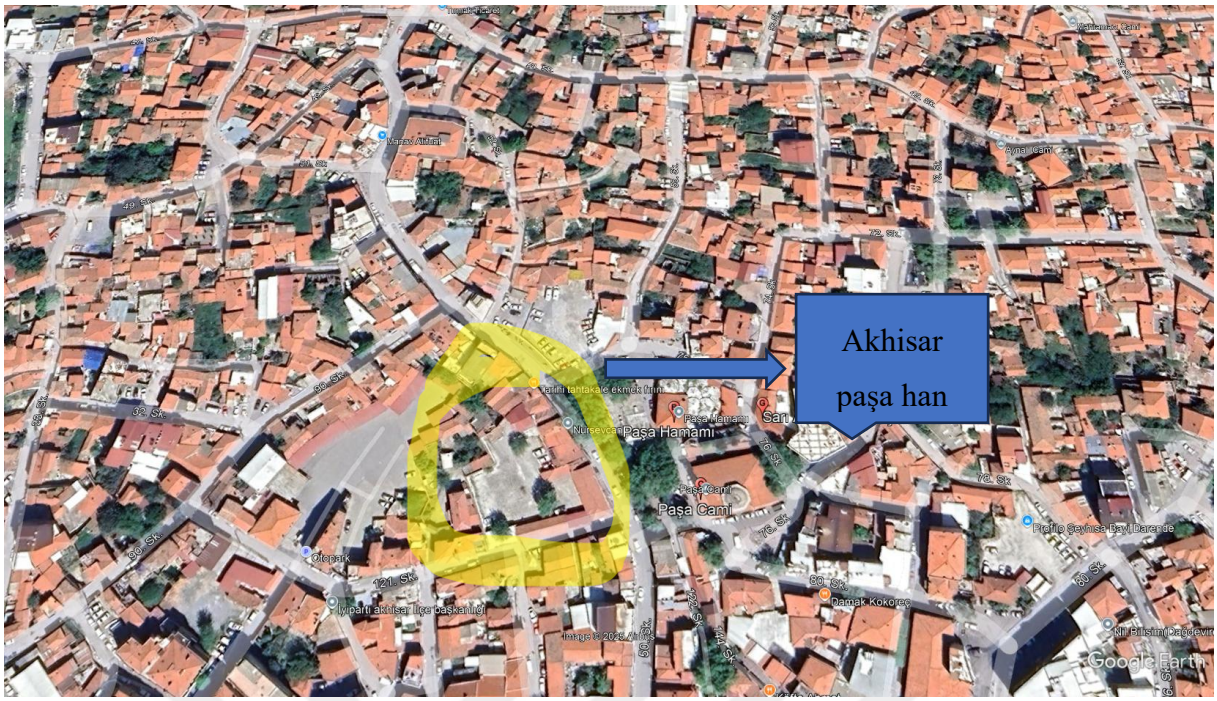

Harita 3.3. Akhisar Paşa Han Konumu

Yapının Tarihi ve Banisi:Yapılışı tarihi 1484 yılından öncedir. Ahmed Paşa, XV. yüzyılda Akhisar'da yaptırdığı cami, mektep, medrese, imaret, han, hamam gibi eserleri ihtiva eden külliyesini, kurduğu vakıfla yaşatmıştır.

Yapının Geçirdiği Onarım ve Bugünkü Durumu: Günümüzde harap halde bulunan han restore edilmeyi beklemektedir. Vakfiye I'de handa bulunan dükkânlar ile ilgili bir takım tedbir kararları alınmıştır. Tamir ve ıslahı, özellikle çatılarının yapılması için ödenek tahsis edilmiştir. Dükkânlar, vakıf için önemli bir gelir kaynağı olduğundan tamir ve bakımı önemliydi.

Tamir işleri için iki köle vakfedilmişti. Dükkân kiralarından elde edilen gelir, 1576-77 yıllarına ait vakfın toplam gelir kaynakları içinde büyük bir yekûn oluşturuyordu. Senelik 59.326 akçelik toplam gelirin yaklaşık 1/3'ü olan 19.105 akçe, Akhisar'daki dükkânların kiralarından elde ediliyordu (Erdoğru - Bıyık, 2014, s.186)[37].

1992'de Ayşe Ceylan'ın İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne ilettiği dilekçe üzerine; hanın imar durumunun incelenmesi ile imara göre söz konusu hanın tam ortasından yol geçmektedir. Hanın, tapu kaydında eski eser tescili bulunmadığından imar planının uygulanması halinde yok olması söz konusudur. Hanın tescil ettirilmesine dair, vakıf

[37] Erdoğru, M. Akif – Bıyık, Ömer (2014), Defter-i Evkâf-ı Livâ-i Saruhan (Metin ve İnceleme), TKGM Yay.Ankara.

mütevellisinin ilgi dilekçesi ile tapu senedi, imar ve kadastro çapı, imar pafta sureti ve çekilmiş fotoğraflar bölge müdürlüğüne sunulmuştur[38].

1996'da yapılan görüşmelerde; paşa mahallesinde bulunan Paşa Hanın korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmesine, imar planında yer alan 14,5 m'lik yolun 145 sokak ile 91 ve 121 sokağın kesiştiği kavşaktan, Ulu Caminin üst köşe noktasına kadar iptaline; bahsedilen yolun mevcut yapı izlerini koruyarak yaya yoluna dönüştürülmesine; imar planının bu bölgesine ait mevzii bir revizyonun hazırlanması ve Sarı Ahmet Paşa Vakfı'na ait olan ve Sarı Ahmet Paşa Külliyesi'nin bir parçası olan Paşa Han'ın külliye ile bir bütün olarak korunmasına karar verilmiştir[39].

Plan ve Kütle: Eser mevcut durum itibariyle harap vaziyette olduğundan plan özellikleri tam belirlenememektedir. Ancak avlulu plan tipine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tek katlı odalar avluya bakmaktadır. Zemin döşemesi taştan oluşan avlunun ortasın bir çınar ağacı yer almaktadır. Avluya bakan dikdörtgen odalar herhangi bir han özelliği göstermemekte olup halen konaklama işlevinde kullanılmaktadır. Avlu ise otopark hizmeti vermektedir. Yapı üç yönden binalarla çevrili, caddeye bakan güney cephede ise dükkanlar yer almaktadır. Fakat bu birimlerin hanın avlusuna girişleri yoktur. Han giriş açıklığının üzerinde bir dikdörtgen pencere açıklığı bulunmaktadır.

[38] 29.04.1992 nolu karar ekte.
[39] 19.06.1996 nolu karar ekte.

Şekil 3.9. Akhisar Paşa Han Vaziyet Planı

Kaynak: VGM Arşivi

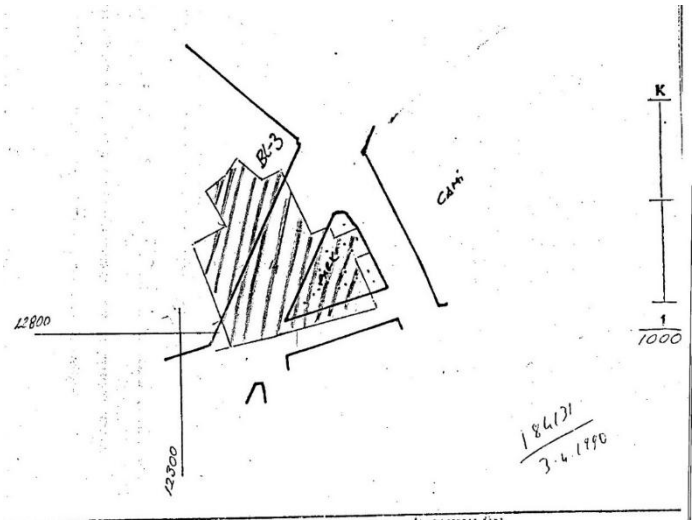

Şekil 3.10. Paşa Han Vaziyet Planı

Kaynak: VGM Arşivi

İnşa Malzemesi: Yapıda moloz taş ve kabayonu taş kullanılmıştır (Resim 3.64.). Hanın üç cephesi binalarla çevrili olduğu için dıştan gözlenememiştir.

Mimari özellikler: Hanın güney cephesi ise caddeye bakmakta ve dükkanlarla çevrili olup farklı işletmeler halinde işlevlendirilmiştir. Bu dükkanlar genellikle beşik tonozlu ve hanla içeriden herhangi bir bağlantıları yoktur (Resim 3.60.). Yapıya çift kanatlı demir kapıdan girilmektedir. Giriş kapısının üstünde yer alan dikdörtgen pencere açıklığı ahşap tavanlıdır (Resim 3.61.). Asimetrik geniş avlunun hemen girişinde sağında yer alan birimler otopark işletmesi kullanımındadır. Avlu duvarları yıkılmaya yüz tutmuş durumda ve duvarda bazı oyuklar bir dönem onarım sırasında yapılmış hala görünür durumdadır (Resim 3.64-3.65.). Günümüzde otopark olarak işletilen avluda yer alan birimlerden birinde görevli yetkililerden aldığımız bilgiler doğrultusunda, avluya bakan birimlerin bir dönem bölgedeki tüccarlar tarafından depo olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu birimler sıvasız olup moloz taş örgü görülebilmektedir (Resim 3.66.). Giriş cephesindeki birimlere ise merdiven aracılığıyla ulaşılmaktadır. Bir dönem balkon olarak kullanılan ve avluya bakan kısım pencerelerle kapatılıp koridor görünümü verilmiş ve bu kısımda konaklama alanı olarak değerlendirilmiştir. Odaların hepsi han görünümünden uzaktır. Odalar caddeye her odada birer olmak üzere beş pencere ile açılmaktadır. Yapı ahşap strüktürlü, klasik kiremit çatıyla örtülüdür (Resim 3.60.). Yapının orijinal diyebileceğimiz kısımları avlu döşemesi ve avluda bulunan çınar ağacından ibarettir (Resim 3.64).

Resim 3.60. Akhisar Paşa Han Giriş Kapısı

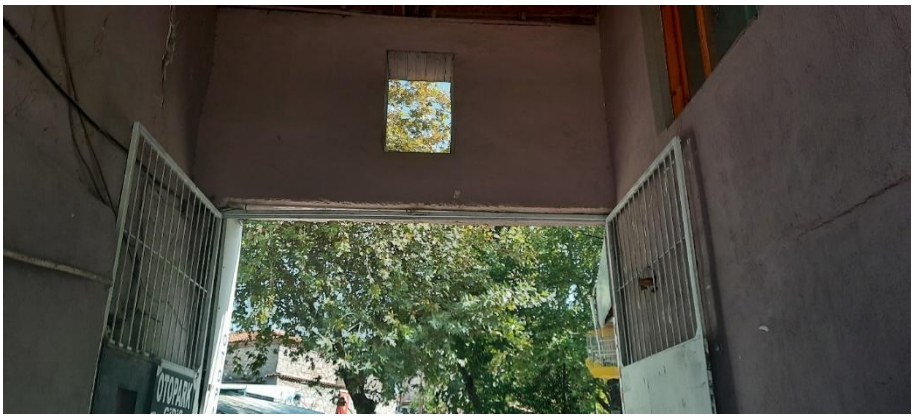

Resim 3.61. Akhisar Paşa Han Girişi

Resim 3.62. Akhisar Paşa Han Avlu Dışındaki Tonoz Örtülü Dükkân

Resim 3.63. Akhisar Paşa Han Avlu

Resim 3.64. Akhisar Paşa Han Avlu

Resim 3.65. Akhisar Paşa Han Otopark Olan Avludan Görünüm

Resim 3.66. Akhisar Paşa Han Girişte Yer Alan Birimler

Süsleme: Herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

3.1.5. Akhisar Dombaycıoğlu Han

Yapının Yeri ve Konumu: 127 numaralı sokak üzerinden giriş alan orta avlu etrafına dizilmiş odalardan oluşmaktadır. Han yapısını oluşturan ana yapı şahıs mülkiyetinde olan dükkân dizileri mevcuttur.

Harita 3.4. Akhisar Dombaycıoğlu Han Konumu

Yapının Tarihi ve Banisi: Dobaycıoğlu han, kitabesi yok. Vakıflar eski eser fişindeki bilgiler doğrultusunda 19. Yy yapısı olduğu bilgisine ulaşmaktayız. Yapının vakfiyesinde Dombaycıoğlu Mehmet Ağa tarafından 1823'te tescillenen yapı, Tapu Müdürlüğündeki kayıtlar da ise yapı 1963'te Dombaycızade Mehmet Ağa Vakfına kayıtlıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetinde olan han yapısı kiralanmıştır.

Yapının Geçirdiği Onarım ve Bugünkü Durumu: Alan, Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 17.09.2001 tarih ve 12001 sayılı kararla kentsel sit alanı olarak belirlenmiş; 28.10.2011 tarih ve 184 sayılı karar ile de Koruma Amaçlı İmar Planı onaylanmıştır. Alan içerisinde yer alan tescilli yapılar ise yine Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 07.02.1996 tarih ve 5552 sayılı kararla tescillenmiştir. Müdahaleler kapsamında özellikle cephe açıklıkları değiştirilmiş, zemin katlarda yer alan özgün açıklıklar cephe boyunca genişletilmiştir.

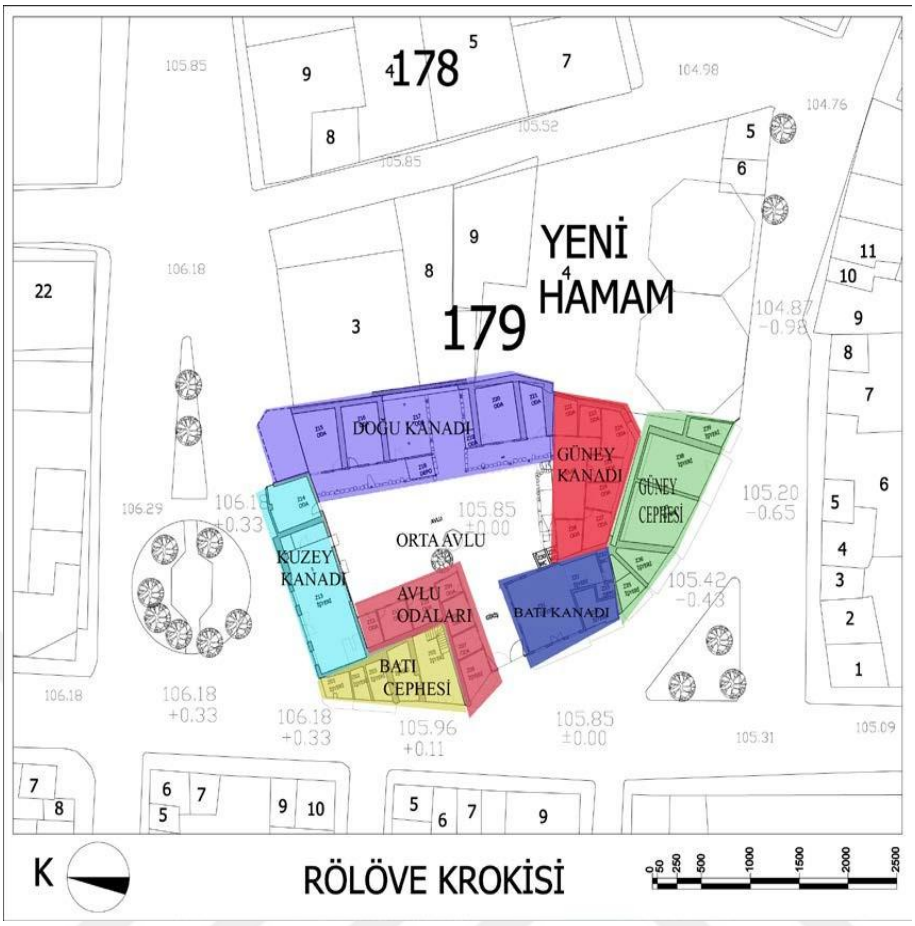

Şekil 3.11. Dombaycıoğlu Hanı Planı

Kaynak: (Fatma KOCABIYIKOĞLU, 2014: 44)

Yapının son dönemine ait müdahaleler han yapısının plan şemasında değişikliklere neden olmuştur. Son dönem müdahaleleri cephe açıklıklarının ve açıklıklarda kullanılan yapı elemanlarının değiştirilmesi yönünde olmuştur. Açıklıklarda boyut değişikliklerinin uygulanması ve açıklıkları kapatan yapı elemanlarının PVC gibi günümüz malzemeleriyle oluşturulmuş olması bu müdahalelerin yakın dönemde yapılmış olduğunu göstermektedir.

Planı ve Kütle: Dombaycıoğlu hanı orta avlulu plan şemasına sahiptir (Şekil 3.11.).

Yapılan tespitlere göre avlu zemin döşemesi ve sekizgen havuz korunmuş durumda ancak diğer kısımlar tamamen yenilenmiş olup han özelliğinden tamamen bağımsız olarak günümüzde kafe restoran şeklinde hizmet sunmaktadır (Resim 3.69-3.72.).

Resim 3.67. Akhisar Dombaycıoğlu Han Dıştan Genel Görünüm

Resim 3.68. Akhisar Dombaycıoğlu Han Han Girişi

Resim 3.69. Orijinal Yer Döşemesi

Resim 3.70. Akhisar Dombaycıoğlu Han Onarım Öncesi Havuzlu Avlu

Kaynak: VGM Arşivi

Resim 3.71. Akhisar Dombaycıoğlu Han Girişi

Resim 3.72. Akhisar Dombaycıoğlu Han Avluda Yer Alan Havuz

Resim 3.73. Akhisar Dombaycıoğlu Han Onarım Öncesi Avlu

Kaynak: VGM Arşivi

Resim 3.74. Akhisar Dombaycıoğlu Han Onarım Sonrası Avlu

Resim 3.75. Akhisar Dombaycıoğlu Han Onarım Öncesi

Kaynak: VGM Arşivi

Resim 3.76. Akhisar Dombaycıoğlu Han Cafe Olarak Değerlendirilen Birimler

Süsleme: Yapıda herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

3.1.6. Gölmarmara Halime Hatun Hanı ve Kahvehanesi

Yapının Yeri ve Konumu: Gölmarmara, Merkez, Gaziler Caddesi üzerindedir.

Yapının Tarihi ve Banisi: 1601[40], Halime Hatun

Yapının Geçirdiği Onarım ve Bugünkü Durumu: Halime Hatun Külliyesi vakfiyesine göre; imaret avlusuna bitişik on iki ocak nişi olan uzun bir handan bahsedilmektedir. Avlunun

[40] Halime Hatun Külliyesi vakfiyesine göre

kuzeyinde yer alan ve avluya dört pencere ve bir kapı ile açılan doğu – batı doğrultusunda dikdörtgen yapı yer almaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde yer alan bazı fotoğraflara dayanarak; yapının üzerine sonradan eklenen, tuğladan inşa edilen ikinci katın günümüze sadece doğu duvarı gelebilmiştir.

Resim 3.77. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Giriş Kapısındaki Kitabe

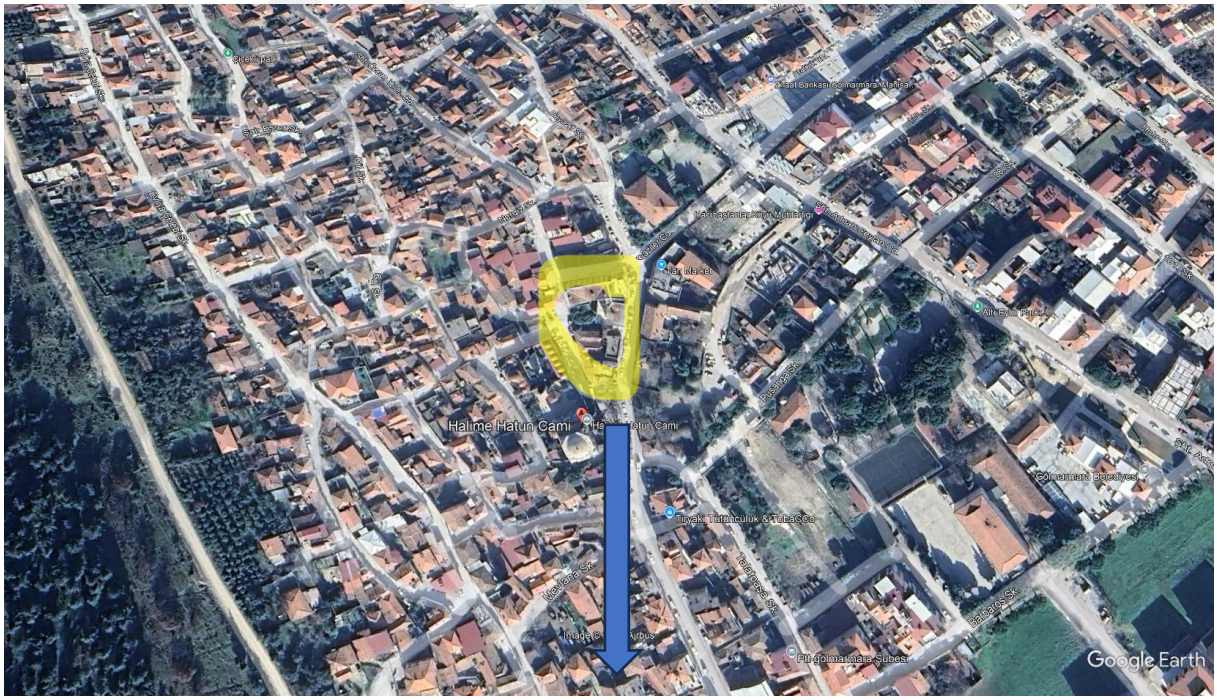

Harita 3.5. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Konumu

Resim 3.78. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Yıkılmadan Önceki Dıştan Görünümü

Kaynak: VGM Arşivi

Resim 3.79. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Doğu Cephedeki Pencereler

Kaynak: VGM Arşivi

Resim 3.80. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Giriş Kapısı

Kaynak: VGM Arşivi

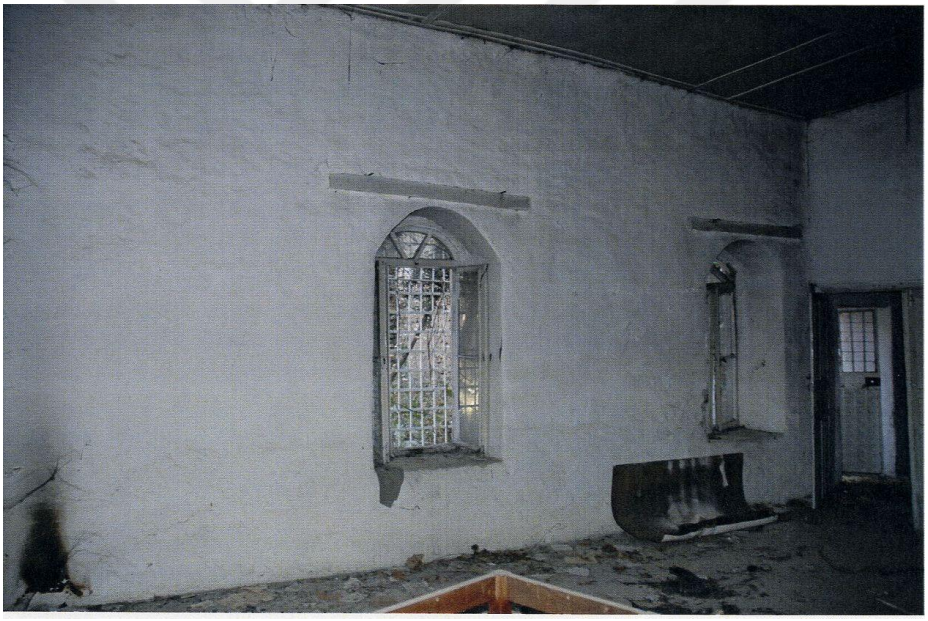

Resim 3.81. 2008 Gölmarmara Halime Hatun Hanı Onarım Projesi Öncesi Avluya Açılan Pencereler

Kaynak: VGM

Resim 3.82. Gölmarmara Halime Hatun Hanı 2008 Projesi Öncesi Görüntüsü

Kaynak: VGM Arşivi

Resim 3.83. Gölmarmara Halime Hatun Hanı ve Kahvehane

Kaynak: VGM Arşivi

Resim 3.84. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Giriş Kapısı

Resim 3.85. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Giriş Bölümü

Plan ve kütle: Basık kemerli giriş eyvanı beşik tonozlu olup kamışlarla kapatılıp beyaz badanalıdır (Resim 3.85.). Girişin sağında imaret sol tarafta ise han olduğu düşünülen yıkıntı halindeki yapının birinci katının beden duvarları mevcut, sonradan eklenen ikici katın ise doğu duvarı ayaktadır (Resim 3.89.). Kütüphane olarak kullanılan cadde üzerindeki iki dükkân üzerine inşa edilmiş yapı şu an âtıl durumdadır (Resim 3.86.).

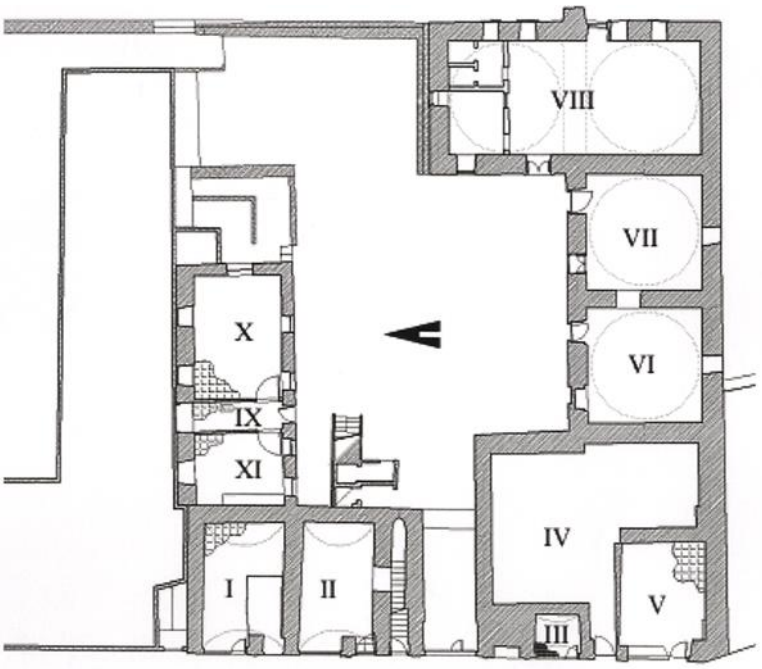

Şekil 3.12. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Yapının Zemin Kat Planı

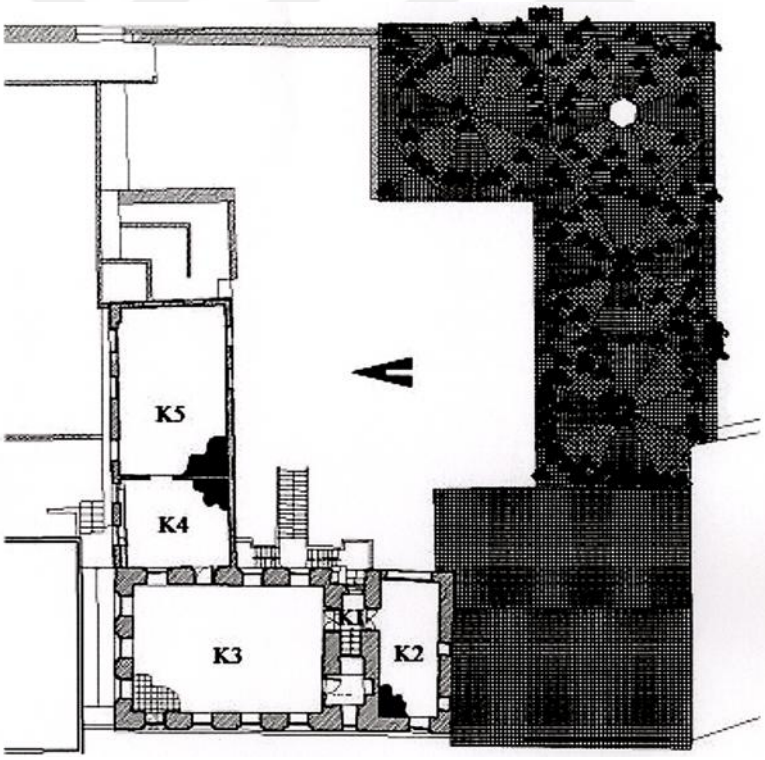

Şekil 3.13. 1. Gölmarmara Halime Hatun Hanı 1. Kat Planı

Kaynak: VGM Arşivi

İnşa Malzemesi: İki sıra tuğla ve arasında yer alan moloz taşlarla almaşık teknikte örülmüştür. Kapı ve pencere kemerlerinde tuğla kullanılmıştır (Resim 3.88.).

Resim 3.86. Gölmarmara Halime Hatun Hanı, Kahvehane ve Kütüphane Olarak Kullanılan Birimler

Resim 3.87. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Avludan Girişe Bakış

Resim 3.88. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Günümüz Durumu

Mimari özellikleri: Han, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı, iki katlı görünümlü ve örtü sistemi günümüze ulaşmamıştır. Alt ve üst kat arasında herhangi bir bağlantı bulunmamakta olup, üst katı doğu duvarı hariç yıkılmıştır. Han, çeşitli dönemlerde farklı

amaçlarla kullanıldığı için orijinal yapısından oldukça uzaktır ve atıl durumdadır. Yapının içi sonradan örülmüş duvarlarla bölünerek, farklı mekanlar oluşturulmuş bunun yanı sıra pencere açıklıkları kapıya dönüştürülmüştür (Resim 3.90.).

Resim 3.89. Gölmarmara Halime Hatun Han Duvarlarından Kalıntılar

Dikdörtgen planlı hanın, kuzey duvarında dikdörtgen biçiminde dört niş yer alır. Kuzey cephe sağırdır. Güney cephede dikdörtgen dört pencere bulunmaktadır. Yine güney cephede eksenden batıya kaymış kapı ile giriş sağlanmaktadır. Sadece avluyla bağlantısı olan bir plan göstermektedir. Hanın dış cephesi de beyaz badana ile boyalıdır (Resim 3.90.). İmaret ve hanın yer aldığı avlunun batısında bulunan kahvehane cadde üzerinde olup iki dükkân üzerine inşa edilmiştir (Resim 3.84.).

Resim 3.90. Gölmarmara Halime Hatun Hanı Giriş Kapısı

Süsleme: Herhangi bir süslemeye yer verilmemiştir.

3.1.7. Soma Çarşı Han

Yapının Yeri ve Konumu: Yapı, Soma ilçe merkezinde Cuma Mahallesi'nde, Emir Hıdır Camii'nin kuzeydoğusunda, güneyde hamam sokak, kuzeyde ise sebzeciler sokak arasında düz arazide yer almaktadır.

Yapının Tarihi ve Banisi: Kitabesi bulunmadığından tarihi kesin bilinmemekle birlikte, plan, malzeme ve mimari özellikleri dikkate alınarak 15. Yüzyılda inşa edildiği söylenebilir (Çerkez, 1999:411)[41], Emir Hıdır Bey[42].

Harita 3.6. Soma'daki Hanların Konumu

Yapının Geçirdiği Onarım ve Bugünkü Durumu: Büyük ölçüde sağlam durumda olup vakıf eski eser fişine göre; bedesten olarak geçen yapı 15-16 yy'a tarihlendirilmiştir. Emir Hıdır Bey (Çarşı) Camisinin kuzeyinde, hamam yakınında yapıldığı için külliyenin bir parçası olarak değerlendirilmiştir[43].

[41] Vakıf eski eser fişine göre 15-16.yy'a tarihlendirilmiştir.
[42] Eski eser fişine göre.
[43] Eser fişi ekte.

Resim 3.91. Soma Çarşı Han Genel Görünüm

Plan ve Kütle: Doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı bedestenin iki yönde de girişi bulunmaktadır. Batı girişinde, diğer girişten farklı olarak ön mekân bulunmaktadır (Şekil 3.14. ve 3.15.).

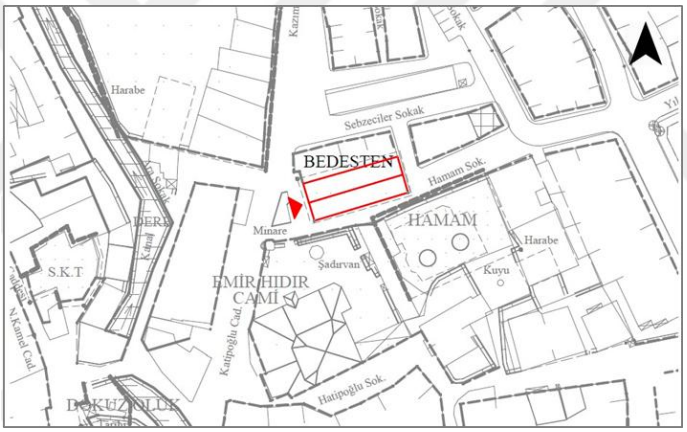

Şekil 3.14. Soma Çarşı Han Vaziyet Planı

Kaynak: Soma Belediyesi Arşivi, 2017

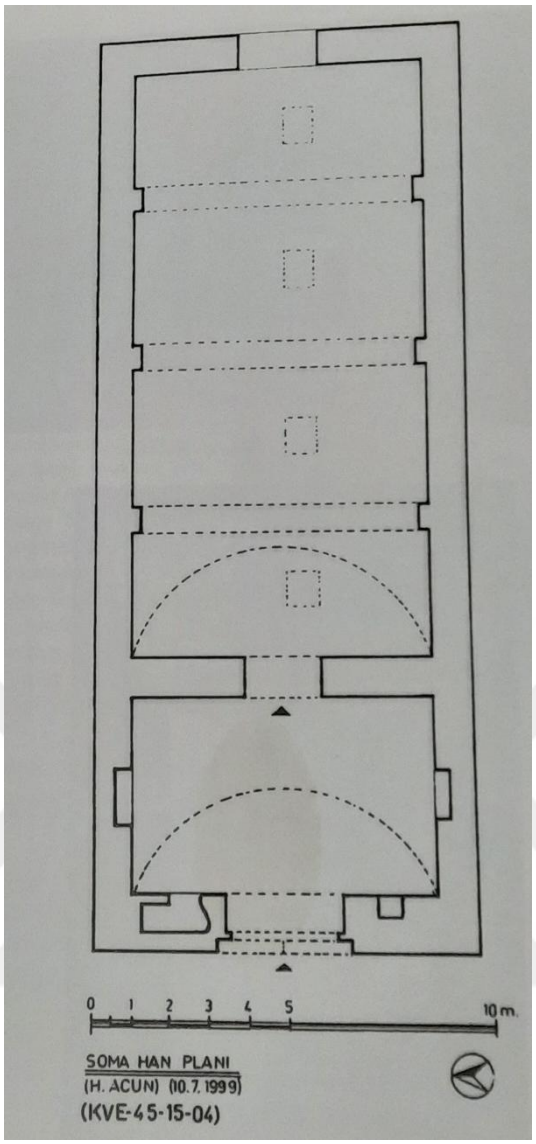

Şekil 3.15. Soma Çarşı Han Planı

Kaynak: Hakkı Acun

Resim 3.92. Soma Çarşı Han Kitabenin De Yer Aldığı Batı Girişi Asıl Giriştir

Resim 3.93. Soma Çarşı Han Doğu Girişi

Doğu, batı ve güneyinden yol geçmektedir (Resim 3.91.). Kuzeyinde cepheye bitişik halde altı dükkân olarak kullanılan başka bir bina bulunmaktadır. Bu dükkanlar da kullanım dışıdır (Resim 3.101.).

İçten beşik tonoz örtülü, dıştan ise oluklu kiremitlerle kaplı kırma çatılıdır. Bölüntüsüz tek bir mekâna sahip olan eserde örtü sistemi eş aralıklarla yerleştirilmiş üç adet takviye kemeriyle desteklenmiştir. Kemerler ise kare, mermer devşirme ayaklara oturmaktadır. İki ana

eksende de birer giriş açıklığı mevcuttur ve bu açıklıklar eserin iki yönünü de kuşatan sokaklarla doğrudan bağlantı sağlamaktadır. Güney cephesi ise pencere açıklığıyla sokağa açılmaktadır (Resim 3.97-3.98.).

İnşa malzemesi: İnşa malzemesi kaba yonu taş ile kısmen tuğladır (Resim 3.92-3.93.). Doğu ve batı cephelerle giriş mekânında tuğla, kasetleme tekniği şeklinde kullanılmıştır. Batı cephedeki basık kemerli kapının kavsara ve batı cephede niş kemerinde (Resim 3.94-3.95.), doğu cephede ise kapı kemer alınlığında ve içte takviye kemerlerin tamamı tuğladandır (Resim 3.96-3.98.). Takviye kemerlerinin alt kısımları ile batı girişte devşirme malzemeye yer verilmiştir (Resim 3.99.). Batı kapı kemeri ise düzgün kesme beyaz blok mermerlerden, söveler yekpare mermerden yapılmıştır (Resim 3.105.) (Çerkez, 2013:412). Örtü sisteminde de alaturka kiremit tercih edilmiştir (Resim 3.91.).

Mimari Özellikler: Cepheler, simetrik bir görünüşe hakimdir. Eser kütle tertibi bakımından üç yönden iki kademelidir. Alt kademeyi bedesten ana kütlesi, ikinci kademeyi ise bedesten örtü sistemi oluşturur.

Doğu ve batıdaki eksene yerleştirilmiş kapılar ile sokak bağlantısı sağlanmaktadır. Güney cephe ise pencerelerle bu bağlantıyı sağlamaktadır. Kuzey cephe tamamen binaya bitişiktir. Doğu ve güney cepheleri son derece masif görünüşlüdür. Güney cephede sonradan açıldığı belli olan dikdörtgen biçimli dört adet büyük pencerelerin bazıları yapıya dıştan zarar verilmemesi için kerpiçle kapatılmış.

Taş söveli basık kemerli dikdörtgen kapı açıklığından doğu- batı doğrultusunda uzanan yapının batı girişinde içeride bir geçiş bölmesi yer almaktadır (Şekil 3.18.).

Resim 3.94. Soma Çarşı Han Niş

Resim 3.95. Soma Çarşı Han Ön Mekanda Yer Alan Nişler

Batı cephedeki kapının kuzey ve güneyinde birer niş yer almaktadır. Güneydeki kare, kuzeydeki ise dikdörtgen planlıdır. Giriş mahiyetindeki bu ön mekândan yarım daire kemerli geniş bir açıklıktan ana mekâna geçilmektedir (Resim 3.103-3.104.). Ana mekân doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planla uzanır ve beşik tonoz örtülüdür.

Kitabenin üstünde dikdörtgen biçimi küçük bir pencere açıklığı bulunmaktadır (Resim 3.96.).

Resim 3.96. Batı Cephesi

Resim 3.97. Soma Çarşı Han Tonozlu İç Mekân

Resim 3.98. Soma Çarşı Han Takviye Kemerlerinin Aralarındaki Kapatılmış Pencereler

Örtü sistemi kuzey-güney yönünde eşit aralıklarla yerleştirilmiş üç adet takviye kemeri ile desteklenmiştir. Kemerler dikdörtgen planlı bazılarının yüzeyinde Yunanca yazıların olduğu devşirme mermer bloklar üzerine oturmaktadır (Resim 3.98).

Resim 3.99. Soma Çarşı Han Takviye Kemerlerin Oturduğu Devşirme Kare Ayaklar

Ayakların üzerinde hayvanların bağlandığı delik izleri görülmektedir (Resim 3.99.). Tonoz örgüsü yine taş tuğla karışımıdır. Sıvalar yer yer dökülmüştür. Her takviye kemerinin arasına açılmış dört adet pencere mevcuttur (Resim 3.98.).

Resim 3.100. Soma Çarşı Han Takviye Kemerlerindeki Delik İzleri

Takviye kemerlerinin üzengi hizalarının biraz yukarısında gergi deliklerin izleri göze çarpmaktadır (Resim 3.100.). Mekânın kuzey ve güney duvarlarının önünde boydan boya uzanan birer seki bulunmaktadır.

Kitabeden hanın uzun süre hal olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır (Resim 3.105.). Günümüzde ise kapalı ve onarılmayı bekleyen bir durumdadır. Mekânın tonozu taş tuğla ile

örülerek sıvanmıştır. Fakat sıvaların çoğu dökülmüş, nemden dolayı küf ve yosunlaşmış durumdadır (Resim 3.103.).

Resim 3.101. Soma Çarşı Han Kuzeydoğu Cephesi

Resim 3.102. Soma Çarşı Han Güneydoğu Cephesi

Yapının özellikle çatısı üzerinde oluşan bitkisel oluşumlar tüm çatıya zarar vermiş durumdadır. İçte ise yosunlaşma ve küflenme belirtileri gözle görülecek seviyededir (Resim 3.102-3.103.).

Resim 3.103. Soma Çarşı Han Ana Mekândan Görünüm

Resim 3.104. Soma Çarşı Han Ana Mekândan Görünüm

Resim 3.105. Soma Çarşı Han Kilitli Olan Batı Giriş Kapısı

Resim 3.106. Soma Çarşı Han Takviye Kemerleri

Güney cephede sonradan açılan pencerelerin günümüzde içten tuğla ile örülerek kapatılmış ve bazı tuğlalar dökülmüş durumdadır (Resim 3.106.). Doğu cephede özellikle kapının güney bölümünde duvar örgüsünü oluşturan taşların bir kısmı dökülmüş durumdadır (Resim 3.107.).

Resim 3.107. Soma Çarşı Han Doğu Cephesi

Yapının en gösterişli cephesi taş-tuğla örgülü duvar kütlesi, niş şeklinde düzenlenmiş kapı kompozisyonu nedeniyle batı cephedir (Resim 3.105.).

Cephenin eksenine saçak seviyesine kadar yükselen ve yüzeysel derinlikte bir niş yerleştirilmiştir.

Resim 3.108. Soma Çarşı Han Batı Cephesi

Basık kemerli kapı açıklığının yukarısında, sonradan konulduğu anlaşılan ve kabartma harflerle Türkçe yazılmış dikdörtgen bir kitabe levhası görülmektedir (Resim 3.108). Bu levhada büyük harflerle; "Bu bina Roma ve Selçuk eseri olan bir konuk yeri idi. B.R. Ahmet Bey'in gayretiyle hale çevrildi 2 3 / 4 /1920 yazmaktadır.

Süsleme: Yapıda herhangi bir süsleme unsuru yoktur.

3.1.8. Soma Balcı Han

Yapının Yeri ve Konumu: Manisa, Soma, Cuma Mahallesi'nde, Fevzi Çakmak Caddesi üzerinde yer alır.

Yapının İnşa Tarihi ve Banisi: 1910, Kaymakam, itti nişan bu maarif hanı Kaimmakam Mir Haydar ki zehi ola itirafı ihtimam 1328 (Kitabe Doç. Dr. Abdülkadir Dündar tarafından okunmuştur) (Acun, 1999:421).

Yapının Geçirdiği Onarım ve Bugünkü Durumu: Handan günümüze iki giriş kapısı ve bunun yanı sıra birimlerden kalan duvar kalıntıları gözlenmiştir.

Resim 3.109. Soma Balcı Han Güneybatı Kapısı

Plan ve Kütle: Yapı asimetrik bir plana sahip olup üçgeni andırmaktadır (Şekil 3.14.). İki kapısından güneyde yer alan, basık kemerli, üçgen alınlıklı ve tuğladandır. Kemerin yukarısında silmeli bir saçak, bunun üzerinde de üçgen bir alınlık ve ortasında enine dikdörtgen mermer kitabe levhası yer almaktadır. Basık kemerin alınlığı ahşap malzemeyle ve dükkân olarak kullanıldığını düşündüğümüz kapının da ön kısmı ise metal malzemeyle kapatılmıştır (Resim 3.110.). Han, yıkıntılardan ibarettir. Kapılar da kısmen değişikliğe uğramıştır. Kapının sağ tarafında bitişik olarak hanı çevreleyen yüksek duvarların varlığı nedeniyle avlunun iç kısmı ve avlunun nerede bittiği algılanamamaktadır (Resim 3.114.).

Şekil 3.16. Soma Balcı Han Vaziyet Planı

Kaynak: Soma Belediyesi Arşivi

Resim 3.110. Soma Balcı Han Güney Kapısı

Kapının doğusunda, hanın orijinal duvarlarının olması gereken yerde sonradan yapılmış binalar bulunmaktadır. Mevcut haliyle hanın ilk yapısından çok şey kaybetmiştir. Güneydeki kapının hemen batısındaki duvar, hafifçe eğimle köşe yapmakta ve kuzeybatıya doğru uzanmaktadır (Resim 3.113.).

Resim 3.111. Soma Balcı Han Cadde Üzerinde Yer Alan Dükkanlar

Ayrıca caddeye bakan dükkân sıralarının hanın ilk yapısına ait olup olmadıkları çok çeşitli yapılaşmadan dolayı anlaşılamamaktadır (Resim 3.111.).

Resim 3.112. Soma Balcı Han Batı ve Güneydeki Günümüze Ulaşmayan Birimler

Kaynak: Soma Belediyesi Arşivi, 2010

İnşa Malzemesi: Var olan kalıntılardan kabayonu taş ve tuğla kullanıldığı anlaşılmaktadır (Resim 3.110-3.113.). Kapı ve pencere kemer ve sövelerinde düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Resim 3.113. Soma Balcı Han Dış Cephesi

Resim 3.114. Soma Balcı Han Yıkıntı Halindeki Duvarlar

Mimari özellikler: Cephe boyunca uzanan dükkânların olduğu duvar kalıntıları yapının orijinalini malzeme açısından yansıtmamaktadır (Resim 3.114.). İkinci portal güneybatıya bakmaktadır. Boyuna dikdörtgen bir kütleye sahiptir. Eski fotoğraflardan bu kuruluşun iki katlı olduğu tespit edilmiş ve diğerine göre daha anıtsal olan kapı, bu hanın da aslında iki katlı olabileceğini akla getirmektedir, ya da sadece giriş ünitesi iki katlı tasarlanmış olmalıdır (Resim 3.115.) (Acun, 1999:422).

Resim 3.115. Soma Balcı Han Giriş Kapısı

Resim 3.116. Soma Balcı Han Giriş Kapısı Ayrıntı

Düzgün kesme taştan yapılmış kapı kütlesi, boyuna dikdörtgen bir çerçeve şeklinde vurgulanmıştır. Kapı açıklığı yarım daire kemerlidir. Kemer yanlarda başlıklı kare ayaklara oturmaktadır. Kemerin üzeri silmeli bir saçakla sınırlandırılmıştır (Resim 3.116.).

Dikdörtgen kapı kurgusu ve pencereler dışında cephenin tamamı tuğla ile örülmüştür. İncelemelerimiz sırasında kapının yan tarafında yer alan dükkânın deposu olarak kullanılmaktadır.

Resim 3.117. Soma Balcı Han İçten Kapı Görüntüsü

Deponun gerisindeki kapılar kapalı olduğu için mekânın iç mimarisi hakkında bilgi edinilememiştir. Kapının iki tarafında da yine dükkân sıraları uzanır.

Ayrıca iç tarafta, hanın avlusuna veya odalarına ait bazı duvar kalıntısı dışında herhangi bir kalıntı da tespit edilememiştir (Resim 3.119-3.120.).

Resim 3.118. Soma Balcı Han Avlusu ve Duvar Kalıntıları

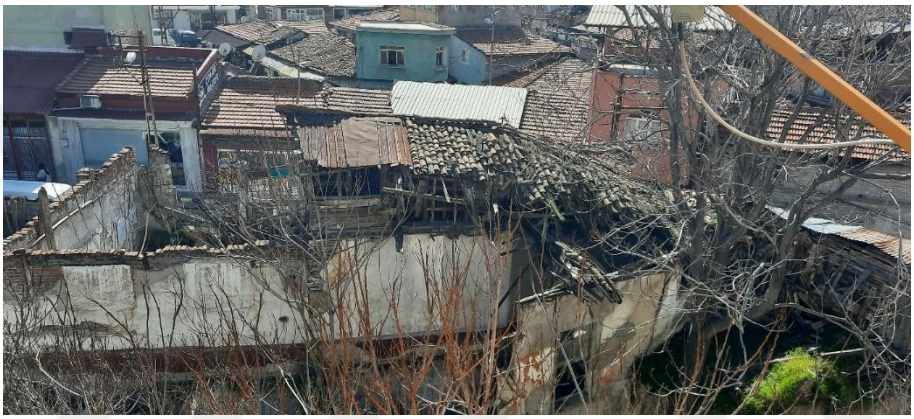

Resim 3.119. Soma Balcı Han Avludan Görünüm

Resim 3.120. Soma Balcı Han Duvar Kalıntıları

Süsleme: Yıkıntı halindeki yapıda herhangi bir süsleme unsuru tespit edilememiştir.

Resim 3.121. Soma Balcı Han Kapı Yanındaki Çeşme

Resim 3.122. Soma Balcı Han Ahşap Giriş Kapısı

3.1.8. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı

Yapının Yeri ve Konumu: Manisa, Soma ilçesi Cuma Mahallesi, doğuda Kazım Karabekir Caddesi ile kuzeyde Mehmet Akif Caddesi kesişiminde yer almaktadır. Güneybatısı boyunca akarsu geçmektedir.

Yapının İnşa Tarihi ve Banisi: Kitabesi bulunmadığından inşa tarihi kesin bilinememektedir. Ancak mimari kuruluşu ve malzeme özelliklerine bakarak 20. yüzyılın başlarında inşa edildiği söylenebilir. Avluda yer alan çeşmede bani ve tarih ibaresi hanın bu tarihten önce inşa edildiğini doğrulayan diğer bir unsurdur. Adından dolayı Nazif Cengiz isminde bir şahıs tarafından yaptırıldığı söylenebilir (Resim 3.123.) (Acun, 1999:417).

Resim 3.123. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Girişte Yer Alan Çeşme

Resim 3.124Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Kilit Taşı

Yapının Geçirdiği Onarım ve Bugünkü Durumu: Halk arasında"Lefter Hanı" (Acun, 1999:418) adıyla anılan eserin büyük bir kısmı yıkıntı halindedir.

Doğu ve kuzeydeki giriş kapıları ile güney ve batı yönlerindeki odalardan bazılarının duvar kalıntıları günümüze ulaşabilmiştir.

Resim 3.125. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Kuzey Giriş Kapısı

Resim 3.126. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Sağlam Durumda Kalabilmiş Tek Birim

Resim 3.127. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Doğudaki Giriş Kapısı

Resim 3.128. Ayrıntı

Plan ve Kütle: Kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı, arazinin eğiminden ve güneybatısı boyunca devam eden dere nedeniyle yapı asimetriktir (Şekil 3.15.). İki girişi bulunan hanın kuzey girişi Mehmet Akif Caddesi'nden (Resim 3.129.), diğer girişi doğuda Kazım Karabekir Caddesi'ndedir (Resim 3.127).

Şekil 3.17. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Vaziyet Planı

Kaynak: Soma Belediyesi Arşivi

Resim 3.129. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Kuzey Giriş Kapısı

Resim 3.130. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Avlu

İnşa Malzemesi: Kabayonu taş ve tuğla kullanımı yaygındır. Kemer ve sövelerde düzgün kesme taş kullanımı göze çarpmaktadır (Resim 3.130-3.131.).

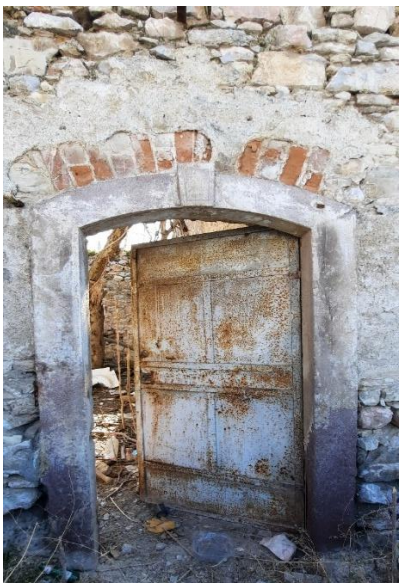

Resim 3.131. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Kapı Detayı

Resim 3.132. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Pencere Detayı

Resim 3.133. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Avludaki Duvar Kalıntıları

Mimari Özellikler: Günümüzde otopark olarak işletilen yapının avlusunda yer alan birimler yıkıntı halinde olduğu için kullanılmamaktadır. Sadece kuzey giriş kapısının hemen sağında yer alan birim avcılar derneği olarak işletilmektedir. Dıştaki dükkanlar ise çeşitli şekilde hizmet vermektedir. Her iki kapı da harap durumdadır. Kuzey giriş kapısı basık kemerle avluya açılmaktadır. Sokağa açılan kemerin üzerinde barok karakterli bitkisel bir kabartma yer almaktadır (Resim 3.129.). Cephenin üstünü çevreleyen silmeli saçaklarında yer yer dökülmeler ve kopmalar mevcuttur. Günümüze gelen kalıntılardan çatının ise kiremit örtülü olduğu tespit edilmiştir. Giriş kapısının her iki yanında günümüzde kapalı durumda olan ve dıştan görüldüğü kadarıyla bazı yapı elemanları dökülmüş ve tahrip olmuş odalar mevcuttur (Resim 3.136.).

Odaların da kapı ve pencere açıklıkları basık kemerlidir. Kapı kemerleri yanlarda başlıklı kare ayaklara oturmaktadır (Resim 3.131-3.132.) (Acun, 1999:418). Tamamen sağlam kalmış oda bulunmamaktadır.

Avlunun güneyinde, hana ait odaların sadece duvarları ayakta kalabilmiştir. Kapı ve pencereleri diğerleriyle aynı görünüşü yansıtırlar.

Resim 3.134. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Âtıl Durumdaki Avlu

Güney cephenin doğusundaki iki katlı duvarın varlığı hanın iki katlı olduğunu düşündürmektedir. Ancak hanın tamamı neredeyse yıkıntı halinde olduğu için bu ihtimali doğrulayan başka herhangi bir birime ulaşılamamıştır (Resim 3.134.) (Acun, 1999:418).

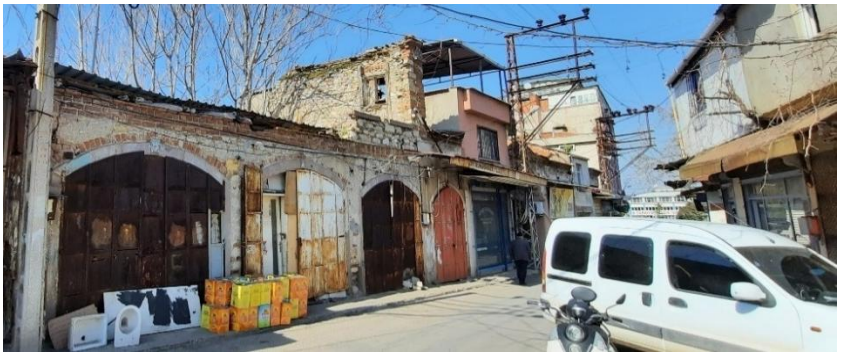

Resim 3.135. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Cadde Üzerinde Yer Alan Dükkanlar

Handaki bütün kapı ve pencereler hafifçe dışa taşkın olup, kapı kemerlerinin tamamında, pencere kemerlerinin bazılarında kilit taşları dışa taşkındır (Resim 3.131.).

Resim 3.136. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Girişin Yan Tarafındaki Birimler

Resim 3.137. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Dükkanlardan Ayrıntı

Resim 3.138. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Dükkanlardan Ayrıntı

Avlunun ortasında yer alan çeşme kemer köşeliklerine birer ay-yıldız motiflidir. Kemerin üzerinde günümüz Türkçesiyle yazılmış 1936 ibaresi ve Nazif Cengiz Yazısı yer almaktadır (Resim 3.123.).

Süsleme: Eski fotoğraflara göre tuğladan yapılmış üçgen alınlıklı ana girişlerin iç tavanında ahşap, bitkisel figürlerden oluşan göbek, 2004 yılında tavanın çökmesi sonucu bezemeli tavan göbeği günümüze ulaşmamıştır[44].

Resim 3.139. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Bir Dönem Kapı Girişlerinin Tavanında Yer Alan Süsleme

Kaynak: İzmir 2 Nolu Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

[44] İzmir 2 Nolu Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivinden ulaşılan rapora göre hanın avlusuna bir kamyonun girmeye çalışması sırasında

Bunun dışında kapı üçgen alınlığında barok motif, çatıda testere dişi ve kapı yanlarında metal baklava dilimi motifleri görülen süslemelerdir (Resim 3.140-3.141.).

Resim 3.140. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Caddedeki Dükkanlarda Yer Alan Bazı Süslemeler

Resim 3.141. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Ayrıntı

Resim 3.142. Soma Nazif Cengiz (Lefter) Hanı Giriş Kapısı Üstünde Yer Alan Barok Süslemeler

3.2. Bedesten

3.2.1. Rum Mehmet Paşa Bedesteni

Yapının Yeri ve Konumu: Rum Mehmet Paşa Bedesteni, Manisa Merkez, Çarşı Mahallesi'nde doğuda 1810, batıda 1812 nolu sokaklar arasında meyilli arazi üzerinde yer alır ve bölgedeki erken Osmanlı dönemi mimarisinin öncülerindendir.

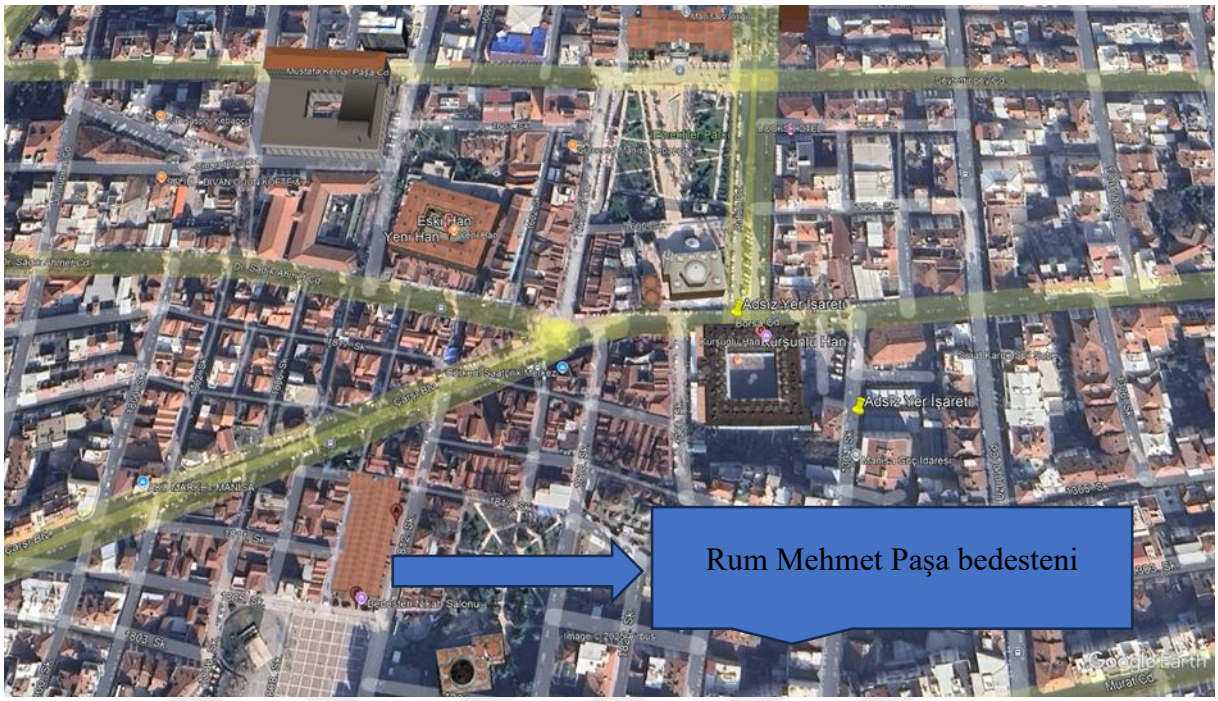

Harita 3.7. Manisa Rum Mehmet Paşa Bedesteni Konumu

İnşa Tarihi ve Banisi: Yapının inşa kitabesi bulunmamakla birlikte, vakıf kayıtlarına dayanarak Sultan II. Mehmet döneminde kısa bir süre sadrazamlık yapmış olan Rum Mehmet Paşa'nın İstanbul Üsküdar'daki külliyeye gelir sağlamak amacıyla (H.991) 1583'te inşa ettirilmiş dönemin önemli yapılarından biridir (Akın, 1968:181; Cezar 1985:174; Ayverdi 1989, 819-820; Emecen 1989, 73; Acun, 1999:466-467).

Geçirdiği Onarımlar ve Bugünkü Durumu: Mahkeme-i Şeriye sicil kayıtlarına göre M. 1684'te onarım geçirmiştir. Eser fişine göre yapı, 1965'ten sonra yangın geçirmiştir. 1985'te ise tüm eklentilerin ve onarımların kaldırılmasına yeniden rölöve ve restorasyon projesinin hazırlanıp Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne kamulaştırılmasına karar verilmiştir[45]. Manisa valiliği tarafından alınan karar doğrultusunda, İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nce bedestenin iç mekanlarının özel mülkiyetten satın alma işlemi yoluyla kamulaştırma kararları alınmıştır[46].

2008'de gerçekleşen toplantıda bedestenin hazırlanan restorasyon ve rölöve projesi başarılı bulunmuş ve yapının bilirkişi ekiple onarımına karar verilmiştir[47]. İzmir II numaralı kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurulu tarafından 2009'da gerçekleştirilen toplantıda alınan karar doğrultusunda bedestenin bulunduğu alan 3. Derece arkeolojik+kentsel sit alanı

[45] 12.12.1985 nolu karar eklerde.
[46] 07.06.2005-19.08.2005 nolu kararlar ektedir.
[47] 04.06.2008 nolu karar eklerde.

olarak kabul edilmiştir[48]. 2010'da alınan karar gereği; yapının batı cephesinin kuzeyinde betonarme yapının kaldırılması ile ortaya çıkan kemer izinin ve bu izin üst kesiminde yer alan mazgal pencere izlenimi veren bölümün detaylı raspalarla açıklığa kavuşturulması, yapının içinde önerilen tuvaletin dış kısımdaki birimlerde çözümlenmesine, yapının içi ve dışında sıva raspası yerine derz dolgu ve tamirlerin yapılmasına, ana mekanda hafifletme kemerlerinde bulunan ahşap gergi izlerinin araştırılması ve bu doğrultuda yeniden yapılmasına, aydınlatma elemanlarının uygun olmadığına, yapının dört cephesini saran sundurmanın uygun olmadığına ve döneminin araştırılıp ona uygun yapılmasına, ana mekanın üst seviyesinde yer alan pencerelerin doğramalarının dönem örneklerine uygun yapılmasına ve son olarak dış cephedeki dükkanların kepenk düzeni ve zemin kotları hakkında araştırma yapılması, ayrıca bazılarında açık bazılarında kapatılmış olan hafifletme kemeri içlerinin işlevselleştirilmesi istenmiştir[49]. 2010'da alınan bir diğer kararda; ana mekânda tonozda yer alan çatı pencerelerinin detay ve malzeme bilgisinin, ana yapıda ve dükkanların ön cephelerinde öngörülen sundurmaların detaylandırılmasının, bedestenin iki tarafındaki dükkanların üst örtüsünün eğiminin ana mekâna açılan aydınlatma pencerelerinin maksimum derecede açılması, dış cephedeki dükkanların orijinal döşeme seviyelerinin korunarak dükkanlara girişin eğime göre çözümlenmesi istenmiştir[50]. 2011'deki kararda; restorasyon sırasında bedestenin kuzeybatı köşesinde iş makinesinin temizlik sırasında yapının temel duvarına zarar verdiği tespit edilmiş. Bu taş duvarın yapının orijinaline mi ait olduğunun araştırılmasına, yapının batı cephesinde bulunan dükkanların çıtasında yer alan toprak dolgunun kaldırılması ve dükkanların üstündeki çatı örtüsünün malzemesinin belirlenmesi istenmiştir[51]. Bu kararlar doğrultusunda sanat tarihi uzmanlarının görüşleri doğrultusunda yapılan toplantıda; kuzeybatıdaki taş duvarın iş makinesi olmadan kaldırılmasına, bahsedilen toprak dolgunun kaldırılarak yerine kiremit kaplanmasına, dükkân kepenklerinin ise ahşap yerine metal ile değiştirilmesine karar verilmiştir[52]. Manisa valiliği tarafından bedestenin iç mekanlarının restorasyon ve teşhir düzenlemesi karşılığında uzun süreli olarak kiralanması talebi ile bedesten, "hediyelik eşyada Manisa markası" projesi için tasarlanmıştır[53], kiralama ile ilgili karar verilmiştir[54]. 2013'te İzmir II nolu kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulunun kararı gereği kentsel sit sınırları içinde kalan ve İzmir I nolu kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulunun kararı ile tescilli Rum Mehmet Paşa bedesteninin

[48] 24.09.2009 nolu karar eklerde.
[49] 13.04.2010 nolu karar ekte.
[50] 21.07.2010-02.09.2010 nolu karar ekte
[51] 27.07.2011 nolu karar ekte.
[52] 28.09.2011 nolu karar ekte.
[53] 21.02.2012-12.06.2012-06.07.2012 nolu karar ekte.
[54] 05.04.2013-14.05.2013 nolu karar ekte.

yapı grubunun 1. Grup olarak belirlenmiş ve bedestenin restorasyonuna ilişkin yağmur suyu kanalı uygun görülmemiş, ana bedenle dış dükkanlar arasında önerilen yağmur suyu kanalının yalıtımının ve örtü kaplamasına ilişkin kararın kurula yeniden iletilmesi kararı alınmıştır[55]. 14.06.2013 tarihli kararda oluk detayı uygun bulunmuştur[56]. Bedestenin dış mekanları, Manisa valiliği il kültür ve turizm müdürlüğü tarafından; iç mekanlar ve dış cephe onarımları, iç mekânın aydınlatma ve yer döşemesi imalatları hariç İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından karşılanmış olup 2011 de başlayan restorasyon 2012 de bitirilmiştir. Söz konusu hanın Manisa merkez şehzadeler belediyesi tarafından iç mekânın aydınlatma ve yer döşemesi imalatının tamamlanması şartıyla 14.05.2014'te kiralanmıştır[57]. Kiralama sonrasında alınan birtakım kararlar şu şekildedir;

- Restorasyon tadilat projesinde önerilen, dış dükkanlarda önerilen zemin döşemesindeki boyut farklılıkları ve kuzey cephedeki çatı şeklindeki farklılıklar olabileceği,
- Restorasyon projesinde önerilen, yapının kuzeybatı köşesinde yer alan tuvalete iniş merdiveninin 62 nolu dükkânda duvarın kaldırılarak vitrine dönüştürülmesinin, 22 nolu dükkânın batı cephesindeki kapının vitrine dönüştürülmesinin uygun olmadığına,
- Orta mekânın zemin döşemesinin; yapının batı ve doğu cephesinde bulunan girişleri birbirine bağlayacak alanda bulunan mevcut özgün döşemenin korunarak diğer kısımlarının kesme doğal taş ile döşenmesinde sakınca olmadığı belirtilmiştir[58].

Kararlara uygun yapılan restorasyonda bedestenin orta kısmında zemin kaplaması yapılmış, yapının genelinde su izolasyonu ve kepenk sorunlarının da çözülmesi talep edilmiş ve talebi karşılayan bir kararla yapıya kullanım izni verilmiştir[59].

Rum Mehmed Paşa Bedesteni, günümüze kadar yıpranarak gelebilmiş dükkân üniteleri hariç, asıl fonksiyonu dışında kullanımı, günümüzde ise nikah salonu olarak kullanılmaktadır.

[55] 14.03.2013 nolu karar ekte.
[56] 14.06.2013 nolu karar ekte.
[57] VGM arşivi.
[58] 08.08.2014 nolu karar ekte.
[59] 11.12.2014- 22.01.2015 nolu karar ekte.

Resim 3.143. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Üstten Görünüm

Plan ve Kütle: Eser, kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir plan ve prizmal bir kütle halinde uzanmaktadır (Şekil 3.18.).

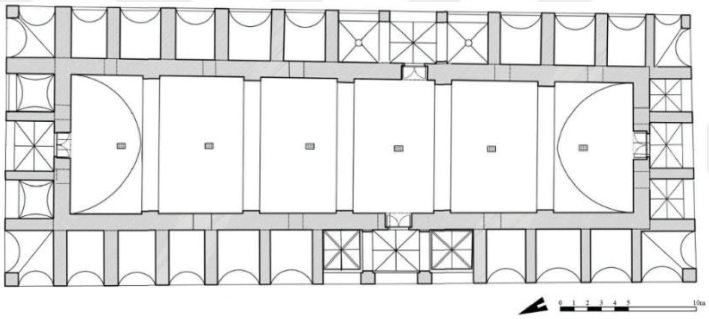

Şekil 3.18. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Planı

Kaynak: (Ş. Çakmak'tan işlenerek)

İçerden sivri beşik tonoz örtülü, dışardan oluklu kiremitlerle kaplı kırma çatılıdır (Resim 3.143.). Bölüntüsüz tek bir mekâna sahip olan eserde örtü sistemi eş aralıklarla yerleştirilmiş beş sivri kemerle desteklenmiştir. Dört ana eksende de birer giriş açıklığı mevcuttur ve bu açıklıklar eserin dört yönünü de kuşatan sokaklarla doğrudan bağlantı sağlamaktadır (Resim 3.145-3.146.). Bedesten ana kütlesinin dış kenarlarına bir dizi halinde dükkânlar sıralanmıştır. Dükkanlar, her biri birer eyvan şeklinde düzenlenmiş içte tonoz dışta eğimli çatıyla örtülü ve kiremitle kaplı küçük hacimlerdir (Resim 3.144.). Dükkanların bir kısmı gerekli özenden

yoksun ve yapıyla bütünleşmeyen keyfi uygulamalarla halen faaliyet göstermektedir. Tonoz, duvarlardaki paye üzerine oturan beş askı kemerle takviye edilmiştir[60] (Resim 3.153.).

İnşa malzemesi: Yapıda inşa malzemesi olarak çoğunlukla kaba yonu ve moloz taşlar ile tuğla kullanılmıştır. Duvarların bazı yerlerinde almaşık örgü de dikkati çekmektedir. İç mekânda örtü sistemini oluşturan tonoz ve takviye kemerleri ise tamamen tuğla malzemelidir. Örtü sisteminde de alaturka kiremit tercih edilmiştir (Resim 3.143-3.153.).

Mimari Özellikler: Cepheler, simetrik bir görünüşe hakimdir. Eser kütle tertibi bakımından dört kademelidir. Alt kütleyi dükkân üniteleri, ikinci kademeyi bu dükkanlara ait çatılar, üçüncü kademeyi bedesten ana kütlesi ve dördüncü kademeyi ise bedesten örtü sistemi oluşturur.

Dükkanlar yapının cephe görünüşüne hareketlilik kazandıran birer unsurdur. Eserin kısa kenarlarında dörder, uzun kenarlarında ise onar dükkân yer almaktadır. Her cephede dükkanların tam arasına ve eksene yerleştirilmiş, doğu ve batıdaki kapılar kuzeye yakın olmak üzere birer giriş ünitesi bulunmaktadır (Resim 3.149.). Her bir dükkân yaklaşık dikdörtgen birer planla yan yana sıralanmıştır. Günümüzde dükkânlarda farklı ticari faaliyetler yürütülmektedir (Resim 3.152.).

Taş söveli dikdörtgen açıklıklardan batıda iki, doğuda ise bir dükkân basık kemerlidir. Dükkanların kepenklerinde çevredeki yapılara uyum sağlamak amacıyla ahşap değil de demir kullanımına özen gösterilmiştir (Resim 3.144.).

[60] Acun ve Gürbıyık yayınlarda altı askı kemerden bahsetmiştir, incelemelerimiz sonucu ve plana göre beş askı kemer tespit edilmiştir.

Resim 3.144. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Kuzeydoğu Cephesi

Ana birime her giriş ünitesi de beşik tonozlu eyvanlar şeklindedir. Aktif olarak kuzey ve güneydeki girişler kullanılmaktadır. Kapılar basık kemerli ve üzerleri çift sivri hafifletme kemerlidir (Resim 3.145-3.146.).

Resim 3.145. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Güney Cephesi

Resim 3.146. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Kuzey cephesi

Güney ve batı girişin dış yanlarında 1908-11 tarihli çeşmeler yer alır (Resim 3.147-3.148.). Bu çeşme kitabelerine göre bedesten, sipahi pazarı olarak da kullanılmıştır Acun, 1999: 618-619; Uçar, 2012: 132-137).

Resim 3.147. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Batı Cephedeki Çeşme

Resim 3.148. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Güney Cephede Yer Alan Çeşme

Giriş bölümleri dört cephede de beşik tonozlu eyvanlar şeklinde düzenlenmiş olup sadece doğu cephesi eyvanı sıvalı değildir (Resim 3.149.). Bu giriş açıklığından malzeme bilgisi net şekilde görülebilmektedir. Tonoz tamamen tuğladan olup hafifletme kemeri üç sıra tuğla bir sıra taş şeklinde, kademelendirilmiş üst kemerde yine sadece tuğla kullanılmıştır. Kuzey cephedeki giriş açıklığı üzerinde kitabe levhasının olduğu yerde bitkisel süslemeli devşirme kabartma bir pano yer almaktadır (Resim 3.150.).

Resim 3.149. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Doğu Cephesi

Resim 3.150. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Kuzey Cephesi Ayrıntı

Resim 3.151. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Kuzeydoğu Cephesi

Bedestenin sadece Doğu ve batı cephelerinde iki sıra kirpi saçak yer almaktadır (Resim 3.151.). Eser, kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı tek bir sahından ibarettir. Örtü sistemi sivri beşik tonoz ile sağlanmıştır (Resim 3.153.).

Resim 3.152. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Güneybatı Cephesinde Yer alan Birimlerden

Resim 3.153. Rum Mehmet Paşa Bedesteni İç Mekân

Tonoz örtü sistemi, eşit aralıklarla yerleştirilmiş beş sivri kemerle desteklenmiştir ve bu kemerler de iki yandaki uzun kenarı teşkil eden duvarlara bitişik yapılmış birer ayağa oturtulmuştur. Duvarlarda kaba yonu-moloz taş ve tuğlalarla yapılmış almaşık örgü hâkim iken tonoz ve askı kemerlerinde tamamen tuğla malzeme kullanılmıştır. Ayrıca kemer üzengi aralarına da birer ahşap gergi yerleştirilmiştir (Resim 3.153.).

Örtü sistemi ve duvarlarda herhangi bir sıva, badana veya süsleme unsuru mevcut değildir. Tepe pencereler hariç sivri kemerli ve ahşap tavanlıdır (Resim 3.154-3.155.).

İç mekânı, askı kemerler arasında yer alan birer dikdörtgen ve demir şebekeli tepe pencere ile yan duvarların kapı üst seviyesinde, duvar payelerinin ekseninde, karşılıklı altışar adet dikdörtgen pencere ile aydınlatılır. Bedesten, ayrıca kuzey ve güney kapı üstlerinde üçer pencere ile aydınlatılmıştır (Resim 3.155.).

Resim 3.154. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Tepe Pencere

Resim 3.155. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Giriş Açıklığı Üzerindeki Pencereler

Resim 3.156. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Ahşap Tavanlı Pencere Detayı

Onarımların yapıldığı bazı birimlerin katman şeklinde sergilenmesiyle de anlaşılmaktadır. Özellikle doğu ve batı kapı girişlerinde içte ve tonozdaki pencere etrafında bu katmanları görmek mümkündür (Resim 3.156-3.157.).

Resim 3.157. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Onarımlar

Resim 3.158. Rum Mehmet Paşa Bedesteni Özgün Taş Döşemeler Camla Kaplanmış

İçte Doğu ve Batı giriş kapısının önünde ise özgün taş döşemeler cam ile kaplanmıştır (Resim 3.158.).

Süsleme: Yapıda herhangi bir süsleme unsuru yoktur.

3.3. Pazaryeri

3.3.1. Gördes Eski Pazar Camii

Yapının Yeri ve Konumu: Manisa, Eski Gördes, Nakıp Ağa Mahallesi'nde yer almaktadır.

Yapının Tarihi ve Banisi: İlk Pazar Camisi 1530 yılı sonrası ile 1575 tarihleri arasında inşa edildiğini anlıyoruz. Mevcut yapının kuzey cephedeki kitabe bilgilerden şunu öğreniyoruz; burada aynı isimle mezkûr bir cami mevcutken, yapının yanmasından mütevellit (M. 1872) yılında bölgenin hayır sahipleri tarafından yeniden inşa ettirilmiştir (Çerkez, 1999:148), Hacı Yahşi Çelebi ibn Hacı Bayram

Yapının Geçirdiği Onarım ve Bugünkü Durumu: Yapıda iki kitabe mevcuttur. Ancak her ikisi de tamir kitabesidir. Biri doğu cephede, caminin alt katındaki pazara girişi sağlayan basık kemerli kapı açıklığının yukarısında yer alır ve buradaki H. I289 ibaresinden M. I872 yılında yandığı anlaşılmaktadır. Diğeri son cemaat yerinde, harim kapısının üstünde ve H.1338-1341 /M.1919-1922 tarihleri yer almaktadır. Böylelikle caminin 1872 yılından önce inşa edildiği anlaşılmaktadır (Çerkez, 1999:147).

2003'te alınan karar doğrultusunda II. Derece arkeolojik sit sınırları içinde kalan Eski Pazar Camii'nin mevcut hali ile yıkılma tehlikesi bulunduğundan gerekli güvenlik önlemleri alınarak onarımının derhal yapılması için rölöve ve restorasyon projelerinin hazırlanması istenmiştir[61]. 2008 nolu karar gereği; Eski Gördes'te yer alan Çarşı (Pazar) Camii'nin özellikle doğu ve batı cephesinin bir bölümünün yıkılma tehlikesi bulunduğu, caminin önemi ve yapının II. Derece arkeolojik sit alanında bulunması nedeniyle orijinal kotlara ulaşabilmek amacıyla kazı ve sondaj çalışması yapılması zorunluluğu dikkate alındığı için çalışmaların bu aşamada, tescilli camiye ait rölöve-restitüsyon ve restorasyon projeleri uygun görülmüştür. Bunun yanı sıra uygulamaya geçilmeden önce bodrum katta ve yapının doğu-batı-güney cephelerinde nişlerin orijinal zemin kotlarının tespitine dair araştırma kazısı yapılması istenmiştir. Kazı ve temizlik çalışması sonucuna göre projelerde; yapının mevcut pencere doğramalarının yerinin orijinal olup olmadığına, bodrum katta bulunan ahşap hatıl ve destek dikmelerinin form ve ölçülerinin korunması konusuna karar verilmiştir[62].

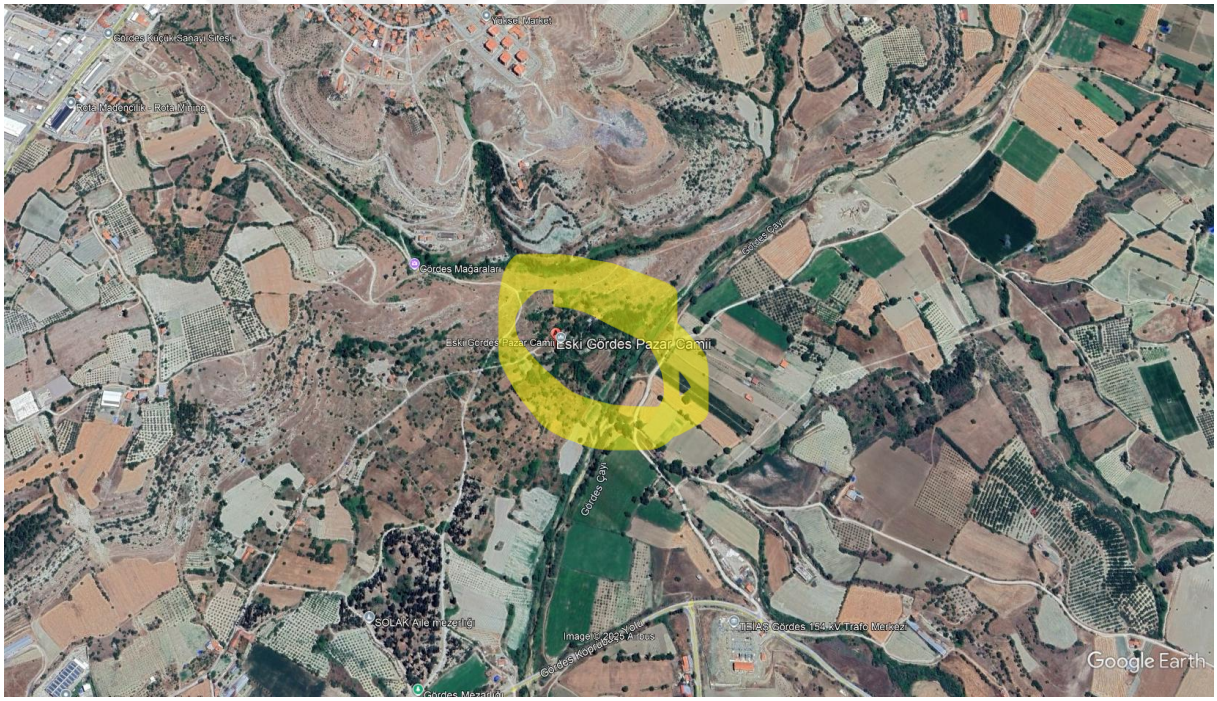

Harita 3.8. Gördes Eski Pazar Yeri Camii Konumu

[61] 22.04.2003 nolu karar ekte.
[62] 08.07.2008 nolu karar ekte.

Harita 3.9. Gördes Eski Pazar Yeri Camii Konumu Ayrıntı

Resim 3.159. Gördes Eski Pazar Cami Alt Kat Pazar Yeri Onarım Öncesi

Kaynak: (İKVKBK Arşivi, 06.12.1995).

Plan ve Kütle: Yapı, iki katlı bir kuruluşa sahiptir. Üst kat cami, alt kat ise zamanının pazar yeri olarak kullanılmıştır.

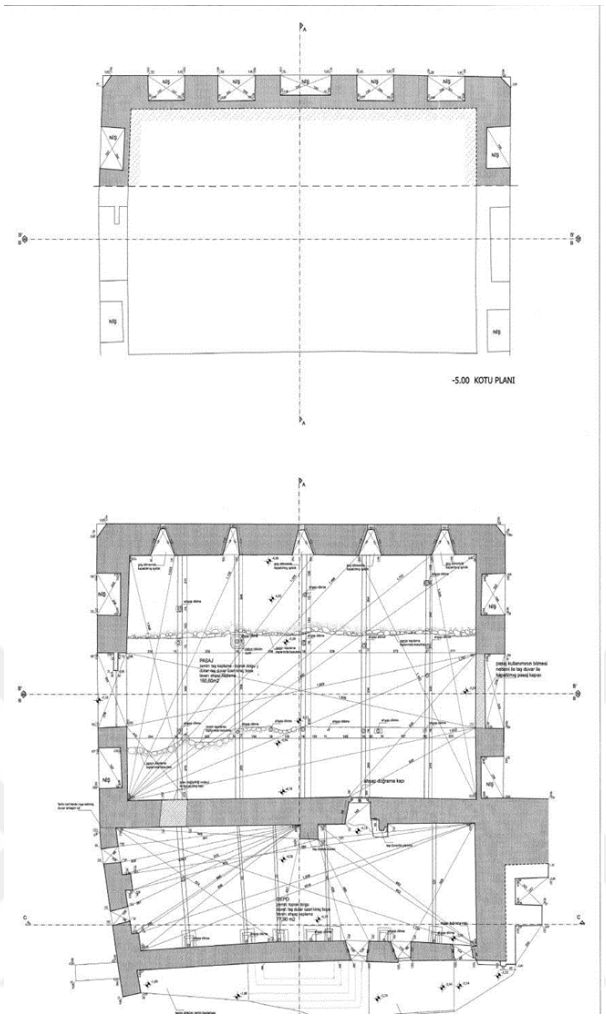

Şekil 3.19. Gördes Eski Pazar Yeri Cami Alt Kat Planı

Kaynak: (Çizen. Y. Mimar Cem Bilginperk, Dor İnşaat, İKVKBK Arşivi).

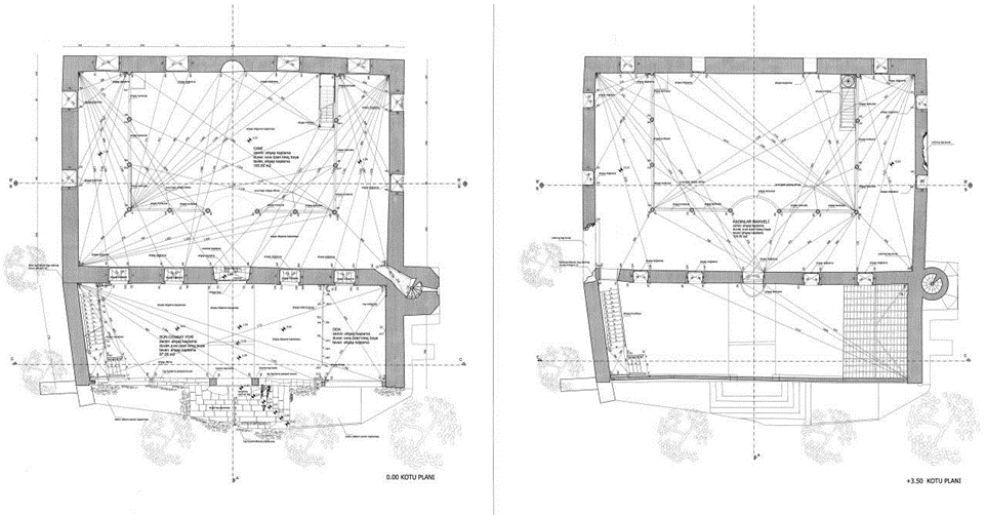

Şekil 3.20. Gördes Eski Pazar Yeri Cami Üst Kat Planı

Kaynak: (Çizen. Y. Mimar Cem Bilginperk, Dor İnşaat, İKVKBK Arşivi).

Resim 3.160. Gördes Eski Pazar Cami Onarım Öncesi Yapının Dıştan Görünümü

Kaynak: VGM Arşivi, 2009

Resim 3.161. Gördes Eski Pazar Cami Onarım Öncesi Son Cemaat Yerinden Görünümü

Kaynak: VGM Arşivi, 2009

Resim 3.162. Gördes Eski Pazar Cami Yapının Genel Görünümü

Yapı, geçirdiği son onarımdan sonra da duvarlarında yer yer çatlaklar mevcuttur. Eski Gördes halkı heyelan sebebiyle 1950-1960 yılları arasında şimdiki Gördes'e taşındığından caminin cemaati de kalmamıştır. Bu nedenlerle günümüzde ibadete kapalıdır (Çerkez, 2013:148).

Resim 3.163. Gördes Eski Pazar Cami Pazaryeri Giriş Kapısı

İnşa Malzemesi: Duvar örgüsünde esas itibariyle moloz taş kullanılmıştır. Ancak köşelerde, bütün kapılarla kuzey cephedeki pencerelerin kemer ve sövelerinde düzgün kesme taşa yer verilmiştir (Resim 3.164-3.165.).

Resim 3.164. Gördes Eski Pazar Cami Son Cemaat Yeri

Resim 3.165. Gördes Eski Pazar Cami Pazaryeri Olarak Kullanılan Güney Cepheden Görünüm

Mimari özellikler: Cami, doğu-batı yönünde dikdörtgen planlı, prizmatik bir kütle halinde, güney-kuzey ekseninde eğimli bir arazi nedeniyle fevkanidir (Resim 3.165.). Kuzeyinde dikdörtgen planlı son cemaat yeri bulunmaktadır. Örtü sistemi alaturka kiremit kaplı, kırma çatıdır. Alt kat bir dönem pazar alanı üst kat ise son cemaat yeri ve harim kısmından oluşmaktadır (Resim 3.166.).

Pazar yeri, harim mekânı gibi doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır.

Resim 3.166. Gördes Eski Pazar Cami İç Mekândan Görünüm

Pazar yeri fonksiyonu gören alt kata, doğu ve batı duvarların aksına yerleştirilmiş basık kemerli birer kapı açıklığı yer almaktadır. Batı cephede kapı açıklığının üzerine yerleştirilmiş oval onarım kitabesi yer almaktadır (Resim 3.167-3.168.).

Resim 3.167. Gördes Eski Pazar Cami Onarım Kitabesi

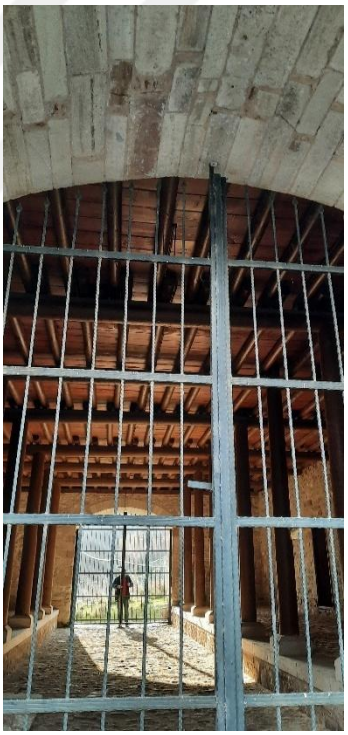

Resim 3.168. Gördes Eski Pazar Cami Giriş Kapısı

.

Resim 3.169. Gördes Eski Pazar Cami Ahşap Taşıyıcılardan Görünüm

Burada yapı, yenilenen ahşap direklerin taş kaideler üzerine yerleştirilmesiyle desteklenmektedir Mevcut duruma göre mekânın güneyinde altı, ortasında altı, kuzeyinde ise sekiz direk bulunmaktadır. Orta sahının tabanı, taş döşemelidir. Kuzey ve güneyde, hafif yüksek birer seki yer almaktadır (Resim 3.169-3.170.).

Resim 3.170. Gördes Eski Pazar Cami Taş Döşeli Orta Kısım

Resim 3.171. Gördes Eski Pazar Cami Mazgal Pencereler

Güney duvarda, dış cephede yarım daire kemerli dar uzun mazgal pencereler yer alır (Resim 3.171.). Dışa bakan tarafları sonradan kapatılmıştır. Dış cephedeki eyvanların kemer

izleri içerden belli olmaktadır. Pazar yerinin güney cephesinde beş adet niş açılmıştır. Orta niş diğerlerinden daha büyüktür ve kesme taştan yarım daire kemerlidir. Cephede alt ve üstte simetrik pencere düzeni yer alır. Alt sıra tuğla basık kemerli, kilit taşları dışa taşkın dört büyük pencerelidir. Üst sıra tuğla ve basık kemerli daha küçük dört pencerelidir. Cephe tuğla kirpi saçakla sonlanmaktadır (Resim 3.165.).

Resim 3.172. Gördes Eski Pazar Cami Depo Alanı

Mekânın kuzey duvarındaki boyuna dikdörtgen iki kapı açıklığı ile son cemaat yerinin altında yer alan depoya geçilmektedir (Resim 3.172.).

Moloz taşlarla örülerek kapatılmış olan doğudaki kapı açıklığı, son onarımlarla tekrar açılmıştır. Depoya ayrıca caminin kuzeybatı köşesinde yer alan düz lentolu dar bir ahşap kapıdan da girilmektedir (Resim 3.173.). Depo olarak kullanılan mekânın zemini toprak dolgu, taş duvarlı ve ahşap tavanlı kuzey duvarındaki yükseltide yedi, ortada beş ahşap direklerle taşınmaktadır (Resim 3.174).

Resim 3.173. Gördes Eski Pazar Cami İçte Rampanın Olduğu Kapı Girişi

Resim 3.174. Gördes Eski Pazar Cami Depodan Ayrıntı

Resim 3.175. Gördes Eski Pazar Cami Doğudaki Pencereler

Kuzey ve doğu duvarlarında sonradan açılan dikdörtgen biçimli ikişer küçük pencere mevcuttur (Resim 3.175.). Güney duvarının ortasında yaklaşık 1,5 m. yüksekliğinde, 1 m. genişliğinde payanda yer alır (Resim 3.174.).

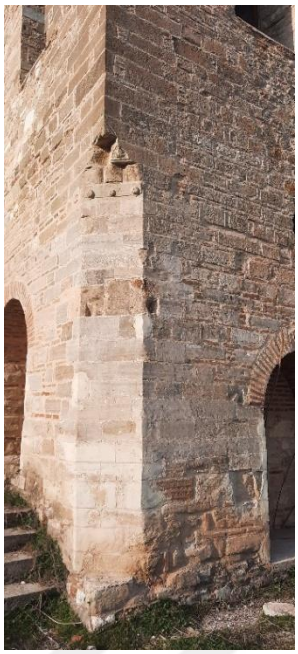

Resim 3.176. Gördes Eski Pazar Cami Fevkani Yapının Pahlı Köşe Kısmı

Yapının cepheleri, masif bir kütle etkisi bırakmakla birlikte, pencere açıklıkları ve eyvan sıraları kısmen cepheye hareketlilik katmıştır.

Resim 3.177. Gördes Eski Pazar Cami Genel Görünüm

Doğu ve batı cephe tamamen simetrik düzenlenmiştir. Harim kütlesinde altta ve üstte basık kemerli ikişer pencere yer alır. Alttaki pencereler daha büyüktür. Alt kat hizasında, doğu ve batı cephe akslarında pazar yerine açılan basık kemerli birer kapı açıklığı bulunmaktadır. Kapıların iki yanında sivri kemerli birer eyvan mevcuttur. Doğu cephedeki kapı açıklığının yukarısında oval bir kartuş içerisinde kitabe görülür. Eyvan kemerlerinin her birinin yukarısına, pazar yerini aydınlatmak amacıyla yarım daire kemerli dar, uzun birer pencere açılmıştır (Resim 3.177.).

Süsleme: Pazar yeri olarak kullanılan mekânda herhangi bir süsleme unsuru yoktur.

4. KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

Anadolu'daki yerleşim yerlerinin yalnızca fiziksel yapılarından ibaret olmadığını, aynı zamanda sürekli değişen sosyo-ekonomik dinamiklere sahip canlı organizmalar olduğunu gösteriyor. Ticaret yolları, doğal kaynaklar, idari konum ve teknolojik gelişmeler (demiryolu gibi), bu kentlerin kaderini ve gelişim yönünü derinden etkilemiş. Bu bilgiler, bir kentin tarihsel gelişimini anlamak için sadece fiziksel sınırlara değil, aynı zamanda ekonomik faaliyetlere, kültürel etkileşimlere ve altyapısal yeniliklere odaklanmanın önemini vurgulamaktadır.

Manisa ve ilçelerindeki ticaret yapıları üzerine yapılan bu çalışma, Osmanlı şehir mimarisi içinde önemli birer ticari dokusu olan han, bedesten ve çok işlevli dinsel-ticari yapıların mekânsal organizasyonlarını, işlevselliklerini ve planlarını mukayeseli bir şekilde ele almaktadır. Çalışmada incelenen ticaret yapıları, hayatın ötesinde, şehrin kültürel ve sanatsal kimliğini şekillendiren temel mekânlar arasında yer almaktadır. On bir yapıdan oluşan kataloğumuzda dokuz han, bir bedesten ve biri üst katı cami olarak kullanılan bir pazaryeri çalışmamızın ana konusunu oluşturmaktadır.

Manisa'daki ticaret yapıları üzerine yapılan bu araştırma, şehrin han, bedesten ve pazaryeri gibi yapılar aracılığıyla köklü bir ticari geçmişe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. 15. yüzyıldan 20. Yüzyılın başlarına uzanan süreçte inşa edilen ticaret yapıları, bölgenin ekonomik, kültürel ve mimari gelişimini belgeleyen önemli örnekler sunmaktadır. Tarihsel sürecin erken evrelerinden biri olan Soma Çarşı Han; 15. yüzyıla tarihlenerek bu mimari yolculuğun başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Onu 1484 öncesine ait Akhisar Paşa Han ile 1497'de inşa edilen Manisa Kurşunlu Han izler. 16. Yüzyılda Rum Mehmet Paşa Bedesteni ve Alaşehir Kurşunlu Han,17. yüzyılda ise Halime Hatun Hanı dikkat çeker. 19. yüzyıl başlarında inşa edilen Yeni Han (1805) ve Dombaycıoğlu Han (1823) gibi yapılar, geç dönem han örneklerini temsil etmektedir. Çalışmada incelenen özgün örneklerden biri olan Gördes Eski Pazaryeri Camii (1872) ise cami-pazaryerinin bir arada bulunduğu bütünleşik bir mimari anlayışa işaret etmektedir. Anadolu Türk mimarisinde pek karşılaşmadığımız bir örnektir. Son olarak, 20. yüzyılın başlarında inşa edilen Soma'daki Balcı Han ve Nazif Cengiz Hanı ise ticaret yapılarının modern döneme kadar kesintisiz bir gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu kronolojik sıralama, Manisa'daki han, bedesten ve pazaryeri yapılarının farklı dönemlerdeki gelişim ve değişimini yansıtmaktadır.

Genel olarak erken dönem ve klasik Osmanlı dönemi yapılarının karakteristik özellikler sergilediği bunun yanı sıra geç döneme ait eserlerin de yer aldığı tespit edilmiştir. Manisa

merkez ve ilçelerinde tespit edilen on bir yapının çoğunluğunu hanlar (dokuz adet) oluşturmaktadır.

Bu yapıların güncel işlevleri, tarihî süreklilikten kopuş ve yeni kullanımlarıyla ilgili bilgiler şu şekilde özetlenebilir.

Soma Çarşı Han, uzun bir dönem balıkhane olarak kullanılmış, günümüzde onarım için son karar aşamasında olup halihazırda kullanıma kapalıdır. Akhisar'da yer alan külliyeye bağlı olarak inşa edilen Paşa Han, klasik hanın sade bir örneği iken, günümüzde özgün kimliğinden uzaklaşarak hem mimarî hem de işlevsel anlamda dönüşüme uğramıştır. Dıştan dükkânlarla çevrili avlusu ise otopark olarak kullanılmakta, üst kat birimleri de göçmenlerin barınma ihtiyacına hizmet etmektedir.

Manisa'nın merkezinde yer alan iki handan biri olan Manisa Kurşunlu Han, işlevsel olarak farklı kullanımlara ev sahipliği yapmış olup son dönem onarımlarıyla çeşitli el sanatları atölyelerinin üretim yeri olarak hizmet vermektedir. Yapı, Osmanlı hanlarının iki katlı, avlulu ve revaklı şeması ile mekânsal sürekliliği temsil etmeyi sürdürürken aynı zamanda ticarî ve zanaatkârî üretimin yeniden canlandırıldığı bir merkez olarak varlık göstermektedir. Dönemin önemli yapılarından Alaşehir Kurşunlu Han ise, son onarım ile belediye tarafından kiralanmış ancak günümüzde iç mekânı kullanıma kapalı durumdadır. Öte yandan, dış cephedeki dükkanların bir kısmı şahıslara kiralanmış olup özel işletme olarak faaliyet göstermesi ile yapının ticarî işlevi kısmen de olsa sürdürülmektedir. Bu durum, yapının iç mekân bütünlüğünün bozulduğunu, ancak ekonomik canlılıkla temas hâlinde olduğunu göstermektedir.

Manisa merkezdeki Rum Mehmet Paşa Bedesteni, günümüzde Şehzadeler Belediyesi tarafından nikah salonu olarak hizmet vermektedir. Yapı iç düzenlemesi ve işlevi bakımından klasik Osmanlı bedesteni kurgusundan ayrılmıştır.

Gölmarmara'da yer alan bir dönem külliyenin bir parçası konumunda olan yapı ise günümüzde tamamen atıl durumda olup kullanımdışıdır. Bu durum, taşra yerleşimlerindeki yapıların korunma ve yaşatma politikalarının yetersizliğine işaret etmektedir.

Manisa merkezdeki son yapı olan Yeni Han, şehrin merkezi konumunda ve son dönem onarımları ile kısmen yeniden işlevlendirilmiştir. Yapının alt kat avlu ve üst katındaki birimlerin büyük bir kısmı cafe-restoran olarak düzenlenmiş ayrıca bazı mekânlar el sanatı atölyesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Caddeye bakan dükkânların kuyumculuk sektöründe faaliyet

göstermesi, hanın kentsel ticarî omurgayla ilişkisini günümüzde de sürdürdüğünü göstermektedir.

Gördes'te yer alan ünik diyebileceğimiz son onarımlarla yapının iç kısmında yeniden hasarların oluştuğu Pazaryeri Camii, heyelan sebebiyle terk edilmiş bir köyde bulunmaktadır. Son dönem onarımı sonrası kilitli durumda olan yapının ibadet mekanı yalnızca yılın belirli günlerinde ibadete açılmakta, pazaryeri olarak kullanılan alt kattaki bölüm ise tamamen kullanım dışıdır. Bu cami, "çarşı camii"plan tipinin özgün bir örneği olarak değerlendirilebilir ve Osmanlı kent mimarisinde ibadet ve ticaret mekânlarının işlevsel iç içeliğini temsil ettiği söylenebilir.

Akhisar şehir merkezinde konumlanan Dombaycıoğlu Han ise yakın dönemde gerçekleştirilen onarımlarla özgün mimarî kimliğinden ve işlevsel bütünlüğünden büyük ölçüde uzaklaşmıştır. Ancak günümüzde cafe-restoran işleviyle hizmet veren yapı, her ne kadar mimarî formunu kısmen yitirmiş olsa da ticaret mekânı olma vasfını çağdaş bir çerçevede sürdürmeye devam ettiğini göstermektedir. Bu durum, tarihî hanların çağdaş kent yaşamına uyarlanmasında karşılaşılan işlevsel dönüşüm örneklerinden biri olarak değerlendirilebilir. Benzer bir işlevsel dönüşüm, Soma'daki iki han örneğinde de gözlemlenmektedir. Fiziksel olarak büyük ölçüde tahrip olmuş yapılar yıkık durumda olmalarına rağmen bu yapıların ayakta kalan bazı bölümleri, günümüzde otopark olarak işlev görmektedir. Netice itibariyle, bu örneklerdeki dönüşümler yapıların fiziksel bütünlüğü bozulsa da yerel ticarî hayatla kurdukları tarihî ilişkiyi farklı bir formda da olsa devam ettirdikleri göstermektedir. Dolayısıyla bu örnekler, Osmanlı ticaret yapılarının modern kent dokusu içinde geçirdiği dönüşüm sürecine ve ticarî işlevin sürdürülebilirliğine dair önemli veriler sunmaktadır.

Mustafa Cezar bedestenleri; mahzenli bedestenler, dıştan dükkanlı bedestenler, arasta bedestenler, arastalı bedestenler, kat bedestenleri ve sade tek hacimli bedestenler olarak altı grupta toplamıştır. Çalışmamızda bir bedesten yer almaktadır bu gruplamaya göre Rum Mehmet Paşa Bedesteni dıştan dükkanlı bedestenlere örnektir. Bu bedestenlerde mahzen ya da dükkan şeklinde hiç bölmesi olmayan iç mekan ile dışta ise dükkanlardan oluşur.

Eski Gördes Pazaryeri ise fonksiyon ve tasarımı bakımından ticaret yapıları arasında farklı bir yere sahiptir. Çünkü üst katı cami, alt katı Pazaryeri olarak tasarlanmış nadir uygulamalardan birini yansıtmaktadır. Klasik Dönem'in sonlarına doğru, işlevselliğe yönelik bir örnektir. Alt katının doğrudan pazaryeri olarak kullanılması, onu sadece bir ibadethane olmaktan çıkarıp, yöresel ticaretin önemini vurgular. Bu yapılanmanın nadir görülmesi, arazinin

kısıtlılığı veya vakfın ekonomik getirisi gibi özel nedenlere işaret eder. Gördes Eski Pazaryeri Camii, en özgün örneklerdendir. Cami ile pazar yerinin aynı yapı kütlesi içinde yer alması, hem alan kullanımında pratik bir çözüm sunmuş hem de dini mekanın doğrudan halkın ticari yaşamıyla iç içe olmasını sağlamıştır. Bu, Osmanlı şehirlerindeki "çarşı camii" kavramının en somut ve yapısal yansımasıdır.

4.1. Plan Özellikleri

4.1.1. Hanlar

Hanlar, Anadolu Selçuklu mimarîsinde önemli ticaret yolları üzerine konumlanmış, yolların güvenliğini sağlayan ve ticarî hayata canlılık kazandıran yapılar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Genellikle revaklı, açık bir avlu ile buna bitişik kapalı kısımlardan meydana gelen ancak, az sayıda avlusuz yapılanlarına da rastladığımız bu dönemdeki eserlerin çoğunda yatakhâne, aşhâne, erzak anbarı, depo, ahır, samanlık, mescit, hamam, şadırvan, nalbant gibi her türlü ihtiyacı ücretsiz karşılayacak işletmenin yanı sıra bunlara ait gelir ve masrafları idare edecek bir dîvân ve memur bulunmaktaydı (Çerkez, 2005: 457). Beylikler ve Osmanlı döneminde, Selçuklulardan kalma kervansaraylar kullanılmaya devam ederken, aynı geleneği yansıtan menzil hanları, bunun yanısıra daha çok ticarî faaliyetlerin yoğunlaştığı yerleşim merkezlerine şehiriçi hanları inşa edilmiştir (Çerkez, 2005: 457).

Şehiriçi hanlarının özellikle Osmanlı döneminde, 15. yüzyıldan itibaren devletin daha da güçlenip merkezi otoritenin sağlanması üzerine yaygınlaştığını görüyoruz. Genellikle kare veya kareye yakın dikdörtgen, bazen de arsanın durumuna göre asimetrik plâna sahip, tek veya çok katlı, revaklı bir avlunun etrafına sıralanmış tüccarlara ait depo ve odalarla yolculara ait mekânlardan oluşan binalardır (Çerkez, 2005: 459).

Ali Baş; menzil hanlarını kapalı mekânlarına ve kat durumlarına göre şöyle gruplandırmıştır. Tek katlı ve tek sahınlı olarak düzenlenmiş hanlar. Bunlar da: Ön mekânı olmayanlar ve ön mekânı olanlar olarak iki alt gruba ayrılmaktadır (Baş, 1989:29). Bu han grubuna giren tek yapımız Soma Çarşı Han ön mekanlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda olan benzer hanlar ise Gölpazarı Mihal Bey Hanı ile Kastamonu İsmail Bey külliyesinde yer alan Deve Hanı'dır (Baş, 1989:30). Plan özellikleri bakımından tek mekanlı olması ve sivri kemerli atkılar ile de Kayseri Kuru Han ve Şarapsa Han ise tek katlı ve tek mekanlı oluşuyla benzerdir.

Akhisar Paşa Han, Manisa Kurşunlu Han, Alaşehir Kurşunlu Han, Halime Hatun Han, Yeni Han, Akhisar Dombaycıoğlu Han, Soma Nazif Cengiz Han ve Soma Balcı Han bir avlulu hanlar kategorisindedir. Avlu sayılarına göre; Bursa Emir Han (1340) Ankara Kurşunlu Han (1421), Tire Bakır Han (1510), Tokat Voyvoda Hanı (1626-1632), İstanbul Hasan Paşa Hanı (1740), Gaziantep Şeker Hanı (1850) (Ersoy, 1994:77) Safranbolu Cinci Han ile benzerdir. Kat sayılarına göre bir katlı ve avlulu hanlar kategorisinde olan Akhisar Paşa Han, Akhisar Dombaycıoğlu Han, Halime Hatun Hanı, Soma Nazif Cengiz Han ve Soma Balcı Han; Tire Çöplü Han (1426-1442), Gaziantep Hişva Hanı (1563), İzmir Sulu Han (17.yy ilk yarısı) ile benzerdir (Ersoy, 1994:78). İki katlı olan merkez Kurşunlu Han ve Yeni Han, Bursa Emir Han (1340), Tire Kutu Han (1429), Ankara Çengel Han (1522-1523), Amasya Taş Han (1698-1699) İzmir Kızlarağası Han (1744), Gaziantep Yüzükçü Han (1800) ile benzerlik gösterir (Ersoy, 1994:78-79) Safranbolu Cinci Han da bu örnekler arasındadır. Kısmen üç katlı ve avlulu han örneğimiz Alaşehir Kurşunlu Han, Merzifon Taşhan (17.yy), İstanbul Kalcılar Hanı (18. yy) ile benzerdir (Ersoy, 1994:79).

4.1.2. Bedesten

Plan özellikleri doğrultusunda incelediğimizde; Rum Mehmet Paşa Bedesten'i, çoğu Osmanlı kentinde de görüldüğü gibi şehrin aktif ticarî merkezini belirleyen bir yapıdır. Türk sivil mimarîsi içerisinde önemli bir yere sahip bedestenlerin kronoloji bakımından 14. yüzyıl sonları ile 17. yüzyıl ikinci yarısına kadar belirli bir dönemle sınırlı olduğu düşünülürse, Rum Mehmet Paşa Bedesteni'ni bu tarz yapıların ilk örnekleri arasında yer almaktadır. Eser, kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir plan ve prizmal bir kütle halinde uzanmaktadır. Dört ana eksende de birer giriş açıklığı mevcuttur ve bu açıklıklar eserin dört yönünü de kuşatan sokaklarla doğrudan bağlantı sağlamaktadır. Rum Mehmet Paşa Bedesteni, boyuna dikdörtgen plânı, sivri beşik tonoz örtü sistemi ve askı kemerleriyle Hacıhamza'daki hana (Sözen, 1970:121) ve Ereğli Rüstem Paşa Bedesteni (Cezar, 1985:250) ile Tekirdağ Bedestenine dıştan dükkanların varlığıyla ortak özellikler taşır.

4.1.3. Pazaryeri

Yapı, doğu-batı yönünde dikdörtgen planlı, prizmatik bir kütle halinde, güney-kuzey ekseninde eğimli bir arazi nedeniyle fevkanidir. Alt kat bir dönem pazar alanı olarak kullanılmıştır. Pazar yeri, harim mekânı gibi doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Fevkani ve tek mekanlı olması bakımından Beypazarı Merkez Yeni Cami örnek verilebilir.

4.2. Mimari Özellikleri

4.2.1. Hanlar

Dış cephelerde giriş açıklıkları, pencere açıklıkları, çıkmalar, dükkanlar ve duvar örgüsü önemli unsurlardır. Avlu cephelerinin oluşturan unsurlar ise revaklardır. Bu düzenlemeye göre çalışmamızda yer alan hanlar; bir katlı revaksız hanlar; Akhisar Paşa Han, Halime Hatun Hanı, Dombaycıoğlu Han, Soma Nazif Cengiz ve Soma Balcı Han bu kategoride olup benzerleri Tire Çöplü Han (1426-1442), Gaziantep Hişva Han (1563)'dır (Ersoy, 1994:81). Soma Çarşı Han ise giriş kısmı iki kademelidir. Beşik tonozla örtülü yapı, kuzey-güney yönünde eşit aralıklarla yerleştirilmiş üç adet takviye kemeri ile desteklenmiş, benzer hanlar ise Gölpazarı Mihal Bey Hanı ile Kastamonu İsmail Bey külliyesinde yer alan Deve Hanı'dır (Baş, 1989:30). Çok katlı olup bütün katları revaklı olan han grubunda merkez Kurşunlu Han'ı örnek verebiliriz. Bunun benzerleri ise, Bursa Emir Hanı (1340), Bursa Fidan Hanı (15.yy 2. Yarısı), Diyarbakır Deliler Hanı (1527), Kayseri Vezir Hanı (17.yy 2. Yarısı), Kayseri Vezir Hanı (1723), Gaziantep Anadolu Hanı (19. yy ortası) (Ersoy, 1994:82) ve Safranbolu Cinci Han örnek verilebilir. İki katlı olup alt katı revaksız üst katı revaklı olan tek yapımız Yeni Han'dır. Benzeri ise Tire Lütfü Paşa Han (16. yy Ortası), İzmir Mirkelamoğlu Hanı (18.yy son çeyreği)'dır (Ersoy, 1994:82). Katlarda yer alan revaklar bütün cepheyi değil de bazı cepheleri ya da bir cephesi revaklı olan yapılar da var. Alaşehir Kurşunlu Han'da bu uygulama üç cephesinde yer alan revaklarla karşımıza çıkmaktadır. Benzer örneği İstanbul Büyük Yeni Han (1764) görülür (Ersoy, 1994:82).

Şehiriçi hanlarda yolcuların-tüccarların kullandığı mekanların dizilimi farklıdır. Genelde revak gerisinde ve avlu gerisinde yer alan mekanlar incelediğimiz hanlarda da aynı uygulama karşımıza çıkmaktadır.

Hanların arazi durumuna göre değişiklik gösteren ahır uygulaması üç yapımızda tespit edilmiştir. Han içinde bulundukları yere göre; Alaşehir Kurşunlu Han'da bodrum katta yer alan ahır yapılan son kazı çalışmalarıyla ortaya çıkarılmıştır. Benzer örnekleri; Ankara Çengel Han (1522-23), İstanbul Büyük Valide Hanı (17.yy), İstanbul Taş Han (18. yy 2. yarısı), (Ersoy, 1994:83) zemin katta oluşuyla Safranbolu Cinci Hanı da örnekler arasında sayabiliriz. Bir diğer ahır uygulaması hana dıştan bitişik kapalı bir mekan şeklinde olan iki yapımız merkez Kurşunlu Han ve Yeni Han'dır. Bunların benzerleri ise; Bursa Emir Hanı (1340), Gaziantep Hişva Hanı (1563)'dır (Ersoy, 1994:84).

Hanlarda mescit uygulamasına sadece merkez Kurşunlu Han'da görebilmekteyiz. Bu da ikinci katta yer alır, giriş açıklığının üstüne denk gelen mekandır. Bu uygulamasıyla; Tire Kutu Han (1429), Ankara Çengel Han (1522-23), Kastamonu Yanık Han (17.yy sonu-18.yy başı) ile benzerlik gösterir (Ersoy, 1994:84).

Ahır, mescit ve kalınan mekanların dışında hamam ve tuvalet olarak kullanılan mekanlar da bulunmaktadır. Merkez Kurşunlu Han, Alaşehir Kurşunlu Han ve Yeni Han'da onarım sonrası kullanımları mevcuttur. Aynı uygulama; Ankara Çengel Han, Tokat Voyvoda Hanı, İzmir Karaosmanoğlu Hanı, Edirne Rüstem Paşa Hanı ve Amasya Taş Han örnek verilebilir (Ersoy, 1994:85).

Örtü sistemleri bakımından değerlendirecek olursak; birinci katı beşik tonoz örtülü Alaşehir Kurşunlu Han'ın yanısıra alt ve üst örtüsü aynı olan merkez Kurşunlu Han alt ve üst katı beşik tonozla örtülüdür. Bursa İpek Hanı (1419-21), Ankara Kurşunlu Han (1421), Bursa Geyve Hanı (15.yy ilk yarısı), Tire Bakır Han (1510), İstanbul Küçük Yeni Han (18.yy), İstanbul Yaldızlı Han (18.yy) ile benzerdir (Ersoy, 1994:85). Alt ve üst katı farklı örtü sistemiyle yeni han; alt katı beşik tonoz olup üst katı aynalı tonozlarla örtülüdür. İzmir kızlarağası hanı (1744), Kastamonu Urgan Hanı (1748-49) ile benzerdir (Ersoy, 1994:86). Revaklardaki örtü sisteminde ise Alaşehir Kurşunlu Handa revaklar çapraz tonozla örtülüdür. Tire Kutu Han ile benzerdir (Ersoy, 1994:87). Merkez Kurşunlu Han'da alt kat beşik tonozla üst kat revakları ise kubbeyle örtülüdür. Bu uygulamayla Bursa İpek Hanı (15.yy), Edirne Rüstem Paşa Hanı (1560-61), benzerlik gösterir (Ersoy, 1994:87). Yeni handa üst kat revaklar beşik tonozla örtülüdür. Tire Lütfü Paşa Han (1510), Bursa Emir Hanı (1340) üst kat revak örtüsü bakımından benzerdir (Ersoy, 1994:88).

4.2.2. Bedesten

Bölüntüsüz tek bir mekâna sahip olan eserde örtü sistemi eş aralıklarla yerleştirilmiş beş sivri kemerle desteklenmiştir. Bedesten ana kütlesinin dış kenarlarına sıralanmış dükkânlardan oluşan bir dış kütleye sahiptir. Eser, dört cephesindeki dükkân dizileri, dış kütle ve cephe akslarına yerleştirilmiş giriş üniteleri ile diğer şehirlerdeki pek çok bedestenle yakın benzerlikler sergilemektedir. İçerden sivri beşik tonoz örtülü, dışardan oluklu kiremitlerle kaplı kırma çatılıdır. Rum Mehmet Paşa Bedesteni, plân ve mimarî özellikleri bakımından Osmanlı bedestenlerinin karakteristik bir temsilcisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.3. Pazaryeri

Pazaryeri fonksiyonu gören alt kata, doğu ve batı duvarların aksına yerleştirilmiş basık kemerli birer kapı açıklığıyla giriş sağlanmaktadır. Batı cephede kapı açıklığının üzerine yerleştirilmiş oval onarım kitabesi yer almaktadır. Batı cephedeki kapı açıklığı, moloz taşlarla harçsız bir şekilde örülerek kapatılmıştır. Eyvan kemerlerinin her birinin yukarısına, pazar yerini aydınlatmak amacıyla yarım daire kemerli dar, uzun birer pencere yer almaktadır.

Eski Gördes Pazaryeri ise fonksiyon ve tasarımı bakımından ticaret yapıları arasında farklı bir yere sahiptir. Çünkü üst katı cami, alt katı Pazar yeri olarak tasarlanmış nadir uygulamalardan birini yansıtmaktadır. Alt katının doğrudan pazar yeri olarak kullanılması, onu bir ibadethane olmaktan çıkarıp, yöresel ticaretin önemini vurgular. Bu açıdan, Niğde Bor Sokullu Mehmet Paşa Camii ile benzerlik gösterir. Cami ile çarşının aynı yapı kütlesi içinde yer alması, hem alan kullanımında pratik bir çözüm sunmuş hem de dini mekanın doğrudan halkın ticari yaşamıyla iç içe olmasını sağlamıştır. Günümüzde alt katı pazaryeri üstü cami olan bu yapılar Anadolu Türk mimarisinde sık karşılaştığımız bir uygulama değildir. Bu özelliğiyle Eski Gördes Pazaryeri camisi bu özelliğiyle önemli bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu yanısıra Beypazarı İncili Cami ve Beypazarı Merkez Yeni Camii benzer uygulama örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Harimin altına denk gelen kısımları dükkan, cafe işletmeleri ve depo olarak kullanıldıkları tespit edilmiştir.

4.3. Malzeme Özellikleri

4.3.1. Hanlar

Manisa ve ilçelerindeki tarihi hanlar, bölgenin mimari mirasının önemli bir parçasıdır. Bu yapıların malzeme özellikleri, inşa edildikleri dönemin teknolojik imkanları, yerel kaynakların bolluğu ve yapının fonksiyonu hakkında değerli ipuçları sunmaktadır.

Hanlarda cephe malzemesi olarak; Hanın ana taşıyıcı duvarları ve cephelerinde düzgün kesme taş, kabayonu taş, moloz taş ve tuğla kullanımı yaygındır. Taş kullanımının yanısıra özellikle kemer geçişlerinde, tonoz ve kubbe gibi örtü elemanlarında tuğla kullanılmıştır. Tuğla, taşla birlikte örgüde kullanılarak duvarların dayanıklılığını artırmış ve aynı zamanda mimari detaylarda estetik bir görünüm sunmuştur. Son dönemde tamamen yenilenen hanlarda yeni dönem tuğla ve kerpiç uygulaması da karşımıza çıkmaktadır. İç mekânlarda döşemeler, tavanlar, kapı ve pencere doğramaları genellikle ahşaptan imal edilmiştir. Dükkan örtü sistemi de ahşap karkas üzerine oturtulmuştur.

Tek renk taş kullanımı yaygın olmakla birlikte sadece taç kapıda renkli taş uygulaması merkez Kurşunlu Han'da karşımıza çıkmaktadır. Tuğla almaşıklığını ise taşlar arasında tuğlaların yatay veya dikey yerleştirilmesiyle oluşturulmaktadır. Bu kullanıma daha çok revak kemerlerinde, kapı ve pencere kemerlerinde ve alınlıklarında karşılaşmaktayız. Ayrıca tonozlarda da yoğun kullanımı vardır. Soma Çarşı Han'da ise; kaba yonu taş ile kısmen tuğla kullanılmıştır. Doğu ve batı cephelerle giriş mekânında tuğla, kasetleme tekniği şeklinde kullanılmıştır. Batı cephedeki basık kemerli kapının kavsara ve batı cephede niş kemerinde, doğu cephede ise kapı kemer alınlığında ve içte takviye kemerlerin tamamı tuğladandır. Takviye kemerlerinin alt kısımları ile batı girişte devşirme malzemeye yer verilmiştir. Batı kapı kemeri ise düzgün kesme beyaz blok mermerlerden, söveler yekpare mermerden yapılmıştır. Örtü sisteminde de alaturka kiremit tercih edilmiştir.

Kurşun, çatı kaplamalarında veya su yalıtımı gerektiren noktalarda kurşun levhalar kullanıldığı görülmektedir. Bu, yapının uzun ömürlülüğü ve korunması açısından önemli bir detaydır. Demir, kapı menteşeleri, kilitler, pencere korkulukları ve bazı güçlendirme elemanları gibi daha küçük detaylarda dövme demir kullanılmıştır.

Manisa ve ilçelerindeki hanların malzeme kullanımı, bölgenin coğrafi zenginliğini ve dönemin inşaat pratiklerini yansıtır. Taşın yaygın kullanımı, yapıların dayanıklılık ve kalıcılık hedeflendiğini gösterirken, tuğla ve ahşabın tamamlayıcı kullanımı, inşaatçılarının malzemelerin özelliklerini iyi bildiğini ve bunları en verimli şekilde kullandığını ortaya koyar.

Hanların inşasında yerel malzemelere öncelik verilmesi, hem ekonomik bir yaklaşım sergilendiğini hem de lojistik zorlukların üstesinden gelindiğini gösterir. Bu yapılar, sadece ticaretin değil, aynı zamanda bölgenin mimari mirasın ve malzeme kültürünün de önemli bir parçasıdır. Günümüzde bu hanların restore edilerek korunması, geçmişin bu değerli yapılarını gelecek nesillere aktarmak adına büyük önem taşımaktadır.

Ahşap kirişlerin duvarlara sabitlenmesinde, taş blokların birleşim yerlerinde ve genel yapısal stabiliteyi artırmak için kenetler ve bağlantı çubukları gibi demir elemanlar kullanılmıştır. Hanların büyük ahşap kapıları ve pencereleri, sağlamlığı artırmak ve güvenliği sağlamak için menteşeler, sürgüler, kilitler ve tokalar gibi dövme demir aksamlarla donatılmıştır. Bazı pencere açıklıklarında basit demir parmaklıklar da karşımıza çıkmaktadır.

Taş, dayanıklılık ve güvenlik sağlarken, tuğla mimari esneklik sunmuş, ahşap ise hafiflik ve işlenebilirlik sağlamıştır. Bu yapılar, sadece ticari faaliyetlere ev sahipliği yapmakla kalmamış, aynı zamanda bölgenin kültürel ve mimari kimliğinin de önemli birer sembolü haline

gelmiştir. Bu hanların korunması ve gelecek nesillere aktarılması, tarihi mirasın sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

4.3.2. Bedesten

Rum Mehmet Paşa Bedesteni, çoğunlukla kaba yonu ve moloz taşlar ile tuğla kullanılmıştır. İç mekânda örtü sistemini oluşturan tonoz ve takviye kemerleri ise tamamen tuğladandır. Örtü sisteminde de alaturka kiremit tercih edilmiştir. Duvarlarda kaba yonu-moloz taş ve tuğlalarla yapılmış almaşık örgü hâkim iken tonoz ve askı kemerlerinde tamamen tuğla malzeme kullanılmıştır. Ayrıca kemer üzengi aralarına da birer ahşap gergi yerleştirilmiştir. İç mekânda kapılar ve demir parmaklıklar gibi detaylarda ahşap ve dövme demir kullanılmıştır.

4.3.3. Pazaryeri

Duvar örgüsünde esas itibariyle moloz taş kullanılmıştır. Ancak köşelerde, bütün kapılarla kuzey cephedeki pencerelerin kemer ve sövelerinde düzgün kesme taştandır. Son onarımlarla yenilenen ahşap dikmelerle desteklenmiştir. İç mekânda kapılar ve demir parmaklıklar gibi detaylarda ahşap ve dövme demir kullanılmıştır.

4.4. Süsleme Özellikleri

4.4.1. Hanlar

Hanlardaki taş-tuğla almaşıklığı yapılara hareketlilik kazandırmıştır. Soma'daki iki hanın kapı ve pencere kemerlerinde kilit taşlarının dışa taşkın yapılarak vurgulanması ve Nazif Cengiz Han'ın giriş kapısının tavanında yer alan barok süsleme günümüze maalesef ulaşmamıştır. Bunun dışında diğer giriş kapısında baklava dilimi motiflerinin yer aldığı metal süsleme dikkat çeker.

Soma Çarşı Han'da herhangi süsleme unsuru yoktur. Sadece iç mekanda devşirme malzemelerin üzerinde Yunanca yazılar ve giriş kapısı üzerinde kitabe yer almaktadır.

Akhisar Paşa Han, mevcut durum itibariyle büyük ölçüde harap vaziyette olduğundan plan ve mimari bakımından bir değerlendirme yapılamamaktadır. Ancak bir külliyenin parçası olarak, ticari faaliyetlerden elde edilen gelirin bir camiye ve imarete vakfedilmesi prensibini sergiler. Bu kullanım örneği, Osmanlı şehirlerinde dini ve hayır kurumlarının sürdürülebilirliği için temel bir yöntem olmuştur. Akhisar Paşa Hanı, Sarı Ahmet Paşa Külliyesi'nin bir parçası olarak, Osmanlı şehirleşmesinin ve vakıf sisteminin henüz olgunlaşma aşamasındaki ticari yapı

ihtiyacını temsil eder. Bu dönemde hanlar, genellikle daha sade, işlevsel ve külliyelerin finansal sürdürülebilirliğini sağlamak üzere tasarlanmıştır.

Akhisar Dombaycıoğlu Hanı, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki ticari yapı anlayışını temsil eder. Bu dönemde hanlar, külliye bağlantısından ziyade, daha çok yerel tüccarların ve esnafın ihtiyaçlarına yönelik, bağımsız ticari merkezler olarak işlev görmüştür. Dombaycıoğlu Hanı, daha yerel ölçekte bu genel eğilimi yansıtır. Avlulu ve çok odalı düzeni, klasik han şemasının geç dönemdeki devamlılığını gösterir.

Soma'da yer alan iki han tamamen yıkıtıdan ibaret olduğu için tam olarak değerlendirmek mümkün olmamıştır. Sadece vaziyet planlarına göre yorum yapılabilmiştir. Gölmarmara'daki Halime Hatun Hanı da aynı durumda olup değerlendirmeye alınmamıştır.

4.4.2. Bedesten

Rum Mehmet Paşa Bedesteni'nde doğu ve batı cephelerde iki sıra kirpi saçak cephelere hareketlilik katan unsurlardır. Sonradan eklenen çeşmeler yer almaktadır. Başka bir süsleme özelliği gözlenememiştir.

4.4.3. Pazaryeri

Pazaryeri olarak kullanılan birimde herhangi bir süslemeye rastlanmamıştır. Sadece batı girişin üstünde oval bir kartuş içinde onarım kitabesi mevcuttur.

5. SONUÇ

Bu tez çalışması kapsamında yapılan ayrıntılı incelemeler; Manisa'nın han, bedesten ve pazaryeri gibi ticari yapıları üzerinden şekillenen zengin mimari mirasın gün yüzüne çıkarmıştır.

Manisa'nın stratejik konumu, İzmir'e yakınlığı ve Gediz Irmağı'nın verimli vadisinde kurulmuş olması, Avrupalı tüccarların ilgisini çekmesinde önemli bir etken olmuş. Gediz Vadisi'nin o zenginliğiyle İzmir'e gönderilen üzüm, zeytin ve pamuk gibi ürünlerin yanı sıra tabii ki Osmanlı şehzadelerinin geleneksel eğitim kenti olması dolayısıyla elde edilen vergi muafiyetleri gibi ayrıcalıklar, Manisa'nın ekonomik ve kültürel önemini bir kez daha vurgulamıştır. Léon de Laborde'un 1838'deki gözlemleri de bu tabloyu tamamlıyor. Tütün yetiştiriciliği ve şehirdeki ipek atölyelerinden İzmir'e gönderilen güzel ürünler, Manisa'nın sadece bir kent olmaktan öte, canlı, dinamik ve sürekli kendini yenileyen bir ticaret ve üretim merkezi olduğunu gösteriyor.

Demir yolunun hayata geçirilmesiyle özellikle pamuk üretimi kilit bir rol oynamıştır. Üretilen o değerli pamukları işlemek için şehrin dört bir yanına çırçır fabrikaları kurulması, Manisa'nın ekonomik nabzının ne kadar hızlandığını gösteriyor. Pamuğun depolanmasının zorluğu, yangınlara karşı özel güvenlikli depoların inşasına yol açmış. Bu da o dönemin mühendislik ve güvenlik anlayışının ne kadar geliştiğini ortaya koymaktadır. Çarşıdaki geleneksel zanaat dükkanlarının yanında, yeni işleyişe uyum sağlayan bir ticaret merkezinin ortaya çıkması, kentin canlılığını ve adaptasyon yeteneğini kanıtlamaktadır. Yönetim merkezinin de bu yeni çarşının hemen yanında, Kurşunlu Han'ın devamında yer alması, ticaretin ve yönetimin nasıl iç içe geçtiğini gösteriyor.

15. yüzyıldan 20. Yüzyıl başlarına dek inşa edilen bu örnekler kentin ekonomik ve kültürel dokusundaki dönüşümü somut biçimde belgelemenin yanı sıra deprem, yangın, bilinçsiz onarımlar, insan kaynaklı tahribat ve uzun süreli ihmal sebebiyle özgün niteliklerini kısmen ya da tamamen yitirdiklerini de ortaya koymaktadır. Kronolojik olarak izlenen yapı grupları; planları, cephe düzenleri ve malzeme kullanımlarındaki çeşitlilik sayesinde tarihsel gelişim çizgisini açıkça yansıtmakta; böylece hem koruma önceliklerinin belirlenmesi hem de kültürel mirasın sürdürülebilir yönetimi için sağlam bir temel sunmaktadır. Dolayısıyla Manisa'daki han, bedesten ve pazaryerinin farklı dönemlerdeki gelişim ve değişimi yansıttığı önemli örnekler sunmaktadır.

İncelenen yapılar ağırlıklı olarak klasik Osmanlı döneminin karakteristik özelliklerini yansıtırken geç dönem örnekleri de mimari çeşitliliği zenginleştirmektedir. Manisa merkez ve ilçelerinde tespit edilen on bir eserin çoğunluğunu hanlar (dokuz adet) oluşturmaktadır. Bunların önemli bir bölümü kentin çekirdeğinde yoğunlaşmaktadır.

Çoğu yapı bağımsız kütleler binalar halinde inşa edilmiş, bir kısmı ise külliye programına dahil edilmiştir. Örneğin merkez Kurşunlu Han İstanbul'daki külliyeye gelir sağlamak amacıyla tasarlanmış, Akhisar Sarı Ahmet Paşa Han da aynı düşünce doğrultusunda inşa edilmiştir. Buna karşılık Gördes'te Eski Pazaryeri Camii gördüğümüz cami-pazaryeri birlikteliği, Selçukluların cami-medrese-türbe gibi bütünleşik külliye uygulamasının uzantısı niteliğini taşımaktadır. Han ve bedestenlerin çevresine sıralanan dükkanlardan oluşan çarşı dokusu ise kentin yoğun ticari hayatının mekânsal omurgasını oluşturmaktadır.

Plân şemaları, dış kütle, iç mekân düzeni ve malzeme kullanımında klasik Osmanlı dönemlerine ait karakteristikler baskın olmakla birlikte geç dönem eserlerde strüktürel detaylarda yenilikçi yaklaşımlar da gözlenmektedir.

Araştırmamızda Manisa merkez ve ilçelerde olmak üzere dokuz han, bir bedesten ve bir pazaryeri olarak kullanılan toplam on bir yapı tespit edilmiştir. Han grubunun dört temsilcisisin restorasyon sürecini başarıyla geçirdiği gözlenmiştir. Bunlardan merkez Kurşunlu Han ve Yeni Han iki katlı avlulu plan şemasını büyük ölçüde korumuştur. Kurşunlu Han'ın her iki katı çevreleyen revaklar ve sekizgen havuzlu avlu, özgün kimliği yaşatırken odalar günümüzde el sanatları atölyelerine dönüştürülmüştür. Yeni Han'da ise yalnızca üst katta revak düzeni korunabilmiş. Birinci katta sınırlı sayıda birimler atölye işlevindeyken üst kat bütünüyle cafe işlevi kazanmıştır. Alaşehir Kurşunlu Han ise kısmen üç katlı ve revaklı avlusuyla dikkat çeker. Ahır birimleri halen okunabilir olmakla birlikte yapı, son onarımın ardından kullanıma kapalıdır. Yalnızca dış cephedeki dükkanlar çeşitli şekilde faaliyettedir. Gec devir örneklerinden olan Akhisar Dombaycıoğlu Han ise; tek katlı ve avlulu planını koruyarak günümüzde restoran-cafe işlev görmektedir. Bu dönüşüm, mekânsal sürekliliği bozmasa da özgün detayların görünürlüğünü sınırlamıştır.

Günümüzde âtıl olarak durumda olan diğer dört handan biri Akhisar Paşa Han; tek katlı, avlulu plan tipinde olup araziden dolayı asimetriktir. Avlu otopark olarak kullanılmaktadır. Gölmarmara'da yer alan Halime Hatun Han'ı ise planda iki katlı olduğu ve sadece cephe duvarlarından ibaret olduğu tespit edilmiştir. Soma Çarşı Han ise dikdörtgen planlı olup iki yönden girişi vardır. Bir dönem balıkhane olarak kullanılan han günümüzde halen onarım

bekleyen kullanım dışı kalan bir örnek durumundadır. Soma'da yer alan diğer iki han tamamen yıkıntı durumunda bu nedenle planı bile tespit edilememiş olup bazı duvarları günümüze gelmiş yapıların tek katlı olabileceği düşünülmektedir. Cengiz Lefter Hanın avlusu da otopark olarak kullanımdadır.

Merkezde yer alan Rum Mehmet Paşa Bedesteni, dikdörtgen planlı, dört yönden de girişi bulunan dört yönden dükkânlarla çevrili tonozla örtülüdür. Günümüzde nikah salonu olarak kullanılmaktadır.

Çalışmanın özgün örneği olan üst katı cami olarak kullanılan pazaryeri şeklinde kurgulanmış fevkani düzeniyle Selçuklu sonrası geleneğin kentteki yegâne temsili olup sınırlı dönemlerde faal tutulabilmektedir. Yaşanan doğal afet sonrası terk edilmiş. Arazi durumdan dolayı fevkani olan yapının harim kısmına denk gelen alt katı bir dönem pazaryeri olarak kullanılmış. Ahşap dikmelerle desteklenen yapının bir de depo kısmı yer almaktadır.

Eserlerin örtü sisteminde kubbeyle beraber beşik, çapraz ve aynalı tonoz çeşitlemeleri uygulanmıştır. Manisa'daki incelediğimiz eserlerde inşa malzemesi çoğunlukla moloztaş taş, kabayonu taş, kesme taş ve tuğladır; bazen her ikisi alternatif sıralar halinde kullanılmıştır. Erken dönemde daha ziyade moloz taş örgü ile aralarına yer yer dizilmiş tuğla hatıllar görülür. Klasik dönem yapılarda düzgün kesme taş kullanımı göze çarpmaktadır. Geç döneme ait yapılarda yeni dönem tuğla ve kerpiçe de rastlanır. Ahşap kullanımı revaklarda ve desteklerde karşımıza çıkmaktadır.

Yapılarda dönemlerinin karakteristiklerini sergileyen süsleme programlarına rastlanmamıştır. Rum Mehmet Paşa Bedesteninde taç kapı üstündeki kitabe yerinde yumurta frizi süsleme ve iki cepheyi çevreleyen testere dişi yer alır. Yeni Han taç kapı üstünde kitabe yeri boş bırakılmıştır.

Yapıların yeniden işlevlendirilmesiyle ilgili öneriler

- Hanların avluları ve odaları, geleneksel Türk el sanatları (ebru, hat, tezhip, çini, bakırcılık, dokumacılık gibi) atölyelerine ev sahipliği yapabilir. Bu atölyelerde sanatçılar eserlerini üretebilir, sergileyebilir ve ziyaretçilere uygulamalı dersler verebilirler. Bu sayede hem unutulmaya yüz tutmuş sanatlar yaşatılır hem de hanların kültürel dokusu güçlenir. Sanat tarihi açısından, bu eserlerin üretim süreçleri ve teknikleri üzerine bilgilendirici panolar veya küçük birer müze köşesi oluşturulabilir.
- Hanların geniş avluları, özellikle yaz aylarında açık hava konserleri, tiyatro oyunları, film gösterimleri veya çağdaş sanat sergileri için kullanılabilir. Kapalı mekanlar ise

daha özel ve tematik sergilere uygun hale getirilebilir. Bu, hanların sanatın farklı disiplinleriyle buluştuğu dinamik bir merkez olmasını sağlar.

- Özellikle Akhisar ve Alaşehir gibi tarihi derinliği olan bölgelerde, hanlar sanat tarihi, arkeoloji, mimarlık tarihi gibi alanlarda ulusal ve uluslararası çalıştaylara, sempozyumlara ev sahipliği yapabilir. Hanın kendi mimarisi ve sanat tarihi özellikleri, bu tür etkinlikler için ilham verici bir arka plan oluşturur.
- Hanların belirli bölümleri, kendi tarihini, mimari özelliklerini ve onarım süreçlerini anlatan kalıcı sergilere dönüştürülebilir. Bu sergilerde hanın orijinal çizimleri, kullanılan malzemelerin örnekleri, mimari detaylar ve yapım teknikleri hakkında bilgiler sunulabilir. Ziyaretçiler, yapının sanat tarihi açısından önemini bu sayede daha iyi kavrayabilirler.
- Hanların bulunduğu bölgenin (Manisa, Akhisar, Soma) geçmişteki ticaret yolları, önemli zanaatları (dericilik, tekstil, pamukçuluk gibi) ve sosyal yaşamı anlatan tematik bir müze oluşturulabilir. Bu, hanların sadece bir yapı olarak değil, bir kültür ve ekonomi ağının parçası olarak anlaşılmasına yardımcı olur. Örneğin, Evliya Çelebi ve Charles Texier'in Alaşehir hakkındaki gözlemleri, burada kurulacak bir müzede etkileşimli bir şekilde sunulabilir.
- Genç tasarımcılar ve zanaatkârlar için uygun fiyatlı atölye alanları sunulabilir. Bu, geleneksel ile modernin birleştiği yeni sanatsal üretimlerin ortaya çıkmasına olanak tanır. Ortaya çıkan ürünler, hanın içinde veya çevresinde oluşturulacak küçük butiklerde satılabilir.
- Hanların avlularında veya belirli odalarında, yöresel lezzetleri modern dokunuşlarla sunan, sanatsal bir ambiyansa sahip mekanlar oluşturulabilir. Bu mekanlar, sadece yemek servisi yapmakla kalmayıp, yöresel yemeklerin hazırlanışını, sunumunu ve hikayesini anlatan kültürel deneyimler de sunabilir.
- Onarım ve işlevlendirme sürecinde yapıların orijinal mimari dokusu ve malzeme özellikleri azami derecede korunmalıdır. Yeni eklemeler, yapının genel estetiğine ve tarihi ruhuna saygılı olmalı, modern malzemeler tarihi dokuyu ezmemelidir.
- Her bir hanın ayrıntılı sanat tarihi araştırması ve belgelemesi yapılmalı, elde edilen bilgiler ziyaretçilerle paylaşılmalıdır. Bu, hanların sadece kullanım alanı olarak değil, birer araştırma nesnesi olarak da değerlendirilmesini sağlar.

- Hanların sanat tarihi değerini vurgulayan interaktif ve bilgilendirici panolar, dijital uygulamalar veya rehberli turlar düzenlenebilir. Bu, ziyaretçilerin hanların kültürel ve sanatsal önemini daha iyi kavramasına yardımcı olur.

Bu hanların onarımı ve yeniden işlevlendirilmesi, sadece fiziksel yapılarını kurtarmakla kalmayıp, aynı zamanda bölgenin kültürel kimliğini güçlendirecek ve sanat tarihi bilincini artıracak önemli bir adım olacaktır.

Araştırmamız sonucu, Manisa'da çok sayıda ve farklı türdeki eserlerle zengin bir mimarî dokuya sahip bulunduğu yapıların; bazılarının çeşitli tahribat, bilinçsiz müdahaleler ve birtakım ilavelerle asli özelliklerini büyük ölçüde yitirdikleri, bazılarının da bakımsız durumda oldukları gözlenmiştir. Gelecekte yürütülecek restorasyon çalışmalarının, çağdaş koruma ilkelerini gözeterek bu yapıların form, malzeme ve işlev bütünlüğünü en yüksek oranda geri kazandırması beklenmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

English Title of Thesis Ottoman-Era Commercial Buildings in Manisa

This thesis presents a comprehensive examination of Ottoman-era commercial structures in Manisa, a historically significant administrative and commercial center in Western Anatolia. Renowned for its fertile lands and strategic location since antiquity, Manisa rose to considerable administrative and economic prominence during the Ottoman period, particularly as a *şehzade sancağı* (princely province). This elevated status catalyzed extensive architectural activity, particularly in the construction of commercial buildings. Erected between the late 14th and early 20th centuries, these structures played a pivotal role in shaping the city's architectural identity.

Through extensive research, a total of eleven commercial structures were identified in Manisa and its districts: nine caravanserais (*hans*), one covered bazaars (*bedestens*), and one marketplace. These buildings were meticulously analyzed with respect to their architectural, historical, and art-historical dimensions, focusing on aspects such as spatial layout, massing, interior configuration, construction materials, and decorative elements. The study documents the patrons of these structures, their construction processes, subsequent restorations, and current physical conditions, thereby offering a substantive contribution to the corpus of scholarship on Ottoman provincial architecture.

Current literature either addresses these buildings under general categories or examines a limited number of examples in isolation. However, a comprehensive and comparative analysis has not yet been undertaken. This research thus aims to fill this gap by offering a comparative study of the selected structures based on their spatial organization, material use, construction techniques, and decorative schemes, in order to situate them within the distinctive architectural tradition of the region. Supported by detailed archival research, rigorous field observations, and extensive photographic documentation, this study offers an in-depth evaluation of Manisa's commercial architectural heritage within an art-historical framework.

The *hans* and *bedestens* that constitute the commercial fabric of Manisa are not merely utilitarian spaces for trade and craftsmanship; rather, they serve as cultural artifacts that reflect the socio-economic structures, aesthetic values, and urban design principles of their respective periods. These commercial buildings embody significant examples of the Ottoman urban model as realized in provincial contexts. Constructed from the late 14th century onward using materials such as stone, brick, and wood, these structures were built with meticulous craftsmanship, sustained through the *waqf* (endowment) system, and became deeply rooted elements in the urban memory of the city.

Caravanserais (*Hans*): Originating in the Seljuk period as secure lodgings along major trade routes to facilitate commerce and ensure traveler safety, *hans* became prevalent in Ottoman urban centers from the 15th century onward. The *hans* of Manisa typically exhibit square or nearly rectangular floor plans, though asymmetrical designs are also found due to site-specific constraints. They are generally one or two stories high and organized around a porticoed courtyard, with surrounding spaces dedicated to storage, lodging, and trade. Common construction materials include finely cut ashlar, roughly hewn stone, rubble, and brick, frequently employed in alternating patterns. In some recently restored *hans*, the use of modern bricks and adobe has also been observed.

Covered Bazaars (*Bedestens*): The one *bedestens* examined in this study represent two typologies: single-volume structures and those with externally accessible shops. Their architectural plans, construction methods, choice of materials, and decorative programs not

only reflect the stylistic preferences of their era but also provide valuable insights into the socio-cultural context in which they were built.

Regrettably, a portion of this rich architectural heritage has suffered significant deterioration due to natural disasters such as earthquakes and fires, as well as human-induced factors including inappropriate restorations, neglect, and deliberate destruction. Of the *hans* analyzed, four have been restored and are in good condition, whereas the remainder are either abandoned or in ruins.

Despite the erosive effects of time and the transformations brought about by modernization, these structures continue to preserve Manisa's architectural character and cultural memory. In light of the findings presented in this thesis, it is emphasized that future restoration and conservation efforts should be guided by contemporary preservation principles and aim to return these buildings to their original architectural integrity. Beyond its academic contribution, this study also provides concrete proposals for the safeguarding and transmission of Manisa's cultural heritage to future generations.

The vineyards of Manisa, the prevalence of animal husbandry (black goats, white sheep), and the fertility provided by the Gediz River indicate that agricultural and animal products held a significant place in commercial life. The sale of products like grapes, olives, and cotton from Manisa, in particular, proves that the city was both a production center and a marketing hub for these goods. These products attracted the interest of European merchants, contributing to foreign trade as well.

Manisa, while preserving its spatial development from the 16th and 17th centuries, underwent a significant economic and spatial transformation in the 19th century due to the influence of the railway. In this transformation, cotton production and trade played a central role, and the city's traditional structure was reshaped to meet the demands of modern commerce. The city's strategic location and the privileges it enjoyed were important factors that supported this transformation process.

In conclusion, during the Ottoman period, Manisa emerged as an important trade and caravan center with its strategic location, rich agricultural and animal products, large and diverse bazaars, and caravanserais. The general observations of travelers clearly show that the city was economically very active and a critical stop for regional trade.

After our research, it was observed that Manisa possesses a rich architectural fabric with numerous and diverse types of structures. Some of these buildings have largely lost their original features due to various damages, unconscious interventions, and certain additions, while others are in a state of neglect. It is expected that future restoration works, adhering to contemporary conservation principles, will restore the form, material, and functional integrity of these structures to the highest possible degree. The repair and repurposing of these hans will not only save their physical structures but will also be an important step in strengthening the region's cultural identity and raising art historical awareness. During the process of repair and repurposing, the structures' original architectural texture and material characteristics must be preserved to the maximum extent. New additions should respect the overall aesthetic and historical spirit of the building, and modern materials should not overpower the historic fabric.

KAYNAKÇA

Acun, H. (1999). *Manisa'da Türk Devri Yapıları*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.

Acun, H. (2007). *Anadolu Selçuklu Dönemi Kervansarayları*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Acun, H. (2013). *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Manisa İlçeleri 45*. Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.

Akın, H. (1968). *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma,* Ankara.

Akıncı, R. (1949). *Eski Philadelphia Bugünkü Alaşehir*, İzmir Ticaret Basımevi, İzmir.

Akıntürk, H. E., (1996). "*Kurşunlu Han in Alaşehir Study Recording and Proposals for Restoration"*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, DEÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Akozan, F. (1963). *"Türk Han ve Kervansarayları*", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri I, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanat Tarihi Enstitüsü Yayını, İstanbul, s. 133-167.

Aktüre S. (1981). *19. Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi*, II. Baskı, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fak.Yay.

Aslanapa, O. (1977). *Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı* (14. Yüzyıl), İstanbul.

Aykut, A. S. (2010). *İbn-i Battuta Seyahatnamesi*, Cilt 1, Yapı Kredi Yayınları, 4.baskı, İstanbul.

Ayverdi, E. H. (1966). *Osmanlı Mimarisinin İlk Devri,* İstanbul,

Baş, A. (1989). *Beylikler Dönemi Hanları,* Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Bayır, Ö. (2001). *18. Yüzyılın İlk Yarısında Manisa'nın Sosyal ve İktisadi Durumu.* (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Bilgi, N. (1996). 20. *Yüzyılın İlk Yarısında Manisa Kazası (1908–1950).* (Basılmamış Doktora Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, s. 198.

Bozer, R. (1989). *Kula'da Türk Mimarisi,* Ankara.

Cezar, M. (1981). "Türk Tarihinde Kervansaray", *VIII. Türk Tarih Kongresi* (11-13 Ekim 1976), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., c.II, s. 931-940.

Cezar, M. (1981). "*XIV-XVI. Yüzyıllar Türk Şehrinde Çarşının Konumu ve Çarşıların En Tipik Yapısı"*, Akademi, sayı 10, s. 12-25.

Cezar, M. (1985). *Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi,* Mimar Sinan Üniversitesi. İstanbul.

Çakmak, Ş. (1999). *"Hatuniye Külliyesi",* Akdeniz'de İslâm Sanatı-Erken Osmanlı Sanatı-Beyliklerin Mirası, İstanbul, 83-85.

Çam, N. (1991). *"Arasta*" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, , c. 3, s. 335-336.

Çelik, İ. (2014). Manisa Kentinde Tarihi Turizm, *Yeni Fikir Dergisi*, Yıl: 5 Cilt: 1 Sayı: 12 Aralık/ Temmuz

Çerkez, M. (2005). *Merzifon'da Türk Devri Mimari Eserleri,* Cilt I, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çerkez, M. (2013). "Gördes İlçesi." *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Manisa İlçeleri,* (Ed. H. Acun), 147-164. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Çerkez, M. (2013). *Manisa İlçeleri Türk Kültür Varlıkları Envanteri*, 376-481.

Çetin, S. (2012). *Geç Osmanlıdan Erken Cumhuriyete Kentsel Yapı.* Manisa, Afyon, Burdur ve Isparta Kentleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme (1). METU JFA (29:2) 89-126.

Darkot, B. (1970). "*Manisa"Mad*. İslam Ansiklopedisi, VII, 289.

Darkot, B., Tuncel, M. (1995). *Ege Bölgesi Coğrafyası,* Edebiyat Fak. Basımevi İstanbul, s.42

Emecen, F. M. (1989*). 16. Asırda Manisa Kazası*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Emecen, F. M. (2003). *Manisa maddesi,* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt: 27, s. 577–588.

Emecen, F. M. (2006). *Tarih İçinde Manisa*, Manisa.

Erdoğru, M. A., Bıyık, Ö. (2014). *Defter-i Evkâf-ı Livâ-i Saruhan* (Metin ve İnceleme), TKGM Yay.Ankara.

Ergenç, O. (1980). *"Osmanlı Şehrinde Esnaf Örgütlerinin Fiziki Yapıya Etkileri" Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071–1920)*, Ankara; Meteksan Ltd. Şti, s. 103–109.

Ergin, O. (1961). *"Bedestan*", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: MEB Yay., , c. 2, s. 440-442.

Ergin, O. (1945). *"Çarşı*", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: MEB Yay., , c. 3, s. 360-362.

Ersoy B. (1994). Osmanlı Şehir-İçi Hanları: Plan Tasarımı İle Cephe ve Malzeme Özellikleri. *Sanat Tarihi Dergisi*.; 7(7)

Erzincan, T. (2008). *"Rum Mehmed Paşa Külliyesi",* Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 35, 226-227.

Evliya Çelebi (2010). *Seyahatname,* (Haz. Ali Kahraman), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Goffman, Daniel (2001), *İzmir ve Levanten Dünya* (1550–1650),(Çev. Ayşen Anadol – Neyyir Kalaycıoğlu), İstanbul.

Gökçen, İ. (1946). *Manisa Tarihinde Vakıflar ve Hayırlar I*, İstanbul.

Gökçen, İ. (1950). *Manisa tarihinde Vakıflar ve Hayırlar*, C. II. , İstanbul.

Gölükcü, İ. (2019). *Soma'da Osmanlı Dönemi Sivil Mimarlık Örnekleri Koruma Sorunları ve Çözüm Önerileri. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).* İzmir: DEÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Gülhan, D. (2022). Yeniden İşlevlendirilen Tarihi Binaların Dirençli Şehirlere Katkısı: Manisa Kurşunlu Han Örneği. *Çevre Şehir ve İklim Dergisi*, 1 (2)

Gündüz Küskü, S. (2014). *Osmanlı Beyliği Mimarisinde Anadolu Selçuklu Geleneği*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Gürbıyık, C. (2023). *Manisa Bedesten ve Hanları, Çarşının Öyküsü Manisa* (Editörler Prof. Dr. Nurettin Gülmez – Doç. Dr. Nejdet Bilgi), Akademisyen Kitabevi, Ankara.

Güzel, E. (2008). *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume* 12/29, p. 287-308.

Kahraman, S. A. (Hazırlayan), (2011). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Kütahya, Manisa, İzmir, Antalya, Karaman, Adana, Halep, Şam, Kudüs, Mekke, Medine,* 9. Kitap, 1. Cilt, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Karakuyu, M. (2007). Manisa şehrinde mahallelerin tarihsel gelişimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi.* Erişim: http://www.insanbilimleri.com

Kıel, H. Reındl, (2008). "*Rum Mehmed Paşa"*, Tdv İslam Ansiklopedisi, Cilt 35, 226-227.

Kocabıyıkoğlu, F. (2014). *Geleneksel Ticaret Alanlarının Güncel Kullanım Sorunları: Akhisar Dombaycıoğlu Hanı Örneği.* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: DEÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Köklü, N. (1970). *Dünkü Manisa,* Ankara.

Köklü, N. (1982). "Manisa, Türkiye'de İlk İmar Planı Düzenlenip Uygulanan İlk Şehir" Manisa*; Manisa Dergisi,* (Nisan 1982) S. 1, s. 11-19.

Köklü, N. (1983). '*Saruhanlılar Devrinde Manisa* (1)'Manisa.

Köklü, N. (1983). '*Saruhanlılar Devrinde Manisa* (3), Manisa

Kuban, D. (1968) "*Anadolu Kentlerinin Tarihsel Gelişimi Üzerine Gözlemler", Türk ve İslam Sanatı Üzerine Denemeler,* İstanbul: Arkeoloji ve Sanat yayınları, s. 161.

Kuban, D. (1968). 'Anadolu'da Türk Şehri Tarihi Gelişimi, Sosyal ve Fiziksel Özellikleri Üzerine Bazı Gelişmeler', *Vakıflar Dergisi,* VIII., İstanbul.

Kuban, D. (2007). *Osmanlı Mimarisi*, İstanbul: YKY

Kuyulu, İ. (1992). *Kara Osman-Oğlu Ailesine Ait Mimari Eserler,* Ankara.

Ocak, M. (1997) *Manisa Kadılığı 189 no'lu Şer'iyye Sicili Defterine Göre Manisa'nın Sosyal ve İktisadi Durumu.* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD.

Özkul, N. (1997). 'Gölmarmara Halime Hatun Külliyesi', *Türk Etnografya Dergisi,* XX.

Sarre, F. (Çev: Dara Çolakoğlu). (1998). Küçükasya Seyahati -1895 Yazı- Selçuklu Sanatı ve Ülkenin Coğrafyası Üzerine Araştırmalar, Pera Turizm, İstanbul.

Sonyıldırım, Ş. (2007) *17. Yüzyılın İlk Yarısında Manisa*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Yeniçağ Tarihi) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Sözen, M. (1970) . *Anadolu Medreseleri: Selçuklu ve Beylikler Devri*, 10.cilt, İTÜ: Mimarlık Fakültesi. Telif yay.

Tankut, G. (1973). *"Osmanlı Şehrinde Ticari Fonsiyonların Mekansal Dağılımı*", VII. Türk Tarih Kongresi, Ankara, s. 773-779.

Tanyeli, U. (1987). *Anadolu-Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süresi* (11.-15. yy), İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, s. 163.

Texier, C. (2002). *Küçük Asya*, (Çev. A. Suat), Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, C. I-II, Ankara.

Tongur, H. (1939). "Türk Şehirlerinde Çarşılar ve Kapanlar", *Belediyeler Dergisi,* no. 52,

Tongur, H. (1940). "Türk Şehirlerinde Bedestenler ve Hanlar", *Belediyeler Dergisi,* no. 58,

Tongur, H. (1940). "Türk Şehirlerinde Pazar ve Panayırlar", *Belediyeler Dergisi,* no. 54,

Tournefort, J. D. (2005*). Tournefort Seyahatnamesi,* Cilt 1, (Çev: Ali Berktay), Kitap Yayınevi, İstanbul.

Tournefort, J. D. (2013). *Tournefort Seyahatnamesi,* Cilt 2, (Çev: Teoman Tunçdoğan), Kitap Yayınevi, İstanbul.

Tunçel, M., "*Merzifon Bedesteni",* Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Uluslararası Sempozyumu (08-11 Haziran 2000 Merzifon), Ankara 2001, s.383-398.

Uçar, H. (2012). Sipil'den Manisa'ya Ab-ı Hayat Manisa Çeşmeleri, Manisa.

Uluçay, Ç. Gökçen, İ. (1939). *Manisa Tarihi,* İstanbul.

Uluçay, Ç. M. (1940–41). *Saruhanoğulları ve Eserlerine Dair Vesikalar*, I-II. İstanbul.

Uluçay, Ç. M. (1942). *17.Yüzyılda Manisa'da Ziraat, Ticaret ve Esnaf Teşkilatı,* İstanbul: Resimli Ay Matbaası.

Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Tarihi*, Cilt 2, Ankara: Ttk Yayınları, Ankara.

Ünal, H. R. (1978). "Osmanlı Öncesi Devirden Yayınlanmamış Birkaç Han Üzerine Bir İnceleme", *Ankara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi,* Prof. A. L. Gabriel Özel Sayısı 9, Ankara, , s. 453-484.

Ünlüsoy, M. (1995) Manisa Tarihsel Kent ve Çevre Dokusunun Gelişimi ve Yeni Kent Dokusu Açısından Araştırma, Eski Dokunun Korunması ve Geliştirilmesi ile İlgili Öneriler, *Manisa Dergisi,* s: 9; 4-5.

Yüksel, İ. A. (1994). *"Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi",* Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C: Vı., Kültür Bakanlığı, İstanbul: Tarih Vakfı. Manisa, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Tescil Fişi: Envanter No: 45.00.0 (1.0)/58

Yüksel, İ. A. (1983). *Osmanlı Mi'mârîsinde II. Bâyezid-Yavuz Selim Devri (886-926/1481-1520),* İstanbul.

EKLER

EK-1. Dipnot bilgileri

T. C.
VAKIFLAR
Genel Müdürlüğü
Abîde ve Yapı İşleri Dairesi

Abîde ve Eski Eser Onarım Fişi

Eserin yeri ve adı : Manisa Kurşunlu Han

Ayrılan tahsisat : (225.000.00) TL,

Geçen yıllarda yapılan işler : Dış tarafa tasman veren revak cepheleri ile şakuliyetini kaybetmiş ve cephenin sütunları ahşap ile cepheden esaslı bir şekilde takviye edildi. Güney revak cephesi onarıldı. Zemin kat odalarının sıvaları, taklet tuğla döşemesi ile ahşap kapı ve pencereleri yapıldı.

196 7 da yapılacak işler :

Çok tehlikeli bir vaziyet arzeden üç revak cephesi takviyelerinden istifade ederek bu cepheler sökülecek ve hazırlanacak rölövesine, mevcut izlerine ve numunelerine göre revaklar yapılacaktır.

Bu arada cephe derzleri, iç sıvalar kapı ve pençere doğramaları yapılacaktır.

A — ~~xAdi tamir~~ :

B ~~xxRestorasyon~~ :

C — Geçen yıldan devam :

Mütehassıs Müşavir
Y.Müh.Mimar
Yılmaz Önge

Âbideler Şb. Müdürü
Y. Mimar
Nedim Onat

ONARIM FİŞİ 450001088-0F004

T. C.
VAKIFLAR
Genel Müdürlüğü
Abîde ve Yapı İşleri Dairesi

Abîde ve Eski Eser Onarım Fişi

Eserin yeri ve adı : ~~Manisa Kurşunlu Han~~

Ayrılan tahsisat : ~~(200.000.00) TL.~~

Geçen yıllarda yapılan işler : ~~İç revakların sağlam ve şakülünde olan bir cephesi tamir edildi. Diğer üç cephesi ise her an yıkılmıya maruz olduğundan onarımına başlanılıncaya kadar cephelerinden ahşap ile takviye edilmiştir. Alt katta ve esas bünyedeki odaların sıvaları, klâsik taklit döşemeleri, kapı ve pencereleri yapılmıştır.~~

196 9 da yapılacak işler : Alt revak sutunları ve zemin kat tonozları çatlıyarak şakulünden kaçmış ve revak cephesi avluya doğru 0.55 m. meyillenmiş olduğundan revakların üç cephesi tamamen sökülerek ayni malzeme ve ölçülerle mevcuduna uygun olarak yeniden yapılacaktır.

A — Adi tamir :
xxxxxxxxxx

B — Restorasyon :

C — Geçen yıldan devam :
xxxxxxxxxxxxxxxxxx

Y. Mimar
Nedim Onat

Y.Müh.Mimar
Yılmaz Önge

ONARIM FİŞİ 460001088-0F003

T. C.
VAKIFLAR
Genel Müdürlüğü
Abîde ve Yapı İşleri Dairesi

Abîde ve Eski Eser Onarım Fişi

Eserin yeri ve adı : Manisa Kurşunlu Han

Ayrılan tahsisat : (225.000.00) TL,

Geçen yıllarda yapılan işler : Dış tarafa tasman veren revak cepheleri ile şakuliyetini kaybetmiş ve cephenin sütunları ahşap ile cepheden esaslı bir şekilde takviye edildi. Güney revak cephesi onarıldı. Zemin kat odalarının sıvaları, taklet tuğla döşemesi ile ahşap kapı ve pencereleri yapıldı.

196 7 da yapılacak işler :

Çok tehlikeli bir vaziyet arzeden üç revak cephesi takviyelerinden istifade ederek bu cepheler sökülecek ve hazırlanacak rölövesine, mevcut izlerine ve numunelerine göre revaklar yapılacaktır.

Bu arada cephe derzleri, iç sıvalar kapı ve pencere doğramaları yapılacaktır.

A — ~~Adi tamir~~ :

B — ~~Restorasyon~~ :

C — Geçen yıldan devam :

Mütehassıs Müşavir
Y.Müh.Mimar
Yılmaz Önge

Âbideler Şb. Müdürü
Y. Mimar
Nedim Onat

T. C.
EĞİTİM BAKANLIĞI
KÜL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
Yüksek Kurulu

KARAR

Toplantı No. ve Tarihi : 184 - 14.3.1969
Karar No. ve Tarihi : 4465 - 15.3.1969

Toplantı yeri : İstanbul

Manisa'da Kurşunlu Han restorasyonlarına dair Vakıflar Genel Müdürlüğünün 13.3.1969 tarih ve 312-969 sayılı yazısı okundu, Vakıflar uzman müşaviri Y.Mimar Yılmaz Önge'nin izahları dinlendi, müzakeresi yapıldı :

Alt revak sutünları ve zemin kat tonozları çatlıyarak şakülünden kaçmış ve revak cephesi avluya doğru 0.55 m. meyillenmiş olduğundan, revakların üç cephesiide tamemen söküleerk, aynı malzeme ve ölçülerle mevcuduna uygun olarak yeniden yapılmasına karar verildi.

Asl[illegible]

BAŞKAN
Tahsin Öz

BAŞKAN VEKİLİ
Orhan Alsaç
Bulunmadı

Üye Akok (Mahmut)	Üye Aktepe (Münir)	Üye Akozan (Feridun)	Üye Akurgal (Ekrem)
Üye Alsaç (Orhan) Bulunmadı	Üye Eldem (Sedad H.)	Üye Eyice (Semavi)	Üye Gökbilgin (Tayyip) Bulunmadı
Üye Kuban (Doğan)	Üye Kuran (Aptullah) Bulunmadı	Üye Öz (Tahsin)	Üye Söylemezoğlu (H. Kemali)
Üye Tunalı (İsmail)	Üye Yenen (Mithat)	Üye Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü Hikmet Gürçay	Üye Vakıflar Genel Müdürü Feramuz Berkol

ESERİN YERİ : MANİSA

ESERİN ADI : KURŞUNLU HAN

HALİHAZIR DURUMU : Revak kısmı bozuk ve şakulürden inhiraf etmiş olup revak aldları ön cephesi ve yan kısımları duvarla kapatılıp odalar haline getirilmiş kubbe üstleri alaturka kiremitle kaplı halde olup onarıma muhtaç bir durumdadır.

1966 yılı onarımına ayrılan miktar : 90.000.- TL.

1966 yılında yapılacak işler : Revaktaki tuğla kemerlerin bozuk kısımları çürütülüp yeniden yapılacak ,kırık ve çatlak sutunlar değişecek ,giriş cephesinin revak kısmı iskele ile tahkim edilecek tal sisata göre içeride sıva işlerine geçilecektir.

Onarımın nev'i : Restorasyon

MANİSA MERKEZ KURŞUNLU HAN

TARİHÇESİ :

1497-98 tarihlerinde Hüsnüşah Hatun tarafından yaptırılmıştır.

Dikdörtgen Planlı,iki katlı han,avlu etrafındaki revakların gerisindeki odalardan oluşmaktadır.Odalar tonozlarla örtülüdür.Hanın dışı dükkanlarla çevrilidir.Duvarlar kesme ve tuğla ile inşaa edilmiştir.

1967-1970 yılları arasında,Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılmıştır.

Özel öğrenci yurdu olarak kullanılmakta olan hanın tahliye ettirilmesi için mahkemeye verilmiş tahliyeden sonra hanın dışabakan dükkanları içe çevrilecek,sonradan ilave edilen yapılar yıkılacak ve vakıf öğrenci yurdu olarak kullanılacaktır.

45.01/3

BELGE NO:TU 450001088-BN002

T.C.
Kültür Bakanlığı
Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar
Yüksek Kurulu

K A R A R

Toplantı Yeri:İ s t a n b u l

Toplantı NO: ve Tarihi:214-8.X.1971
Karar NO: ve tarihi :5985-10.X.1971

Manisa da Kurşunlu Han restorasyonlarının dair Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 8.9.1971 tarih ve 45/II?AO:312 sayılı yazısı okundu, ilişikleri incelendi,müzakeresi yapıldı:

Manisa da restorasyonu yapılmakta olan Kurşunlu Han'ın üstünün alaturka kiremitle örtülmesi uygun görüldüğüne kkirxkarar verildi.

Aslı gibidir

Orhan Alsaç
Başkan

Ferudun Akozan
Başkan vekili

Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Akok(Mahmut)	Akozan(Ferudun)	Aktepe(Münir)	Akurgal (Ekrem)	Alsaç(Orhan)
Bulunmadı			Bulunmadı	
Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Eldem(Sedad H.)	Eyice(Semavi)	Gökbilgin(Tayyip)	Kırzıoglu(Fahrettin)	Kuban(Doğa
Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Kuran(Aptullah)	Ögel(Semra)	Öz(Tahsin)	Söylemezoğlu(H.Kemali)	Yenen(Mithat)
Bulunmadı		Bulunmadı		

Üye	Üye	Üye
Yengül(Naci)	Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü	Vakıflar Genel Müdürü
Bulunmadı	Hikmet Gürçay	Feramuz Berkol

Suretinin aynıdır.
10/12/1971

NÖ.ÇB.

T. C.
VAKIFLAR
Genel Müdürlüğü
Abîde ve Yapı İşleri Dairesi

Abîde ve Eski Eser Onarım Fişi

Eserin yeri ve adı	:	MANİSA KURŞUNLU HAN
Ayrılan tahsisat	:	500.000
Geçen yıllarda yapılan işler	:	1967-75 Yılları arasında tamamen restore edildi.
1982 de yapılacak işler	:	Hanın Kuzey cephesindeki dışadönük dükkânların sıva,badana, klasik tuğla döşemesi ve elektrik işleri ile dış cephede bozuk derzlerin düzeltilmesi işleri yapılacaktır.
A — Adi tamir	:	
B — Restorasyon	:	+
C — Geçen yıldan devam	:	-

RESTORATÖR
Özkan ERİNCİN

Y. Mimar
Filiz OĞUZ

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI VE TURİZM BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 341-10.6.1982
Karar No. ve Tarihi : A-3641.11.6.1982

Toplantı yeri :
ANKARA

Manisa İl Merkezindeki Kurşunlu Hanın onarımına ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğünün 7.6.1982 gün ve ABİYAP/45-312/82/ABİŞB sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan müzakeresi sonunda;

Manisa İl Merkezindeki Kurşunlu Hanın istimlaktan geri kalan ve orjinalinde içe açılmış olduğu halde kiracılara tarafından dışa açılan cephelerin orjinal haline getirilmesi şartı ile onarım figünde belirtilen hususların uygulanmasına karar verildi.

ir.

Prof.Orhan ALSAÇ
B A Ş K A N

Prof.Doğan KUBAN
BAŞKANVEKİLİ

Üye Akozan (Feridun) Bulunmadı	Üye Aktepe (Münir) Bulunmadı	Üye C.BAYBURTLUOĞLU	Üye M.SÖZEN Bulunmadı	Üye Alsaç (Orhan)
Üye Serdaroğlu (Ümit)	Üye	Üye Kırmızıoğlu (Fahrettin) Bulunmadı	Üye Kuban (Doğan) Bulunmadı	Üye Kuran (Aptullah) Bulunmadı
Üye Biler (Remin)	Üye Ögel (Semra) Bulunmadı	Üye Erder (Cevat) Bulunmadı	Üye Tayla (Hüsrev) Bulunmadı.	Üye Tandoğan (Rıfat)
Üye Kültür Müsteşarı K.GÖKÇE Bulunmadı	Üye Vakıflar Genel Müdürü G.YİĞİTGÜDEN	Üye Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü N.YARDIMCI	Üye Turizm Genel Müdürü E.DÜZGÜNOĞLU	Üye Planlama ve İmar Genel Müdürü E.KIRDAR

Üye

FÖ/GG-29.6.1982

45.01-/3

R A P O R

İLGİ: a. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 7.4.1983 gün ve A-4326 sayılı kararı

b. İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğünün 2.10.1991 gün ve 4326 sayılı yazısı

c. İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 2.10.1991 gün ve 2173 sayılı kararı.

d. İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 25.12.1991 gün ve 2368 sayılı kararı

e. İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 28.8.1991 gün ve 2118 sayılı kararı

f. Vakıflar Genel Müdürlüğünün 29.1.1992 gün ve B.02.1.VGM.0.10.00.01/ 45.00/92 sayılı yazısı.

Manisa İli Merkez Ege Mahallesi Borsa Caddesi üzerinde bulunan ve tapunun (43)pafta, (360)ada, (19)nolu parselinde Vakıflar Genel Müdürlüğü adına kayıtlı olan Kurşunlu Han'da, ilgi (a) daki kurul kararına istinaden, Borsa Caddesine bakan kuzey cephedeki özel mülkiyete ait dükkanlar, Vakıflar Genel Müdürlüğünce kamulaştırılmış,ancak, Hanın kiracısı olan ve halen ilgi (c) deki kurul kararına istinaden hakkında dava açılmış olan derneğin tahliye edilememesi nedeni ile, ilgi (c) deki kurul kararına göre, dışa dönük olanddükkanların, içe dönük olarak teşkilinden, Genel Müdürlüğürüzce, vaz geçilmek zorunda kalınmıştır.

Kuzeydeki dışa dönük dükkanların, onarımı bitmiş halinin, ilgi (c)deki kurul kararı doğrultusunda restitisyonunun yapılması için, Manisa Belediye Başkanlığı ile Genel Müdürlüğümüz arasında yapılan şifahi görüşme ve resmi görüşmeler sonucunda, Manisa Belediye Başkanlığınca, Borsa Caddesi üzerinde (kuzey cephede mevcut kaldırım altında kalan kısımlar için) restitisyon projesinin uygulanabilmesi için gerekli olan mesafenin,herhangi bir imar planı tadilatı yapılar Vakıflar Genel Müdürlüğüne verilemiyeceği, bildirilmiştir.

k

[illegible]
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

KARAR

No. ve Tarihi : 352,7.4.1983
[illegible] No. ve Tarihi 3-4326,7.4.1983

Toplantı yeri :
ANKARA

Manisa İl merkezi, Kurşunlu Han'ın 43 pafta, 360 ada, 12,13,14,15, 16,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27 parsellerindeki dışa dönük dükkanlarının istimlak edilerek içeriye dönük şekilde restorasyonlarının yapılması istemine ilişkin, Vakıflar Genel Müdürlüğünün 31.3.1983 gün ve ABİYAP/45-312/83 ABİŞB sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan müzakeresi sonunda:

Manisa İl merkezi, Kurşunlu Han'ın 47 pafta, 360 ada, 12,13,14,15, 16,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27, parseldeki dükkanlarının ve Han'ın ahır kısmının istimlak edilmesi ve dışa dönük dükkanlarının içe dönük şekilde restorasyonlarının yapılarak yapının orjinal bünyesine kavuşturulması önerisinin uygun olduğuna karar verildi.

Prof.ORHAN ALSAÇ

Prof.Dr.DOĞAN KUBAN

BAŞKAN

BAŞKANVEKİLİ

Üye Akozan (Feridun)	Üye Aktepe (Münir) Bulunmadı	Üye Alsaç (Orhan)	Üye Bayburtluoğlu Cevdet	Üye Biler (Remin)
Üye Erder (Cevat) Bulunmadı	Üye Kuban (Doğan) Bulunmadı	Üye Kuran (Aptullah) Bulunmadı	Üye Ögel (Semra) Bulunmadı	Üye Serdaroğlu (Ümit)
Üye Sözen (Metin) Bulunmadı	Üye Tandoğan (Rüstem)	Üye Tayla (Hüsrev)	Üye Kırzıoğlu (Fahrettin)	Üye Önge (Yılmaz)
Üye Kültür ve Turizm Müsteşarı Kemal Gökçe	Üye Vakıflar Genel Müdürü Salih Kızıltoğlan	Üye Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü Nurettin Kerdidi	Üye Turizm Genel Müdürü Aydın Tüzün	Üye Planlama ve İmar Genel Müdürü Cemalettin Kafesoğlu
	Bulunmadı	7.4.1983	Üye Sabri (Ünal)	

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 28.8.1991-205
Karar Tarihi ve No. : 28.8.1991-2118

Toplantı Yeri
İ Z M İ R

Manisa İli,Merkez,Borsa Caddesi üzerinde bulunan,tapunun 43 pafta,360 ada,19 parselinde kayıtlı,tescilli KURŞUNLU HAN'ın ön cephelerinin restorasyonu hakkında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 8.5.1991 gün ve 062(45.00)1-1 2862 (91) sayılı yazısı uyarınca yapılan inceleme sonucu,hazırlanan rapor okundu,ekleri incelendi,yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli,Merkez,Borsa Caddesi üzerinde bulunan,tapunun 43 pafta,360 ada, 19 parselinde kayıtlı tescilli anıt eser olan KURŞUNLU HAN'ın Müdürlük elemanlarınca yerinde yapılan incelenmesi sırasında hanın kiracısı olan dernek tarafından hanın içerisinde,güney ve güneybatı tarafındaki odaların ara duvarlarının yıkılarak birbirleriyle bağlantılarının sağlandığı ve hanın orijinal planının değiştirilerek tahribat yapıldığı tespit edilmiştir. 2863 ve 3386 sayılı yasalara göre Kurulumuzdan izin alınmadan yapılan bu uygulama ve tahribat nedeniyle ilgililer hakkında yasal kovuşturma açılarak sonucundan Kurulumuza bilgi verilmesine,karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Filiz GÜRBOĞA
Sanat Tarihçi

BAŞKAN
Prof.Dr.Altan ÇİLİNGİROĞLU
BULUNMADI

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof.Dr.Çetin TÜRKÇÜ
İMZA

Üye
Selahattin ERDEMGİL
Efes Müze Müdürü
İMZA

Üye
Fatma SEDES AGO
Y.Mim.Restoratör
BULUNMADI

Üye
İlhami BİLGİN
Sanat Tarihçi
İMZA

Üye
ALİ VEZİROĞLU
İzmir Vakıflar Bölge Müd.
İMZA

Üye
HALİM SEZİCİ
Manisa Bel.Bşk.Yrd.
BULUNMADI

Üye

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 2.10.1991-209
Karar Tarihi ve No. : 2.10.1991-2173

Toplantı Yeri
İ Z M İ R

Manisa İli,Merkez,Borsa Caddesi ve tapunun 43 pafta,360 ada,19 parselindeki tescilli Kurşunlu Han'a ait restitüsyon projesinin onaylanması istemine ilişkin İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 2.10.1991 gün ve 4326 sayılı yazısı ile Kurulumuzun 28.8.1991 gün ve 2118 sayılı kararı okundu,ekleri incelendi,yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli,Merkez,Borsa Caddesi ve tapunun 43 pafta,360 ada,19 parselindeki tescilli Kurşunlu Han'a ait hazırlanan öneri restitüsyon projesinin uygun olduğuna (OLUMLU), Han'ın kuzey cephesinde orjinal duvar işlerine ve orjinal malzemesine sadık kalınarak uygulama yapılmasına karar verildi.

ASLI GİBİDİR

BAŞKAN
Prof.Dr.Altan ÇİLİNGİROĞLU
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof.Dr.Çetin TÜRKÇÜ
İMZA

Üye
SELAHATTİN ERDEMGİL
Efes Müze Müdürü
İMZA

Üye
Dr.FATMA SEDES AGO
Y.Mim.Restoratör
İMZA

Üye
İLHAMI BİLGİN
Sanat Tarihçi
İMZA

Temsilci
Üye
ALİ VEZİROĞLU
Vakıflar Bölge Md.
İMZA

Temsilci
Üye
SEVTAP VEZİROĞLU
Manisa İmar İşl.Md.
İMZA

Temsilci
Üye

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

K.K.D.

KARAR

Toplantı Tarihi ve No. = 25.12.1991-224
Karar Tarihi ve No. = 25.12.1991- 2368

Toplantı Yeri
İZMİR

Manisa İli,Merkez,Ege Mahallesi ve tapunun 47 pafta,360 ada,19 parselindeki tescilli Kurşunlu Han'la ilgili olarak Kurulumuz'un 2.10.1991 gün ve 2173 sayılı kararı ile onaylı projeye aykırı uygulama yapıldığı hakkındaki Manisa Belediyesi İmar İşleri Müdürlüğü'nün 9.10.1991 gün ve 1600 sayılı yazı ile 21.11.1991 gün ve 2658 sayılı yazı uyarınca hazırlanan rapor okundu,ekleri incelendi,yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli,Merkez,Ege Mahallesi ve tapunun 47 pafta,360 ada,19 parselindeki tescilli Kurşunlu Han'da yapılan uygulamalarla ilgili olarak;

-Kuzey cephedeki sıvaların kaldırılarak orijinal duvar ve izlerin ortaya çıkarılmasına ve sundurmanın yıkılmasına,bu cephede restorasyon projesine göre kaldırım üzerinde devam etmesi gereken odaların orijinalini yansıtacak ölçüde inşa edilmesine

-Kurulumuz'un 2.10.1991 gün ve 2173 sayılı kararı ile onaylı restitüsyon projesi doğrultusunda uygulama yapılmasına ve aykırı uygulamaların onaylı projeye göre düzeltilmesine karar verildi. ASLI GİBİDİR

S

BAŞKAN
Prof.Dr.Altan ÇİLİNGİROĞLU
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof.Dr.Çetin TÜRKCÜ
İMZA

Üye
Yard.Doç.Dr.EMEL GÖKSU
İMZA

Üye
Dr.FATMA SEDES
Y.Mim.Restoratör
İMZA

Üye
İLHAMİ BİLGİN
Sanat Tarihçi
İMZA

Temsilci
Üye
SEVTAP SAATÇIOĞLU
Manisa Bel.
İMZA

Temsilci
Üye
ALİ VEZİROĞLU
Vakıflar Bölge Md.
BULUNMADI

Temsilci
Üye

Ek:5

EK.2

T U T A N A K T I R

Manisa-Merkez,Ege Mahallesi,Borsacaddesi üzerinde bulunan mülkiyeti vakıflara ait,tarihi eski eser KURŞUNLUHAN hakkında Manisa İl Kültür Müdürlüğünün 11.9.1991 gün ve 2022 sayılı yazılarında belirtikleri,adı geçen hanın içerisinde kiracı dernek marifetiyle güney ve güney batıya bakan kısım odalarında ara duvarların kaldırılarak eserde değişiklik yapıldığının belirtilmesi üzerine mahalline gidildi,Kurşunluhan kiracısı Dernek Müdürü ile görüşüldü,hanın bahismevzuu odaları gezildi.Neticede,

Kurşunluhan binasının güney ve güney batısına bakan iki adet odanın bulunduğu bu odaların ara duvarlarının içerisinde bulunan baca kısımlarının açıldığı,duvarların tamamen değildi,sadece baca kısmının açıldığı ve odalardan biribirine bir kapı şeklinde geçişin sağlandığı tesbit edilmiştir.

Yurt Müdürünün buşvurulan ifadesinde "duvarın tamamen yıkılmasının bahismevzu olmadığı,kullanılmayan baca yerinin açıldığı,ancak bu durumun hemen giderileceğini ve eski orjinal şekline en kısa zamanda getirileceğini " ifade etmişlerdir.

İsbu tutanak bu münasebetle tanzim ve imza edildi.16.9.1991

Cezmi Huyut
Ayn.Saymanı

İmam Hatip Orta Ve Yüksek
Tahsil Gençliğine Yrd.Dr.

ASLI GİBİDİR
02 MART 1992

RAPOR 450001088-RP002

45.01-/3

R A P O R

Manisa İli Merkez Borsa Caddesi üzerinde bulunan ve tapunun (43) pafta, (360) ada, (19) nolu parselinde kayıtlı olan Kurşunlu Handa, Hanın kiracısı İmam Hatip Orta ve Yüksek Tahsil Gençliğine Yardım Derneğince yapılan tadilatlar, Vakıflar Genel Müdürlüğünün 3.4.1992 gün ve EML.A.1.17/1.4.1820 sayılı yazısı üzerine, 21.4.1992 tarihinde tarafımızdan mahallinde incelenmiştir.

İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 28.8.1991 gün ve 2118 sayılı kararında belirtilen, Hanın iç kısmında güney ve güney batı tarafında yer alan odalarının yıktırılarak bacaları ile odaların birbirine bağlanmasını sağlayan geçişler, kiracı Dernek tarafından eski haline getirilmiştir.(Foto= 1,2,3,4, 5,6,)

Arz ederiz. 8.5.1992

Nadir TOPKARAOĞLU
Sanat Tarihçi

H. TANEL BAYRAM

EK:(1) Ad. Kurul Kararı
(1) Ad. Kroki
(6) A d. Fotoğraf

RAPOR 450001088-RP001

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 1.7.1992-257
Karar Tarihi ve No. : 1.7.1992-2766

Toplantı Yeri
İ Z M İ R

Manisa İli,Merkez,Ege Mahallesi,Borsa Caddesi üzerinde bulunan ve tapunun 43 pafta,360 ada,19 parselinde kayıtlı tescilli Kurşunlu Han'ın kuzey cephesinden geçen yol ve bu cephede yapılacak olan yeni uygulamaya esas teşkil edecek kararın alınması istemine ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğünün 23.1.1992 gün ve R 92 sayılı,18.2.1992 gün ve 1065 (92) sayılı,18.2.1992 gün ve 92 sayılı yazıları,Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün 10.4.1992 gün ve 1296 sayılı yazısı,Manisa Valiliği Kültür Müdürlüğü'nün 12.2.1992 gün ve 311 sayılı yazısı ile konu hakkında Kurulumuzca alınan 25.12.1991 gün ve 2368 sayılı kararı uyarınca hazırlanan rapor okundu,ekleri incelendi,yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli,Merkez,Ege Mahallesi,Borca Caddesi üzerinde bulunan ve tapunun 43 pafta,360 ada,19 parselinde kayıtlı tescilli Kurşunlu Han'ın kuzey cephesinden geçen yol ve bu cephede yapılacak yeni uygulamaya esas teşkil edecek kararın alınması istemine ilişkin;

-Hanın kuzey cephesindeki sundurmanın yıkılmasına sıvaların kaldırılarak orijinal duvar ve kemer izlerinin ortaya çıkarılmasına,kaldırım üzerinde devam etmesi gereken restitüsyon projesindeki özgün dükkanların kemerlerinin ve duvar izlerinin bitmemiş izlenimini verecek şekilde 1(bir) metre devam ettiğini gösteren yeni uygulama projesinin Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Mimar

BAŞKAN
Prof.Dr.Altan ÇİLİNGİROĞ
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof.Dr.Çetin TÜRKÇÜ
İMZA

Üye
Yard.Doç.Dr.EMEL GÖKSU
İMZA

Üye
Dr.FATMA SEDES
Y.Mim.Restoratör
İMZA

Üye
İLHAMİ BİLGİN
Sanat Tarihçi
İMZA

Temsilci
Üye
SEVTAP SAATÇİOĞLU
Manisa İmar İşl.md.
İMZA

Temsilci
Üye
Ali VEZİROĞLU
Vakıflar Bölge Müd.
İMZA

Temsilci
Üye

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 10.9.1993-308
Karar Tarihi ve No. : 10.9.1993-3462

Toplantı Yeri
İZMİR

Manisa İli,Merkez,Ege Mahallesi,Borsa Caddesinde ve tapunun 43 pafta,360 ada,19 parselinde kayıtlı korunması gerekli kültür varlığı KURŞUNLU HAN'ın kuzey cephesinde Kurulumuzun 1.7.1992 gün,2766 sayılı kararı ile istenen Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün tarihsiz;B02.1.VGM.0.10.00.01/45.00-3054 (93) sayılı yazıları okundu, ekleri incelendi,yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli,Merkez,Ege Mahallesi,Borsa Caddesinde ve tapunun 43 pafta,360 ada,19 parselinde kayıtlı KURŞUNLU HAN'ın kuzey cephe düzenlemesi projesinin;kuzey cephe sıva raspası yapıldıktan sonra çıkan izlere göre yeniden görüşülmesinin uygun olduğuna karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Başkan
Prof.Dr.Altan ÇİLİNGİROĞLU
İMZA

BaşkanYardımcısı
Dr.Fatma SEDES
İMZA

Üye
Doç.Dr.Atilla ÇİMCOZ
BULUNMADI

Üye
Yr.Doç.Dr.Ülker SEYMEN
İMZA

Üye
İlhamiBİLGİN
Sanat Tarihçi
İMZA

Temsilci
Üye
ALİ VEZİROĞLU
Vakıflar Bölge Müd.
İMZA

Temsilci
Üye
HALİM SEZİCİ
Bel.Bşk.Yard.
İMZA

Temsilci
Üye

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 16.9.1994=354
Karar Tarihi ve No. : 16.9.1994-4169

Toplantı Yeri
İZMİR

Manisa İli,Merkez,Ege Mahallesi,Borsa Caddesinde ve tapunun 43 pafta,360 ada,19 parselinde kayıtlı KURŞUNLU HAN'ın kalorifer tesisatı yapılması istemine ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğünün 29.8.1994 gün,B.02.1.VGM. 0.10.00.01/45.00/11751 (94) sayılı yazıları okundu,ekleri incelendi,yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli,Merkez,Ege Mahallesi,Borsa Caddesinde ve tapunun 43 pafta,360 ada,19 parselinde kayıtlı kültür varlığı KURŞUNLU HAN'a kalorifer tesisatı yapılması isteminin yapının orjinal karakteri ile bağdaşmadığı ve teknik imalatların yapının özgün durumunu zedeliyeceği nedeni ile reddine,karar verildi.

ASLI GİBİDİR
Hülya Copuzoğlu
Y. Mim. Rest.

Başkan
Prof.Dr.Altan ÇİLİNGİROĞLU
İMZA

Başkan Yardımcısı
Doç.Dr.Atilla CİMCOZ
BULUNMADI

Üye
Yr.Doç.Dr.Ülker SEYMEN
BULUNMADI

Üye
Doç.Dr.Orcan GÜNDÜZ
İMZA

Üye
Doç.Dr.Zeynep MERCANGÖZ
İMZA

Temsilci
Üye
SEVTAP GÜRTOPRAK
Manisa Bel.
İMZA

Temsilci
Üye
İzmir Vakıflar Bölge Müd.
İMZA

Temsilci
Üye

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No :8.2.1995-380
Karar Tarihi ve No :8.2.1995-4596

Toplantı Yeri
İZMİR

Manisa İli, Merkez, Ege Mahallesi , Borsa Caddesinde ve tapunun 43 pafta, 360 ada, 19 parselinde kayıtlı korunması gerekli kültür varlığı KURŞUNLU HAN'ın kuzey cephesinde cephe sıvası raspası isteyen 10.9.1993 gün, 3462 sayılı kararımız gereği yapılan çalışmanın sonucuna ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 30.12.1994 gün, B.02.1.V.G.M.0.10.00.01/R-8 sayılı yazıları okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli, Merkez, Ege Mahallesi , Borsa Caddesinde ve tapunun 43 pafta, 360 ada, 19 parselinde kayıtlı KURŞUNLU HAN'ın kuzey cephesinde yapılacak uygulamaya ilişkin nihai kararın verilebilmesi için, konunun Kurul Üyelerince yerinde incelenmesinden sonra tekrar görüşülmesine karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Hülya Çoputoğl
Y. Mim. Rest.

Deniz TÜRKMEN
Müdür

Başkan
Prof.Dr.Altan ÇİLİNGİROĞLU
İMZA

Başkan Yardımcısı
Doç.Dr.Atilla CİMCOZ
BULUNMADI

Üye
Doç.Dr.Ülker SEYMEN
İMZA

Üye
Doç.Dr.Orcan GÜNDÜZ
İMZA

Üye
Doç.Dr.Zeynep MERCANGÖZ
İMZA

Temsilci
Üye
Ali İhsan İPEK
Vakıflar Bölge Müd.
İMZA

Temsilci
Üye
Kadriye ORMAN
Manisa Bel.Tem.
İMZA

Temsilci
Üye

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No : 4.12.1996-458
Karar Tarihi ve No : 4.12.1996-6285

Toplantı Yeri
İZMİR

Manisa ili,Merkez,Ege Mahallesi,Borsa Caddesinde ve tapunun,43 pafta,360 ada,19 parselinde kayıtlı tescilli Kurşunlu Han'ın Kuzey cephesinde yeralan mevcut dükkanların sıvanmasına ilişkin,Koruma Kurulu Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan rapor okundu,ekleri incelendi,yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa ili,Merkez,Ege Mahallesi,Borsa Caddesinde ve tapunun 43 pafta,360 ada,19 parselinde kayıtlı tescilli Kurşunlu Han'ın Kurulumuz'un 8.3.1996 gün ve 4670 sayılı kararı ile sıvanan kuzey cephesinde yeralan,mevcut dükkanların zemin kat cephelerinin beyaz renge boyanmasına,karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Filiz GÜRBOĞA
Sanat Tarihçi

Başkan
Prof. Dr. Altan ÇİLİNGİROĞLU
İMZA

Baskan Yardımcısı
Prof. Dr. Orhan GÜNDÜZ
İMZA

Üye
Doç. Dr. Ülker SEYMEN
BULUNMADI

Üye
Doç. Dr. Zeynep MERCANGÖZ
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. A. Gülçin KÜÇÜKKAYA
İMZA

Temsilci
Üye
KADRİYE ORMAN
Manisa Bel.
İMZA

Temsilci
Üye

Temsilci
Üye

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 25.12.2009-242 **45.00/87**

KARAR TARİHİ VE NO : 25.12.2009- 5401 **Toplantı Yeri İZMİR**

Manisa ili, Merkez, Ege mahallesi, Borsa caddesinde bulunan, tapunun 43 pafta, 360 ada, 19 parsel numarasında kayıtlı, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait tescilli Kurşunlu Han'da sonradan kapatılan revak bölümündeki doğramanın mevcut detaya uygun olarak ahşap malzeme ile yenilenmesi şeklindeki basit onarım istemine ilişkin İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 10.11.2009 tarihli ve B.02.1.VGM.1.14.00.01/5467 sayılı yazısı okundu, eki ve işlem dosyası incelendi. Yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa ili, Merkez, Ege mahallesi, Borsa caddesinde bulunan, tapunun 43 pafta, 360 ada, 19 parsel numarasında kayıtlı, İzmir I Numaralı KTVKK'nun 02.06.1988 tarihli ve 348 sayılı kararı ile tescillenen, İzmir II Numaralı KTVKK'nun 26.05.2004 tarihli ve 1674 sayılı kararı ile sınırları belirlenen ve İzmir II Numaralı KTVKBK'nun 10.11.2007 tarihli ve 3461 sayılı kararı ile sınırları genişletilerek koruma amaçlı imar planı onaylanan Kentsel Sit Alanında yer alan Kurşunlu Han'da özgün görünümü bozan ve tahrip eden tüm izinsiz uygulamaları gerçekleştiren ilgililer hakkında 5226-3386 sayılı Yasalar ile değişik 2863 sayılı Yasa kapsamında yasal soruşturma açılmasına;

Hanın içerisinde, güney ve güneybatı tarafındaki odaların ara duvarlarının yıkılarak birbiriyle bağlantılarının sağlanması ve hanın orijinal planının değiştirilerek tahribat yapılmasına ilişkin alınmış olan İzmir II Numaralı KTVKK'nun 28.08.1991 tarihli ve 2118 sayılı kararı gereği açılan yasal soruşturmanın takibinin yapılmasına;

Yapıdaki tüm izinsiz uygulamaların kaldırılmasına ilişkin rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin ivedilikle değerlendirilmek üzere Kurulumuza iletilmesine;

İzinsiz uygulamaların kaldırılması konusunun kararımız ile istenilen projelerin Kurulumuza iletilmesinden sonra değerlendirilmesine, karar verildi.

BAŞKAN
Dr. Buğra GÖKÇE
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Refika ERKIZAN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

ÜYE
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Harun ÜRER
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

ÜYE
Berrin TEZGEN
İMZA

ÜYE
R.Canan MALKOÇO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

ÜYE
Manisa Belediye Başkanlığı
BULUNMADI

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 26.01.2011-299 **45.00/87**

KARAR TARİHİ VE NO : 26.01.2011-6530 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa ili, Merkez, Ege Mahallesinde bulunan, İzmir I Numaralı KTVKK'nun 02.06.1988 gün ve 348 sayılı kararı eki listede 64. sıra numarasında tescil edilen, İzmir II Numaralı KTVKK'nun 26.05.2004 gün ve 1674 sayılı kararı ile sınırları belirlenen Kentsel Sit Alanında kalan mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait, tapunun 47 pafta, 360 ada, 19 parsel numarasında kayıtlı Kurşunlu Han'a ilişkin 25.12.2009 tarih ve 5401 sayılı karar gereği hazırlanan rölöve restitüsyon ve restorasyon projelerinin iletildiği Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğü'nün 20.12.2010 tarih B.02.1.VGM.1.14.00.01.062(3500)-1/4732 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 25.01.2011 tarih ve 89 Sayı ile kayıtlı rapor okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa ili, Merkez, tapunun 47 pafta, 360 ada, 19 parsel numarasında kayıtlı Kurşunlu Han'ın koruma grubunun I.grup yapı olarak belirlenmesine,

-Kurulumuzun 25.12.2009 tarih ve 5401 sayılı kararının geçerli olduğuna,

-Tescilli han yapısına ilişkin hazırlanan rölöve-restitüsyon ve restorasyon projelerinin uygun olmadığına,

-Rölöve kat planlarının 1/50 ölçekli uygulama projesi tekniğinde, kesit sayısının artırıldığı ve üst kattaki revakları taşıyan beton sütunların doğru işlendiği biçimde düzenlenmesine,

-Restitüsyon projesinin; yapının özgün taşıyıcı sistemine zaman içinde yapılmış olan müdahalelerin, yapı elemanlarının (kapı, pencere açıklıklarının formları, sütun, yer ve tavan döşemeleri, nişler, revaklar, vb.) dönem örnekleri dikkate alınarak, üniversitelerin ilgili bölümlerinden (sanat tarihi, mimari restorasyon, inşaat mühendisliği) uzman danışmanlar tarafından hazırlanacak uygulamaya dönük rapor ile birlikte yeniden düzenlenmesine,

-Restitüsyon projesi dikkate alınarak, hazırlanacak restorasyon projesinin kurulumuza iletilmesinden sonra konunun görüşülebileceğine karar verildi.

BAŞKAN
Doç Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Refika ERKIZAN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

ÜYE
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Berrin TEZGEN
İMZA

ÜYE
Turan BARLAS
İMZA

ÜYE
Doç.Dr. Yüksel SAYAN
İMZA

ÜYE
Azmi AÇIKDİL
Manisa Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
R.Canan MALKOÇO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 27.05.2011-318 **45.00/87**

KARAR TARİHİ VE NO : 27.05.2011-7009 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa ili, Merkez, Ege Mahallesinde bulunan, İzmir I Numaralı KTVKK'nun 02.06.1988 gün ve 348 sayılı kararı eki listede 64. sıra numarasında tescil edilen, İzmir II Numaralı KTVKK'nun 26.05.2004 gün ve 1674 sayılı kararı ile sınırları belirlenen Kentsel Sit Alanında kalan mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait, tapunun 47 pafta, 360 ada, 19 parsel numarasında kayıtlı Kurşunlu Han'a ilişkin 26.01.2011 tarih ve 6530 sayılı karar doğrultusunda yeniden hazırlanan rölöve restitüsyon ve restorasyon projelerinin iletildiği Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğü'nün 20.04.2011 tarih B.02.1.VGM.1.14.00.01.062(3500)-1/1722 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 24.05.2011 tarih ve 525 sayı ile kayıtlı rapor okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa ili, Merkez, tapunun 47 pafta, 360 ada, 19 parsel numarasında kayıtlı Kurşunlu Han'a ilişkin hazırlanan rölöve projesinin uygun olduğuna,

- İlk dönem olarak öngörülen restitüsyon projesinde; gerek güneydoğu yönündeki tuvaletler, gerek batı girişinin avluya doğru olan kısmında sağda ve solda bulunan odaların giriş koridoruna açılan geniş muhdes açıklıklarının orijinal kabul edilmesi, gerek üst kattaki revaklar ile parapet duvarı ilişkisinde yapılan hatalar nedeni ile restitüsyon projesinin uygun olmadığına,
- Restorasyon projesinin ise tamamen mevcut durumun korunmasına yönelik bir öneri getirmesi nedeni ile uygun olmadığına; revak sisteminin özgün duruma getirildiği (yuvarlak kemerli, taş sütunlu, metal yada ahşap gergili, üst kattaki korkulukların imal edildiği), revakların açıldığı, batı girişi üzerindeki mekanların altındaki tesisat odasının kaldırılıp, bu mekanın özgün durumuna getirildiği, bu mekanın sağındaki ve solundaki odaların pencerelerinin üstündeki dolgu tuğlanın kaldırıldığı biçimde hazırlanacak restorasyon projesinin Koruma Bölge Kuruluna iletilmesine,

BAŞKAN
Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Refika ERKIZAN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

ÜYE
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Turan BARLAS
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Yüksel SAYAN
İMZA

ÜYE
Berrin TEZGEN
İMZA

ÜYE
Vacide MERTER ELMALI
Manisa Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
Canan MALKOÇO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

Tescil Dosyasına

MANİSA, MİSİRLİHİSAR KURŞUNLU HAN'A AİT VAKFİYE

585 numaralı defterinin 16.sayfa 16.sırasında kayıtlı "Ali paşa ibni Hüseyin vakfı"na ait evaili Cemaziye'l-âhir 973 H. (1565 M.) tarihli Arapça vakfiyyenin âyet ve hadis ve dua cümleleri hariç olarak tercemesidir.

Her mühim iş kendisile yükselen umuri âliyenin âlası ve her sözün evveli kendisile yücelenen kıymetli incilerin en parlağı azamet ve kibriye sahibi meiliki müteâl olan Cenab-ı Hakka hamddır öyle Allah ki ezeli azalde kâinatı örneksiz tayin eyledi ve güzel nimetleri tavri vücud'de bulunan her şey'e ifaze buyurdu mevahib ve âtaya kaynaklarını itmam etti hatta haddi malumunu tecavüz etti ve büyük bahşişlarla anları tâltif etti ve insanı en güzel bir suretde hâlk eyledi ve ani anlatma kerâmetile mükerrem kıldı ve istişhad ve istidlâl yollarına muvaffak kıldı. Dostluk ve alış veriş olmayan kıyamet günü gelmezden evvel gizli ve âşikâr olarak allah rızası için verilen nafakanın sevabını kat kat eyledi ve huzuri kudsu takdise müsteid ve vuslete talib olan kimselere tedris ve tederrüs keyfiyyeti olmaksızın fazlu keremile ilmi ledünniyi talim buyurdu ve kendisle kitab başlangıcının en güzeli ve faslı hitabın en bereketlisi hazreti Adem su ile toprak arasında iken peygamber olan ve Cenab-ı Hak kendisini Peygamberlerin arasından seçüp kendisini sıdık lisâni ile yükselten ve nazmı mustetab ile intak eylediği Peygamberini levlâk.. hitabile müşerref kıldı ve Vema erselnake.. - hitabı celili ile kulaklarını süslediği Peygamberinin üzerine olsun öyle Peygamber ki gaza ve harblerde kılınç çekti o Resule Kabe kıble, Kur'an imam oldu ve nübüvvet binası anınla hitam buldu minber ve mihrabda dini kavimi beyan ve dini kavimin esasini tahkim ve mebanii şer'i mustekimi teşyid ve tahkim buyurdu ve mucizesinin nurile şeriatın nuri gayei kemâle erdi ve tahirler olup dini vikaye ve doğru yollarda çalışan ve hidayet yıldızları ve atiye denizleri bulunan ve vahiy kitabetini ve dirasetini deruhde eden ve ashabın hayırlısı ashabi üzerine veşeriate riayetle bakub muhafaza eden etbaına ve etbai etbai üzerine kıyamete kadar salât olsun ey Rabbımız bizi rahi hakka hidayet ettikten sonra kalblerimizi şek ve zanna meyl ettirme ve bize indinde rahmeti mahz olan istikamet üzre tevfık bahş ve inayet eyle tahkık sen cümlenin müradini vericisin mebde' ancak sendendir ve rucu ancak sanadır. Hamdü sena ve salâtü selâm vecibesini edaden sonra bu vakfiyye lâfızları ve amanaları sahih şer'i bir vesika asıl ve binaları sarih ve mer'i bir yazıdır mazmun ve mündericati zikri âti hususi beyandan ibaretdir şöyleki: ince düşünen her akil sahibleri nezdinde ve eyi gözle bakan bütün erbabi tecrübe indinde açık bir bedahet gibidir belki zaruriyyati evveliyye mesabesindedir ki lâyık ve münasib olan şey sahibi ceberut olan Cenab-ı Hakk'ın "ey basiret erbabi ibret alın" me'lindeki buyruğu ile amel edüp haliku ibadın masruatını teemmül ve kevnu fesad âlemini tedbirinde tedebbür ve mülkün etvarina ve melkûtun esrarine hakkı ibret ile bakup ibret almaktır çünkü göklerde ve yerlerde önce ne zuhur etmiş ve nilkatda ne hasıl olmuş ise cümlesi Rabbilâlemin olan Cenab-ı Hakk'ın hâlk buyuruğu şey' olup allahın kudretine ve birliğine açık bir delil, samediyyet ve vahdaniyetine açık bir burhandır nitekim Cenab-ı Hak va'du vaidi mutazammın olan nazmi keriminde bu hususi bildirmektedir (âyeti kerime vakfiyyede yazılıdır) binaenaleyh akili kâmil ve lebibi âmile lâyık olan Allahın rızai kerimini taleb etmek ve bu babta pek çok çalışmak ve mebde' ve meadini anlamağa yüzünü çevirmek ve kendisinden artan fazlayı zâdü zahiresine sarf etmek ve Allahın tevfiki ile iyice bakarak eşyayı olduğu gibi görmek ve deni dünyaya ve anın aldatıcı yaldızlarına iltifat etmemektir çünkü dünya hüzün ve belâ mahalli olup sukûn ve safa yeri değildir açık ve kapalı kederlerin cevlângâhidir her saat musibet ve belâ mahallidir yüksek sesle münadi her nefis ölümü tatacaktır diye nida etmektedir. Dünyada ne sultan ne vezir ne hakim ne emir bakı ve daimi değildir dünyada ne vâli ne zengin ne nebi ne veli muhalled ve müebbed kalmamıştır. Nice padişahlar dünyaye ve içinde bulunanlara mâlik oldular ve harab memleketleri ve çölleri imar eylediler ve binlerce sene nefsin arzuları yerine geleceği sandılar bir de bakti ki ölüm bir sene içinde geliverdi ve nice padişahlar öyle mallara malik, oldular ki

BİLGİ NOTU 460301006-BN001

RAPOR

ABİDE VE YAPI İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞINA

Manisa ili, Alaşehir ilçesinde bulunan, Veziri-Azam Cedit Ali Paşa Vakfından Kervansaray (Kurşunlu Han) ve Yonca Hanı Mahallesinde incelenmiştir.

İlişikteki krokide de görülebileceği gibi, Kurşunlu Hanı, şimdi Belediyece "Pazar yeri" haline getirilen bir avlunun üç tarafında yer alan muhtelif hacimlerden oluşmaktadır. Çok tadilâta uğramış olmasına rağmen, yeryer orijinal tuğla tonoz ile örtülü mekanları görülebilmektedir. Bugün kuzeyindeki Philadelphia caddesinden girilerek, merdiven vasıtasıyla çıkılan doğu kısımda (soğuk hava deposu olarak kullanılmakta) tonozlu bir hacim ile, buna dik vaziyette (kuzey-güney) doğrultusunda uzanan ve orijinal haliyle tonozla örtülü olduğu kalan izlerden anlaşılan diğer bir hacim, hanın, az çok tadilâta rağmen, seçilebilen orijinal kısımlarındandır. Uzun dikdörtgen planlı hacim, muhtemelen hanın orijinal sevakının avlu cephesi kapatılarak bugünkü haline getirilmiştir. Yine bu kısımda yer alan bir merdiven vasıtasıyla çatıya çıkılmaktadır. Çatıda çok tadilata uğramış, üzeri tamamen düzeltilerek, "açık düğün salonu" olarak kullanılmaktadır.

Avlunun batı kısmında ise, alt katta (pazar yerinin altında) hana ait orijinal dükkânlar aynen muhafaza edilmiş durumdadır. Takriben 3.30x 4.50 m2 ebadındaki bu hacimler, tonozla örtülü olup, önlerindeki kemerler vasıtasıyla sokağa açılmaktadır. Dükkânların üst kısımlarıda Belediye tarafından düzeltilerek "Pazar yeri"ne dahil edilmiştir. Ayrıca hanın kuzey cephesine de yeni dükkânlar ilâve edildiğinden, orijinal dış görünümünü kaybetmiştir.

Vakfiye tarihine göre H.973 (M.1565) tarihinde inşa edilen ve mevcut kalıntılarından 3 katlı olduğu intibaını uyandıran hanın sonradan yapılan ilavelerin kaldırılması ve değişikliklerin düzeltilmesinden sonra orijinal görünümüne kavuşturulması ve daha fazla tahrib olmasının önüne geçilmesi, bu mimari olduğu kadar tarihi değeri de büyük olan hanın, sonraki nesillere intikalini sağlamak bakımından zorunludur.

Kurşunlu Hanın kuzey tarafında, Pahiladelphia caddesinin diğer yakasında ise Yonca Hanının mevcut olduğu, kalan izlerden ve mahalli söylentilerden anlaşılmaktadır.

RAPOR 460301006-RP001

T. C.
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
M A N İ S A
VAKIFLAR MÜDÜRLÜĞÜ

Manisa
12 Ocak / 1974

Dosya No : 1/12
Sayı : 35
Eki : 1

Vakıflar Genel Müdürlüğüne
ANKARA

Ar.ve Neş.Da.Bşk:

Vakıf yoluyle vücuda gelip tarihi ve mimari kıymeti haiz Eski Eserlerden olduğu anlaşılan, Alaşehir İlçesindeki Kervansaraya ait Manisa 1973 İl yıllığından çıkarılan kayıt örneği ilişikte sunulmuştur.

Tetkikinden de anlaşılacağı üzere, Kervansarayın Semiz Ali paşa veya gedik Ali paşa vakfından olup 1535 - 1548 yılları arasında inşa edildiği ve halen Alaşehir Belediyesi tarafından kiraya verildiği anlaşılmaktadır.

7044 Sayılı Kanuna göre idaremize devri gereken yerlerden olup olmadığı hususunda yapılacak tetkikat ve tahkikata esas olmak üzere, adı geçen Kervansaraya ait vakfiye veya sair kayıt mevcut ise tastikli bir örneğinin gönderilmesi teminini saygı ile arzederim.

İsmail Gengör
Vakıflar Müdürü
İmza

Aslı Gibidir.
28.1.1974

YAZISMA 460301006-YZ001

T.C.
V A K I F L A R G E N E L M Ü D Ü R L Ü Ğ Ü
Arşiv ve Yayan Dairesi Bşk.

D-6-Va-kyt-18/37

Ankara
21 Ocak 1974

Vakıflar Müdürlüğüne
MANİSA

Eki:
1

12/1/1974 gün ve 35/1/12 sayılı yazınıza karşılıktır.

Kayıtlar üzerinde yapılan araştırma ve incelemede: Manisa'nın Alaşehir İlçesinde (Semiz Ali paşa) veya (Gedik Ali paşa) adında birsinin han vakfettiğine dair bir vakıf ve vakfiye kaydına rastlanılamamıştır.Ancak,Alaşehir' de Tahtapazarında (Muhasıl paşa)nın bina eylediği kenifanın tamiri için (İbrahim Beşe)nin vakfettiği hana tayin olunan mütevelliye ait Gurrei Cemaziyel-ulâ/1121 tarihli bir kaydın mevcut olduğu ve bununda yazınızda bahis mevzuu edilen han olması ihtimaline binaen mezkür kaydın tasdikli bir örneği ilişik olarak gönderilmiş tir.

Bilgi edinilmesini rica olunur.

İmza
Vakıflar Genel Müdürü Y.
Ferit Altınok
Genel Müdür Yardımcısı

İmza

Aslı Gibidir
28.1.1974

17/1/1974
A/A İmza

YAZIŞMA 460301006-YZ003

Dosya

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER VE ANITLARI
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

K A R A R

Toplantı No.veTarihi: 269-14.5.1976
Karar No. ve Tarihi : 48-14.5.1976

Toplantı yeri:

A N K A R A

Manisa İli, Alaşehir İlçesinde bulunan Vezir-i Azam Cedit Ali Paşa Vakfından Kervansaray (Kurşunlu han) hakkında, Vakıflar Genel Müdürlüğünün 12.5.1976 gün ve 45.II.AO-312 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan müzakeresi sonunda:

Manisa İli, Alaşehir İlçesinde bulunan Vezir-i Azam Cedit Ali Paşa Vakfından Kervansaray (Kurşunlu han) Yonca Hanının 7044 yasa kapsamına giren korunması gerekli Eski Eserlerden olduklarına, ihya edilmesi için restitüsyon projesinin hazırlanarak onaylanmak üzere Kurulumuza getirilmesine karar verildi.

Aslı Gibidir.
Nemika Altan
Arkeolog.
Resmi mühür ve İmza

ORHAN ALSAÇ
Başkan

H.KEMALİ SÖYLEMEZOĞLU
Başkanvekili

Üye Akozan(Feridun)	Üye Aktepe(Münir) Bulunmadı	Üye Akurgal(Ekrem) Bulunmadı	Üye Alkım(Bahadır) Bulunmadı	Üye Alsaç(Orhan)
Üye Eldem(Sedad H.) Bulunmadı	Üye Eyice(Semavi) Bulunmadı	Üye Kırsıoğlu(Fahrettin)	Üye Kuban(Doğan)	Üye Kuran(Aptullah)
Üye Orhonlu(Cengiz) Bulunmadı	Üye Ögel(Semra)	Üye Söylemezoğlu(H.Kemali)	Üye Tayla(Hüsrev)	Üye Yenen(Mithat)
Üye Yüngül(Naci) Bulunmadı	Üye Kültür Müsteşarı Bilgiç(Emin)	Üye Vakıflar Gn.Md. Çataklı(Osman) Bulunmadı	Üye Es.Eser.ve Müz. Genel Müdürü	Üye Turizm Genel Müdürü Keser(Aydın) Bulunmadı
Üye Planlama ve İmar Genel Müdürü Yüceyalçın(Kayhan)				

Aslı Gibidir
3.9.1976

Tescil Dosyası

RAPOR

ABİDE VE YAPI İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: Kültür Bakanlığı İzmir II. Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 24.08.2001 gün ve 1786 sayılı kararı.

Manisa İli, Alaşehir İlçesinde bulunan ve (223) ada, (1) no'lu parselde kayıtlı tescilli Kurşunlu Han 11.10.2001 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü teknik elemanları tarafından yerinde incelenmiştir.

Vakfiyesine göre (973) H (1565) M tarihinde yaptırılan Han zaman içinde bir çok tadilata uğramasına rağmen, özellikle doğu ve batı cephesinde orijinal mekanlar halen görülebilmektedir.

Han bir avlunun, üç tarafında yer alan çeşitli hacimlerden oluşmaktadır. Kuzey cephede caddeden girilerek merdivenlerle ulaşılan avluda revakların orijinal ayak izleri halen mevcut olup, Resim (1) doğu bölümde (eskiden soğuk hava deposu olarak kullanılmış) kemerli girişi olan tonozlu bir mekan (R.2) ve bu mekana dik vaziyette (kuzey-güney) doğrultusunda uzanan ve yine tonozla örtülü olan bölümde orjinaliğini korumaktadır.

Avlunun batı kısmında alt katta hana ait (7) adet orijinal dükkanlar yer almaktadır. Yuvarlak kemerli girişleri olan bu dükkanların üzeri tonoz örtülüdür. (R.3)

İlk odanın kuzey batı köşesinde yer alan biriketten yapılmış bir duvar eski han' dan kalan duvar kalıntılarının üzerine oturur. Bu duvarında devamında ilgi yazı' da adı geçen iki adet dükkan yer almaktadır. Yine bu dükkanların içindede Hana ait duvar kalıntıları devam etmektedir. (R.4) Dükkanlar dışarda kaldırım seviyesinde olup, trafik açısından her hangi bir tehlike söz konusu değildir.

Dükkan girişlerinin önündeki yer döşemede de orijinal taş döşeme görülmektedir.(R.5)

Belediyesince yıkımı istenilen dükkanlar şu anda yapıya estetik olarak bir şey katmamakla birlikte, hanın sokakla ilişkisini keserek han'dan kalan duvar izlerini de korumaktadırlar.

Adı geçen dükkanların yıkımının, ancak hanın tarihi ve arkeolojik araştırmaları, sanat tarihi ve teknik araştırmaları yapıldıktan sonra, anıta ait ayrıntılı bir rölöveye dayanılarak restorasyon projesi ile sonradan değişikliğe uğramış, kısmen yıkılmış ya da yokolmuş öğelerin, yapının ilk durumu, arşiv kayıtlarından, yapı üzerindeki izlerden, yapıya ait çizim, fotoğraf gibi belgelerden yararlanılarak restitüsyon projelerininde hazırlanılarak yapılacak bir onarım sırasında uygun olacağı kanaatine varılmıştır.

Bilgilerini rica ederiz

7.11.2001

Şükran ÖZEL	Faruk ESMER
Sanat Tarihçisi	Mimar

RAPOR 460301006-RP002

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 04.05.2006-80 45.02/136

KARAR TARİHİ VE NO : 04.05.2006-2091 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Alaşehir İlçesi, Soğuksu Mahallesi, İsmetpaşa Caddesi ile Sümer Oral Caddesi arasında kalan, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait, 31 M-IVc pafta, 223 ada, 1 parselde kayıtlı, Kurşunlu Han'ın Kurulumuz'un 10.2.2005 gün ve 499 sayılı kararı doğrultusunda yapılan işlemlerin değerlendirilerek Han'ın avlusundaki dolgunun alınması, dolgu üzerindeki beton kaplamanın kaldırılması istemine ilişkin, Alaşehir Belediye Başkanlığı'nın 12.4.2006 gün ve 485 sayılı yazısı, İzmir II Nolu KTVKBK Müdürlüğü'nün 24.4.2006 gün ve 854 sayılı yazısı, Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 18.4.2006 gün ve 1032 sayılı yazısı, İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 1.5.2006 gün ve 1976 sayılı yazısı ve eki Yard. Doç. Dr. Ertan Daş'ın 18.4.2006 tarihli raporu ile Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 02.05.2006 gün ve 229 sayı ile kayıtlı rapor okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli, Alaşehir İlçesi, Soğuksu Mahallesi, İsmetpaşa Caddesi ile Sümer Oral Caddesi arasında kalan, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait, 31 M-IVc pafta, 223 ada, 1 parselde kayıtlı İzmir II Nolu KTVKK'nun 13.5.2001 gün ve 2680 sayılı kararı ile son şeklini almış olan kısmen, I.(birinci) Derece, kısmen III.(üçüncü) Derece Arkeolojik Sit sınırları içinde kalan, GEEAYK'nun 14.5.1976 gün ve A-48 sayılı kararı ile tescilli Kurşunlu Han' da sağlıklı rölöve, restitüsyon ve restorasyon projesi hazırlanabilmesine yönelik Kurulumuz'un 10.2.2005 gün ve 499 sayılı kararında ön görülen işlemler ilgili kurumlar ve danışman Sanat Tarihçi raporlarından anlaşıldığı üzere kısmen tamamlanmıştır. Yapının restorasyonuna yönelik rölöve ve restitüsyon projesinin hazırlanabilmesi için yine ilgili raporlarda belirtildiği gibi Hanın I. (zemin kat) ile 2. kat zemininde ve avlusunda gerekli izleri bulabilmek ve mekanların tamamını ortaya çıkarabilmek için, avlu üzerindeki betonun kaldırılarak, altındaki dolgunun alınması, yoldaki izlerin (İsmetpaşa Caddesine ve Kışla Caddesine bakan cephelerde ve alanda) açığa çıkarılması ve sondaj çalışmaları yapılması gerektiğine; yapının ortaya çıkan bölümlerinin daha fazla tahribata uğramaması da göz önünde bulundurularak çalışmalara ivedilikle devam edilmesine; bu çalışmaların ilgili danışmanı ilgili Müze Müdürlüğü ve İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü uzmanları denetiminde yapılmasına, karar verildi.

BAŞKAN Yrd.Doç. Dr. Harun ÜRER İMZA		BAŞKAN YARDIMCISI Necdet BEŞBAŞ İMZA
ÜYE Prof. Dr. Çınar ATAY İMZA	ÜYE Prof. Dr. Zehreddin ASLAN BULUNMADI	ÜYE Refika ERKIZAN İMZA
ÜYE Yrd. Doç. Dr. Akın ERSOY İMZA	ÜYE Mustafa DEMİRBAŞ BULUNMADI	ÜYE Muammer İBİŞOĞLU Alaşehir Belediye Başkanlığı İMZA
ÜYE Dr. Birsen ERAT İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü İMZA	ÜYE Müyesser TOSUNBAŞ Manisa Müze Müdürlüğü İMZA	

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 07.12-2007-148 **45.02/136**

KARAR TARİHİ VE NO : 07.12.2007- 3525 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Alaşehir İlçesi, Soğuksu Mahallesi, İsmetpaşa Caddesinde bulunan mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait 31 M-IVc pafta, 223 ada, 1 parselde kayıtlı Kurşunlu Han'ın rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin değerlendirilmek üzere iletildiği İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 07.09.2007 tarih ve 4760 sayılı yazısı okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli, Alaşehir İlçesi, Soğuksu Mahallesi, İsmetpaşa Caddesi ile Sümer Oral Caddesi arasında kalan, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait, 31 M-IVc pafta, 223 ada, 1 parselde kayıtlı İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.5.2001 tarih ve 2680 sayılı kararı ile son şeklini almış olan kısmen, I.(birinci) Derece, kısmen III.(üçüncü) Derece Arkeolojik Sit sınırları içinde kalan, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14.5.1976 tarih ve A-48 sayılı kararı ile tescilli Kurşunlu Han' ın restorasyonuna yönelik hazırlanan rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin değerlendirilmesi istemine ilişkin, Han'ın avlu zemininin revak bölümünde, ortasında, ahır mekanı zemininde, ahır mekanı tonozu üzerinde, güney ve kuzey cephelerin önlerinde ilgili Müze Müdürlüğü, İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü uzmanları ile ilgili danışmanı denetiminde yeniden kazı çalışması yapılmasına, kazı sonucunda ortaya çıkacak verilerin projelere işlenerek Kurulumuza iletilmesinden sonra konunun değerlendirilebileceğine, karar verildi.

BAŞKAN Yrd.Doç. Dr. Harun ÜRER İMZA		BAŞKAN YARDIMCISI Necdet BEŞBAŞ İMZA
ÜYE Refika ERKIZAN İMZA	ÜYE Yrd. Doç. Dr. Akın ERSOY BULUNMADI	ÜYE Mustafa DEMİRBAŞ BULUNMADI
ÜYE Doç. Dr. Mehmet ÖZCAN İMZA	ÜYE Deniz IŞILDAR İMZA	ÜYE Muammer İBİŞOĞLU Alaşehir Belediye Başkanlığı İMZA
ÜYE Dr. Birsen ERAT İzmir Vakıflar Bölge Müdürü İMZA	ÜYE Manisa Müze Müdürü BULUNMADI	

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 26.06.2008-174 **45.02/136**

KARAR TARİHİ VE NO : 26.06.2008-4010 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Alaşehir İlçesi, Soğuksu Mahallesi, İsmetpaşa Caddesinde bulunan, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait, 31 M-IVc pafta, 223 ada, 1 parselde kayıtlı, tescilli Kurşunlu Han'ın İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.12.2007 tarih ve 3525 sayılı kararı gereği yapılan kazı sonucunda ortaya çıkan verilere göre yeniden düzenlenen rölöve ve restitüsyon projelerinin değerlendirilmek üzere iletildiği, İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 20.06.2008 tarih ve 2690 sayılı yazısı okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli, Alaşehir İlçesi, Soğuksu Mahallesi, İsmetpaşa Caddesi ile Sümer Oral Caddesi arasında kalan, 31 M-IVc pafta, 223 ada, 1 parselde kayıtlı, İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.5.2001 tarih ve 2680 sayılı kararı ile son şeklini almış olan kısmen, I.(birinci) Derece, kısmen III.(üçüncü) Derece Arkeolojik Sit sınırları içinde kalan, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14.5.1976 tarih ve A- 48 sayılı kararı ile tescilli Kurşunlu Han'da Kurulumuz'un 07.12.2007 tarih ve 3525 sayılı kararı gereği yapılan kazı ve temizlik çalışması sonucunun uygun olduğuna; bu çalışmalar sonucunda elde edilen veriler korunarak (konservasyonu yapılarak) restitüsyon ve restorasyon projelerinin yapıda kullanılan orijinal malzemeden farklı, çelik taşıyıcı sistem ve ahşap kaplama esasına dayalı, üst örtüyü de kapsayan sistem detayları ile birlikte hazırlanarak değerlendirilmek üzere Kurulumuza iletilmesine, karar verildi.

BAŞKAN Yrd.Doç. Dr. Harun ÜRER İMZA		BAŞKAN YARDIMCISI Nejdat BEŞBAŞ İMZA
ÜYE Refika ERKIZAN İMZA	ÜYE Yrd. Doç. Dr. Akın ERSOY İMZA	ÜYE Mustafa DEMİRBAŞ İMZA
ÜYE Doç. Dr. Mehmet ÖZCAN İMZA	ÜYE Deniz IŞILDAR İMZA	ÜYE Muammer İBİŞOĞLU Alaşehir Belediye Başkanlığı İMZA
ÜYE Dr. Birsen ERAT İzmir Vakıflar Bölge Müdürü İMZA	ÜYE Manisa Müze Müdürü BULUNMADI	

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 19.03.2010-254 **45.02/136**

KARAR TARİHİ VE NO : 19.03.2010-5604 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Alaşehir İlçesi, Soğuksu Mahallesi, İsmetpaşa Caddesinde mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait 223 ada, 1 parselde kayıtlı Kurşunlu Han restorasyon aşamasında uygulaması planlanan detaylı çelik konstrüksiyon planının iletildiği İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 02.03.2010 tarihli ve B.02.1.VGM.1.14.08.102.04/926 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 16.03.2010 tarih ve 178 sayılı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli, Alaşehir İlçesi, Soğuksu Mahallesi, İsmetpaşa Caddesinde mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait 223 ada, 1 parselde kayıtlı, İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.05.1992 tarihli ve 2680 sayılı kararı ile belirlenen I.(birinci) ve III.(üçüncü) Derece Arkeolojik sit sınırları içinde kalan ve Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14.5.1976 tarih ve A-48 sayılı kararı ile tescilli ve Kurulumuzun 18.12.2008 tarihli ve 4444 sayılı kararı ile restitüsyon ve restorasyon projeleri uygun bulunan Kurşunlu Hanın; restorasyon projesi doğrultusunda hazırlanmış olan çelik konstrüksiyona yönelik statik projenin uygun olduğuna, uygulamanın müellif mimar Semra EMEK ve kazı çalışmalarını yürüten Sanat Tarihçi danışman Ertan DAŞ denetiminde ilgili idarelerin (Alaşehir Belediyesi, İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü) denetimi ve gözetiminde yapılmasına, uygulama sonucunun kurul kararına uygun olduğunu gösterir proje müellifi, danışman ve ilgili idarelerin hazırlayacağı raporların kurulumuza iletilip, uygun görüş alınmadan yapı kullanma izin belgesi verilmemesine, karar verildi.

BAŞKAN
Dr. Buğra GÖKÇE
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Refika ERKIZAN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

ÜYE
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç Dr. Harun ÜRER
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

ÜYE
Berrin TEZGEN
İMZA

ÜYE
Muammer İBİŞOĞLU
Alaşehir Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
Manisa Müze Müdürü
BULUNMADI

ÜYE
R. Canan MALKOÇO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
İZMİR
VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : B.02.1.VGM.1.14.00.01-(3550) 2414
Konu : Paşa Han

ABİDE VE YAPI İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI
ABİDE ŞUBESİ
YAPI ŞUBESİ
ONARIM ŞUBESİ
6 MAYIS TARİH 1992 Sayı : 3106

İZMİR
29/ 4 /1992

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE
ANKARA

Abide ve Yap.İşl.Dai.Bşk. :

İLGİ: Ayşe Ceylan'ın 30.1.1992 tarih ve 92/5 sayılı dilekçesi.

Manisa ili, Akhisar ilçesinde bulunan Mülhak "Sarı Ahmet Paşa Vakfı"na ait Paşa Hanı, tapunun 2 pafta, 104 ada, 14 parsel numarasında"bahçeli karpiç han" vasfı ile 1488.08 m2 olarak vakfı adına kayıtlıdır.

Ekte sunulan imar durumunun incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, imara göre söz konusu hanın tam ortasından yol geçmektedir. Hanın tapu kaydında eski eser tescili bulunmadığından imar planının uygulanması halinde yok olması söz konusudur.

Anılan hanın tescil ettirilmesine dair, vakıf mütevellisinin ilgi dilekçesi ile, tapu senedi imar ve kadastro çapı, imar pafta sureti, muhtelif cephelerden çekilmiş fotoğrafları ekte sunulmuştur.

Eski eser olarak tescili hususunda;

Gereğine emirlerinizi arz ederim.

EK: Dilekçe (1 adet)
Tapu senedi (1 adet)
İmar paftası (1 adet)
İmar çapı (1 adet)
Kadastro çapı (1 adet)
Fotoğraf.(2 adet)

Ali VEZİROĞLU
Bölge Müdürü

YAZISMA 450201016-YZ001

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU
KARAR

65.01.01/55.
D.Aş

Toplantı Tarihi ve No : 19.6.1996-442
Karar Tarihi ve No : 19.6.1996-5910

Toplantı Yeri
İZMİR

Manisa İli,Akhisar İlçesi,Paşa Mahallesinde Sarı Ahmet Paşa Vakfına ait ve tapunun 2 pafta,104 ada,14 parselinde kayıtlı Paşa Hanı hakkında Kurulumuzca alınan 16.9.1994 gün ve 4171sayılı kararının yeniden gözden geçirilmesine ve tescil edilmesi istemine ilişkin,Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün 22.2.1995 gün ve B.16.0.KTV.0.11.00.01.732/45.02.30-0885 sayılı yazısı okundu,ekleri incelendi,yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli,Akhisar İlçesi,Paşa Mahallesinde bulunan,tapunun 2 pafta, 104 ada,14 parselinde kayıtlı "Paşa Hanın" Korunması Gerekli kültür varlığı olarak 2863 ve 3386 sayılı yasalar uyarınca tescil edilmesine;imar planında yer alan 14,5 metrelik yolun 145 sokak ile 91 ve 121 sokağın kesiştiği kavşaktan itibaren,Ulu Camiinin üst köşe noktasına kadar iptaline;söz konusu yolun mevcut yapı izlerini koruyarak yaya yoluna dönüştürülmesine;imar planının bu bölgesine ait mevzii bir revizyonun hazırlanarak Kurulumuza iletilmesine;Sarı Ahmet Paşa Vakfına ait olan ve Sarı Ahmet Paşa külliyesinin bir parçası olan Paşa Hanın Külliye ile birlikte bir bütün olarak korunmasına,karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Filiz GÜRBOĞA
Sanat Tarihçi

Başkan
Prof.Dr.Altan ÇİLİNGİROĞLU
İMZA

Başkan Yardımcısı
Prof.Dr.Orcan GÜNDÜZ
İMZA

Üye
Doç.Dr.Ülker SEYMEN
İMZA

Üye
Doç.Dr.Zeynep MERCANGÖZ
İMZA

Üye
Yrd.Doç.Dr.Gülçin KÜÇÜKKAYA
BULUNMADI

Temsilci
Üye
GÜNSELİ ÖZŞAHİN
İzmir Vakıflar Bölge Müd.
İMZA

Temsilci
Üye

Temsilci
Üye

KARAR 460201015-KR001

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları

İzmir Bölge Kurulu

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 59 12.12.1985 Yeri : İZMİR

Karar No. ve Tarihi : 1017 12.12.1985

Manisa İli, Çarşı Mahallesi, 285 ada da yer alan Rum Mehmet Paşa Bedesteninin mülk sahiplerince taksim istediğine ilişkin; İzmir Röleve ve Anıtlar Müdürlüğünün 9.10.1985 gün ve 750.4 (35) 2541 sayılı yazıları okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda ;

1. Manisa İli, Çarşı Mahallesi, 285 ada da bulunan Rum Mehmet Paşa Bedesteninde ki 18-21-22-29-31-32 ve 33 nolu parsellerin mülk sahiplerinin ifraz isteklerinin reddine,

2. Anıtlar Yüksek Kurulunun 22.7.1983 gün ve A-4492 sayılı kararınca bedesteninin aslına uygun olmayan tüm eklenti ve onarımların yıkılmasına, Röleve ve Restorasyon projesinin yapılmasına, Vakıflar Genel Müdürlüğünce Kamulaştırılmasının uygun olacağına karar verildi.

Aslı Gibidir.

Durmuş ACAR

Büro Müdürü

İmza ve Mühür.

BAŞKAN

PROF. DR. DOĞAN TUNA

BAŞKAN YARDIMCISI

PROF. DR. AYSEL BAYRAKTAR

VE ÜYELER

KARAR 450001103-KR001

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

SAYI : B.16.0.PER.4.45.00.00- 300 / 1333
KONU : Rum Mehmet Paşa Bedesteni

07.06.2005

VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNE
İZMİR

Manisa İli, Merkez Çarşı Mahallesi'nde bulunan, tapunun 44 pafta, 25 adasında kayıtlı Rum Mehmet Paşa Bedesteni'nin iç mekanında bulunan özel mülkiyete konu 28 parselden 21'ine ait bedellerinin İlimizdeki meslek kuruluşları tarafından ödenmesi, bununla birlikte maliklerine ulaşılamayan 7 adet parselin bedellerinin de yine meslek kuruluşları tarafından ödenmek üzere Vakıflar Bölge Müdürlüğünce kamulaştırılması; kurumunuzla yapılan görüşmelerde uygun mütalaa edilmişti.

Bu amaçla, İlimizdeki meslek kuruluşlarının sağlayacakları katkılar için Halk Bankası Manisa Şubesi'nde 10000707 nolu Valiliğimiz adına bir hesap açılmış, meslek kuruluşlarının parasal katkıları belirtilen hesapta Valiliğimiz uhdesine alınmıştır.

Bedesten'in söz konusu iç mekanındaki özel mülkiyete konu parsellerin satın alma işlemlerinde iki kez tapu tescil işlemine yol açmamak ve süre kaybını önlemek amacıyla, özel mülkiyetteki satın alma işlemlerinin doğrudan Vakıflar Bölge Müdürlüğünce yapılması uygun görülmektedir.

Buradan hareketle, 2863 Sayılı Kanunun 15. maddesi (b) bendi hükmü çerçevesinde, Bedesten iç mekanındaki özel mülkiyete ait parsellerin **Valiliğimiz Halk Bankası Manisa Şubesi 10000707** nolu hesabından ödenmek üzere Vakıflar Bölge Müdürlüğünce satın alma ve kamulaştırma işlemlerinin yapılması hususunda gereğini rica ederim.

Orhan IŞIN
Manisa Valisi

EK: Parsellere Ait 07.06.2005 Tarihi İtibariyle
Düzenlenen Satın Alma Tutarları (1 Sayfa)

T.C.
BAŞBAKANLIK
Vakıflar Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.1.VGM.0.11.00.201.08.35.B.8.13/2.1-4319 14328 19/08/2005
Konu : Kamulaştırma

VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNE
İZMİR

İlgi: a) 03.08.2005-05.08.2005 tarihli ve 4223-4267 sayılı yazılarınız.
b) Vakıflar Genel Müdürlüğünün 20.05.2005 tarihli ve 2662/8625-6 sayılı genelgesi.

Manisa ili, Merkez, Çarşı Mahallesinde bulunan tapunun 45 pafta, 285 ada üzerindeki Rum Mehmet Paşa Bedesteninin iç mekanında yer alan, mülkiyetleri şahıslara ait 44 pafta, 285 ada, 5,6,7,8,9,10,11,29,30,31,32,44,45,46,47,48,49,50,51,52,54,55,56,57,58,59,60 ve 61 nolu parsellerin 4650 sayılı kanun ile değişik, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun ilgili maddelerine göre belirlenecek bedeller üzerinden taşınmazların bedellerinin Manisa da bulunan meslek kuruluşları tarafından karşılanmak kaydı ile kamulaştırılması için Vakıflar Meclisinin 17.08.2005 tarihli ve 793/795 sayılı kararı yazımız ekinde gönderilmektedir.

Söz konusu taşınmazların kamulaştırma işlemlerinin ilgi (b) de kayıtlı genelgede belirtilen esaslar çerçevesinde sonuçlandırılmasını rica ederim.

Aydın ŞEÇKİN
Genel Müdür Yardımcısı V.

EKLER:
1- Vakıflar Meclisi Kararı (1 adet 1 sayfa)

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 04.06.2208-172 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 04.06.2008- 3973 Toplantı Yeri MANİSA

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde tapunun 44 pafta, 285 adada, kısmen Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Manisa Belediyesi Tüzel kişiliği ile büyük bir kısmı özel mülkiyete ait, kentsel sit sınırları içinde kalan, tescilli Rum Mehmet Paşa Bedesteninin restorasyonuna yönelik hazırlanan rölöve-restitüsyon-restorasyon projelerinin iletildiği, İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 03.12.2007 tarih ve B.02.1.VGM.1.14.00.01.062.(3500)-1/5494 sayılı ile 12.02.2008 tarih ve B.02.1.VGM.1.14.00.01.062.(3500)-1/705 sayılı yazılarının değerlendirildiği, İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 27.02.2008 tarih ve 3705 sayılı kararı gereği, Sanat Tarihi danışmanı Dr. Sedat Bayrakal'ın yapıda yaptığı inceleme sonucuna ilişkin görüşünün iletildiği, İzmir Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü'nün 15.05.2008 tarih ve 763 sayılı yazısı okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi yapılan görüşmeler sonucunda;

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde, tapunun 44 pafta, 285 adasında kayıtlı, İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.03.2006 tarih ve 12484 sayılı kararı ile belirlenen Kentsel sit sınırları ile Kurulumuz'un 10.11.2007 tarih ve 3461 sayılı kararı ile onaylı KAİP kapsamı içinde kalan, İzmir I Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.06.1988 tarih ve 348 sayılı kararı eki listede sıra no:58'de tescilli Rum Mehmet Paşa Bedesteninin onarımına ilişkin hazırlanan, öneri rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin Kurulumuz üyelerince yerinde incelenmesi sonucunda rölövenin uygun olduğuna (OLUMLU); Kurulumuz'un 27.02.2008 tarih ve 3705 sayılı kararı gereğinin yerine getirilmediği, bu kapsamda Türk mimarisinde ender örnekleri günümüze ulaşan yapılardan biri olan Rum Mehmet Paşa Bedesteninin bilimsel yöntemlerle değerlendirilebilmesi için oluşturulacak bilim ekibi (Üniversitelerin ilgili bölümlerinden sanat tarihçi, restoratör mimar vb.) tarafından değerlendirilerek, raspa araştırmaları ve bilimsel kaynaklarla desteklenmiş, restitüsyon ve restorasyona yönelik görüş ve öneriler içeren ayrıntılı rapor eşliğinde yeniden hazırlanacak projelerin değerlendirilmek üzere Kurulumuza iletilmesine; projelerin değerlendirileceği toplantıya bilim ekibinin katılımının sağlanmasına, karar verildi.

BAŞKAN
Yrd. Doç. Dr. Harun ÜRER
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Nejdat BEŞBAŞ
İMZA

ÜYE
Refika ERKIZAN
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Akın ERSOY
İMZA

ÜYE
Mustafa DEMİRBAŞ
BULUNMADI

ÜYE
Doç. Dr. Mehmet ÖZCAN
İMZA

ÜYE
Deniz IŞILDAR
İMZA

ÜYE
Mahmut KILIÇ
Manisa Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
Dr.Birsen ERAT
İzmir Vakıflar Bölge Müdürü
İMZA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 24.09.2009-227 **45.00-235**

KARAR TARİHİ VE NO : 24.09.2009-5080 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde mülkiyeti, Müzelim Vakfı, Manisa Belediyesi ve şahıslara ait tapunun 44 pafta, 283-284-293-294-295 adalarında kayıtlı taşınmazda 26.06.2009 tarih ve 4911 sayılı karar gereği hazırlanan sondaj çalışmasına ait plan ve kesitler ile söz konusu alana ilişkin yeni öneri projenin iletildiği Manisa Belediye Başkanlığı Fen İşleri Müdürlüğü'nün 01.09.2009 tarih ve 1583 sayılı yazısı, kazı sonucu hazırlanan plan ve kesitler ile ilgili olarak Müze Müdürlüğü uzmanları görüşünün iletildiği, Manisa Belediye Başkanlığı Fen İşleri Müdürlüğü'nün 24.09.2009 tarih ve 1675 sayılı yazıları okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde, İzmir II Nolu KTVKBK'nun 10.11.2007 tarih ve 3461 sayılı kararı ile Koruma Amaçlı İmar Planı onaylı Kentsel Sit sınırları içerisinde ve İzmir I Nolu KTVKK'nun 2.6.1988 tarih ve 348 sayılı kararı ile tescilli Alaca Hamam ve Bedesten'in karşısında yer alan, 44 pafta, 283-284-293-294-295 adalarda bulunan taşınmazda, yapılan sondaj çalışmalarında Manisa'nın Osmanlı Dönemi yerleşim tarihi ile ilgili hem mimari hem küçük buluntular ortaya çıkmış olduğundan alanın III.(üçüncü) Derece Arkeolojik + Kentsel Sit alanı olarak tesciline,

-Bu alanda, İzmir II Nolu KTVKBK'nun 10.11.2007 tarih ve 3461 sayılı kararı ile uygun bulunan III.(üçüncü) Derece Arkeolojik + Kentsel Sit alanına ilişkin Koruma Amaçlı İmar Planı hükümlerinin geçerli olduğuna, karar verildi.

BAŞKAN
Dr. Buğra GÖKÇE
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Refika ERKIZAN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Mehmet ÖZCAN
İMZA

ÜYE
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç Dr. Harun ÜRER
İMZA

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.K.Mert ÇUBUKÇU
İMZA

ÜYE
Azmi AÇIKDİL
Manisa Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
Müyesser TOSUNBAŞ
Manisa Müze Müdürü
İMZA

ÜYE
R.Canan MALKOÇO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 13.04.2010-257 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 13.04.2010-5667 Toplantı Yeri MANİSA

Manisa, İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde, tapunun 44 pafta, 285 adada yer alan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin 16.01.2009 tarihli ve 4523 sayılı karar ile istenilen restitüsyon ve restorasyon projeleri ile raporların iletildiği İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün tarihsiz B.02.1.VGM.1.14.00.01.062.(3500)-1/1042 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 12.04.2010 tarihli ve 262 sayılı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yerinde yapılan inceleme ve görüşmeler sonucunda,

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde, tapunun 44 pafta, 285 adasında kayıtlı, İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.03.2006 tarih ve 12484 sayılı kararı ile belirlenen Kentsel sit sınırları içinde kalan ve İzmir I Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.06.1988 tarih ve 348 sayılı kararı ile tescilli ve Kurulumuzun 04.06.2008 tarihli ve 3973 sayılı kararı ile rölövesi uygun bulunan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin iletilen restitüsyon ve restorasyon projeleri ile raporların Kurulumuzun yerinde incelmesi sonucunda;

-Kurulumuzun 4523 sayılı kararında istenilen güncellenmiş rölövelerin iletilmediği, proje müellifince hazırlanan raporun yapıya ilişkin restitüsyon gerekçelerini ve restorasyon önerilerini yeterince tanımlamamış olduğu görüldüğünden uygun olmadığına,

-16.01.2009 tarihli ve 4523 sayılı kararımızla istenilen güncellenmiş rölövenin hazırlanmasına,

-Kurulumuza iletilen projelerin çizim ve gösterim tekniğine uygun hazırlanmasına (dönem ekleri, ilaveler, aykırı unsurlar vb. çizim tekniği ile vurgulanmalıdır.)

-Yapının batı cephesinin kuzeyinde betonarme yapının kaldırılması ile ortaya çıkan kemer izinin ve bu izin üst kesiminde yer alan mazgal pencere izlenimi veren bölümün detaylı raspalarla açıklığa kavuşturulmasına,

BAŞKAN
Dr. Buğra GÖKÇE
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Refika ERKIZAN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

ÜYE
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç Dr. Harun ÜRER
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

ÜYE
Berrin TEZGEN
İMZA

ÜYE
Azmi AÇIKDİL
Manisa Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
R. Canan MALKOCO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 21.07.2010-272 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 21.07.2010-5918 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesi, 44 pafta, 285 adada yer alan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin hazırlanan restitüsyon ve restorasyon projelerinin iletildiği İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 15.07.2010 tarihli ve B.02.1.VGM.1.14.00.01.062.(3500)-1/2986 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 20.07.2010 tarihli ve 533 sayılı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yerinde yapılan inceleme ve görüşmeler sonucunda,

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde, tapunun 44 pafta, 285 adasında kayıtlı, İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.03.2006 tarih ve 12484 sayılı kararı ile belirlenen Kentsel sit sınırları içinde kalan ve İzmir I Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.06.1988 tarih ve 348 sayılı kararı ile tescilli ve Kurulumuzun 04.06.2008 tarihli ve 3973 sayılı kararı ile rölövesi uygun bulunan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin güncel rölövenin ve 2 dönem restitüsyonun uygun olduğuna (OLUMLU), restorasyon projesinin 5667 sayılı kararımızda belirtilen hususlara uymadığından uygun olmadığına (OLUMSUZ),

-Restorasyon projesinin müdahale paftasında, uygulamaların ayrıntılı olarak tanımlanmasına (korunacak, derz onarımı yapılacak ve raspa yapılacak alanların açıkça anlaşılacak tarzda ifade edilmesine) ve yapılacak sıva analizi sonuçlarının projeye yansıtılmasına,

-Ana mekanda tonozda yer alan çatı pencerelerinin detay ve malzeme bilgisinin verilmesine,

-Ana yapıda ve dükkanların ön cephelerinde öngörülen sundurmalara ait detayların hazırlanmasına,

-Bedestenin iki tarafındaki dükkanların üst örtüsünün eğiminin, ana mekana açılan aydınlatma pencerelerinin maksimum derecede açılmasına olanak sağlayacak şekilde yeniden etüt edilmesine,

BAŞKAN
Dr. Buğra GÖKÇE
BULUNMADI

BAŞKAN YARDIMCISI
Refika ERKİZAN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
BULUNMADI

ÜYE
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç Dr. Harun ÜRER
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

ÜYE
Berrin TEZGEN
BULUNMADI

ÜYE
Manisa Belediye Başkanlığı
BULUNMADI

ÜYE
R. Canan MALKOCO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 21.07.2010-272 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 21.07.2010-5918 Toplantı Yeri İZMİR

-Dış cephede yer alan dükkanların orijinal döşeme seviyelerinin korunarak dükkanlara girişin eğime göre münferit olarak çözümlenmesine, doğrama detaylarında halen mevcut olan kepenk yuvalarının dikkate alınmasına ve bu detaya uygun vitrin düzenlemesi yapılmasına,

-Uygulama paftası ile restorasyon müdahale paftalarının uygulamaları tanımlayan ifade ve görsellerle desteklenerek detaylı hazırlanmasına,

Yukarıda belirtilen hususlar doğrultusunda hazırlanacak projenin kurulumuza iletilmesine, karar verildi.

BAŞKAN
Dr. Buğra GÖKÇE
BULUNMADI

BAŞKAN YARDIMCISI
Refika ERKIZAN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
BULUNMADI

ÜYE
Arkeolog
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç Dr. Harun ÜRER
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

ÜYE
Berrin TEZGEN
BULUNMADI

ÜYE
Manisa Belediye Başkanlığı
BULUNMADI

ÜYE
R. Canan MALKOCO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 02.09.2010-279 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 02.09.2010- 6080 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesi, 44 pafta, 285 adada yer alan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin hazırlanan restorasyon ve restorasyon müdahale projelerinin İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 18.08.2010 tarihli ve B.02.1.VGM.1.14.08/3240 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 01.09.2010 tarihli ve 673 sayılı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yerinde yapılan inceleme ve görüşmeler sonucunda,

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde, tapunun 44 pafta, 285 adasında kayıtlı, İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.03.2006 tarih ve 12484 sayılı kararı ile belirlenen Kentsel sit sınırları içinde kalan ve İzmir I Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.06.1988 tarih ve 348 sayılı kararı ile tescilli ve Kurulumuzun 04.06.2008 tarihli ve 3973 sayılı kararı ile rölövesi uygun bulunan Rum Mehmet Paşa Bedesteni ile ilgili hazırlanan restorasyon projesinin uygun olduğuna, ancak;

-Çatı pencereleri ile ana yapıya ait pencere şebekelerinin malzeme ve sistemlerinin bölgedeki diğer örnekler dikkate alınarak yeniden değerlendirilmesine ve bu alanda pencere ve çatının uygulama detayının hazırlanmasına,

-Yapıda raspa ve temizlik çalışmaları sonrasını gösteren sistematik olarak birbirini takip eden fotoğraf albümü hazırlanmasına, yapının dışında dükkanların önünde yer alan sundurma ve sundurma desteklerinden mevcut olanlarının aynen uygulanmasına, mevcut olmayanların detay projede A tipi olarak belirlenen tipte uygulanmasına,

-Yapının etrafında öngörülen drenaj çalışmasının ayrı bir proje olarak arazi kotları ve detayları ile hazırlanıp kurulumuza iletilmesine,

-Yapının doğu ve batı cephesinde uygulanacak düzenleme ve vitrin detaylarına ait ikinci önerinin uygun olduğuna, uygulamanın bu öneri çerçevesinde gerçekleştirilmesine,

-Yapı ile ilgili hazırlanan müdahale paftasının daha algılanabilir olması amacıyla yer yer 1/50 ve 1/20 ölçeklerde hazırlanmasına,

-Yukarıda belirtilen hususlar açıklığa kavuşturulmadan ve kurulumuza iletilmeden bu alanlarda uygulamaya geçilmemesine,

karar verildi.

BAŞKAN
Dr. Buğra GÖKÇE
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Refika ERKIZAN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
BULUNMADI

ÜYE
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Yrd. Doç Dr. Harun ÜRER
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

ÜYE
Berrin TEZGEN
İMZA

ÜYE
Azmi AÇIKDİL
Manisa Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
R. Canan MALKOCO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 27.07.2011-325 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 27.07.2011-7187 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesi, 44 pafta, 285 adada yer alan Rum Mehmet Paşa Bedesteninin restorasyonu sırasında yüklenici firma tarafından yapının kuzeybatı köşesinde yapılan temizlik çalışmaları sırasında iş makinesi kullanılarak yapının temel duvarlarına zarar verildiği belirtildiği Manisa Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nün 06.07.2011 tarihli ve M.45.0.MAN.4.13/310.09/3317 sayılı yazısı ve ekleri, uygulamanın bu kısımda durdurulması istenildiği İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün 12.07.2011 tarihli ve 2338 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 26.07.2011 tarihli ve 731 sayılı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yerinde yapılan inceleme ve görüşmeler sonucunda,

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde, tapunun 44 pafta, 285 adasında kayıtlı, İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.03.2006 tarih ve 12484 sayılı kararı ile belirlenen Kentsel sit sınırları içinde kalan ve İzmir I Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.06.1988 tarih ve 348 sayılı kararı ile tescilli ve Kurulumuzun 04.06.2008 tarihli ve 3973 sayılı kararı ile rölövesi, 02.09.2010 tarihli ve 6080 sayılı karar ile de restorasyon projesi uygun bulunan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin olarak;

- Yapıda yürütülen restorasyon uygulamasının konusunda uzman sanat tarihçi danışman denetiminde yürütülmesine,
- Yapının kuzeybatı köşesinde ortaya çıkan taş duvarın yapının orijinal haline ait olup olmadığının araştırılmasına, bu kısımda yapılacak uygulamanın gelecek olan rapordan sonra değerlendirilmesine,
- Yapının dış dükkanlarının uygulama sırasında ortaya çıkan zemin kotlarının tespit edilerek projesine işlenmesine,
- Yapının batı cephesinde bulunan dükkanların çatısında bulunan toprak dolgunun kaldırılması ve yapının ana kısmı beden duvarlarında dükkanların çatısına denk gelen pencereler ile araştırma yapılmasına, dükkanların üzerideki çatı örtüsünün ne olması gerektiğinin tespitine,

Yukarıda belirtilen hususlarda konusunda uzman danışman tarafından hazırlanacak raporun ve gerekiyorsa proje değişikliğinin hazırlanarak Kurulumuza iletilmesine, karar gereği yerine getirilinceye kadar yapının belirtilen alanlarında (dış mekanların zemin ve üst örtüsünde) uygulamanın durdurulmasına, karar verildi.

BAŞKAN
Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Refika ERKIZAN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Turan BARLAS
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Yüksel SAYAN
İMZA

ÜYE
Berrin TEZGEN
İMZA

ÜYE
Azmi AÇIKDİL
Manisa Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
R.Canan MALKOÇO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 28.09.2011-2 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 28.09.2011-42 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesi, 44 pafta, 285 adada yer alan Rum Mehmet Paşa Bedestenine İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 27.07.2011 tarihli ve 7178 sayılı kararı ile istenilen raporun iletildiği İzmir Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü'nün 18.08.2011 tarihli ve B.16.0.KVM.4.35.00.04-1459 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 27.09.2011 tarihli ve 30 sayılı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yerinde yapılan inceleme ve görüşmeler sonucunda,

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde, tapunun 44 pafta, 285 adasında kayıtlı, İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.03.2006 tarih ve 12484 sayılı kararı ile belirlenen Kentsel sit sınırları içinde kalan ve İzmir I Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.06.1988 tarih ve 348 sayılı kararı ile tescilli ve Kurulumuzun 04.06.2008 tarihli ve 3973 sayılı kararı ile rölövesi, 02.09.2010 tarihli ve 6080 sayılı karar ile de restorasyon projesi uygun bulunan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin olarak; İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 27.07.2011 tarihli ve 7178 sayılı kurul kararı gereği Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç Dr. Şakir ÇAKMAK ve Yrd. Doç Dr. Ertan DAŞ tarafından hazırlatılan raporda belirtilen;

-Bedesten yapısının kuzeybatı köşesindeki taş duvarın iş makinesi kullanılmadan kaldırılmasında sakınca olmadığına,

-Yapının batı cephesinin kuzey kesimindeki dükkanların üstünde yer alan toprak dolgunun kaldırılarak kiremit kaplanmasına, yapının diğer kısımlarında yer alan dükkanlarında da gerekli incelemenin yapılması için çatıda bulunan toprak dolgunun kaldırılarak bu alanlara ilişkin de hazırlanacak raporun Kurulumuza iletilmesine,

-Raporda dükkan kepenklerinin ahşap yerine metal olarak yapılmasının uygun olacağı belirtilmiş olduğundan kepenklerin metal olarak değiştirilmesine,

-7178 sayılı kurul kararında istenilen dükkanların zemin kotlarının tespit edilerek yukarıda belirtilen hususlar ile birlikte proje üzerine işlenerek Kurulumuza iletilmesine,

-Yapıda yürütülen restorasyon uygulamasının iki farklı yüklenici tarafından yapılması sebebiyle her iki yüklenicinin de konusunda uzman sanat tarihçi danışman denetiminde restorasyon uygulamasının yürütülmesine,

BAŞKAN
Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Yüksel SAYAN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Musa KADIOĞLU
İMZA

ÜYE
Berrin TEZGEN
İMZA

ÜYE
Nejdet BEŞBAŞ
İMZA

ÜYE
Azmi AÇIKDİL
Manisa Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
R.Canan MALKOÇO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

SAYI : B.16.0.KVM.4.45.00.00-174/ 751
KONU : Rum Mehmet Paşa Bedesteni İç Mekanının Kiralanması hk.

21 Şubat 2012

VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ'NE
İZMİR

İlimiz, Merkez İlçe, Çarşı Mahallesinde bulunan, tapunun 44 pafta, 285 adada kayıtlı, Kentsel Sit Alanı içinde kalan ve Anıt Eser olarak tescilli Bedesten, İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 10.03.2004 tarih ve 12484 sayılı kararı gereğince; Sosyo-Kültürel Tesis kapsamında iç mekanının Kültür Sanat Merkezi, dış cephe dükkanlarının da tarihsel sürecine uygun olarak ticari amaçlı olarak kullanılmak üzere fonksiyonlaştırılmasına karar verilmiştir.

Belirtilen özellik ve planlanan fonksiyon çerçevesinde Tarihi Bedesten'in Restorasyonunun gerçekleştirilerek Manisa Kültür ve Ticaret hayatına kazandırılması amacıyla çalışmalarımız devam etmektedir.

Zafer Kalkınma Ajansı'nın 2011 yılı Bölgesel Potansiyelin Harekete Geçirilmesi Mali Destek Programı kapsamında İl Kültür ve Turizm Müdürlüğümüzce hazırlanan ve Manisa İl Özel İdaresi'nin de ortağı olduğu, "Hediyelik Eşya'da Manisa Markası" projesine adı geçen ajans tarafından hibe desteği sağlanmış ve proje uygulama çalışmalarına başlanmıştır. Proje yok olan veya yok olma sürecine giren geleneksel el sanatları ve zanaatlarını güncel talebe uygun hediyelik eşya ve dekoratif obje yapımına yönlendirerek koruyup, geliştirmeyi amaçlamaktadır. Proje sonunda oluşturulacak stratejiler ve eylem planlarının bir sonucu olarak ev ya da atölyelerde üretilecek, ham madde maliyetleri düşük ama emek değeri yüksek ürünlerle hem turizm gelirinin daha geniş bir tabana yayılması sağlanacak hem de kültür turizmi ve kırsal turizmin önemli bir faktörü olan değerler korunarak ilin turizminde marka ürün haline dönüşmesi sağlanacaktır.

Söz konusu proje kapsamında Rum Mehmet Paşa Bedesteni'nin "Hediyelik Eşya'da Manisa Markası" olarak belirlenen marka değerlerinin sergilenip satışının yapılacağı tarihi çarşı yapılması planlanmaktadır.

Bedesten iç mekanına ait alanın restorasyon ve teşhir düzenlemesi karşılığı uzun süreli olarak Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne kiralanması hususunda gereğini arz ederim.

[redacted]
İl Kültür ve Turizm Müdürü

[redacted]

T.C.
BAŞBAKANLIK
Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğü

Sayı : B.02.1.VGM.1.14.01.160.07.03.2386 12./06/2012

Konu : Restorasyon Karşılığı Kiralama

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE
(Yatırım ve Emlak Dairesi Başkanlığı)
ANKARA

Manisa İli, Merkez İlçesi, Çarşı Mahallesi'nde, Mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait ve tapunun 285 nolu adası üzerinde bulunan 29 adet parseli kapsayan Rum Mehmet Paşa Bedesteni'nin iç avlusunun Vakıf kültür varlıklarının restorasyon veya onarım karşılığı kiraya verilmesi işlemlerinin üsül ve esasları hakkında yönetmeliğin 27. maddesi uyarınca Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne kiraya verilmesi ile ilgili dosya yazımız ekinde sunulmakta olup, konunun incelenerek gerekli talimatın verilmesi hususunda gereğini arz ederiz.

Gereğini arz ederim.

Kenan İBA
Bölge Müdürü

Ek: 1- Komisyon Kararı (1 adet- 3 sf)
2- Ekspertiz Raporu (1 adet-22 sf)
3- Protokol taslağı (1 ad- 12 syf)
4- Kadastral plan (1 adet)
5- Tapu kaydı (19 sf)
6- Restorasyon Projesi (1 adet)
7- Tapu kütük örneği (2 adet)
8- Yazı (3 adet)
9- İcmal tablosu (1 adet)
10- İmar paftası örneği (1 adet)

12/06/2012 Mimar :Ü. HACIHALİLOĞLU
12/06/2012 Şb. Md. :A. AYDIN

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

SAYI : B.16.0.KVM.4.45.00.00-174/ 2986
KONU : Rum Mehmet Paşa Bedesteni İç Mekanının Kiralanması hk.

06 Temmuz 2012

VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ'NE
İZMİR

İLGİ: a) 21.02.2012 tarih ve 751 sayılı yazımız
b) 24.02.2012 tarih ve 760 sayılı yazınız

İlimiz, Merkez İlçe, Çarşı Mahallesinde bulunan, tapunun 44 pafta, 285 adada kayıtlı, Kentsel Sit Alanı içinde kalan ve Anıt Eser olarak tescilli Bedesten, İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 10.03.2004 tarih ve 12484 sayılı kararı gereğince; Sosyo-Kültürel Tesis kapsamında iç mekanının Kültür Sanat Merkezi, dış cephe dükkanlarının da tarihsel sürecine uygun olarak ticari amaçlı olarak kullanılmak üzere fonksiyonlaştırılmasına karar verilmiştir.

Zafer Kalkınma Ajansı'nın 2011 yılı Bölgesel Potansiyelin Harekete Geçirilmesi Mali Destek Programı kapsamında İl Kültür ve Turizm Müdürlüğümüzce hazırlanan ve Manisa İl Özel İdaresi'nin de ortağı olduğu, "Hediyelik Eşya'da Manisa Markası" projesine adı geçen ajans tarafından hibe desteği sağlanmış ve proje uygulama çalışmalarına başlanmıştır. Proje yok olan veya yok olma sürecine giren geleneksel el sanatları ve zanaatlarını güncel talebe uygun hediyelik eşya ve dekoratif obje yapımına yönlendirerek koruyup, geliştirmeyi amaçlamaktadır. Proje sonunda oluşturulacak stratejiler ve eylem planlarının bir sonucu olarak ev ya da atölyelerde üretilecek, ham madde maliyetleri düşük ama emek değeri yüksek ürünlerle hem turizm gelirinin daha geniş bir tabana yayılması sağlanacak hem de kültür turizmi ve kırsal turizmin önemli bir faktörü olan değerler korunarak ilin turizminde marka ürün haline dönüşmesi sağlanacaktır.

Söz konusu proje kapsamında Rum Mehmet Paşa Bedesteni'nin "Hediyelik Eşya'da Manisa Markası" olarak belirlenen marka değerlerinin sergilenip satışının yapılacağı tarihi çarşı yapılması planlanmaktadır.

İlgi (a) yazımızla Bedesten iç mekanına ait alanın restorasyon ve teşhir düzenlemesi karşılığı Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne kiralanması hususunda talepte bulunulmuş ve ilgi (b) yazınızla da konunun değerlendirilebileceği bildirilmiştir.

Kiralanması düşünülen taşınmazın tarihi eser olarak tescilli bir bina olması ve restorasyon ve teşhir düzenlemesi için gerekli olan restorasyon projelerinin hazırlanması ile teşhir çalışmalarının yapılması için İl Özel İdare bütçesindeki kaynakların kullanılarak "**Rum Mehmet Paşa Bedesteni Yaşayan El Sanatları Çarşısı**" olarak hayata geçirilmesinin kısa sürede sonuçlandırılması mümkün olacağından, bahse konu taşınmazın uzun süreli olarak İl Özel İdaresi'ne kiralanmasının uygun olacağı kanaatine varılmıştır.

Buradan hareketle; İlimiz Merkez İlçe, Çarşı Mahallesinde bulunan, tapunun 44 pafta, 285 adada kayıtlı tescilli binanın iç mekanına ait alanın restorasyon ve teşhir düzenlemesi karşılığı uzun süreli olarak kullanılmak üzere Manisa İl Özel İdaresi'ne kiralanması hususunda gereğini rica ederim.

Halil İbrahim BAŞOZ
Manisa Valisi

T.C.
BAŞBAKANLIK
Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğü

Sayı : 83627147-160.07.03/**877** 05/04/2013
Konu : Rum Mehmet Paşa Bedesteni

MANİSA VALİLİĞİ
İL ÖZEL iDARESİNE
MANİSA

İlgi: Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 06.07.2012 tarih ve B.16.0.KVM.4.45.00.0-174/2986 sayılı yazısı

Manisa ili, Merkez ilçesi, Çarşı mahallesinde bulunan, tapunun 285 adada bulunan Rum Mehmet Paşa Bedesteninin iç kısmında yer alan toplam 29 adet parsel ile ilgili olarak ilgi talebiniz incelenmiş olup, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 15.02.2013 tarih ve 6184 sayılı oluru uyarınca, "Vakıf Kültür Varlıklarının Restorasyon veya Onarım Karşılığı Kiraya Verilmesi İşlemlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre 20 yıl süre ile restorasyon karşılığı kiralama modeli çerçevesinde Manisa Valiliği İl Özel İdaresine kiralanmasına karar verilmiştir.

İdaremiz ile Kurumunuz arasında imzalanacak olan protokol öncesinde, belirlenen kesin teminat bedeli olan 5.496,91-TL (beşbindörtyüzdoksanaltıtürklirasıdoksanbirkuruş)'nin ve ilk yılın işletme teminatı bedeli olan 216,00 TL (ikiyüzonaltıtürklirası)'nın İdaremiz hesabı olan Vakıfbank İzmir (Finansmarket) şubesi TR770001500158007292418107 nolu hesabına yatırılması gerekmektedir.

Kesin ve işletme teminatı olarak kabul edilecek değerler aşağıda gösterilmiştir.
a) Tedavüldeki Türk Parası,
b) Bankalar veya katılım bankaları tarafından verilen teminat mektupları,
c) Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet İç Borçlanma Senetleri ve bu senetler yerine geçen belgeler.

Ayrıca, ilgili diğer mevzuata aykırı herhangi bir nedenle mahkeme kararına istinaden 20 yıllık süre dolmadan tahliye edilmesi halinde yapılmış olan masrafların talep edilmeyeceğine, yapılacak olan masrafların 20 yıllık sürenin sonunda her halükarda vakfa terk ve teberru edileceğine dair noterden, İdaremize hitaben taahhütname verilmesi gerekmektedir. Kesin teminat ve işletme teminatın İdaremiz hesabına yatırılması, yukarıda belirtilen noter onaylı taahhütnamenin İdaremize ibrazının ardından, hazırlanan protokol Kurumunuza onaylanmak üzere gönderilecektir.

Gereğini arz ederim.

Kenan IBA
Bölge Müdürü

Ek: Kesin Teminat Mektubu Örneği (1 adet)

05/03/2013 Harita Müh :M.ERKAN
05/03/2013 Şube Müd :A.AYDI

T.C.
MANİSA İL ÖZEL İDARESİ
Mali Hizmetler Müdürlüğü

14/05/2013

Sayı : 92077679-840-...
Konu : Kira Sözleşmesi

İZMİR VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
FEVZİ PAŞA BULVARI NO : 4 35250 KONAK / İZMİR

İlgi : 05.03.2013 Tarih ve 877 Sayılı Yazınız

Manisa Merkez Çarşı Mahallesinde 285 ada da bulunan Rum Mehmet Paşa Bedesteninin Restorasyon karşılığı İl Genel Meclisinin, 06.01.2012 Tarih ve 10 Sayılı kararı ile kiralanmasına karar verilmiştir.

İlgi Sayılı yazınızda ve İl Genel Meclisi kararında belirtilen Rum Mehmet Paşa Bedesteninin kiralanması ile ilgili taslak kira sözleşmesi tarafınızdan incelenmek üzere ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

[redacted]

EKLER :
1 Adet Meclis Kararı
2 Adet Kira Sözleşmesi

[redacted]

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 14.03.2013-84 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 14.03.2013-1989 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesi, 44 pafta, 285 adada yer alan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin revize restorasyon projesinin iletildiği, Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 11.03.2013 tarihli ve 50199955-168.99/1133 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 13.03.2013 tarihli ve 311 sayılı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yerinde yapılan inceleme ve görüşmeler sonucunda,

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde, tapunun 44 pafta, 285 adasında kayıtlı, İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.03.2006 tarih ve 12484 sayılı kararı ile belirlenen Kentsel sit sınırları içinde kalan ve İzmir I Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.06.1988 tarih ve 348 sayılı kararı ile tescilli Rum Mehmet Paşa Bedesteninin yapı grubunun 1. (birinci) grup olarak belirlenmesine,

İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 02.09.2010 tarihli ve 6080 sayılı karar ile de restorasyon projesi uygun bulunan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin öneri restorasyon tadilat projesinin tashih (yağmur suyu kanalı detayının uygun olmadığı) edildiği şekliyle uygun olduğuna, ana bedenle dış dükkanlar arasında önerilen yağmur suyu kanalının yalıtımına ve örtü kaplamasına ilişkin detayların hazırlanarak Kurulumuza iletilmesine, karar verildi.

BAŞKAN
Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Yüksel SAYAN
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Musa KADIOĞLU
İMZA

ÜYE
Nejdet BEŞBAŞ
İMZA

ÜYE
Sema Meral DEMİR
İMZA

ÜYE
Azmi AÇIKDİL
Manisa Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
R.Canan MALKOÇO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 14.06.2013-102 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 14.06.2013-2426 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesi, 44 pafta, 285 adada yer alan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14.03.2013 tarihli ve 1989 sayılı kararı ile istenilen oluk detayının iletildiği Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 07.06.2013 tarihli ve 50199955-168.99/2749 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 11.06.2013 tarihli ve 684 sayılı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yerinde yapılan inceleme ve görüşmeler sonucunda,

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesinde, tapunun 44 pafta, 285 adasında kayıtlı, İzmir II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.03.2006 tarih ve 12484 sayılı kararı ile belirlenen Kentsel sit sınırları içinde kalan ve İzmir I Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.06.1988 tarih ve 348 sayılı kararı ile tescilli ve İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 02.09.2010 tarihli ve 6080 sayılı karar ile de restorasyon projesi uygun bulunan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin oluk detayının uygun olduğuna, uygulama sonucuna ilişkin proje müellifi ve ilgili idarelerce hazırlanacak rapor ve fotoğrafların kurulumuza iletilmesine, karar verildi.

BAŞKAN
Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Burhanettin YURDAGÜL
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Yüksel SAYAN
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Musa KADIOĞLU
İMZA

ÜYE
Nejdet BEŞBAŞ
İMZA

ÜYE
Sema Meral DEMİR
İMZA

ÜYE
Manisa Belediye Başkanlığı
BULUNMADI

ÜYE
R.Canan MALKOÇO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

RUM MEHMET PAŞA BEDESTENİ

BİLGİ NOTU

Manisa ili, Merkez Çarşı mahallesi, 285 ada üzerinde bulunan, Rum Mehmet Paşa Bedesteni iç mekanında yer alan özel mülkiyete konu 28 adet parsel için Manisa Valiliği 07.06.2005 tarih ve 1333 sayılı yazısında, bedeli Manisa'da bulunan meslek kuruluşları tarafından karşılanmak üzere Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce kamulaştırılması talep edilmiştir. Bu talep Vakıflar Meclisinin 17.8.2005 tarih ve 793/795 nolu kararı ile uygun görülmüştür. Manisa Valiliği tarafından 240.128,00 TL kamulaştırma bedeli ayrılarak kamulaştırma işlemlerine başlanmıştır.

Uzlaşma komisyonu marifetiyle 285 ada, 5,6,8,10,29,31,32,44,46,51,52,54,55,57,60 nolu parsellerde kamulaştırma işlemi tamamlanmış ve 141.083,50 TL, kamulaştırma bedeli, Manisa Valiliğinin gönderdiği bedel ile karşılanmıştır. Geriye kalan 7,9,11,30,45,47,48,49,50,51,52,56,57,58,59,61 nolu parseller için gerek maliklerin tespit edilememesi, gerekse uzlaşma sağlanamaması nedeniyle kamulaştırma davası açılması gerekmiştir.

Mahkeme kararları doğrultusunda, 191.243,20 TL daha kamulaştırma masrafı ayrılması gerektiğinden, 115.802,56 TL lik kamulaştırma bedeli Genel Müdürlüğümüz tarafından karşılanmıştır.

Bedestenin dış mekanları, Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından, iç mekanları ve dış cephe onarımları, iç mekanın aydınlatma ve yer döşemesi imalatları haricinde İdaremizce tamamlanmıştır. 2011 yılında başlanan onarım KDV dahil 620.000,00 TL İdaremiz tarafından harcanarak 2012 yılında bitirilmiştir.

Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 21.02.2012 tarih ve 751 sayılı yazı ile taşınmazın restorasyon ve teşhir düzenlemesi karşılığında uzun süreli olarak kiralanması talebini Bölge Müdürlüğümüze iletmiş olup, bu talep Genel Müdürlüğümüze 12.6.2012 tarih ve 2308 sayılı yazı ekinde iletilmiştir. Bu aşamada, Manisa Valiliğinin 06.07.2012 tarih ve 2986 sayılı yazısında, uzun süreli kiralama talebinin Manisa İl Özel İdaresi adına değiştirilmesi istenmiş ve konu 17.07.2012 tarih ve 2866 sayılı yazı ile Genel Müdürlüğümüze iletilmiştir. Genel Müdürlüğümüzün 15.02.2013 tarih ve 6184 sayılı makam oluru ile yatırım teklifi onaylanmış, protokol öncesi istenen belgeler ve yatırım onayı, 05.04.2013 tarih ve 877 sayılı yazı ile iletilmiştir. Manisa İl Özel İdaresi, kendileri tarafından hazırlanan kira sözleşmesini Bölge Müdürlüğümüze iletmiş, cevabi yazıları, 20.05.2013 tarih ve 1945, 03.09.2013 tarih ve 3188, 02.10.2013 tarih ve 3490 sayılı yazılar ile İl Özel İdaresine protokole davet yazısı gönderilmiş, bu süreçte İl Özel İdarelerinin kapanması gündeme gelmiş, Bölge Müdürlüğümüze herhangi bir bilgi verilmemesi nedeniyle, yatırım teklifinden vazgeçildiği İl Özel İdaresine 18.2.2014 tarih ve 643 sayılı yazımız ile bildirilmiştir.

Söz konusu hanın iç mekan kısmı Manisa merkez Şehzadeler Belediyesi'ne iç mekanın aydınlatma ve yer döşemesi imalatlarının tamamlanması şartıyla 14.05.2014 tarihi itibariyle kiralanmıştır. Böylelikle Rum Mehmet Paşa Bedesteni için, kamulaştırma ve restorasyon maliyeti dahil toplam 735.802,56 TL, Genel Müdürlüğümüz tarafından karşılanmıştır. Alınan bilgiye göre Şehzadeler Belediyesi, iç mekan için yaklaşık 400.000,00 TL lik masraf yapmıştır.

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 08.08.2014-172 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 08.08.2014-4199 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Merkez, Çarşı Mahallesi, , İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14.10.2011 tarih ve 139 sayılı karar ile Koruma Amaçlı İmar Planı uygun bulunan Kentsel sit alanında, İzmir I Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.06.1988 tarih ve 348 sayılı kararı ile tescilli ve İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14.03.2013 tarih ve 1989 sayılı kararı ile yapı grubu 1. (birinci) grup olarak belirlenen 44 pafta, 285 adada yer alan Rum Mehmet Paşa Bedesteninin revize restorasyon projesi gönderilmiş ve koruma kurulunca değerlendirilmesi istendiği Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 11.07.2014 tarih ve 50199955-168.99/3184 sayılı yazısı ve ekleri, orta mekan zemin döşemesine ilişkin talebin iletildiği İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 06.08.2014 tarih ve 49793024/050/3004 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 06.08.2014 tarihli ve 914 sayılı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yerinde yapılan inceleme ve görüşmeler sonucunda,

Manisa İli, Şehzadeler İlçesi, Çarşı Mahallesinde, yer alan tapunun 44 pafta, 285 adada kayıtlı, Kentsel sit alanı içinde kalan ve 1. (birinci) grup taşınmaz kültür varlığı olarak tescilli Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin öneri restorasyon tadilat projesinin uygun olmadığına,

- Restorasyon tadilat projesinde önerilen; dış dükkanlarda önerilen zemin döşemesindeki boyut farklılıkları ile kuzey cephesindeki çatı şeklindeki farklılıklar yapılabileceğine,

- Restorasyon tadilat projesinde önerilen; yapının kuzeybatı köşesinde yer alan tuvalete iniş merdiveninin, 62 nolu dükkanda duvarın kaldırılarak vitrine dönüştürülmesinin, 22 nolu dükkanın batı cephesindeki kapının vitrine dönüştürülmesinin uygun olmadığına,

-Orta mekanın zemin döşemesinin; yapının batı ve doğu cephelerinde bulunan girişleri birbirine bağlayacak alanda bulunan mevcut özgün döşemenin korunarak diğer kısımlarının kesme doğal taş (traverten, andezit.) döşeme olarak yapılmasında sakınca olmadığına,

Yapının bütününde yukarıda belirtilen hususların restorasyon projesine işlenerek Kurulumuza iletilmesine, karar verildi.

BAŞKAN
Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Burhanettin YURDAGÜL
BULUNMADI

ÜYE
Prof. Dr. Turan TAKAOĞLU
BULUNMADI

ÜYE
Prof. Dr. Yüksel SAYAN
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Musa KADIOĞLU
İMZA

ÜYE
Nejdet BEŞBAŞ
İMZA

ÜYE
Sema Meral DEMİR
İMZA

ÜYE
Dinçer DİNÇER
Manisa Büyükşehir Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
İbrahim Emre ECEVİT
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

ÜYE
Şehzadeler Belediye Başkanlığı
BULUNMADI

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 11.12.2014-189 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 11.12.2014-4631 Toplantı Yeri MANİSA

Manisa İli, Şehzadeler ilçesi, Çarşı Mahallesinde, 44 pafta, 285 adada yer alan, İzmir I Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.06.1988 tarih ve 348 sayılı kararı ile tescilli, İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14.10.2011 tarih ve 139 sayılı kararı ile Koruma Amaçlı İmar Planı uygun bulunan Kentsel sit alanında kalan ve İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14.03.2013 tarih ve 1989 sayılı kararı ile yapı grubu 1. (birinci) grup olarak belirlenen Rum Mehmet Paşa Bedesteninde restorasyon uygulamasının tamamlandığı belirtilerek yapı kullanma hususunda kurum görüşünün sorulduğu İzmir Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü'nün 28.11.2014 tarih ve 44451620.755.03-3496 sayılı yazısı, Şehzadeler Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü'nün 05.12.2014 tarih ve 34597663/228 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 09.12.2014 tarihli ve 1311 sayılı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yerinde yapılan inceleme ve görüşmeler sonucunda,

Manisa İli, Şehzadeler İlçesi, Çarşı Mahallesinde, yer alan tapunun 44 pafta, 285 adada kayıtlı, Kentsel sit alanı içinde kalan ve 1. (birinci) grup taşınmaz kültür varlığı olarak tescilli Rum 07.11.2014 tarih ve 4456 sayılı kararımızla restorasyon tadilat projesi uygun bulunan Mehmet Paşa Bedestenin orta kısmında yapılan zemin kaplaması sonucunun uygun olduğuna,

Yapının genelinde su izolasyonu ve kepenk sorunlarının çözülmesinden sonra uygulama sonucunun değerlendirilebileceğine, karar verildi.

BAŞKAN
Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Yüksel SAYAN
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Musa KADIOĞLU
İMZA

ÜYE
Sema Meral DEMİR
İMZA

ÜYE
Mergül KOTİL
İMZA

ÜYE
Azmi AÇIKDİL
Manisa Büyükşehir Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
Ulus KUTLUCA
Şehzadeler Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
Ü. Aylin MAVİOĞLU PEKYÜREK
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 22.01.2015-195 **45.00/23**

KARAR TARİHİ VE NO : 22.01.2015-4767 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa İli, Şehzadeler ilçesi, Çarşı Mahallesinde, 44 pafta, 285 adada yer alan, İzmir I Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.06.1988 tarih ve 348 sayılı kararı ile tescilli, İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14.10.2011 tarih ve 139 sayılı kararı ile Koruma Amaçlı İmar Planı uygun bulunan Kentsel sit alanında kalan ve İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14.03.2013 tarih ve 1989 sayılı kararı ile yapı grubu 1. (birinci) grup olarak belirlenen Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 11.12.2014 tarih ve 4631 sayılı kararında belirtilen kepenk sorunlarının çözümüne ilişkin önerileri içeren raporun iletildiği İzmir Röleve ve Anıtlar Müdürlüğü'nün 19.01.2015 tarih ve 44451620.755.03-163 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 20.01.2015 tarihli ve 30 sayılı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda,

Manisa İli, Şehzadeler İlçesi, Çarşı Mahallesinde, yer alan tapunun 44 pafta, 285 adada kayıtlı, Kentsel sit alanı içinde kalan ve 1. (birinci) grup taşınmaz kültür varlığı olarak tescilli 07.11.2014 tarih ve 4456 sayılı kararımızla restorasyon tadilat projesi uygun bulunan Rum Mehmet Paşa Bedestenine ilişkin 11.12.2014 tarih ve 4631 sayılı kararımızla istenilen kepenk düzenlenmesinin yapılmış olduğundan restorasyon uygulama sonucunun uygun olduğuna, taşınmazdaki yapıya kullanma izin belgesi verilmesinde 2863 sayılı yasa açısından sakınca bulunmadığına, karar verildi.

BAŞKAN
Doç. Dr. K. Mert ÇUBUKÇU
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof. Dr. Turan TAKAOĞLU
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Yüksel SAYAN
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Musa KADIOĞLU
İMZA

ÜYE
Sema Meral DEMİR
İMZA

ÜYE
Mergül KOTİL
İMZA

ÜYE
Zeynep AFŞEÖREN
İMZA

ÜYE
Dinçer DİNÇER
Manisa Büyükşehir Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
Ulus KOTLUCA
Şehzadeler Belediye Başkanlığı
İMZA

ÜYE
R.Canan MALKOÇO
İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü
İMZA

Vilâyeti : Manisa
Kazası : Soma
Nahiyesi :

Vakıf Eski Eser Fişi

(Bu fiş tescile gidecek mimarlar tarafından doldurulacaktır.)

Dosya No. : 45.12.01/12
Kitabe No. :
Kütüphane ve Arşiv F. No. : 11

Eserin adı : (Türlü isim ve şöhretleri) Bedesten

Bulunduğu yer : (Mahalle, semt, sokak, köy, kapı No.) Emir Hıdır Bey Cami kuzeyinde.

Yapıldığı tarih ve devri : XV-XVI. asır.

Bânisi : Emir Hıdır Bey (?)

Vâkıfı :

Mimarı ve ustası :

Kitabesi : (Varsa usulüne göre yazılacaktır) yoktur.

Mahallî teşkilâttaki vakfiyesi : Defer No. Sahife No.

Eserin mimarî vasıfları : Emir Hıdır Bey(Çarşı) Camisinin kuzeyinde, haman yakınında yapıldığı için bunun camiye ait külliyesinden parça olduğu sanılmaktadır. İki kapılı, uzun dikdörtgen planlıdır. Moloz taş ve araları horasanlı duvar işçiliği bulunur. Üzeri çatılıdır. Antik yapıl malzemesi de kullanılmıştır.

Eserin onarıldığı tarihler :

Onartanlar :

Onaranlar :

Eserin bugünkü durumu : Belediye malı olup küçük bir değişiklikle kasap ve et satış yerleri yapılmıştır. Yapı haraptır, bakımsızdır.

Tapu ve kadastro kaydı : (Mümkün olanların çapları da konacaktır.)

Çevresi hakkında bilgiler : (Etrafında istimlâk konusu var mıdır ?) Belediyeden alınarak istimlâki gerektir.

Bu eser için hazırlanan

A - Fotoğraf adedi

B - Plân, kesit, cephe adedi.

Netice : Anıttır. Restoresi gereklidir.

Tescili yapan
/ / 1965
İlhan Akçay

Gözden geçiren
/ / 196

Onanır. / / 196

T.C
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT
VARLIKLARINI KORUMA KURULU
KARAR

45.04/29

Toplantı Tarihi ve No : 22.4.2003-763
Karar Tarih ve No : 22.4.2003-11534

Toplantı Yeri
İZMİR

Manisa İli, Gördes İlçesinde, Eski Gördes (Julia Gördas Antik Kenti) 26.5.1999 gün ve 8480 sayılı karan ile belirlenen 2.(İkinci) Derece Arkeolojik sit sınırları içinde kalan, İzmir 2 Nolu KTVKK'nun 6.12.1995 gün ve 5341 sayılı kararı ile tescilli, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait Eski Pazar Camii'nin onarımı hakkında İzmir 2 Nolu KTVKK Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan ve Müdürlük evrakına 22.4.2003 gün ve 1606 sayıyla kayıtlı rapor okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa İli, Gördes İlçesi, Eski Gördes'te 2.(İkinci) Derece Arkeolojik Sit sınırları içinde kalan, 197 ada, 1 parselde kayıtlı, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait, tescilli Eski Pazar Camii'nin mevcut hali ile yıkılma tehlikesi bulunduğundan gerekli güverlik önlemleri alınarak ivedilikle onarımının yapılmasına, bunun için onarıma yönelik rölöve ve restorasyon projelerinin ivedilikle hazırlanarak değerlendirilmek üzere Kurulumuza iletilmesine, karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Filiz GÜRBOĞA
Uzm. San. Tarihçi

Başkan
Prof.Dr.Abdullah YAYLALI
İMZA

Başkan Yardımcısı
Prof.Dr.Bozkurt ERSOY
İMZA

Üye
Prof.Dr.Ersin DOĞER
İMZA

Üye

Üye

Temsilci
Üye
Kadir EYGÜL
GÖRDES BELEDİYESİ
İMZA

Temsilci
Üye
Günseli ÖZŞAHİN
İzmir Vakıflar Bölge Müd.
İMZA

Temsilci
Üye

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İZMİR II NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO : 08.07.2008-176 **45.04/8**

KARAR TARİHİ VE NO : 08.07.2008- 4077 Toplantı Yeri İZMİR

Manisa ili, Gördes İlçesi, Eski Gördes yerleşim alanında yeralan mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait 197 ada,1 parselde kayıtlı Çarşı(Pazar) Camisine ilişkin hazırlanan rölöve-restorasyon-restitüsyon projelerinin iletildiği İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 07.02.2008 tarih ve 501 sayılı yazısı, Tescilli Camiye ilişkin Prof.Dr.Bozkurt Ersoy tarafından hazırlanmış Raporun iletildiği İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 6.5.2008 tarih ve 1973 sayılı yazısı okundu, işlem dosyası incelendi,yapılan görüşmeler sonunda;

Manisa ili, Gördes İlçesi, Eski Gördes yerleşim alanında yeralan, İzmir 2 no'lu KTVKK'nun 26.05.1999 tarih ve 8480 sayılı kararı ile belirlenen II.Derece Arkeolojik sit alanı içerisinde ve aynı kurulun 6.12.1995 tarih ve 5341 sayılı kararı ile tescilli 197 ada, 1 parselde kayıtlı Çarşı(Pazar) Camisi'nin özellikle doğu ve batı cephesinin bir bölümünün yıkılma tehlikesi bulunduğu, caminin arz ettiği önem ve yapının II.(ikinci) Derece Arkeolojik Sit Alanında bulunması nedeniyle kazı ve sondaj çalışması yapılması zorunluluğu dikkate alındığında (orijinal kotlara ulaşabilmek amacıyla yapılması gereken) çalışmalara başlanabilmesi amacıyla bu aşamada tescilli camiye ilişkin hazırlanan rölöve-restitüsyon ve restorasyon projelerinin uygun olduğuna, uygulamaya başlanmadan önce bodrum katta ve yapının doğu-batı-güney cephelerinde bulunan nişlerin orijinal zemin kotlarının tespitine yönelik ilgili müzesi denetiminde, temizlik ve araştırma kazısı yapılması gerektiğine,

-Kazı ve temizlik çalışması sonucuna göre yeniden düzenlenecek projelerde; yapının mevcut pencere doğramalarının yerinin orijinal olup olmadığına ya da ne şekilde olması gerektiğine yönelik uzman görüşü alınmasına, bodrum katta bulunan ahşap hatıl ve destek dikmelerinin form ve ölçülerinin korunarak restorasyon projesine işlenmesine, elde edilen veriler ışığında hazırlanacak detay projelerin ve yapılacak temizlik çalışmalarının sonuçlarının Kurulumuza iletilip, uygun görüş alınmadan uygulamaya geçilmemesine, karar verildi.

BAŞKAN Yrd.Doç. Dr. Harun ÜRER İMZA		BAŞKAN YARDIMCISI Nejdat BEŞBAŞ İMZA
ÜYE Refika ERKIZAN İMZA	ÜYE Yrd. Doç. Dr. Akın ERSOY İMZA	ÜYE Mustafa DEMİRBAŞ İMZA
ÜYE Doç. Dr. Mehmet ÖZCAN İMZA	ÜYE Deniz IŞILDAR İMZA	ÜYE Kemal TAŞAR İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü İMZA
ÜYE Kadir EYGÜL Gördes Belediye Başkanlığı İMZA	ÜYE Manisa Müze Müdürü BULUNMADI	

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

SOYAD, Ad : BİLGİNER, Süheyla

ORCID : 0009-0005-8050-8561

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet**
Lise		
Lisans		
Yüksek Lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	

İş Deneyimi

Yıl	**Yer**	**Görev**
2024 – Devam Ediyor	Millî Eğitim Bakanlığı	İdari Görevli

Yayınlar

Tezhip Sanatındaki Sekiz Köşeli Şemse Motifinin Tarihsel Süreci ve Günümüz Kullanım Örnekleri Yıl 2024, Cilt: 13 Sayı: 4, 1547 - 1566, 15.12.2024 Gülşen Aslan Elkıran , Süheyla Bilginer https://doi.org/10.7884/teke.1565907

ankara HBM